

Kirsten Nielsen | Morten Skovsted | Mads Djernes

100 kommentarer til salmebogstillægget 100 salmer

Første E-bogs udgave

Kirsten Nielsen Morten Skovsted Mads Djernes

100 kommentarer

til salmebogstillægget

100 salmer

salmer.dk

100 kommentarer

- til salmebogstillægget 100 salmer

Af Kirsten Nielsen, Morten Skovsted og Mads Djernes

Salmer.dk
Skødstrupvej 2
8530 Hjortshøj
mail@salmer.dk

1. e-bogs udgave, 2020

ISBN 9788797060834

Forside: Ruben Fønsbo
Sats: Morten Skovsted

Kopiering kun tilladt i henhold til gældende lov om ophavsret og efter aftale med CopyDan

Indholdsfortegnelse

Forord	8
800. Det var så forunderlig klart i nat.....	12
801. En morgenstund med sne i byens gader	14
802. Når vinterstorme hærger	17
803. Maria snart er det forår	19
804. Det sused af vinger i luften i nat.....	22
805. Når æbletræets hvide gren	25
806. Nu er det Åndens lyse tid	27
807. Den lange lyse sommerdag	30
808. Fra vest står blæsten ind	33
809. Du lagde i det mindste frø	35
810. Blandt spurvefjer og blade	37
811. Det mørkner om menneskebyer	39
812. November går tungt gennem byen	42
813. Solen begynder at gløde.....	46
814. Denne morgens mulighed	49
815. Hør morgenens sang.....	51
816. Nu sænker Gud sit ansigt over jorden	53
817. Aftenrøde over tage	56
818. Når klokken ringer solen ind.....	58
819. Så hør dem da endnu en gang.....	63

820. Gå på lige flisegange	66
821. Se min engel	69
822. Decemberrat	72
823. Nu i den hellige time.....	75
824. Nu tændes tusind julelys	77
825. Gud gav sit allerbedste	79
826. Guds nåde er en vintergæk	81
827. Jeg kender dit ansigt på korset.....	84
828. Det er påske.....	86
829. Opstandelsen er lige her.....	89
830. Et kors af påskeliljer står.....	91
831. Nu ligger vejen øde.....	94
832. Du forsvandt ind i skyen	97
833. Der flammer en ild over hav og jord.....	98
834. Gud Helligånd, tænd ild i vore tanker	101
835. Gå gennem byens lange lige gader.....	104
836. Helligånd, tag mig ved hånden	107
837. Dagen blir så kort ved Allehelgen	109
838. Ser ud over landet med skoven	112
839. Sov du lille, sov nu godt	116
840. Velsign mit barn, du kære Gud.....	118
841. Her bærer vi dåbsbarnet frem.....	121
842. Når jord og himmel mødes.....	123

843. At standse ved en døbefont	125
844. Med favnen fuld af kærlighed	127
845. Vi mindes ham, der gav sig selv.....	130
846. To tusind år blev skjult i mørket.....	132
847. Kalken med Ordet.....	134
848. Du har åbnet din lysende bue	137
849. Igen berørt (Nadverhymne).....	140
850. Gud, du kender alle mine veje.....	143
851. Hvem er Gud?.....	146
852. Hvad er det, du min kære.....	151
853. Hvor kærlighed brænder	152
854. Først af alt var kærligheden.....	154
855. Der gror en rose.....	157
856. Når den jeg har elsket er borte.....	161
857. Som solskin over mark og hav	164
858. Jeg er så bange for at dø alene.....	165
859. Herre, spræng den mur	169
860. Vi finder fred i kirken.....	171
861. Herren svinger tryllestaven	173
862. Gå i mørket med lyset	176
863. Må Herren lyse for din fod	177
864. Må din vej gå dig i møde.....	180
865. Se ud og se Guds under	183

866. Som et drivhus i en frostnat	185
867. Gud ånder i kornet.....	187
868. Blinkende dråber	189
869. To gyldne sommerfugle	191
870. Gudbenådet, højt begavet.....	193
871. Du virker i det stille.....	196
872. Vi synger for dig, Herre Gud, Helligånd	198
873. Usynlige, som ingen kan beskrive.....	201
874. Du tar mig som jeg er	204
875. Tak, Gud, for denne lyse morgen	206
876. Barmhjertige Gud	210
877. Du som er i det høje	212
878. Jeg fryser i mit verdensskrud.....	214
879. Vi spreder hvor du samler	216
880. Gud, gode Gud, o, giv mig hvile.....	218
881. O, Gud bag svarløs dag	221
882. Der går gennem verden en hinkende dans (Guldkalven).....	225
883. Fortæl dine børn (På vej mod Guds land).....	228
884. Fordi han kom og var som morgenrøden (Håbstango)	231
885. Døm ikke den, der falder	234
886. Du venter at finde os vågne.....	236
887. Gud i livets dybder.....	240
888. Vi trækker streger og sætter skel	242

889. Du skal elske din næste som dig selv.....	243
890. Muren er sin egen skrift (Vinduesmorgensang)	246
891. Bagest i haven.....	248
892. Troen er ikke en klippe	251
893. Min tro er en søgen	253
894. Se, hvad jeg har til Dig som gave	255
895. Han glemmer mig aldrig	259
896. Som hjorten der tørster.....	261
897. Den lyse dag blev vendt.....	265
898. Mit menneskeliv har været	267
899. Du lagde livstid i min krop	270
Omtalte salmeudgivelser og anden litteratur	273
Forfatterregister	276
Komponistregister	278
Salmerne alfabetisk	281

Forord til e-bogen, 2020

I 2016 udgav vi i kølvandet på salmebogstillægget '100 salmer' nærværende bog med artikler om samtlige tekster og melodier.

Bogen endte med at komme i fire oplag, men nu skønner vi, at salget fremover vil være så beskedent, at vi hellere vil gøre bogen frit tilgængelig, dels i denne e-bog, som kan findes under 'Artikler' på salmer.dk men også i tilknytning til respektive salmer sammesteds.

Vi håber, at kommentarerne på den måde fortsat kan være med til at åbne de mange gode, nye salmer i '100 Salmer'.

Aarhus d. 30. november 2020

Kirsten Nielsen, Morten Skovsted og Mads Djernes

Forord i den trykte udgave, 2016

Der udgives i disse år en hidtil uset mængde salmesamlinger, og der synges nye salmer i de fleste kirker, både fra den autoriserede salmebog og fra andre udgivelser. De fleste af de nye salmer, der for 13 år siden blev optaget i den seneste udgave af Den Danske Salmebog, er ind-sunget mange steder, og der er i dag behov for flere gode salmer i en samlet udgivelse.

På denne baggrund mente forlaget *Eksistensen* (dengang *Aros*) i sommeren 2013, at tiden var moden til at sammensætte og udgive et salmebogstillæg, der kunne supplere den eksisterende salmebog.

Projektet blev defineret ud fra ønsket om at samle de bedste af de seneste årtiers nye salmer. Redaktionsgruppen blev sammensat med en bred repræsentation af kirkelivet for øje og kom til at bestå af følgende medlemmer: Professor emeritus Kirsten Nielsen, biskop Tine

Lindhardt, organisterne Mads Djernes, Hans Dammeyer og Søren Kinch Hansen samt sognepræsterne Eva Holmegaard Larsen, Ole Bjerglund Thomsen og Morten Skovsted, der var formand for redaktionsudvalget.

I løbet af en to-årig periode læste, spillede og sang udvalget sig igennem hundredvis af salmer, indtil man i sensommeren 2015 havde lagt sig fast på de 100 salmer. Hele 17 af disse salmer fik i det følgende ny melodi, enten fordi de ikke havde nogen, eller fordi de efter udvalgets mening fortjente en bedre end den allerede eksisterende. Man kan læse mere om redaktionsprocessen og udvalgets arbejde på www.syngnyt.dk under 'Materialer', hvor der ligger en kronik, som Morten Skovsted skrev til Kristeligt Dagblad i sommeren 2015.

I maj 2016 udkom '100 salmer', og første oplag blev hurtigt udsolgt. Med den forventede store udbredelse var det så meget desto mere nærliggende at lave denne kommentar. Fra *Syng Nyts* udgivelse af 'Syng Nyt-hæftet' med 20 nyere salmer og kommentarer dertil havde vi erfaret, at mange havde glæde af at få salmerne kommenteret - både præster, organister og kirkegængere.

Vi tre forfattere har som nævnt alle været en del af redaktionsgruppen bag '100 salmer', så vi har fulgt de 100 salmer gennem flere år, ligesom vi har stiftet bekendtskab med mange salmer, der blev læst og bedømt, men som ikke kom med i tillægget.

Vi har hver især arbejdet med salmer gennem mange år, på hver vores måde:

Mads Djernes har virket som organist i knap tyve år og er nu præst. Han underviser desuden i salmekundskab på Pastorseminariet i Aarhus. Med udgangspunkt i en interesse for dansk salmehistorie har han gennem de senere år i stigende grad beskæftiget sig med nyere salmer. Han har bidraget til udgivelsen 'Salmesang. Grundbog i hymnologi' fra 2014.

Kirsten Nielsen, der har været professor i Gammelt Testamente, har især arbejdet med de poetiske tekster i Det Gamle Testamente og deres

billedspog. I forlængelse heraf har hun interesseret sig for genbrug af Bibelen i moderne salmer, og i 2007 udgav hun bogen 'Der flammer en ild. Gudsbilleder i nyere danske salmer'.

Morten Skovsted er sognepræst og står bag salmenetværket *Syng Nyt*, der siden 2011 gennem salmearrangementer og -udgivelser har arbejdet for udbredelsen af gode, nye salmer samt for salmesagen generelt. Han står også bag www.salmedatabasen.dk, som vil blive lanceret i januar 2017. Han skriver desuden fast i Kristeligt Dagblad om salmer.

Det er anført under de enkelte tekstkommentarer, hvem forfatteren er, mens alle melodikommentarer er skrevet af Mads Djernes. De enkelte forfattere er således ansvarlige for deres egne kommentarer, idet de andre dog har kommenteret og suppleret med vinkler og yderligere input til den skrivende.

De danske, nulevende salmedigtere og komponister har i videst mulige omfang selv haft mulighed for at kommentere salmerne, og en del af dem har benyttet sig af denne mulighed. Det takker vi for. Vi bringer desuden en tak til Julie Damlund, Louise Højlund og Lotte Thyrring Andersen, der har bidraget med kommentarer til salmer af henholdsvis Ole Sarvig, Simon Grotrian og Jørgen Gustava Brandt. Desuden takker vi kunstnerne for deres værker og forlaget *Eksistensen* for udgivelsen af '100 salmer'.

Vær endelig opmærksom på, at melodierne kan høres på hjemmesiden www.100salmer.dk

Vi håber, at denne kommentarudgivelse kan være en hjælp og inspiration til at tage de mange salmer i brug.

Aarhus d. 30. august 2016

Kirsten Nielsen, Morten Skovsted og Mads Djernes

Årstidens salmer

800. Det var så forunderlig klart i nat

Lisbeth Smedegaard Andersen, 2000

Mel. Axel Madsen, 2000

Denne vinter- og adventssalme er oprindeligt udgivet i 'Tredjedagens lyse rum' (2001), og Lisbeth Smedegaard Andersen skriver selv om salmen: "Da salmen blev skrevet, var der ikke mange årstidssalmer i salmebogen, og ganske særligt syntes jeg, at der manglede nogle vintersalmer. Vinteren er som bekendt lang i Danmark. Samtidig ville jeg gerne skrive en lidt fortællende salme, der kunne spænde fra skabelse til fuldendelse og derved også være en salme om Guds historie med mennesker helt fra den første skabelse, hvor morgenstjernerne sang, hen over det nye, der skete først med bebudelsen og Jesu fødsel og derefter med påsken. Ideen med at lægge det lille "omkvæd" fra Jobs bog ind midt i verset fik jeg fra Grundtvig, der havde brugt det i en påskeprædiken, og jeg synes, det skaber fremdrift i salmen".

Citatet fra Jobs bog (Job 38,7) er en del af den tale, Gud holder for Job, hvor Gud beskriver skaberværkets storhed og skønhed og polemisk spørger: "Hvor var du, da jeg skabte alt dette?". Morgenstjernerne nævnes i Guds tale som jublende vidner til skabelsen, og den rolle får de også i salmen: de lovsynger, at Gud altid er så meget større end os, og at han igen og igen, i vinteren og i skabelsens historie formår at drage lys og nye undere frem fra mørket og sågar fra intet.

Det lille citat om morgenstjernerne bliver indledning til en slags omkvæd, der ikke er enslydende gennem de forskellige vers, men alligevel har karakter af et gentaget omkvæd, understøttet af et skift fra dur til mol (se melodikommentaren nedenfor). Morgenstjernernes sang bliver således den røde tråd gennem salmen, og de markerer ofte et stemningsskift midt i verset: i vers 1 fra det dystre billede af vinteren, der rugede i sorte træer (se lignende dystre stemningsbilleder i andre årstidssalmer af Smedegaard Andersen: 808, v. 1 og 812, v. 3) til dagen, der begynder og børn, der leger. I vers 2 fra havets dyb og den store nat til vandenes brusen, der forstummer. I vers 3 fra bebudelse til lovsang og fødsel. Og så videre.

Salmen som helhed danner en ring fra den mørke nat, som netop er overstået, over skabelse, bebudelse, julenat, påske og pinse, til det, at Han også nu lever i os med ord og med ånd lige indtil tidernes ende. Dermed er det i sandhed lykkedes Lisbeth Smedegaard Andersen at skabe den spændvidde, hun tilstræbte.

Salmen er et eksempel på, hvordan mange nyere salmer implicit og stilfærdigt bygger videre på det overleverede, både Bibelen og de gamle salmer: I fjerde vers' sidste linjer får vi med formuleringen "og hjertet skal slå i mit bryst af fryd som småbitte fødder, der sparker" en fin beskrivelse af den åndelige undfangelse, som Kingo taler om i DDS 71,5, og i vers 5 er der i linje tre en henvisning til Filipperbrevshymnen (Fil 2,5ff).

Lisbeth Smedegaard Andersen er en af de mest betydelige, nyere salmedigtere, der med et stærkt sanseligt og smukt billedsprog gør verden større med iagttagelser, indsigter, spørgen og undren, mens hun øser af en fortrolig omgang med det bibelske stof samt metaforer og symboler fra kunsthistorien. Der er i Smedegaard Andersens salmer en særligt funderende og mystisk grundstemning, som ses tydeligt i 891, 'Bagest i haven', men også i en salme som 'Slentrer i regnklare parker' (som desværre ikke er med i '100 salmer' men findes i både 'Lysets utålmodighed' (2011) og 'I tid og evighed' (2014)).

Dertil formår salmerne også at knytte erfaring og forundring til åbenbaring og evangelium. I alle de tre forårssalmer: 803, 'Maria, snart er det forår' (som også er en bebudelsessalme), 804, 'Det sused af vinger i luften i nat', samt 805, 'Når æbletræets hvide gren', er der et anslag med udgangspunkt i naturen, og fra dette anslag løftes blikket, så menneskeliv og kristendom flettes sammen, som også Grundtvig gjorde det så mesterligt. Se mere om dette i kommentaren til 805.

Lisbeth Smedegaard Andersen, der med 12 salmer er den mest bidragende salmedigter i '100 salmer', dominerer med rette den relativt store gruppe af årstidssalmer, idet hun står for 8 af 13 salmer i denne gruppe.

Morten Skovsted

Melodi

Lisbeth Smedegaard Andersen skriver om melodien, at ”da jeg sendte teksten til Axel Madsen, der havde lovet at skrive melodi, spurgte jeg, om han ikke kunne fremhæve Job-citatet, og det har han gjort ved at lade melodien skifte fra mol til dur. Melodien passer meget fint til teksten, og det er, så vidt jeg ved, den sidste melodi, Axel Madsen skrev”.

Det er et meget fint eksempel på et frugtbart samarbejde mellem digter og komponist, der tillige skaber en musikalsk betoning af versenes første narrative del og anden mere hymniske del. Det er imidlertid ikke kun toneartsskiftet, der er med til at formidle det tekstlige indhold. Også melodiens beliggenhed og karakter ændres - hvor den i første halvdel ligger i det dybe leje og oftest bevæger sig trinvist, løfter den sig i anden halvdel op i det høje leje med flere spring til følge.

801. En morgenstund med sne i byens gader

Lisbeth Smedegaard Andersen, 2004

Mel. Erling Lindgren, 2004

Lisbeth Smedegaard Andersen fortæller selv om denne vintersalme, ”at vi ofte forbinder vinteren med mørke og forfald og død. Men vinter er også klare dage med sol, og vinter er hviletid og eftertanke. Derfor er der midt i salmen (v. 3) en opfordring til at gå langsomt. Der er flere ’skjulte’ bibelcitatet i salmen”.

I ’Lysets tålmodighed’ (2011) er salmen knyttet til første søndag i advent (første række). Den begynder med en skildring af en vintermorgen. Naturen kan virke død, når der er sne overalt, og sommerens roser er dækket af is. Men karakteristisk for Lisbeth Smedegaard Andersen er der også i denne salme fugle, der peger videre. Hun ser dem som

budbringere, engle (se også kommentaren til 804), og landskabet er som et paradys. Det er på ingen måde et gudsforladt sted.

Vinteren er en hviletid for alt det, Herren skabte, hedder det i vers 2. Formuleringen fører tankerne tilbage til slutningen af den første skabelsesberetning, hvor Gud hvilede efter alt det, han havde skabt i løbet af de første seks dage (1 Mos 2,2). Ganske som ugen har sin hviledag, har året sin hvileperiode. Kornet og pindsvinet hviler.

Lisbeth Smedegaard Andersen har ikke blot en forkærlighed for fugle, men også for pindsvin. I salmen 'Så gråt det er ved vintertid', som findes i samlingen 'Klædt i støv' fra 1993, nævner hun både mejser og pindsvin i vers 2:

Naturen venter - li'som vi
tålmodigt knitrer mejserne i kulden
og pindsvin sover dybt i hi
som korn i mulden
som korn, der hviler skjult i mulden

I 'Nu lægger vinden sig i verdens haver' fra 2004 møder vi i sonetten til anden gang, Jesus falder, igen både fuglen og pindsvinet:

han kom fra Gud der ved hvor hinden kælver
og ser når pindsvin lægger sig i skjul
nu ligger han på jorden hånden skælver
som vingen på en såret spurvefugl

I skildringen af Gud som den, "der ved hvor hinden kælver", er der en henvisning til den store gudstale i Jobs Bog (Job 39,1-2), men blandt de mange dyr i gudstalen nævnes ikke pindsvinet. Så ved at tilføje netop dette dyr får Lisbeth Smedegaard Andersen skabt en forbindelse fra dengang til det dyreliv, vi omgiver os med. Og der er jo noget livsbekræftende ved pindsvinet, som kan ligge i dvale og så "stå op igen", når det bliver forår.

For os mennesker er vinteren trods travlheden en tid til eftertanke. Men hvad skal vi så tænke på? I tredje vers opfordres vi til at gå langsomt side om side med Kristus, så han kan skabe sit rige. I vers 2

handlede det om skabelsen af verden, som det skildres i Det Gamle Testamente, nu er det skabelsen af gudsriget, som vi møder det i Jesu forkyndelse i Det Nye Testamente. Under salmen henvises der til Joh 15,12, hvor Jesus opfordrer sine disciple til at elske hinanden, sådan som han har elsket dem. Det er denne opfordring, der knyttes an ved i sidste linje af vers 3.

Salmen peger også i vers 4 på det helt centrale i kristendommen: tro, håb og kærlighed (1 Kor 13,13). Det er Ånden, der vækker troen, håbet og kærligheden, og formålet er, at vi skal "sprede lys i vintrens mørke". Også her bygger Lisbeth Smedegaard Andersen videre på et bibelsk billede: Kristi komme betyder, at lyset er kommet til verden, og mørket kan ikke få magt over det (jf. Joh 1,5). Fordi Kristus er os nær, kan vi også skabe lys i verden.

I sidste vers gentages opfordringen til at gå langsomt, mens kræfterne fornys, og vi ser fremad mod, at "solopgangen kommer fra det høje" (Luk 1,78). Det er Zakarias' ord om den kommende Messias, der her citeres. Salmen er velegnet til adventstiden, hvor vi ser frem til julen med Jesu komme som lys midt i mørket. Og det lys kan få selv vinterbuske til at blomstre. Sætningen kan tolkes bogstaveligt. Der findes buske, som blomstrer om vinteren; men vinterbuskene kan også læses som billeder på os selv, der kan live op i hans lys.

Under salmen henvises der ikke blot til Luk 1,78, men også til Mal 3,20. Her hedder det, at "retfærdighedens sol skal stråle frem, under dens vinger er der helbredelse". Ordene herfra citeres ikke direkte; men når det hedder i vers 5, at "kræfterne fornys", passer det fint med tanken om helbredelse. Og dermed også med en billedlig tolkning af os mennesker, der, selvom vi ligner vinterbuskene, kan live op og blomstre.

Kirsten Nielsen

Melodi

Melodien - som komponisten selv betegner som viseagtig og fortællende, lige som teksten - består af to relativt lange rytmiske figurer, som gentages parvis. Denne rytmiske enkelhed giver mulighed for en variation, idet den første (og tredje) frase opbygger en spænding, som afspændes i anden (og fjerde) frase. På samme måde er selve melodikken afvekslende - første og tredje frase bevæger sig efter en optakt i en tre- og fireklangsfigur, mens anden og fjerde frase i højere grad bevæger sig trinvist. Harmonisk bevæger de 'rolige' fraser sig inden for F-dur, mens treklangsbevægelserne i de to øvrige fungerer som dominanter, der leder hen mod paralleltonearterne d-mol og g-mol. Der er således flere gode grunde til, at denne melodi favner både vinterens barske realiteter og dens løfter om lys og vækst.

802. Når vinterstorme hærger

Inge Hertz Aarestrup, 2009

Mel. Erik Sommer, 2011

Denne vintersalme er første gang udgivet i 'Lysets Utålmodighed' (2011) og skrevet til 4. søndag efter helligtrekonger, hvor den gammeltestamentlige tekst er Job 38,1-11, som også er omtalt ovenfor (800, 'Det var så forunderlig klart i nat'). Salmen kan bruges i hele den lange vintertid, til begravelser og i konfirmandundervisningen, hvor salmen kan danne udgangspunkt for samtaler om forholdet mellem lys og mørke i livet.

Inge Hertz Aarestrup skriver selv følgende om salmen: "Vi oplever alle tab og sorg. Ingen går fri. Lidelse og død er menneskets grundvilkår. Helt fra tidernes begyndelse har mennesket råbt mod himlen: Hvorfor? Hvad har jeg gjort? Hvor kom det onde fra, når Gud er god? Jobs bog rejser spørgsmålene. Men svaret på lidelsen får vi ikke. I stedet flyttes fokus: Se op! Se Guds storværk! Hans væsen er så helligt, så mægtigt at

du ikke kan rumme det. Hvad er da et menneske, at du husker på det, et menneskebarn at du tager dig af det? Jesu fødsel er Guds svar til os. Han går selv ind i vort menneskeliv med al den glæde, sorg og rådvildhed det rummer. Midt i mulmet tændes en gnist af håb. Elskede menneskebarn. Jeg er hos dig i mørket. Jeg bærer dig i livet og i døden”.

Inge Hertz Aarestrup kobler erfaringsnært vinterens mørke med det mørke, der kan møde os i livet. Vi ser for os en voldsom vinterstorm, der kan vælte mægtige træer med rod, og vi mærker, som vi gør, når vi mister vore kære, at vi i denne situation intet kan stille op. Her er vi afmægtige og overladt til kræfter, der er større end os. Fra denne afmægtige position kan vi som Job og så mange andre, der har oplevet at miste, råbe vores ”hvorfors?” til himlen.

I vers 2 lyder det, at Gud nok hører vores bønner, men at han ikke giver svar. Også dette kan ligne en barsk, menneskelig erfaring, men tavsheden er kun tilsyneladende - for i den sidste del af samme vers stiller Gud et spørgsmål: ”Fortæl mig, hvor du var, da jord og himmel skabtes?” og med denne reference til Job 38, som udfoldes smukt i vers 3, kan Gud alligevel sætte tingene på plads for det afmægtige menneske. Gud er nemlig den mægtige skaber, og Han er også den, der kan rejse vore døde af gravens mørke (vers 4), og derfor kan de sidste fire linjer i vers 4 knytte an ved den vinterstorm, som blev introduceret allerede i salmens første linje, og Gud kan trøsterigt forsikre, at Han står i orkanen og lyser for min fod, ikke mindst når alt synes håbløst.

Morten Skovsted

 Melodi

Komponisten har valgt at forsyne denne tekst, hvis grundstemning er spørgende og dystert, med en lys dur-melodi. Det kan umiddelbart synes mærkværdigt, men korresponderer med digterens betoning af, at der i stedet for et svar gives et nyt fokus. Jeg vil hævde, at melodien forsøger at formidle dette. Det interval, der indleder melodien, er den kraftfulde og bestemte sekst, som forekommer i de tre første linjer.

Men når råbet introduceres i femte linje, anvendes det opadgående kvint-interval, der traditionelt opfattes som mere svævende og åbent - og i dette tilfælde formidler det anråbende og spørgende. Det gentages, så det forekommer i de sidste fire verslinjer - i sidste linje dog i nedadgående form. På denne måde arbejder melodien kontrapunktisk til teksten - i bevidst mod- og medspil.

803. Maria snart er det forår

Lisbeth Smedegaard Andersen 2014, 2015

Mel. Birgitte Buur, 2014.

Denne salme er en forårssalme, der samtidig er en fuldtonet bebudelsessalme, skrevet over Luk 1,26-38. Anvendelsesmulighederne er nok begrænsede til Mariæ bebudelse og de få søndage i tilknytning dertil, men til gengæld er der god grund til at synge den på disse søndage. Salmen er i endnu højere grad en bebudelsessalme, end det er tilfældet i Salmebogens tre såkaldte bebudelsessalmer (DDS 71-73), hvor Maria ret beset spiller en birolle som den, der sætter det hele i gang og derefter glider i baggrunden. At Maria på den måde er blevet biperson mere end hovedperson siden reformationen, har sine gode, historiske grunde, men det kan være værd at minde om, at også teologer efter 1517 har været optagede af Maria. Martin Luther var optaget af både Maria og Marias lovsang, *Magnificat*, mens Kingo skrev sin smukke 'Nu kom der bud fra englekor' i 1689, hvor Marias kvindelighed og kropslighed fylder endnu mere end i den af Grundtvig gendigtede udgave, som vi kender fra Salmebogen (DDS 71). Også Grundtvig tog Maria alvorligt, og selv om han flere gange på Mariæ bebudelsesdag følte trang til at understrege, at han jo ikke var papist, så kunne han alligevel kalde det "i Sandhed opbyggeligt at betragte den

hjørteelig troende Marie [...] som det virkelige Forbillede på Troen, som vor aandelige Moder, naar vi kun ikke glemmer, det er et Billede..."¹.

Selvom Maria stadig er med i de gamle Maria-salmer, der efter reformationen blev omskrevet, både kirkeligt ('En rose så jeg skyde' og 'Maria hun var en jomfru ren') og folkeligt ('En yndig og frydefuld sommertid'), så har hun med tiden mistet en stor del af sin oprindelige betydning: hun er forsvundet fra altre, billedkunst, salmer, klostre og kirkeåret, hvor hun i vor tid kun har 'Mariæ bebudelsesdag' tilbage.

Der er imidlertid mere at sige og synge om Maria. I hvert fald ifølge Lisbeth Smedegaard Andersen, som i mange år har været optaget af Maria, både i kunsten og i salmerne. I 2009 udgav hun den smukke bog 'Guds moder og himlens veninde' om Mariabilledets historie, og i sin store salmesamling 'I tid og evighed' fra 2014 har hun benyttet lejligheden til at samle hele 10 salmer (hvoraf størstedelen er skrevet i 2014) i et afsnit med overskriften 'Marias liv'. I 2015 har sognepræst emeritus Jens Bruun, der også har stor interesse og indsigt i middelalderlig kirkekunst, samlet disse Mariasalmer i den lille udgivelse 'Mariasuiten' med tilhørende illustrationer fra danske altertavler. I denne sidste udgivelse er tilføjet en langfredagssalme med titlen 'Stabat Mater', og 'Mariasuiten' udgør dermed en samlet fortælling, der understreger, at Marias rolle og betydning også rækker ud over bebudelsesdagen. 'Mariasuiten' udkom i 2016 i en mere fyldig udgave med billeder, tekst og noder i fuld klaversats. Desuden har Lisbeth Smedegaard Andersen i 'Hymnologi - nordisk tidsskrift 3/4 2015' publiceret en artikel om Maria i salmerne.

Om 'Maria snart er det forår' skriver Lisbeth Smedegaard Andersen selv til denne udgivelse: "En bebudessalme med inspiration fra de mange italienske bebudelsesbilleder, hvor Maria sidder i en (italiensk) have, mens blomster og fugle omkring hende alle symboliserer det nye liv, Guds nye begyndelse med mennesker. Når jeg har anbragt Maria i en

---

¹ C.J.Brandt (red.): *N.F.S.Grundtvigs Sidste Prædikener. Første bind*. Karls Schønbergs Forlag 1880, s. 432.

dansk forårshave, er det naturligvis for at gøre det hele mere nærværende, men også mere alment. Af bibelteksten fremgår det, at Maria tænker sig om, og i enkelte billeder er det illustreret på den måde, at englenerne og helligåndsdue sidder oppe i himlen og venter i spænding på hendes ja. Salmens vers 2 og 3 udspiller sig i det lille tidsinterval. Om det er hendes egne tanker (en kvindes tanker, når hun opdager, hun er gravid), englens sagte tale eller menighedens forsøg på at fortælle hende, hvor vigtigt det er, at hun siger ja, ved jeg egentlig ikke, men i vers 4 munder salmen ud i altings glæde over, at hun har sagt ja. De sidste linjer fortæller, at barnet under hendes hjerte er både menneske og Gud”.

Lisbeth Smedegaard Andersen øser således af sin store, kunsthistoriske viden, ikke bare i de nævnte eksempler, men også f.eks. med de hvide liljer, der er et klassisk uskyldssymbol.

Tegnsætning må man se sig langt om efter i Lisbeth Smedegaard Andersens salmer, også i titlen. Tilsvarende ser man også hos Simon Grotrian og Iben Krogsdal denne manglende tegnsætning, idet det visuelle udtryk og det poetiske flow vægtes højere end korrekt grammatik.

Morten Skovsted

Melodi

Komponisten Birgitte Buur har skrevet melodier til samtlige 11 tekster i ‘Mariasuiten’ af Lisbeth Smedegaard Andersen. Hun udtaler selv - i forbindelse med nærværende udgivelse - at melodierne ”skulle farve stemningerne gennem hendes (Marias) liv: forventning, omsorg, frygt, sorg og glæde” og fortsætter med at karakterisere melodien til den første i rækken: ”en åbning i melodien med forår - opad som en glæde og en forventning”. Første og tredje frases opadgående bevægelse er karakteriseret af de åbne intervaller kvart og kvint, som ikke afslører, om melodien er i dur eller mol (selv om harmonikken afslører det). Det er i tekstmæssig sammenhæng desuden interessant, at den opadgående

kvint traditionelt er blevet opfattet som det svævende, kvindelige interval, hvorimod den opadgående kvart markerer en mere bestemt, mandlig karakter. De opadgående bevægelser gentages i tekstens tre første linjer, inden melodien i de næste tre linjer bevæger sig mere trinvist. Den springende og trinvis melodik forenes i de to sidste linjer, melodis sidste frase, hvor en opadgående skala lader melodien kulminere på det høje Es, inden melodien først i treklangs- og siden trinvis bevægelse falder til ro på grundtonen. Man kan i melodien næsten fornemme komponistens glæde ved at tonesætte teksten - i al fald udtaler hun, at "Lisbeths tekster er så klare og så fyldte med billeder, at det er dejligt og givende at sætte dem i musik".

804. Det sused af vinger i luften i nat

Lisbeth Smedegaard Andersen, 2010

Mel. Erling Lindgren, 2010

Lisbeth Smedegaard Andersen skriver selv: "Salmen er del af påske-oratoriet 'På vinger af håb', som jeg skrev på opfordring fra Lange-næskirken i Aarhus i 2010 sammen med komponisten Erling Lindgren. Jeg synes, det er vigtigt, at et sådant oratorium også indeholder fællessalmer, og denne salme er den afsluttende fællessang, dvs. den salme, hvormed menigheden forlader kirken for at gå ud til livet. Jeg forestiller mig, at salmen kan synges ikke alene i selve påsken, men også på søndagene mellem påske og pinse".

Salmen er desuden udgivet i 'Lysets utålmodighed' (2011), hvor den er knyttet til 4. søndag efter påske (første række). Den gammeltestamentlige læsning er Ez 36,26-28 med Guds løfte til Israel om at fjerne stenhjertet. I stedet vil Gud give dem et hjerte af kød, og de skal få Guds ånd, så de kan følge hans love. Samme motiv findes i Ez 11,19-20, som er læsning til 2. pinsedag (anden række). Salmen til denne læsning, 'Læg hånden på hjertet', er skrevet af Iben Krogsdal, der i sin

salme lægger vægten på det levende hjerte, der banker for andre og dermed opfylder Guds lov (se nærmere i 'Lysets utålmodighed', s. 150).

Lisbeth Smedegaard Andersen har under sin salme noteret, at den er blevet til "under inspiration af Karen Blixens novelle 'Peter og Rosa', der indledes med beskrivelse af et fugletræk".

Salmen begynder som hos Karen Blixen med et fugletræk (se også fugletrækket i 808,5). Årstiden og vejret er beskrevet, som vi kender det. Det er påske, og der er både støvregn og sol. Naturoplevelsen skaber taknemmelighed, og med et originalt billede beskriver Lisbeth Smedegaard Andersen, hvad det er at være et skabt menneske: Det er at være "en vingeløs menneskesjæl / af ler i hans udstrakte hånd". Digteren knytter her til ved beretningen om skabelsen af mennesket i 1 Mos 2,7, hvor Gud skaber af jord og giver mennesket sin livsånde. Ordet "vingeløs" giver associationer til fuglene, som i modsætning til mennesket har vinger og kan bevæge sig op mod Guds himmel (vers 1-2).

Lisbeth Smedegaard Andersen har en forkærlighed for fugle. I et forord til 'På vinger af håb' (2012) skriver hun selv: "Fugle er gamle symboler. De kan varsle død og ulykke, men først og fremmest er de billeder på drømme og håb og på sjælen, der frit svinger sig mod himlen". Man møder da også ganske mange fugle i hendes salmer. I 801 beskriver hun, hvordan musvitterne flager rundt i birkegrenene "som engle i et vinterparadis", og i 801, "Bagest i haven", spørger hun ganske enkelt Gud, om der findes "sangfugle dér hvor du er / svaler der kvidrer ved morgen?" (se også omtalen af spurvene og solsorten i 803).

Fuglene bevæger sig så let mellem himmel og jord. Men hvad gør så en vingeløs digter? Digteren bruger sin stemme, hun sender sine ord op mod himlen for at lovsynge den hellige Gud, som "gav for mit ingenmandshjerte af sten / et hjerte af kød og af blod". Hvor profeten Ezekiel kun taler om stenhjertet, taler Lisbeth Smedegaard Andersen om sit ingenmandshjerte. Udtrykket er originalt. Man kan tale om et 'ingenmandsland' i betydningen det område, der befinder sig mellem to fronter. Sådan kan et hjerte også være. Det står midt mellem to stridende parter og kan ikke beslutte sig for, hvor det hører hjemme.

Det stivner i sin ubeslutsomhed og bliver som sten. Og med ordet sten markeres også ufølsomhed og kulde.

For at den situation kan ændres, må Gud give digteren både et nyt hjerte af kød og blod og sin "levende ånd", for det er gennem Guds ånd, det bliver muligt at se det udødelige håb, som er på rejse. Rejsen er her en parallel til fugletrækket, som er på vej nordpå, dvs. op til os. Derfor er måden at rejse på også at bruge vingerne. Men igen drejes udtrykket. Det er ikke fuglevinger, men "vinger af sang", der bærer håbet. Menighedens lovsange er på den måde med til at bringe håbet frem (vers 3-4).

Salmens kombination af vinger og sang er ikke ny i dansk salmetradition. Den findes f.eks. i Grundtvigs salme 'Alt, hvad som fuglevinger fik' (DDS 10), hvor det i vers 2 hedder:

Min sjæl, du har af alt på jord
i tanken og din tunges ord
de allerbedste vinger.

Hos Grundtvig er stemmen og ordet som vinger, der kan stige op mod Gud, og fugle og mennesker er fælles om at lovsynge Gud. I Lisbeth Smedegaard Andersens salme er der ingen fuglesang, kun lyden af de susende vinger. Men begge steder er det stemmen, der fungerer som vinger. Hos Grundtvig virker det som den naturligste ting af verden, at fugle og mennesker kan synge lovsange. Hos Lisbeth Smedegaard Andersen kan det virke paradoksalt, at det vingeløse menneske med stenhjertet trods alt har en form for vinger, når det gennem sin sang kan bære håbet videre. Men ganske som i Ezekiel-teksten, er grunden, at Gud griber ind og giver mennesket et nyt hjerte og en ny ånd.

Det er en salme fuld af sansninger. Vi hører vingesuset fra fugletrækket, glæden bruser op, stemmen sætter i med sang, hjertet bliver levende, og vi hører, hvordan håbet rejser "på vinger af sang". Og ved at synge med på salmen kan man opleve bevægelsen fra lyden af det fjerne fugletræk til ens eget bidrag til at bære håbet videre.

Kirsten Nielsen

Melodi

Komponisten skriver om denne melodi, at fordi den er skrevet som afsluttende fællessalme til påskeoratoriet 'På vinger af håb', skal den udtrykke håb. Derfor har han givet den en "jublende og lidt pompøs stemning". Forfatterens brug af fuglene og deres vinger i teksten kan genfindes i melodien. Mens det er den blidt dalende fugl, der beskrives i første halvdel af melodien, kan man læse de kraftige vingeslag ind i de opadgående sekstspring, der dominerer melodians anden halvdel. Melodiens storform kan tillige læses som en vinges markante, men organiske opad- og nedadgående bevægelse.

805. Når æbletræets hvide gren

Lisbeth Smedegaard Andersen, 2010

Mel. René Arvid Jensen, 2007

Med udgangspunkt i de første fire vers af Sl 110, som er gammeltestamentlig læsning efter første tekstrække på Kristi himmelfarts dag, har Lisbeth Smedegaard Andersen skrevet en salme (oprindeligt udgivet i 'Lysets Utålmodighed' (2011)), der både lægger sig specifikt til denne dag og mere generelt er en forsommersalme.

To erfaringsnære naturbilleder indleder på en ligefrem måde første vers, hvor en jeg-person får bekræftet sin fornemmelse: "så ved jeg..." lige som Peter i 'Peters Jul' ved, at julen kommer, når sneen falder. Det giver salmen en fin og let underspillet indledning. I andet vers dukker læsningen op i form af den kongestol, som er implicit til stede i Sl 110, mens interteksten i tredje vers er pinseberetningen fra Apostlenes gerninger. Med det gamle ord 'tungebånd', som Grundtvig anvendte i flere af sine pinsesalmer, synes digteren her at vedkende sig salmetraditionen. Salmen vrimler således med intertekster, og i sidste vers inddrages anden tekstrækkes evangelietekst fra seksagesima søndag (Mark 4,26-32), der fra digterens side tydes som et gudsrigestegn. Med

netop sidste linje i tredje vers: "Guds rige er på vej", kommer forsommer, himmelfart og pinse til at blive tegn på det frembrydende gudsrige. Salmens forløb synes således at hente inspiration hos Brorsons 'Her vil ties, her vil bies' (DDS 557), hvilket stemmer overens med Lisbeth Smedegaard Andersens indføling med den danske salmetradition.

Rent kompositorisk er versene bundet sammen på en elegant måde. Ikke som i 'Du fødtes på jord' (DDS 69), hvor digteren med sonetgenrens karakteristiske enslydende slutnings- og begyndelseslinjer binder teksten sammen, men på en mere diskret måde. Udgangspunktet er, at sidste linje i hvert vers er en slags overskrift for det næste, hvorfor salmen faktisk danner et cirkulært forløb, eftersom sidste vers' sidste linje er overskrift for første vers. Særlig tydeligt er det, at pinsen i tredje vers og lignelsen om gudsriget i fjerde vers introduceres i sidste linje af de forudgående vers.

Salmen har en opbygning, der minder om Grundtvigs store pinsesalme 'I al sin glans nu stråler solen' (DDS 290): Først natursansningen med æbletræets blomster, der strøs (af vinden/Ånden?) og luften, der har et lyst skær af nyudsprungne bøgetræer. I vers 2 nævnes Kristi Himmelfart og den sol, der er over skyerne. Det lys kan kun komme fra Guds kongestol, og det betyder, at Jesus med sin himmelfart har "åbnet rummet over dig". I vers 3 bliver det til lovsang, når ånden løser vore tungebånd, og munden løber over med, hvad hjertet er fuldt af, så det kan lyde: "Guds rige er på vej"; og endelig rundes der af i vers 4 med det mindste frø, der

vokser til et vældigt træ
med fuglesang i blomsterlæ
det bedste man kan tænke sig
en forårsdag i maj

Fra det erfaringsnære op i Himlen og ned igen til forår, maj og takkesang.

Mads Djernes og Morten Skovsted

Melodi

Melodien lægger sig i forlængelse af dansk visetradition, som den er repræsenteret i blandt andet Højskolesangbogen. Den er her karakteriseret ved lige lange nodeværdier og en vekslen mellem spring og trinvis bevægelse. Melodiens form er ABCC, hvor C-delen gentager tekstens to sidste linjer og dermed - ved gentagelsen af sidste linje som 'overskrift' for næste vers - tydeliggør introduktionen af næste vers' indhold. Melodien er tydeligt treklangsbaseeret, idet de to første fraser (som indeholder to tekstlinjer) begynder med det opadgående sekstspring, mens C-delen afbalancerer storformen ved en trinvis opgang efterfulgt af en nedadgående treklangsbevægelse. Melodien giver teksten et enkelt og fortællende præg.

806. Nu er det Åndens lyse tid

Lars Busk Sørensen, 1995

Mel. Hans Dammeyer, 1995

Denne pinsesalme er oprindeligt udgivet i FRIKs (Forum for Rytme I Kirken) udgivelse fra 1995 'Pinse' med seks salmer til pinsetiden, og den findes også i 'Tredjedagens lyse rum' (2001) samt 'Salmer til vor tid' (2014).

Lars Busk Sørensen skriver selv om salmen: "Åndens lyse tid', det er pinsen; pinsen som er den tredje af vore store kirkelige højtider. De danner jo den smukke treklang: tro, håb og kærlighed. Først kommer julen som håbets fest. Da vender solen, og lyset begynder at få magt igen. Da fødes verdens håb som et lille nyt menneskebarn. Påsken er troens fest. Da får solen igen livgivende magt over mørket og kulden. Naturen genopstår. Nu tror vi igen på, at Gud vil livet - i tid og rum her - og i al evighed.

Til sidst kommer så pinsen som kærlighedens fest. Da folder naturen sig ud med fuglesang og bøgegrene. Vi fejrer, at Gud sender os sin Helligånd. At pinsen er kærlighedens fest, vil jo sige, at den også er fællesskabets fest, forsoningens fest, forståelsens fest. Pinsedagen var det, at apostlene oplevede det store kommunikationsunder, at alle de forsamlede, uanset sprog og kultur, pludselig forstod evangeliet.

De første vers af salmen her blev faktisk til i et sommerhus oppe i det svenske Småland. Så noget af baggrundstemningen er altså den lyse svenske sommer. Men nu var det sommeren 1995, hvor vi om aftenen sad og så billeder i fjernsynet af krigen i Bosnien, og disse forfærdelige billeder bryder nogle gange igennem som en mørk disharmoni. I første vers med udtrykket: "verdens onde strid". I vers to med talen om forsoning - og endelig i sidste vers med bønnen om en åben, fredelig verden uden blanke våben. En verden, hvor mennesker ikke lukker sig inde i familier og klaner og stammer og nationaliteter. Netop krigen i det tidligere Jugoslavien er jo et eksempel på en moderne stammekrig. Det såkaldte blodets bånd, solidariteten med stammen, var alibiet for at udrydde de andre.

Det husker os på, at Jesus i evangeliet opløser de gamle fællesskaber og sætter noget nyt i stedet. Som når han siger til manden, der vil følge ham, men beder om lov til først at begrave sin fader: "Lad de døde begrave deres døde og kom så og følg mig". Eller da man kommer og siger til ham, at hans mor og brødre står udenfor og vil tale med ham, og han affærdiger dem ordene: "Mine brødre og søstre, det er dem der gør Guds vilje". I stedet for de gamle fællesskaber, slægtens fællesskab og stammens fællesskab, taler Jesus om et nyt Helligåndens fællesskab, om Guds rige. Det Helligåndens fællesskab, som vi hver søndag i trosbekendelsen siger, at vi tror på.

Derfor er det vigtigt, at vi gør os det klart, at hvis vores drøm om en fredelig, åben verden skal leve i os og inspirere os til at handle, så er det ikke de gamle fællesskaber - blodets, familiernes og nationernes fællesskaber - drømmen skal bygges på, men det nye Helligåndens fællesskab, det nye kærlighedens fællesskab, som Jesus med sit menneskeliv, sin død og sin opstandelse har forkyndt os".

Salmen er både en lovsang, en bekendelse ("Vi tror"), en opfordring ("at gå vor Gud til hånde") og en bøn ("bevæg vort sind, og ånd så Gud på sind og hud"), og dermed er den både moderne og typisk for Lars Busk Sørensen. Moderne, fordi mange moderne salmer slutter åbent med en bøn eller en anråbelse. Typisk for Lars Busk Sørensen, fordi mange af hans salmer er båret af både taknemmeligheden over skaberværket og opfordringen til os selv og hinanden: at vi gør, hvad vi kan. I denne salmes vers 2 lyder det som allerede nævnt:

Vi tror, det nu er tid og sted
at gå vor Gud til hånde
og skabe med

Denne opfordring ligger fint i forlængelse af det indledningsvers, der findes på titelbladet til den store salmeudgivelse 'Salmer til vor tid' fra 2014, hvor det lyder: "Guds kærlighed kommer til os gennem andre mennesker". Dette dennesidige, næstekærlige/diakonale ansvar samt vores pligt til at være medskabere på hinandens liv var også afgørende i diskussionen mellem Lars Busk Sørensen og salmebogskommissionen om salmen 'Menneske, din egen magt' (DDS 370), hvor det endte med, at Sørensen måtte ændre "Livets Gud har ingen hænder" til "Livets Gud har dine hænder / derfor er det dig, han sender".

I denne salme får vi således præsenteret både skaberværkets storhed og den enkeltes ansvar, inden vi kommer til frelseshistorien: at et barn blev født (vers 3) og siden opstod (vers 4), for at vi nu kan bede Gud bevæge vort sind og vække de gode viljer (vers 5) lige ind i evigheden (vers 6).

Salmen er, også 25 år efter borgerkrigene på Balkan, sørgeligt relevant, men det er kuriøst, at der i vers 6 tales om de 'blanke våben'. I dag er der nok mere tale om droner og selvmordsbælter end om sabler og andre blankvåben.

Morten Skovsted

Melodi

Både tekst og musik er skrevet til FRIKs (Forum for Rytme I Kirken) årlige korstævne, som i 1995 foregik på Silkeborg Højskole, hvor komponisten Hans Dammeyer på det tidspunkt var musiklærer. I første vers' første halvdel bevæger teksten sig fra lys, kærlighed og varme til ondskab, strid og kulde - inden Gud med sin ånde vækker alt levende. Stemningsmæssigt set udgør teksten altså en først nedad- og siden opadgående bevægelse. Jeg formoder, at komponisten har ladet sig inspirere af dette, eftersom de fire første linjer i to stort set trinvis sekvenser bevæger sig fra den høje grundtone til dens lave underterts. I anden halvdel bliver rytmikken mere inciterende, og melodien bevæger sig igen opad i kortere sekvenser, inden den slutter i en rytmisk figur, der 'vender om' på, hvad der er gået forud.

Lars Busk Sørensen anfører selv, at salmen også kan synges på 'Det dufter lysegrønt af græs (DDK 66).

807. Den lange lyse sommerdag

Lars Busk Sørensen, 1992
Mel. Holger Lissner, 1992

Lars Busk Sørensen skriver selv om salmen: "Teksten her var fra begyndelsen slet ikke ment som nogen salme. Det første vers blev skrevet som et bordvers til kirkedagene i Odense i 1992. Jeg var ved den lejlighed kommet med i en arbejdsgruppe, og én af mine opgaver blev at skrive et bordvers, der skulle synges i de spisetelte, der var opstillet. Det skulle Holger Lissner stå for, så ham sendte jeg mit bordvers til.

Han ringede så nogle dage efter: Den kunne jo ikke synges på en kendt melodi. Nå, nej, det havde jeg vist egentlig ikke tænkt på. Det snakkede vi lidt om, indtil Holger sagde: Det er vist sådan noget, jeg selv kan, og som sagt, så gjort, og selvom den blev til i en fart, så blev den faktisk god.

Bagefter blev jeg så glad for de sidste tre linjer - og for Holgers melodi - at jeg syntes, at begge dele måtte kunne bruges til noget mere. De tre linjer "Det synger i mit blod osv." kunne være omkvæd til nogle flere vers, og dem skrev jeg så. Resultatet blev en let, lys sommersalme, men med en undertone af smerte.

Andet vers blev nogle sansninger af den lykkedag, vi har her på jorden: At røre ved barken på et træ - et af jordens største vækster. At lytte til bølgeslaget - som tilværelsens evige grundrytme bag ved alt det flygtige. Og det mest livsbekræftende af alt: At se et legende barn kommer løbende i sit lyse sommertøj - børn løber jo altid, når de leger, og har altid skrammer på de bare knæ.

I tredje vers melder tanken sig så om livets flygtighed. Selv midt på vores lykkedag husker vi, at livet har en baggrund af smerte, at alt menneskeligt ender i en katastrofe - tidligt eller sent. Men alligevel kan vi synge, at "Gud under os en lykkedag på jorden". For vi tror jo ikke, at sygdom og ulykke er Guds straf over os, eller at lykke og held er hans belønning. Vi tror på en Gud, der er højt hævet over sådanne småligheder som belønning og straf. En Gud, der lader sin sol skinne på både onde og gode og lader regnen regne på såvel retfærdige som uretfærdige.

Vi tror på en Gud, der har fastsat nogle grundvilkår for os, som vi ikke forstår, en lykke og en smerte, som vi ikke forstår, og vi tror, at bag ved det hele er der hans grundløse, grænseløse kærlighed. Sådan må det være, siden han bliver ved med at skabe og opretholde livet på jorden, og siden han selv er kommet til os i skikkelse af sin søn. Det er det, sidste vers handler om. Derfor kan vi tro på, at "himmeriget" kommer, at Gud vil føre dette flygtige menneskeliv frem til en fuldendelse, som vi ikke forstår, men trygt lægger i hans hånd".

Enhver årstidssalme har i sig - udtalt eller underforstået - hele årets forløb, for dette, at årstider kommer og går, er en påmindelse om tidens gang og dermed forgængeligheden. Derfor rummer da også enhver sommer både minder om de tider, der var, og den erkendelse, at vi kun har et givet antal somre her på jorden, og derfor skriver Lars

Busk Sørensen så rammende, at sommersalmen nok er let, men også rummer en undertone af smerte.

Salmen rummer sanseligt fine sommerbilleder i vers 2, hvor barken er et vidne om endnu en årring lagt til træets vækst, og hvor enhver for det indre øje ser sig selv eller andre drenge med skrabede knæ, som det hører sommeren til, men salmen er også et 'memento mori', som er ret eksplicit i tredje vers' første linje. Den syngende forsoner sig imidlertid med menneskelivets grundvilkår i vers 4, som peger løfterigt ind i evigheden, ikke mindst fordi hvert vers har det samme omkvæd: at livets Gud er god.

Morten Skovsted

 Melodi

En af dansk salmedigtningens 'grand old men', Holger Lissner, har fra sin fortid som seminarieuddannet højskolelærer i blandt andet musik også erfaring med at skrive melodier. Her har han imidlertid skrevet til en af sine digterkollegaers tekster. Han skriver selv om den: "Oprindeligt var der kun ét vers, der skulle bruges som bordvers, og det var til det vers, jeg skrev melodien, en lys D-dur melodi". Hvor teksten i tredje og fjerde linje beskriver forvandlingen, forvandles melodien ved at modulere - på teksten "så smukt forvandlet til en smag af kærlighed i blodet". Denne 'tekstnære' måde at formgive melodien kulminerer, når teksten beskriver, hvordan det "synger i mit blod, at livets Gud er god", hvorefter den falder til ro. At der senere kom flere vers til, lagde ifølge komponisten ikke op til at ændre melodien - der som mange andre melodier således er blevet til ud fra overvejelser over det første vers' tekst.

808. Fra vest står blæsten ind

Lisbeth Smedegaard Andersen, 2013

Mel. Erik Sommer, 2013

Høstsalmerne er repræsenteret i Salmebogen med mægtige salmer som 'Du gav mig, o Herre, en lod af din jord' (DDS 728), 'Nu falmer skoven trindt om land' (DDS 729) og 'Vi pløjed og vi så'de' (DDS 730), og derfor kunne man nemt forledes til at tro, at det var vanskeligt - om ikke umuligt - at skrive nye høstsalmer. Lige så stærke de gode, gamle høstsalmer er, lige så tydeligt er det imidlertid, at de er skrevet i en tid, der ikke er vores: De gamle høstsalmer er skrevet i en homogen, før-teknologisk landbokultur, som de færreste af os kan kende endsige lever i nu. Der er løbende blevet skrevet moderne landbrugs- og høstsalmer, f.eks. den morsomme 'Jeg ejer både mark og eng' af Jens Smærup Sørensen, der står i Højskolesangbogen (nr. 129) og senest udskrev 'Landbrugets Kulturfond' i 2015 en konkurrence om at skrive en ny landbrugssang.

Mens de færreste i vor tid høster, og mange børn ikke har det fjerneste kendskab til, hvor korn og brød kommer fra, så er det fortsat en fast tradition i de fleste kirker (i hvert fald uden for de store byer) at holde høstgudstjenester. Også derfor indeholder '100 salmer' hele to høstsalmer. Den første er skrevet af Lisbeth Smedegaard Andersen i 2013 i forbindelse med en høstfest i Rakkeby i Vendsyssel. Den er første gang udgivet i 'Syng Nyt-hæftet' (2014) og siden i 'I tid og evighed' (2014).

Salmen omfatter både Vestjyllands læhegn, byg og hvede samt byens kælderskakter, hvor det våde, visne løv gemmer sig og rådner bort. Spørgsmålet er imidlertid, om dette forsøg på at favne bredt virker, eller om identifikationen for storby mennesket eller kirkegængere i landets frodige og grønne egne er hægtet af, når der indledes med omtalen af lave, vestjyske fyrrehegn? Det samme principielle spørgsmål kan stilles til vielsessalmen 844, 'Med favnen fuld af kærlighed', hvor det i vers 6 er ret tydeligt, at den er skrevet med tanker på Lindetvangskirken, hvor lindetræerne ganske rigtigt møder én uden for kirken. Spørgsmålet om identifikation er vigtigt i salmerne, både gamle

og nye, da man altid vil tilstræbe, at menigheden kan være et oprigtigt, syngende 'vi'. I nærværende salme kan man sige, at der kompenseres for den mulige eksklusion ved, at der i det følgende flere gange tales inkluderende og inddragende (se nedenfor).

Høstsalmen har den kendte takketone, når 'vores lovsang' fylder himmelrummet, men den har også en underliggende tone af vemod og afsked, som det kendes fra andre høstsalmer, ikke mindst 'Nu falmer skoven trindt om land'. Denne dysterhed findes allerede i første vers, hvor de lave hegn danser skyggedans med mørkets magter, men også i feriedage der er brugt, sommer der brænder ned, og græs der visner. Eftertænkksomheden og vemodet er tilsigtet fra Lisbeth Smedegaard Andersens side, og hun påpeger selv, hvordan Erik Sommers melodi understreger denne stemning.

Et andet væsentligt element i salmen er den måde, hvorpå salmen inddrager alle mennesker - både dem, der har meget at takke for, dem, "som året bragte mere sorg end glæde" samt dem, for hvem fremtiden er en "ligning med en hel del ubekendte". Alle disse mennesker - og os med dem - ses dermed som små dele af et stort skaberværk, hvor forgængelighed og usikkerhed er et fælles eksistensvilkår. Til os alle lyder det "Frygt ikke", som igen og igen er engles ord til mennesker i Det Nye Testamente, og som gør, at vi kan lade vores vinterhjerter leve i Guds hænder.

Salmedigteren skriver selv om salmen: "Da Danmark var et landbrugsland, var det naturligt at holde høstgudstjeneste og takke for høsten, men jeg tror, at når høstgudstjenester stadig er en naturlig del af vores kirkeår og tradition, så skyldes det, at vi har brug for engang imellem særligt at lægge vægten på taknemmeligheden over menneskelivet som helhed. Derfor er salmen en efterårs- og høstsalme, hvor jeg prøver at udvide perspektivet lidt fra høsten til taknemmeligheden over, at Gud ikke alene giver sol og væde, men også er hos os, når vi sørger og frygter for fremtiden".

Morten Skovsted

Melodi

Man fornemmer næsten efterårsblæsten i denne melodi. Den er præget af tekstens lange linjer, der i opsætningen er delt op for første og tredje frases vedkommende, men som i melodien knyttes sammen. Det rytmiske motiv, der præsenteres i første takt og gentages en gang i første frase, dukker op igen i tredje frase - hvorved det afsløres, at fraserne parvis (1. og 3. samt 2. og 4.) har enslydende rytmik. De relativt mange større spring (kvart, kvint og sekst) giver melodien præg af det storladne og er sammen med den stramme rytmik med til næsten at 'male' tekstens blæst og regnbyger. På klassisk vis udgør melodien en stor, opadvendt bue, som udgøres af en opadgående bevægelse i de to første fraser og en tilsvarende nedadgående i de to sidste. Harmonisk berøres både dominanttonearten, som der moduleres til midtvejs, og subdominantparallellell, som tredje frase kadencerer hen imod.

809. Du lagde i det mindste frø

Michael Nielsen, 1998

Mel. Erling Lindgren, 1998

Michael Nielsen er valgmenighedspræst i Ryslinge og har udgivet flere digt- og salmesamlinger. Denne salme om det mindste frø er en høstsalme. Michael Nielsen har i en kronik i Fyens Stiftstidende fra september 2009 skildret, hvordan høsten tidligere var et hårdt fysisk arbejde, hvor mændene svingede leerne, og kvinderne fulgte efter og bandt op. Sådan er det ikke længere. Michael Nielsen skriver bl.a.: "Når man i disse dage og uger færdes i det frodige fynske landskab, så har høsten mistet meget af tidligere tiders anskuelighed, den fremtræder så at sige mere abstrakt. Store mejetærskere samler flere arbejdsgange i én, skiller korn og strå; samler kornet i en tank eller fører det over i store kornvogne. Og halmen samles siden i store tonstunge baller - enten de store firkantede eller de mere yndefuldt cirkelformede. Når man selv har prøvet at arbejde på et halm-loft i kvælende hede, så kan

man kun byde den moderne teknologi velkommen. Den har medført at tidligere tiders fysisk hårde slid langt hen ad vejen er afløst af maskiner og teknik”.

Og længere nede i kronikken hedder det: ”Men det forholder sig måske sådan, at den moderne teknologi let gør os blinde overfor høstens og vækstens egentlige under, nemlig den fantastiske frugtbarhed, der er nedlagt i naturen. Det er denne frugtbarhed, der er forudsætningen for, at vi overhovedet har noget at leve af. Og mister vi blikket for denne underfulde frugtbarhed, så bliver livet så mærkeligt fattigt og fladt. Så bliver underet nedskrevet til teknologi og så er det daglige brød ikke længere en gave, men en simpel rettighed. Og mister vi evnen til at undres og betages, så er livet først for alvor blevet fattigt”.

Det er i lyset af sådanne overvejelser, vi skal læse Michael Niensens høstsalme, hvilket han da også slutter sin kronik af med.

Hovedtemaet er hentet fra Jesu lignelse om sennepsfrøet, der er det mindste af alle, men vokser op og bliver til et stort træ (Matt 13,31-32). I lignelsen er frøet et billede på himmeriget. Michael Nielsen skildrer i salmens første vers den kraft, der ligger i frøet, og peger derpå tilbage til skabelsen, der ikke kun er en begivenhed engang i en fjern fortid, men stadig sker, når kornet vokser og bliver modent. Markerne er fulde af aks og vipper, og ’kornets sange’ glæder os. Markerne nynner om de spinkle kornaks, der står og tænker på at blive til brød (vers 2). De nynner videre om ”druer, der vil være vin”, og som minder om ”Guds tanke”. Hvad Gud har tænkt, siges ikke direkte, men ordene brød og vin peger på nadveren (vers 3). Dybt i os findes ”en lyd af kornets sange”, som vækker takkesangen i os. Og derfor synger vi takkesange til Gud for livet i håb om, at også vi må vokse og bære frugt. Vi takker for det daglige brød ”i tak til skaber-ordet!” (vers 4-5).

Hvor Jesu lignelse taler om himmeriget, taler Michael Nielsen om skaberværket og den taknemmelighed, det vækker i os at opleve kornet vokse op og blive til dagligt brød. Taknemmeligheden giver sig udtryk i takkesang, sådan som vi kender det fra vore høstgudstjenester.

Kirsten Nielsen

Melodi

Komponisten begrundet melodien lyse og let rytmiske karakter i, at den er skrevet til en høstsalme, der først og fremmest udtrykker glæde og taknemlighed. Melodien er et godt eksempel på en velafbalanceret og kreativ behandling af et rytmisk og melodisk materiale. De første fire takter gentages i de næste fire med den variant, at anden halvdel på klassisk vis modulerer til dominanttonearten. Herefter dannes de to næste takter af et sekvenseret motiv, inden de næste to takter bringer nyt melodisk stof, men i en gentaget rytmisk figur. Så varieres melodien indledende frase, inden den allersidste frase overrasker ved at bringe nyt stof, både rytmisk og melodisk.

810. Blandt spurvefjer og blade

Lisbeth Smedegaard Andersen, 1995
Mel. Preben Andreassen, 2014, 2015

Lisbeth Smedegaard Andersen fortæller, at hun skrev salmen ”under et studieophold i Washington D.C., hvor jeg engang på en vej så noget gadeaffald fejlet sammen i en rendesten, og blandt fjer og blade lå der også nogle skår af en porcelænskop med malede blomster på. Den havde tydeligvis engang været en fin kop, og det gav mig tanker om, hvor lidt der i grunden skal til, før vi mindes om et eller andet, der ikke er mere, om det, der gik i skår - og om tiden, der drypper ud af vore hænder”.

Salmen er udgivet i ‘Lysets utålmodighed’ (2011). Den er knyttet til 20. søndag efter trinitatis (første række), hvor den gammeltestamentlige læsning er pottemagerlignelsen i Jer 18,1-6. Lignelsen fortæller, hvordan pottemageren sidder ved drejeskiven og former sine kar af ler, men hvis det ikke lykkes for ham, så kasserer han karret og laver et andet. På samme måde er Israel i Guds hånd.

Lisbeth Smedegaard Andersen begynder sin salme med et hverdagsbillede. Vi ser for os en affaldsbunke med ”spurvefjer og blade og knuste potteskår”. Og midt i bunken ligger også et par ting, der vidner om vores liv: den blomst, man tørrede og gemte som et minde, og den revnede kop, som engang indgik i den daglige husholdning og minder os om dem, der brugte den (vers 1-2). I tredje vers bruger hun billedet af de mørke vinger, der strejfer os ved alle minderne. Straks efter bevæger vi os videre mod ”nye mål”. Tiden drypper fra ”mine hænders skål”, og denne lyd af dråber, som falder, aner vi i det gentagne ”endnu, endnu, endnu” i vers 4. For selvom tiden går, hører vi stadig ekkoet af ”det, der gik itu”.

Hvor går vi så hen med disse erfaringer? Lisbeth Smedegaard Andersen fører os i vers 5 til nadverbordet. Og her inddrager hun billedet fra Jeremiasbogen: Israel er som ler i Guds hånd. Læser man videre i Jer 18, opdager man, at det ikke ser lyst ud for folket, da det næppe vil omvende sig til sin Gud og derved undgå Guds straf. I salmen truer de mørke vinger og alle minderne, men der er mere at sige. For i den kristne menighed minder nadverelementerne om, at det ler, som blev nedbrudt langfredag, ”stod op i herlighed”. Kristus er det nye Israel. Derfor kan salmen slutte anderledes positivt end Jeremiasteksten. For bag alt det ødelagte ligger ”løftet om en evighed”. Til at underbygge dette håb bruger Lisbeth Smedegaard billedet af vingefjerene og løvfaldet. Fuglene taber fjer, men nye vokser ud, og efteråret afløses af foråret, hvor træerne igen får blade. Der er opstandelse midt i forfaldet (vers 6).

Salmen skaber ved sin understregning af løftet om evigheden en positiv kontrast til den gammeltestamentlige læsning. Men den bringer også mere håb end evangelieteksten (Matt 22,1-14), som er lignelsen om kongesønnens bryllup. Her vil de indbudte slet ikke deltage, og kongen straffer dem hårdt. En af de senere indbudte gæster smides desuden udenfor. Forkastelse er altså en mulighed ifølge Matthæusevangeliet, ganske som det er tilfældet hos Jeremias. I evangelieteksten stilles der krav om, at gæsterne tager bryllupsklædningen på som adgangstegn til

festen. I salmen er adgangstegnet Kristus, som giver os sig selv i naderen. Ifølge pottemagerlignelsen er vi på godt og ondt i Guds hånd. I salmen giver Jesu død og opstandelse håb for den, hvis liv gik i stykker som potteskår.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Melodien er særdeles enkelt formet og har kun et enkelt ophold, hvilket umiddelbart står i et modsætningsforhold til teksten, som er delt op på fem linjer. Det giver imidlertid mening musikalsk at forbinde de undertiden opremsende verselinjer i en melodik, der kan minde om en fortællende vises. Første linjes motiv gentages sekvenseret op i anden linje, inden de tre sidste linjer forbindes i en lang frase. De trinvist nedadgående fraser beskriver tekstens efterårsstemning - om det, der faldt og gik i skår.

811. Det mørkner om menneskebyer

Lars Busk Sørensen, 2004, 2015

Mel. Willy Egmosen, 2004

Lars Busk Sørensen skriver selv om salmen: ”Det var Enghøj Kirke, en helt ny kirke i udkanten af Randers, der i 2004 kunne fejre 10 års jubilæum og gerne ville have en festsalme, som Willy Egmosen skulle sætte melodi til, og da det var første søndag i advent, var det jo naturligt, at det blev en adventssalme, altså en salme om længsel og håb.

Som omkvæd har jeg tilladt mig at tage et berømt citat fra Det Gamle Testamente og vende det på hovedet. Vi husker, at det er Prædikerens der skriver, at al menneskets stræben er ”tomhed og jagen efter vind”, (Præd 1,14) og ”der er intet nyt under solen” (Præd 1,9).

Men vi lever jo i en anden historie om Gud, end den gamle vismand gjorde. Kristus har været her. Det er forskellen. Det utrolige er sket: Gud har besøgt sit folk. Kristus har vist os, at vi er elsket af Gud, og at Gud venter sig noget af os. Vores håb og vore længsler og drømme har fået retning. Derfor kan vi nu synge, at "alting er nyt under solen".

Men derfor er det jo ikke sådan, at de menneskelige livsvilkår har ændret sig. Det har de ikke. De grundlæggende love om fødsel og død og lykke og smerte er de samme, men opstandelsen kaster sit lys ind over dem og gør alting nyt. Derfor kan vi længes og håbe og drømme.

Advent er håbets tid - og forventningens tid. Men det er også en paradoksal tid. Det er jo også den tid, hvor alt i naturen forfalder, mørket og kulden strammer til. Derfor er de tre første vers bygget op på den måde, at de begynder med fire linjer, der konstaterer de faktiske forhold, mens de to næste, dem der bygger op til omkvædet, taler om det, som vi forventer.

I første vers:

Guds kærligheds tider
der når os omsider

Andet vers:

Guds kærligheds sommer,
vor Kristus-tid kommer

Og tredje vers:

Guds kærligheds handling,
vort hjertes forvandling

I de to sidste vers bliver det så mere og mere forventningen, der tager over, indtil vi skimter selve julebegivenheden i det fjerne. De sidste linjer i sidste vers er faktisk et skjult citat fra Åbenbaringens næstsidste kapitel, hvor profeten afslutter de voldsomme syner med nogle meget smukke og trøstende forudsigelser:

Nu er Guds bolig hos menneskene,
han vil bo hos dem,
og de skal være hans folk ...osv.
(Åb 21,3)

Så vi begynder altså hos Prædikerens, der kun kan se "tomhed og jag efter vind" og ender i Åbenbaringen, hvor det hedder: "Se, alt er blevet nyt" (Åb 21,5)".

I denne salme skriver Lars Busk Sørensen således med direkte henvisning til de nævnte bibeltekster, samt i vers 3 også det kendte kap. 3,1-8 i Prædikerens Bog om tiden. Fra dette udgangspunkt peger han på adventstid og jul, dels eksplicit i vers 5, men også andre steder i salmen ved at inddrage håb, Kristustid, længsel og bøn, som netop er adventsmotiver. I lyset af en så velovervejet komposition og en sådan fortrolighed med og brug af det bibelske stof kan man ærgre sig over, at der blandt præster har hersket, og til dels stadig findes, den forestilling, at nyere salmer er "teologisk tynde". Det er der ganske givet nogle, der er. Men ikke dem alle, og menigheder såvel som præster skylder sig selv og hinanden at søge efter de salmer, der har tyngde som denne.

Morten Skovsted

 Melodi

Et meget fint eksempel på en melodi, der fremhæver en tekstlig struktur. Mens tekstens første fire linjer beskriver erfaringer og erkendelser, handler de sidste tre om Guds løfte, afsluttende med omkvædet "og alting er nyt under solen". Efter i begyndelsen overordnet at bevæge sig i seks slag pr. takt - altså med temmelig meget tekst pr. tidsenhed - bremses hastigheden markant op før de sidste tre linjer. Med kun to slag pr. takt breddes teksten ud og betones derfor meget mere. De sidste tre linjer fremhæves på denne måde ved komponistens rytmiske skandering af teksten. Melodien springer også

meget mere i den sidste del, og omkvædet betones yderligere ved, at toptonen nås på "al(ting)" samtidig med, at sidste frases harmonik har et modalt præg.

812. November går tungt gennem byen

Lisbeth Smedegaard Andersen, 1993

Mel. Jakob Lorentzen, 2000

Lisbeth Smedegaard Andersen skriver selv om salmens baggrund: "Skrevet mens jeg boede inde midt i København, hvor lyset forsvandt fra stuerne og gaderne i november, og hvor de strenge evangelietekster samtidig understregede stemningen af modløshed. Men salmens opgave er ikke bare at tolke mismodet, men også at pege frem mod evangeliet til 1. søndag i advent, hvor Jesus udråber et nyt nådeår.

Når jeg har holdt fast ved de fem linjer i vers 6, er det, fordi tilgivelsen er det centrale ord at holde op mod domsteksterne".

Denne salme har en særdeles velfungerende struktur: De første tre vers rummer et stærkt sanseligt anslag, hvor november beskrives på dyster vis. I vers 4 skues der indad i noget, der kan ligne en syndsbeholdelse, mens der i vers 5 spørges med en vis ængstelse til en nådig Gud, hvilket - som Smedegaard Andersen også påpeger ovenfor - giver god mening på baggrund af de domstekster, der dominerer kirkeårets afslutning. Dog kan salmen - også på denne dystre baggrund - afsluttes med et credo i de to sidste vers, der peger på tilgivelse og nye begyndelser i advent, jul, nytår og fremtid.

Det er værd at notere, hvordan Smedegaard Andersen i de indledende vers på erfaringsnær vis lader byen være udgangspunktet for oplevelsen af november. 'Byen' fylder ikke meget i Salmebogen, idet den langt overvejende del af salmerne er blevet til i en landbrugskultur, og når byen nævnes, er det en passant, som regel sammen med 'landet'.

Eneste undtagelse er DDS 331, 'Überørt af byens travlhed', hvor byen vel at mærke er en slags antibillede ("trafikkens tunge brus", "støjniveauet stiger", "alle jager efter vind"), på baggrund af hvilket man heldigvis kan finde fred i kirken, som er et helle midt i den pulserende by. I '100 salmer' er der adskillige salmer, der omtaler byen som det naturlige udgangspunkt for det moderne menneskeliv (se f.eks. vers 1 af 801 samt 820 og 835), selvom den trang til at mistænkeliggøre byen, der kan føres helt tilbage til Babel, også kan anes (f.eks. 835, v.1 og 3). For yderligere refleksion over byen som tema, se kommentaren til salme 835.

I nærværende salme er byen ramme (en af dem) om menneskelivet, og skildringen af novembers lugt og 'sommerens udbrændte drømme' ('memento mori') kulminerer i vers 3, som er et af de poetisk stærkeste i '100 salmer'. I dette vers er "lygternes rovfugleblik" det uhyggelige subjekt, der på en gang lammer og fastfryser den syngende som en sort/hvid skygge.

Et sidste motiv, der skal nævnes (gentages), er Smedegaard Andersens hyppige brug af fugle i sine salmer. Kirsten Nielsen har omtalt motivet i kommentaren til 804, og der kan ydermere henvises til salmer uden for dette tillæg, hvor Lisbeth Smedegaard Andersen nævner fugle, f.eks. 'Hvilken morgen, grønne grene', der sætter scenen for indtoget i Jerusalem med disse linjer:

Hvilken morgen grønne grene
på en tidlig forårsdag
og en rovfugl på en hegnspæl
langs en vej til Golgata.

Rovfuglen har intet bibelsk belæg, men den forudsiger bevægelsen fra den grønne forårsdag og folkets jubel frem mod svigt, stemningsskift og ønsket om død på langfredag. Endelig kan nævnes den efterhånden indsungne langfredagssalme, DDS 188, 'Så bøjed den dødsdømte nakken', hvor "en vingeskudt fugl gennem grus" i vers 3 udgør salmens skæbnesvangre afslutning, der minder om, at drømme kan svigte, ikke

bare i Jerusalem dengang, men også på "stenbroer" i dag. Den vingeskudte fugl er i øvrigt et eksempel på, at Lisbeth Smedegaard Andersen lader sig inspirere af kunsten. Hun har sikkert set for sig de mange malerier af Jesus, der som en vingeskudt fugl slæber korset ad Via Dolorosa.

Morten Skovsted

Melodi

Denne tekst har fået en 'mørk' melodi, der harmonerer meget fint med, at den er skrevet til en af de erfaringsmæssigt mørkeste tider på året, nemlig det sene efterår i november. Dens mørke præg er en følge af, at den i de to første fraser - som er helt enslydende, bortset fra at den sidstes sluttone ligger en oktav over den førstes - centrerer sig omkring melodiens dybe kvint. I den tredje frase får melodien en højere beliggenhed, hvilket kortvarigt giver den et præg af længsel og håb, inden den afrundes. Selv om melodien i den tredje frase også krydres harmonisk, ligger grundtonen som orgelpunkt under akkompagnementet en stor del af det melodiske forløb indtil slutkadencen. Der sker ikke nogen egentlig modulation undervejs - hvilket er ganske normalt, også i enkle melodier - og det giver musikken et stillestående præg.

Morgen- og aftensalmer

813. Solen begynder at gløde

Lars Busk Sørensen, 1990, 1992, 2005

Mel. Willy Egmose, 1990

Lars Busk Sørensen fortæller selv om sin salme, at den oprindeligt er skrevet til FDF's landslejr i 1991. Han blev dengang bedt om at skrive en morgensalme, som Willy Egmose skulle sætte melodi til, og den opfordring tog han glad imod, da den fik ham til at genopleve sin egen landslejr i 1947 - den første efter krigen.

Salmen skulle kunne synges af både store børn og voksne, og han valgte derfor at gå ud fra noget, som alle kendte, nemlig skabelsesberetningen i Første Mosebog. Desuden passede skabelse og morgen fortrinligt sammen som begyndelsestemaer, der forstærkede hinanden. Om opbygningen af salmen fortæller han, at den afspejler selve forløbet af skabelsen: I første vers skaber Gud lyset, i andet vers planterne - det dugvåde græs, i tredje vers dyrene - fuglene, der begynder at synge, og dér kommer så også menneskene til, i den myldrende by i baggrunden. I fjerde vers drejer det sig om myten om syndefaldet. Menneskene vågner op til en ny dag og til at kunne kende forskel på godt og ondt, og de vælger at tro, at livet, trods alt hvad det rummer at ondskab og lidelse, alligevel er godt. Med femte vers er vi nået til begyndelsen af Johannesevangeliet, hvor Kristus er det sande lys, der er ved at komme til verden. I sjette vers følger opstandelsesbudskabet, så når vi gentager linjen: "Mørket i verden har tabt", er det ikke længere skabelseslyset, der er tale om, men opstandelseslyset. Gennem de seks vers bevæger vi os fra skabelsens morgen til påskemorgen.

Lars Busk Sørensens morgensalme er blandt de salmer, han har valgt at tage med i sin store samling, 'Salmer til vor tid' (2014). Salmen er gennemskrevet flere gange, senest i 2005, hvor Lars Busk Sørensen har ændret teksten, således at salmen ikke længere slutter med at proklamere, at mørket har tabt, men at vi skal gå ud og møde lyset. Alligevel står mørkets nederlag som et centralt, livgivende udsagn i både første og sidste vers.

Salmens hovedtema er modsætningen mellem lys og mørke. Om morgenen sejrer solen over mørket, men sejren er ikke blot udtryk for et naturfænomen. Det er Gud selv, der netop nu har skabt lyset. Hver eneste morgen er en skabelsens morgen.

Dugperlerne på græsset er da heller ikke blot dugdråber, de er ”dråber af glæde”, for gennem disse dråber træder Gud selv ”ud på den hellige jord” (vers 2). Det er Gud, der helliger jorden, men det betyder ikke, at jorden er et afgrænset reservat. Den er den verden, vi alle kender, hvor fuglene synger, byen er fuld af støj, og vi om morgenen gør os klar til endnu en ”dirrende ny” dag (vers 3). Den ubrugte morgen er som nåden: Den er ny hver dag og forpligter os samtidigt på at møde både verden og hinanden med tillid og vilje til det gode.

Mens mange af de gamle salmer bærer præg af, at de fleste dengang levede på landet, er der hos Lars Busk Sørensen plads til både myldrende byer og duftende kornmarker. Han lukker ikke øjnene for, at det også er en verden, hvor der sker onde ting, men på trods af det, tror vi ”at livet er godt” (vers 4). Og at den tro ikke er ubegrundet fremgår af salmens to sidste vers.

”Lyset er kommet til verden”, hedder det i vers 5. Bag udtrykket ligger Johannesprologens ord om lyset (Joh 1,9). Straks efter knytter Busk Sørensen til ved en anden af de velkendte tekster i Det Nye Testamente, Zakarias’ lovsang: ”Gud har besøgt vores jord” (jf. Luk 1,68-79). Morgenlyset peger ikke blot hen på skabelsen, men også på inkarnationen. Jesu komme til verden gør vores lille klode til den udvalgte blandt alle stjernerne.

Lars Busk Sørensen vælger ordet klode om jorden og markerer dermed, at jorden er en del af det univers, som naturvidenskaben beskriver. Den er en klode blandt andre stjerner, men derudover er den udvalgt af Gud. I digtet ”Du evige Du i himlene”, i digtsamlingen ”Til Gud” (2004) beskriver Busk Sørensen vores verden på denne måde:

Her, på kanten af kloden,
én af solsystemets mindste,
i et hjørne af den galakse,
vi kalder Mælkevejen,
én af milliarder andre mælkeveje,
sidder et støvkorn og taler til dig,
overbevist om
at have evighedsværdi for dig.
Det er dit paradoks,
jeg har ikke sprog til det.

Verdensbilledet er det naturvidenskabelige; men samtidig har digteren, støvkornet, evighedsværdi for Gud.

Endnu en begivenhed bliver forbundet med morgenen, når Lars Busk Sørensen i salmens sidste vers forkynder Kristi opstandelse: "Mørket i verden har tabt". Hvad der blev sagt i Joh 1,5, "... og mørket greb det ikke", bliver med opstandelsen til virkelighed. Og på den baggrund kan digteren opfordre os alle til at gå ud for at møde "lyset, Gud lige har skabt".

Det er en morgensalme, som bringer højdepunkterne i kristendommen nær. Mødet med solen kan give livsmod og tro, fordi Gud ikke blot handlede engang i fortiden, men stadig er aktivt til stede hver eneste morgen. Det er derudover en salme, der appellerer til vore sanser. Vi ser solen gløde, mærker det nyskabte lys, ser dugdråberne, lytter til fuglesangen, kan lugte duften fra markerne, og så må vi sætte os i bevægelse og gå lyset i møde.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Det sker ret sjældent, at melodikomponister får inspiration fra store, klassiske værker - men her vil jeg formode, at det er sket. Det indledende motiv - fra kvint til tert og dernæst trinvist ned til grundtonen og op til tertsen igen - findes i den norske komponist Edvard

Griegs 'Morgenstemning', som indgår i musikken til skuespillet 'Peer Gynt'. Det er et af den klassiske musiks store hits, og dets associationer til en morgenstemning lægger på fornemste vis op til morgensalmens tekst. Som et raffinement slutter melodien på en dominantakkord, som lader den opbyggede harmoniske spænding lede hen mod næste vers' begyndelse. Og efter sidste vers leder den videre mod den nye dag, der venter på at blive taget i brug.

814. Denne morgens mulighed

Johannes Møllehave, 1992

Mel. Mogens Helmer Petersen, 1994

Temaet i salmen er enkelt. En ny dag betyder nye muligheder. Og så udfolder Møllehave, hvad mulighederne består i: Vi kan trække vejret og glæde os over børnene. Vi er omgivet af kærlighed. Når morgenlyset sætter sig igennem, opstår der munterhed overalt. Og ganske som nattemørket forsvinder, kan vi lægge fortiden bag os, for "alt blir givet nyt tilbage". Teksten er uden vanskelige formuleringer eller svært tilgængelige billeder. Man kan derfor nemt blot synge med på den, uden at lægge mærke til, at den fra begyndelse til ende er præget af et bibelsk menneskesyn.

Selve tanken om vore mange muligheder forudsætter, at mennesket har frihed til at vælge. Dette menneskesyn svarer til syndefaldsfortællingen i Det Gamle Testamente, hvor Adam og Eva ved at spise af kundskabens træ fik muligheden for at skelne mellem godt og ondt (1 Mos 3). Og vi er da også tilbage ved Adam, når det i den følgende linje hedder, at vi har "luft i vore lunger". For det var først, da Gud pustede livsånden ind i menneskets næsebor, at det blev til et levende væsen (1 Mos 2,7). Udgangspunktet er skabelsen, og med til den hører også resultatet af ordene om at blive frugtbare og mangfoldige: de "levende og glade unger".

I vers to gælder det kærligheden som den fryd, vi selv er med til at give til hinanden, og som den gave, der blev "givet os af nåde". Ordet "nåde" peger direkte ind i et kristent univers, hvor nåden er et kernebegreb. Nåden er her kærligheden og svaret på noget så stort som "livets gåde".

Mørket, der brydes af lyset, giver anledning til morgens munterhed (vers 3). Det er skaberen, der har villet det sådan, at lyset er stærkere end mørket (se også 813). Og når det sker, så bryder munterheden ud overalt. Lys-mørke metaforikken er velkendt fra Bibelen, hvor Kristus selv er omtalt som lyset, der er stærkere end mørket (Joh 1,5), men hvad forstår Møllehave ved munterhed? Det kan selvfølgelig være den munterhed, et menneske kan møde dagen med; men når han taler om "hvor muntert alting frydes", omfatter det mere end os mennesker. Det er hele skaberværket, der glæder sig. I Sl 148 i Det Gamle Testamente opfordres hele naturen til at lovsynge Herren, og i dansk salmetradition er fuglesangen en del af lovprisningen. Så mon ikke også Møllehave tænker på fuglesangen, som jo netop høres så stærkt i den tidlige morgen?

Salmens sidste vers handler om tilgivelse. I stedet for at blive ved med at vende tilbage til alt det, der gik galt, har vi lov til at tage mod den nye dag i tillid til, at "alt blir givet nyt tilbage". Her kan ordene fra Johannes' Åbenbaring "Se, jeg gør alting nyt" (Åb 21,5) klinge med i baggrunden. Læst i et bibelsk perspektiv bevæger salmen sig således fra skabelsens morgen til de sidste tider. Og alt det ligger foran os som en mulighed, når det bliver morgen.

Salmen kan med sin korte form virke stikordsagtig; men så kan man få et ord som "nåde" uddybet ved at inddrage en anden af Møllehaves salmer: "Nåden er din dagligdag" (DDS 522), hvor nåden bl.a. er "mennesker at leve med, / nåden er at være". Videre hedder det, at nåden "blev grundløst givet", dvs. den er gratis, og den består i at få alt tilbage, når alt er tabt, for den er "det levende / som står op af døde".

Salmen slutter med treklangen ”tro og håb og kærlighed”, og det er også denne treklang, der ligger bag salmen om morgens mulighed. Salmen udtrykker tilliden til skaberen, håbet om, at alt kan blive nyt, men ikke mindst glæden over kærligheden.

Kirsten Nielsen

Melodi

Denne melodis komponist var i en lang årrække såvel organist og korleder som underviser ved Det Jyske Musikkonservatorium. Han har løst opgaven med at sætte melodi til tekstens korte fraser ved at begynde fire af tekstens seks linjer på taktens andet, ubetonede slag. Det stiller krav til akkompagnatøren om på hensigtsmæssig vis at betone et-slaget, så fællessangen kan sættes i gang. Imidlertid bevirker denne løsning, at linjernes afsluttende ord betones, hvilket giver teksten et let præg, der understreges af enkelte ‘lifts’. De resterende linjer, som domineres af længere nodeværdier, udgøres i første vers af en opremsende tekst, men denne videreføres ikke i de følgende vers. Som helhed får melodien en ‘sandwichstruktur’, hvor de livligere, ydre dele kontrasteres af en roligere, indre del.

815. Hør morgens sang

Lisbeth Smedegaard Andersen, 2012

Mel. Erling Lindgren, 2012

Salmen har som bibelsk baggrund Johannesprologens ord om lyset, der skinner i mørket (Joh 1,5-12). Lisbeth Smedegaard Andersen betegner selv denne prolog som ”en af de smukkeste tekster i Det Nye Testamente”. Salmen tager udgangspunkt i den sang, der lyder om morgenen, såvel fra fuglene som fra menneskene (jf. morgens

munterhed i 8_{14,3}). Indholdet af sangen er selve evangeliet om lyset, der skinner i mørket i "Kristus, Guds levende Ord". I Johannesprologen er Kristus både Ordet og lyset.

Lys er nødvendigt, når man skal orientere sig. I Sl 119 hedder det: "Dine ord er en lygte for min fod, / et lys på min sti". Derfor lover salmens forfatter at ville "holde dine retfærdige bud" (Sl 119,105-106). Her er man ikke i tvivl om, at det er Loven, der leder ad den rette vej og giver den nødvendige orientering i dette liv. Hos Lisbeth Smedegaard Andersen er perspektivet større, for den vej, vi skal finde ved hjælp af lyset, er vejen "til Guds evighed", og det er ikke Loven, men Kristus, der skal lede os, og som vil bringe velsignelsen med sig. Derfor er lysets flamme da også kærligheden.

Lyset er det stærkeste, men det har ikke udryddet mørket. Derfor kan man opleve at stå "en nat ved en vildsom vej". Angsten griber en, men midt i den beroliger Gud sit barn: Gud glemmer ikke. Angsten for at Gud skulle glemme får en meget markant form i Esajasbogen. Baggrunden er det babylonske eksil, der har skabt tvivl om, hvorvidt Gud stadig huskede på sit folk. Og så lyder svaret på angsten:

Men Zion siger: "Herren har svigtet mig,
Herren har glemt mig!"
Glemmer en kvinde sit diende barn,
glemmer en kvinde det barn, hun fødte?
Selvom de skulle glemme,
glemmer jeg ikke dig".
(Es 49,14-15)

Med Gud er det altså som med en mor, der naturligt nok ikke kan glemme det barn, der har brug for hende for at overleve. Derfor forkynder evangeliet, at Gud sendte lyset i form af sin søn, så lyset kan skinne i mørket. I alle salmens vers bruges netop denne rent beskrivende form: "Se, lyset skinner i mørket", men i sidste vers med den markante tilføjelse: "det skinner i mørket for dig". For evangeliet er ikke et evangelium, hvis det ikke høres som godt nyt for dig og mig.

Kirsten Nielsen

Melodi

Komponisten skriver selv om denne melodi, at den er ”en bestillingsopgave fra FRIK - Forum for Rytme I Kirken - derfor har den en let rytmisk karakter”, hvilket er opnået ved det konsekvente ‘lift’ hen til taktens tredje slag. Salmens omkvædslinje ”Se! lyset skinner i mørket” fremhæves af en længere optakt, en lidt roligere rytmik, melodiens toptone og det opadgående store sekstspring, som med komponistens ord bevirker en ”forsonende stemning”. Harmonisk set udgør melodiens højeste tone en spænding, idet den er placeret som subdominantens store septim, inden den melodiske nedgang lader subdominanten skifte køn fra dur til mol - og derved ‘bremser’ det harmoniske forløb for en stund.

816. Nu sænker Gud sit ansigt over jorden

Tove Ditlevsen, 1939

Mel. Lisbeth Eilrich Iversen, 2015

Tove Ditlevsen er en af vore bedst kendte kvindelige forfattere. Selv betragtede hun sig først og fremmest som lyriker, og det er netop som lyriker, vi møder hende i salmen ”Nu sænker Gud sit ansigt over jorden”. Salmen findes i digtsamlingen ‘Pigesind’ fra 1939 under overskriften ”Forårsnat”. Salmen kom med i Højskolesangbogens 18. udgave, men ikke i den autoriserede salmebog.

Digtet er fra 1939. Det er et årstal, der giver associationer til mørke skyer over Europa; men i Tove Ditlevsens tre vers er tonen en helt anden. Det er en aftensalme, og det er Gud selv, der bøjer sig ned over sin jord med al sin kærlighed, konkretiseret i det bankende hjerte. Det er den nære Gud, for det er hans kølige pande, vi hviler op ad (vers 1).

At være i Guds hånd er et så hyppigt brugt udtryk, at det af og til virker enten meget abstrakt eller blot trivielt². Tove Ditlevsen kan også digte om Guds hånd; men hos hende skildres det mere konkret, når Gud lægger hånden beskyttende hen over jorden. Det er en Gud, der har omsorg for sit skaberværk, og igen formuleres det ved at pege på Guds handlinger: Gud både græder over de ”vågne, kolde sjæle” og kysser de sovende dyr og børn. Guds gråd afspejler smerten over menneskers kulde og kynisme, mens de kærlige kys gælder de sovende dyr og børn, som sover de uskyldiges søvn (vers 2).

Gud våger over sin verden, og Gud taler til den. I vers 3 omtales Guds milde røst. Den er ikke skildret som en tordenstemme. Den er derimod skildret i stil med den oplevelse, som profeten Elias havde, da Gud viste sig for ham: ikke i den kraftige storm, ikke i jordskælvet, ikke i ilden, men i en sagte susen (1 Kong 19,11-12). Hos Tove Ditlevsen er Guds røst som ”vindens sagte susen”, sådan som vi kan høre den en forårsnat.

Parallelt hermed beskriver Tove Ditlevsen, hvordan Gud også har bragt sin evighed ind i denne verden. I Prædikerens Bog i Det Gamle Testamente nævner Prædikereren, at Gud har givet menneskene del i evigheden: ”Alt har han skabt smukt til rette Tid; ogsaa Evigheden har han lagt i deres Hjerter, dog saaledes at Menneskene hverken fatter det første eller det sidste af, hvad Gud har virket” (Præd 3,11 i 1931-oversættelsen). Hos Prædikereren er kombinationen af mennesket og evigheden en kilde til bekymring. Derfor kan han blot anbefale, at mennesket nyder den korte tid, hvor det går godt. For tingene kan ændre sig så hurtigt, og uden at nogen ved, hvorfor det sker.

I Tove Ditlevsens salme er tonen anderledes. Her er det ikke bekymringen, men tilliden til Gud, der dominerer. Alligevel bruger hun et billede af mødet mellem Guds evighed og vores verden, som i stil med Prædikerens måde at tænke på, peger på forgængelighed: ”og evighed er lagt i blomsterånde”. Ordet blomsterånde er et originalt udtryk, som får en til at tænke på noget utrolig småt og skrøbeligt.

---

² Jf. kommentaren til 8:8 om poesien, der har som opgave at overvinde trivialiteten.

Blomster springer ud, visner og dør. I Es 40,6-7 hedder det, at alle mennesker er som græs, der tørrer ind, når Guds ånde blæser hen over det. Profeten lægger vægten på menneskets forgængelighed og Guds magt. Men hos Tove Ditlevsen er det Guds nærvær selv i det mest forgængelige af alt, blomsternes åndedrag, der er det afgørende. Billedet kan tolkes som et poetisk udtryk for inkarnationens under, at Gud selv blev menneske og dermed underlagde sig forgængeligheden, men det kan også blot ses som et billede på, at Gud er overalt, for ”nu sænker Gud sit ansigt over jorden”.

Det er i denne sammenhæng ikke afgørende, om Tove Ditlevsen selv har haft de nævnte gammeltestamentlige tekster i tankerne, da hun skrev sin salme. Salmer er brugstekster, og når de bruges, bliver de en del af det kristne univers. Vi kan derfor inddrage de bibelske tekster, der kan være med til at udlægge og uddybe salmen.

Det er en stemningsmættet salme, hvor man mærker det følsomme pigesind, som ikke blot sanser, men også formår at skabe billeder, der åbner for oplevelsen af verden som et sted, hvor Gud er overalt.

Kirsten Nielsen

Melodi

Denne salme havde indtil flere melodier, men redaktionsudvalget fandt, at ingen af dem forløste teksten på den helt rigtige måde. Flere komponister anmodedes derfor om at give deres bud på en melodi til denne tekst - og den rytmiske pianist og organist Lisbeth Iversen bidrog med dette meget fine eksempel på en motivisk meget sparsom melodi, hvis karakter er næsten stillestående. Ingen af fraserne begynder på grundtonen, og den berøres kun flygtigt inden den afsluttende kadence. Brugen af tertsen som begyndelsestone - hvilket også ses i Thomas Laubs melodier 'Stille hjerte, sol går ned' og 'Fred hviler over land og by' - klinger meget fint sammen med aftensalmens tekst, der beskriver aftenen og natten som fredfyldt. Selv om man muligvis ikke bemærker det umiddelbart, er melodians første og anden

halvdel tilnærmelsesvis ens - kun modulerer den i første halvdel til dominanttonearten, mens den falder til ro på en tonika til sidst. Variationen sker derved, at komponisten har harmoniseret det meste af de enslydende halvdele forskelligt - hvorfor akkompagnementet står tilbage som det, der 'farver' melodien og giver den syngende en oplevelse af forandring trods det, at man synger den samme melodi.

817. Aftenrøde over tage

Lars Busk Sørensen, 1991

Mel. Per Nedergaard Hansen, 1993

Lars Busk Sørensen skriver selv om salmen: "En aftensang skal jo - synes vi - handle om noget med stilhed og tryghed og fred. Det gør min aftensang også. Men jeg har så prøvet at sige noget om, at den ægte tryghed og fred i sindet finder vi kun ved i tillid at give os hen i noget, der er større end os selv. Det kunne man måske kalde en universel tryghed, en tryghed i selve eksistensen. En tillidsfuld given sig hen i at være til.

Og jeg tillader mig at kalde jorden for Guds yndlingsklode, selv om vi godt ved, at der hver dag foregår frygtelige ting på den. Men Gud sagde jo dog, da han havde skabt det hele, at det var såre godt, og han er selv kommet til os i menneskeskikkelse og har vist os sin kærlighed. Må vi så ikke tro, at vores jord ikke bare er en tilfældig klode i rummet, men at den er noget særligt, at den er udvalgt af Gud som livets klode, som hjem for hans mennesker, som Guds yndlingsklode?

Den store blanke stjerne, som der tales om i vers fire, er planeten Venus, der nogle gange står lavt på himlen som aftenstjerne, andre gange som morgenstjerne. Den lader jeg være en åbning i et sind, altså en åbning i Guds sind, hvis man kan sige det sådan. Et billede på at føle sig taget imod i Guds univers, måske endda i åbne øjeblikke føle os omfavnet af universet.

I modsætning til de øvrige vers, hvor der tales meget om det rumlige, så er det midterste vers - vers tre - et nærbillede af en gade, hvor virksomheder og butikker og institutioner bliver lukket, og folk skynder sig hjem, og børnene bliver kaldt ind til mad og vask og sengetid.

Sangen munder så ud i noget med eftertanke, noget om at tilgive og glemme. Glemme de skuffelser og den modgang - og de uretfærdigheder, vi måske synes vi har været udsat for - og så huske på, at det trods alt er Guds eget univers, vi har hjemme i. Det er den jord, som Gud har skabt til os, der er vores hjem. Vi er her på jorden, hvor Gud vil have os, det må være vores tryghed”.

Denne aftensalme, der oprindeligt blev udgivet i ‘Under din kærligheds himmel’ i 1993, kom af uforklarlige grunde ikke med i den autoriserede salmebog i 2002, men den findes i Højskolesangbogen og nu altså også i ‘100 salmer’.

Salmen er lidt vemodig i sin kredsen om aftenens stemning af eftertanke og afsked. Endnu en dag er forbi, og den tid, vi havde sammen, kommer ikke igen. Salmen veksler mellem beskrivelser af lys og mørke, mellem dag og nat, som er både døgnets rytme og livets rytme. Den beskriver tiden om aftenen som tiden, hvor sindet stemmes til eftertanke, og i det vers 3, som også Busk Sørensen selv nævner ovenfor, formår han at understrege stemningen af vemod og forgængelighed ved at beskrive aftenstunden med begivenheder, som nok hos de fleste bringer mindelser om barndommens lyse sommeraftener. Et sådant greb i salmer er hverken ukendt eller uden effekt.

Morten Skovsted

 Melodi

Med fire rytmisk enslydende fraser - hvoraf den sidste dog slutter let ændret - lægger melodien sig tæt op ad tekstens rolige og tilbage-skuende karakter. I begyndelsen af hver frase er der to enslydende toner på taktens første to slag, hvilket giver melodien en enkelhed, der er en genspejling af de korte vers. Den melodiske form gentager let

varieret første frase, og den tredje frase er den højest beliggende, mens fjerde frase lader melodien falde til ro. På denne måde er melodien traditionelt udformet og i familie med blandt andre melodien til 'Ingen er så tryk i fare'. Komponisten oplyser imidlertid, at "mens melodien egentlig er tænkt rytmisk i 'slow beat' - altså roligt og 'tilbagelænet' - så er melodi, becifring og sats forsøgt noteret således, at sangen også kan realiseres med mere 'klassisk åndedrag'".

818. Når klokken ringer solen ind

Simon Grotrian, 2006

Mel. Sten Abrahams, 2008

Denne aftensalme er udgivet i Simon Grotrians første salmesamling, 'Jordens salt og verdens lys', som er fra 2006. Simon Grotrian var på det tidspunkt allerede en anerkendt lyriker med adskillige digtsamlinger bag sig, men først nu markerede han sig som salmedigter.

Salmen "Når klokken ringer solen ind" begynder med en velkendt situation: solnedgangen, hvor solen ringes ned fra kirketårnet. Men Grotrian skriver netop ikke "ned", han skriver "ind". Det drejer sig om mere, end at solen går ned bag horisonten, den ringes ind, og det vil sige ind i Guds verden. I stedet for at takke for dagen i sin aftenbøn er Grotrian mere konkret, han stryger Gud over kinden. Og Gud svarer ham med samme solfyldte gestus, der her sammenlignes med et skrin fuldt af solbær.

I andet vers bliver solen borte for os, og dens fravær forbindes med en anden form for fravær: bønnerne kommer til kort, dvs. de besvares ikke. I Det Gamle Testamente er Guds fravær et markant tema, som når salmisten klager over, at Gud ikke svarer ham i Sl 22,2-3:

Min Gud, min Gud! Hvorfor har du forladt mig?
Du er langt borte fra mit råb om hjælp og fra mit skrig.
Min Gud, jeg råber om dagen, men du svarer ikke,
og om natten, men jeg finder ikke ro.

Hos Grotrian mærker man ikke samme angst i forbindelse med de bønner, der kom til kort. Han er godt tilfreds med bare at være i live, for det er ifølge Grotrian noget af et held. Det er altså ikke noget, man kan sikre sig ved egen indsats, og det er heller ikke tilfældigt (jf. brugen af glosen "heldig" i gengivelsen af saligprisningerne, Matt 5,3-12, i 'Den Nye Aftale': "I er heldige..."). I Grotrians univers er Gud den, der giver livet. Derfor siger han tak ved dagens afslutning.

Og Grotrian har mere at være tilfreds med. Det fremgår af tredje vers, at han er en del af menigheden, men så dagligdags udtrykker Grotrian sig ikke. Han vælger et originalt billede, når han takker for, at Gud har spundet ham ind i "foldens uldgevandt". Billedet skal forstås ud fra Jesu billede af sig selv som den gode hyrde, der både tager sig af dem, der hører ham til og de "andre får, som ikke hører til denne fold" (Joh 10,11-16).

Salmens sidste vers munder ud i en tak for alt, "for verdens lys og Jordens salt". Det er næsten samme formulering som titlen på salmesamlingen, blot er der i dette vers byttet om på de to led, så lyset kommer før saltet. I Bjergprædikenen, hvor ordene stammer fra (Matt 5,13-16), er det disciplene, der får som opgave at være salt og lys. Men når Grotrian bytter om på udtrykkene, så lyset kommer før saltet, kunne det tyde på, at han også bytter om på menigheden og Gud. I så fald er det er Gud selv, der er verdens lys og Jordens salt, og det takker han for, når dagen er slut.

Dagens afslutning er muligvis ikke blot en tilfældig dag, men den sidste, siden alle klokker giver sig til at ringe vildt. Det er altså ikke domsbasunen, der lyder, men de hjemlige kirkeklokker. For nu kommer Kristus selv for at dømme levende og døde, og så er det ligegyldigt, om "visse ønsker blot var spildt"!

Simon Grotrian er en digter, der evner at skabe nye og originale billeder. K.E.Løgstrup taler i et afsnit om poesi i 'Den etiske fordring' om, at der er fænomener, indtryk og oplevelser, som er så intense, at det ikke er muligt at formulere dem ved hjælp af dagligsproget. Digteren kan kun gengive sin oplevelse tilstrækkelig præcist i en bunden og skøn form. Ifølge Løgstrup hører skønheden med til formen, og skønheden fjerner "trivialiteten, der ellers er luften, hvorigennem vi ser alt"³. Hos Løgstrup er poesiens modsætning altså trivialiteten. Og i det perspektiv er Simon Grotrian en ægte poet. Hans poesi er på ingen måde triviel. Når man læser hans salmer, får man virkelig hjælp til at se med nye øjne.

I 2009 udgav Simon Grotrian salmesamlingen 'Frontalgalakser. 65 salmer' (2009). Samlingens første salme "Indædt skriver fostret på sin moders bug" skildrer i vers 1, hvordan digteren allerede som foster forsøger at skrive. Han har dog svært ved at overskue verden, og i næste vers gør han det klart, at selv sproget ikke slår til:

Grædefærdig segner sneen i en å
jeg kan ikke overskue rim derpå
Herre, i din hvide cirkel findes alt
jeg må skrive verden om og nyfortalt.

Disse to første vers kan læses som en programmerklæring. Det er digterens opgave at fortælle verden på ny. En ganske stor opgave! Men det er netop, hvad salmedigteren Simon Grotrian ser som sit kald. At beskrive verden med nye ord og nye billeder, samtidig med at han holder fast i sin gudstro. Gud er der, og Gud er en, han kan henvende sig til med sine bønner og sin tak (se også kommentaren til 840, hvor Morten Skovsted præsenterer Grotrians særlige brug af sproget).

Kirsten Nielsen

---

³ K.E. Løgstrup, *Den etiske fordring*, Gyldendal. Syvende oplag 1966, 220.

Melodi

Tidligere seminarielektor Sten Abrahams har skrevet denne melodi i det, der må betegnes som visestil. Det er snarere melodien linjer end egentlige temaer, der binder melodien sammen til et hele - og rytmisk set er det oplagt at 'foredrage' melodien, eftersom nodeværdierne er lige lange hele vejen igennem. Beliggenhedsmæssigt udviser melodien store udsving: efter at have ligget ret dybt i de to første linjer, når den toptonen i slutningen af tredje strofe inden den fjerde strofe, der igen ligger dybt. Tredje strofe adskiller sig også ved at indføre løse fortegn, der fører til både kromatik og en modulation til paralleltonearten.

Kirkeårets højtider

819. Så hør dem da endnu en gang

Lars Busk Sørensen, 2004

Mel. Per Nedergaard Hansen, 2007

Lars Busk Sørensen fortæller selv om sin salme: ”Jeg har gennem årene fået skrevet en række julesalmer, fordi det for Bodil og mig efterhånden er blevet skik, at vi fremstiller vores eget julekort. Det starter som regel med, at Bodil sådan hen omkring første søndag i advent begynder at spørge til, om jeg nu har tænkt på et juledigt. Og så tænker jeg i første omgang: Åh nej, nu igen! Så må jeg jo i gang med at finde et tema, og hver gang gribes jeg af det ubegribelige. Julen er ikke til at fatte - og ikke til at blive færdig med.

Juleevangeliet er verdens forunderligste fortælling. Jeg kan ikke forestille mig, at der i denne menneskeverden kan fortælles en smukkere historie. Det at verdens skaber og opretholder, den magt, der styrer de fjerneste galakser, inkarnerer sig i det mindste og mest sårbare på denne lille klode, et skrøbeligt, værgeløst menneskebarn - det er den beretning, der får det til at svimle for os, hver gang vi ret fordyber os i den.

Det er, som om Gud har sagt til sig selv: ”Nu må det briste eller bære med disse mennesker. Nu må det vise sig, hvad der er stærkest, korset eller kærligheden”.

Der er fortalt masser af myter om guder inden for verdens forskellige kulturkredse. Men ingen som denne. Der er historier om guder, der har besøgt menneskene, endda græske guder, der har hengivet sig til mennesker og fået børn med dem. Men ingen, der har gjort sig selv magtesløs som et nyfødt menneskebarn. Det har hverken Zeus eller Odin - eller Allah for den sags skyld - været store nok til. I ingen anden gudsyndelse har man kunnet synge, ”at Gud med barnehånd bevæger verden”. Juleevangeliet er og bliver verdens vidunderligste historie.

De fleste af mine juledigte er på metriske vers og har fået melodi. Alligevel er det svært at få dem brugt. Det er svært at få en ny julesalme til at slå an. Det går nok til julekoncerter. Men ved selve juleaftens-

gudstjenesten eller omkring træet derhjemme er det stadig traditionen, der tæller. Der er det Peter Fabers: "Rør blot ikke ved min gamle jul!", der gælder. Hyggejulen skal der ikke eksperimenteres med, den skal være, som vor mor lavede den".

Lars Busk Sørensens salme er udgivet i samlingen 'Salmer til vor tid' (2014), hvor den er placeret i afsnittet "Håbets solhverv". Salmen er bygget op over en række kontraster. I første vers opfordres vi til at lytte til Guds løfter om fred på jorden. Der er tydeligvis noget, der gør det svært at lytte og høre budskabet. Digteren opfordrer os til at blive stille midt i vores angst. Det ængstelige sind har netop så svært ved at falde til ro. Derpå beder digteren "den kolde vind" om at lægge sig. Billedet af den kolde vind uddyber, hvad der står i vejen for at høre evangeliet, men det forbliver et åbent spørgsmål, om kulden er noget i os eller noget udefra. Indholdet af budskabet bliver formuleret som endnu en kontrast: Gud bevæger verden "med barnehånd". Det sker ikke ved magt og styrke, men med noget langt mindre magtfuldt, et barns hånd. Det er inkarnationens forunderlige kontrast, at den vældige Gud kommer til verden som et barn.

I vers to skildres jorden som et sted fyldt af had og hykleri. Man forkynder fred, men der er ingen fred (jf. Jer 6,14: "De vil helbrede mit lemlæstede folk, de siger letsindigt: 'Fred, fred!', skønt der ikke er fred"). Når talen om fred kaldes "blodig ironi", skal det tages bogstaveligt. Der er ikke blot mangel på fred, der er krig og blodsudgydelse. Igen skabes der en kontrast. For midt heri lever håbet og længslen efter, at Gud griber ind i og bevæger verden "med barnehånd".

I første vers henvender Lars Busk Sørensen sig direkte til den, der synger salmen. I andet vers beskriver han, hvordan verden er. Og i tredje vers intensiverer han henvendelsen ved at tale direkte til et "du", som er den, der ikke kan se håb. Håbet forbindes med Betlehemsstjernen. De vise mænd så i sin tid stjernen og blev glade, fordi de vidste, at de nu var nær deres mål. Men for os andre kan Betlehem synes meget langt væk i forhold til den verden, vi lever i, og som er beskrevet ovenfor som fuld af had og kulde. I form af et forsigtigt spørgsmål peger Busk Sørensen på den mulighed, at vi ganske

enkelt ikke ser i den rigtige retning - modsat vismændene. Men mens vi måske ser den anden vej, så styrer Gud dog stadig med sin barnehånd.

I salmens sidste vers indleder Busk Sørensen igen med en opfordring. I vers 1 skal vi lytte til englesangen, og nu er det "Guds englekor", som skal synge endnu engang. Og det giver håb. Men håbet er forsigtigt udtrykt. Hele to gange bruges ordet "måske" i linje to. Det er en mulighed, men der er ingen sikkerhed for, at den mørke jord vil begynde at nynne med på englesangen. Ved derpå at gentage opfordringen til det bange sind om at blive stille (så det kan høre englesangen) og til den mørke vind om at lægge sig, skaber Busk Sørensen det håb, at vi kan se, at "Gud med barnehånd bevæger verden".

Lars Busk Sørensen har skrevet sin salme i adventstiden som en julehilsen. Men i '100 salmer' er den placeret i afsnittet om advent, da den også kan synges før jul. Adventstiden er ikke blot forventningens og håbets tid. Den liturgiske farve er lilla, der markerer bod og dermed forberedelse. Lars Busk Sørensen giver med sin kontrastfyldte salme ikke blot stemme til adventstidens forventning, men får også givet os anledning til at besinde os på vores medansvar for al den ufred, der findes i verden, og på vores manglende lydhørhed over for evangeliet. Det siges ikke direkte, at vi har grund til at angre og gøre bod, men læst som adventssalme hører det med. Og det er på denne baggrund, Lars Busk Sørensen formulerer håbet om, at englesangen trods alt må få os til at nynne med, så vi forstår, at Gud er den, der styrer verden på sin helt særlige måde.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Organisten Per Nedergaard Hansen synes at være inspireret af tekstens tale om de 'løfterige' ord, eftersom den første og anden frase efter det indledende sekstspring løfter sig fra tertsen op mod kvinten, balanceret af trinvist nedadgående bevægelser. Efter anden frase bevæger

melodien sig ned for at foretage et opadgående oktavspring, efterfulgt af en nedadgående trinvis bevægelse - hvilket sekvenseres nedad, inden sidste frase gentager de første frasers motiv. På denne måde er melodien både fuld af bevægelse, men samtidig afbalanceret - måske et udtryk for den afdæmpede og forventningsfulde glæde, der præger adventstiden.

820. Gå på lige flisegange

Jens Simonsen, 2009, 2011
Mel. Christian Præstholm. 2011

Salmen er udgivet i 'Lysets utålmodighed' (2011). Jens Simonsen skriver selv om sin salme: "Det var den søndag, 3. s. i advent, en lidt trist december-søndag og jeg gik, som jeg skriver, på fortovet langs boulevarden (en sådan har vi faktisk i Varde!). Fliserækkerne er ikke det mest opmuntrende, det var i skumringstiden. Men jeg havde samtidig søndagens tekst i tankerne - havde været i kirke om formiddagen og sunget 'Blomstre som en rosengård'. De lige flisegange og rosengården stødte på en eller anden måde sammen - det betonhårde gjorde billedligt krav på at fremstille tilværelsen sådan - samtidig rejste der sig en protest i mig, med Esajasteksten i tankerne - der er mere - der er noget der kan ændre det betonhårde - der er en fremtidsudsigt, som overgår de grå fliser, jeg umiddelbart havde foran mig. Livet er ikke som de lige flisegange - i øjeblikket var livet for mig mere i opbrud. Og takket være Esajasteksten stod det klart for mig, at det hverken var kulden eller det betonhårde, der var væsentligt, men at jeg med hvert skridt, jeg tog, ikke kun var på vej hen ad boulevarden, men også på vej ind i Guds fremtid. Ikke som en flugt fra flisegangen, men i en tryk tillid til, at mens jeg gik der, var jeg samtidig midt i, at her er Gud også. Og når jeg skriver: "det er alt for nemt at glemme, roserne står kun i knop", betyder det for mig bundethed til dagen i dag og det liv, jeg skal leve her. Den kristne tro er ikke et rum, vi kan flygte ind i,

men et rum, der inddrager den jordnære virkelighed. Det er den balance at huske det ene og ikke glemme det andet. Selv om jeg går på lige flisegange, går jeg samtidig i en rosenhave”.

Profeten Esajas er den dominerende skikkelse i adventstidens gammeltestamentlige læsninger. Det gælder ikke mindst det smukke kapitel 35, som læses 3. søndag i advent (1. tekstrække) og som automatisk vil få kirkefolk til at tænke på (måske ligefrem nynne) Grundtvigs ‘Blomstre som en rosengård’ (DDS 78).

Den salme er svær at hamle op med, men Simonsen vover alligevel at modernisere Esajas’ tema, idet Grundtvig klinger med, og han gør det godt. Det er svært at skrive nye salmer i skyggen af de gamle, men vigtigt at nogen gør det. Simonsens salme skal ikke sammenlignes med Grundtvigs, for der er tale om to forskellige salmer.

Simonsen henviser kun enkelte steder direkte til Esajasteksten. Han bruger ørkenbilledet og de blomstrende roser, og så kommer der glimtvis nogle henvisninger, når han f.eks. i vers 2 taler om at høre profetier om rosenknopper. Hverken Grundtvig eller Simonsen nævner de vilde dyr, som optræder som trusler i Esajasteksten. Simonsen udelader dem helt, mens Grundtvig omtolker dem, så det er Fjenden med stort F, dvs. Djævelen selv, der skal bekæmpes: ”Byde vil han Fjenden trods” (DDS 78,3). Man kan med lidt god vilje se Simonsens tale om kuldegysset i kroppen (vers 3) som en afsmitning af Esajas’ tale om syge og svage. Mere direkte er henvisningen til Es 35,8, når han taler om ”en hellig vej / over alle øde vange” og til Es 35,5, når Simonsen i vers 4 nævner de blinde, der skal se.

På Esajas’ tid var det ørkenen, der var en trussel mod det gode liv. Derfor er netop forvandlingen af den tørre ørken til et blomstervæld et tegn på, at Gud er til stede, så de kan se hans herlighed. Hos Simonsen er det de lige flisegange, der svarer til ørkenen, men flisegangene skal ikke fjernes. Men vi, der går på dem, skal se, at der også går en hellig vej, hvor Herren selv kommer. I Esajasteksten er der en markant modsætning mellem ørkenen og den kommende herlighed - hos Simonsen fornemmer man blot, at byen har sine negative sider (se mere om byens negative rolle i kommentarerne til 812 og 835).

Hvert vers indledes med, at vi går på lige flisegange. Sådanne flisegange er, som Simonsen selv nævner det, hårde og ofte kedelige. De kunne have svunget sig i landskabet, men det gør de ikke: de er lige, og de ligger langs boulevarderne, hvor trafikken er travl.

Således moderniseres billedet af den øde ørken, som ligger noget fjernt fra de fleste moderne menneskers erfaring. Vi ved, hvad en ørken er, men boulevarden kender vi fra vores hverdag.

Den hellige vej, som omtales i både Esajasteksten og i Simonsens salme, er hos Esajas forbundet med de historiske forhold. Profeten taler om hjemkomsten fra fangenskab i Babylon. Den hellige vej er derfor de bortførtes vej hjem fra fangenskab til frihed. Simonsen giver en kristen tolkning af profetien, når han lader Herren selv komme ad den hellige vej. Og resultatet er så, at blinde (som her må være os alle sammen) skal se. Det kan umiddelbart virke lidt tamt, hvis salmens afsluttende pointe er det mirakel, at blinde skal se blomster. Men hvor Esajas tænker bogstaveligt, så bruger Simonsen ordet "se" i betydningen indse. Alle vi blinde skal indse, at nu er det Herren selv, der kommer - nu er det advent!

Det er lige dér på flisegangene, at profetien lyder igen: blomstre skal de øde vange, og roserne står endda kun i knop. Der er mere... Der er altid mere. Det er adventstidens håb, så salmen kan slutte med opfordringen: gå i møde, Herren kommer, og miraklerne vil ske.

Der er tale om en elegant sammenblanding af tekster, temaer og referencer, hvor det gamle i den grad klinger med i det nyformulerede; både Esajas, Kristus og Grundtvig er med i salmen, og det samme er de erfaringsnære rammer om vores liv.

Simonsens salme rummer en ikke stringent, ej heller helt gennemskuelig, blanding af sproglig tempo og modus, således at imperativ, infinitiv, futurum og præsens nok kan forvirre, men på den anden side også understrege den pointe, at fortid, nutid og fremtid i salmen smelter sammen.

Kirsten Nielsen og Morten Skovsted

Melodi

Organisten og komponisten Christian Præstholt er i færd med at skrive orgelkoraler til samtlige melodier i Den Danske Korallbog, men skriver også selv melodier til flere salmedigteres tekster. Han beskriver selv, hvordan han har tilstræbt stor enkelhed i melodiens overordnede form - ved at gentage den første frase nodetro samt lade fjerde frase ende lidt anderledes end den tredje, men ellers være identisk med den. På klassisk vis har han ladet sig inspirere af første linjes tekst, der taler om at 'gå på lige flisegange' og som gentages i hvert vers: "mottoet fra alle versenes først linje måtte naturligvis sættes i musik som små *trinvis* bevægelser". Præstholt fortsætter med at redegøre musikteoretisk for satsen, idet han afrunder med spørgende at tolke melodiens beskrivende forhold til teksten: "lidt nørdet så er bassen i de to første fraser jo lige så trinvis - nemlig præcis en augmentation (fordobling af nodeværdien) af melodistemmen i omvendning. Er det mon en spejling i de våde fliser?".

821. Se min engel

Arne Andreassen, 2011-12

Mel. Arne Andreassen, 2012

Salmen er en adventssalme. Den er udgivet i 'Lysets utålmodighed' (2011) og beregnet til brug 2. søndag i advent (anden række), hvor den gammeltestamentlige læsning er hentet fra Malakias 3,1-3.

Arne Andreassen fortæller selv om sin salme, at tekstforlægget ligger "bare to sider inden man går ombord i Det Nye Testamente, og salmen bliver som sådan en slags bro fra det gamle til det nye. Og på broen er der sat kraftige projektører op, der kaster lys over det nye land. Lyskilder, der blænder op i natten og viser hen mod dét, hele den næste bog skal handle om: at lyset kommer til verden, og at intet nogensinde mere skal være helt mørkt.

Som en sommerdag, hvor sorte tordenskyer har taget hele himlen og spærret lyset ude. Indtil solen endelig lykkes med at finde en sprække i skylaget. Og tænde et håb og så et ord...”.

Tekstgrundlaget er som nævnt Malakias 3,1-3. Her lover Gud at sende sin engel, så denne pagtsengel kan bane vej for Gud. Men mødet med Gud kan være farligt. For han er som ”ilden i smelteovnen, som den lud, man bruger til blegning. Han sidder og smelter sølvet og renser det”.

I Det Gamle Testamente handler det om, hvad der skal ske, når Gud kommer for at holde dom over sit folk. Så skal han rense dem, ligesom ilden renser metallet. Vi har i Den Danske Salmebog allerede en salme, der er digtet over dette motiv, nemlig ‘Den store mester kommer’ af Ingemann (DDS 612), men Ingemann gendigter alene det vers i Malakias’ Bog, der handler om, at Gud vil rense os, som sølvsmeden renser sølvet, så hans eget billede kan stå klart og tydeligt i os:

Og har i hjertedybet
sit billed klart han set,
så glædes den store mester,
så er hans gerning alt sket.

Arne Andreasen gør noget andet. Han fokuserer på englen, og han kalder i første vers englen for ”min engel”. Man fornemmer ikke, at nu skal der holdes dom, når den kommer og lander blidt. Den ikke blot åbner en sprække i himlen, den kommer fra lyset, og den sår også et ord (jf. Jesus som Ordet og lyset i Johannesprologen).

I det følgende vers inddrages buen, der danner bro til ”en himmeljord”. Bag dette billede ligger fortællingen i 1 Mos 9 om regnbuen som pagtstegn, der skal sikre at verden aldrig mere skal oversvømmes. Med ordene om at vinter bliver til sommer, når Herren kommer, knytter Arne Andreasen til ved løftet til Noa i 1 Mos 8,22 om, at fremover skal der være orden i verden, så årets gang ligger fast. Gud bekræfter denne pagt, men med nye ord. Og pagten skaber glæde. Glæden er som regn på den tørre jord. Håbet bryder frem, og ”lyset forbinder / himlen og

jorden / i fremtidsord". Nu er det ikke regnbuen, men selve lyset, dvs. Kristus selv, der skaber forbindelsen mellem jord og himmel (vers 3).

Den herre, der kommer, kommer ikke til dom. Vi hører ikke meget om, at der er slagter, der skal renses ud af vores liv. Det antydes lige med ordene i vers 3 om håbet, som er lutret, dvs. rensat. Det er nemlig den levende Kristus, som kommer i form af sit trøstende ord, evangeliet. Arne Andreasen tager udgangspunkt i det gammeltestamentlige motiv, Guds engel, men han giver en kristen fortolkning af det. Englen er skildret som en person. Men derudover bruger Andreasen naturbilleder til at formulere alt det gode, der vil ske, når vi hører evangeliet og tager det til os.

Og skulle en og anden få associationer til børnesangen 'Se min kjole', så gør det næppe noget. Her lyder et af versene:

Se min kjole den er hvid som sneen
alt hvad jeg ejer, det er hvidt som den
det er fordi, jeg elsker alt det hvide,
og fordi en møller er min ven.

Sangen handler om alle farverne og om kærligheden til farverne og til vennen: det grønne og jægeren, det røde og postbudet, det blå og sømanden osv. Arne Andreasen har i lighed med denne børnesang skrevet en lille kærlighedssang til den hvide engel som "min engel", en sang til den gyldne bue og til den grønne glæde.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Musiklæreren Arne Andreasen, der som noget ret særligt skriver både tekster og melodier til sine salmer, beskriver, hvordan denne salme nærmest var "borgerligt ombud", fordi en forfatter var sprunget fra den kreds af salmedigtere, der skrev salmer til samtlige gammeltestamentlige læsninger i kirkeårets gudstjenester ('Lysets utålmodighed'). Melodien begynder på tertsen i en næsten svævende melodik,

der på finurlig vis rammer grundtonen på ordet 'lander...'. Tone-malerisk er det også, at sprækken i himmelens dække er en trinvist opadgående bevægelse op mod nonen, som er melodians toppunkt - inden det beskrives med en trinvist nedadgående bevægelse, hvordan englen kommer fra lyset (i det høje) og sår et ord (i det lave). En fin, poetisk og nyromantisk måde at lave en velformet melodi på - og så er det faktisk muligt at lade melodien tolke de øvrige vers også!

822. Decembemat

Iben Krogsdal, 2009, 2015

Mel. Johannes Konstantin Neergaard, 2009

Iben Krogsdal fortæller selv om baggrunden for sin julesalme: "Jeg skrev julesalmen, fordi jeg en juleaften i kirken sad og tænkte på de mennesker, der ikke får lov at fejre juleaften i kirken eller sammen med deres kære, enten på grund af sygdom, forladthed, tungsind eller ensomhed. 'Julesorgen' er derfor i denne salme meget konkret, og det samme er juleglæden: Guds hånd river angststikket ud ved sygehus-sengene, hvor englene også går med håb. I sidste ende kommer de fleste af os til at dø på et sygehus, og vi er alle gæster samme sted af og til, så julesorgen er stor der.

Jeg tror, at det (for mig) vigtigste billede i salmen er billedet af Jesus-barnet, der vokser inde i os som et foster (vers 3) og bliver stort i os, især der hvor vi kommer til kort (vers 5): Det er måske salmens måde at udtrykke "min magt er mægtig i de svage" på. Guds fødsel forandrer ikke bare verden udefra men også os mennesker indefra".

Det ikke nogen tilfældig decembemat, Iben Krogsdal digter om. Det er julenat, den nat hvor en engel viste sig for hyrderne på marken og forkyndte, at Kristus var født, og en stor engleskare sang lovsang (Luk 2,8-14). Når man læser juleevangeliet, ser man englene for sig. De kommer flyvende med udslåede vinger og holder sig svævende over hyrderne. I salmen hører vi om engle, der slår vingerne ind. De er ikke

på vej til at flyve videre, men de lander. Og det er ikke på en mark engang for to tusind år siden, det er her og nu i menneskesindet. De er stilfærdige vidner om barnets fødsel og om, at også vi kan møde barnet i nat, "hvis I vil!" (vers 1).

For at kunne modtage, må vi blive små nok til at tage mod barnet, når Gud i nat kalder "sine mennesker frem" og betror os barnet. Vi er ikke tilfældige væsner, vi er Guds mennesker. Med Johannesprologens ord ville det hedde, at han kom til sit eget (jf. Joh 1,11), men hvor evangelisten må konstatere, at "hans egne ikke tog imod ham", handler det hos Iben Krogsdal netop om at tage imod. Gud giver os sit barn, og vores opgave er at "være hans hjem" (vers 2). Krogsdal har tillid til, at barnet virkelig tager bolig i os, så han "spjætter af livskraft i hjertet på os". For nok er det mørkt, men vi kan tænde små lys for hinanden (vers 3).

I det følgende vers hører vi om håbsengle, der er alle de steder, hvor mennesker har brug for dem, ja, Gud selv vil "i nat trække angststikket ud". At det er englene og Gud selv, der skaber håb, betyder ikke, at mennesker er overflødige. Læger, sygeplejersker, hospitalspræster og alle, der besøger de syge, kan være Guds sendebud. Hvor englen i juleevangeliet brugte det enkle og direkte udtryk: "Frygt ikke!", skaber Krogsdal det originale billede: et "angststik". Man ser for sig, hvordan vi er bundet til angsten og ikke selv kan gøre os fri. Men Guds hånd griber ind og frigør os, "for julen er Gud". Med den formulering bruger Krogsdal et populært udtryk, som ofte bruges om mennesker, der har idolstatus; men her svarer udtryk og indhold virkelig til hinanden. Uden Gud er der ingen jul (vers 4).

De to sidste vers begynder begge med ordene "i nat". Det er nu, vi tør tro, at selv når vi er alene, så er vi to. Gud er ikke blot blevet menneske, men har taget bolig inde i os, dér hvor "vi kommer til kort". Hjertet er det sted, vore tanker og handlinger udgår fra, og selv om vi ville det bedste, så må vi indrømme, at det ikke altid lykkes.

Salmen slutter med lyset, her beskrevet som "decembernatslys". Vi skal tænde dette lys, men lyset er mere end vore julelys. Lyset peger hen på barnet, der kommer til verden. Nu er det sande lys kommet til verden, for igen at bruge Johannesprologens sprog; men Krogsdal kan alene

med et enkelt ord skabe oplevelsen af lyset i mørket. Og det er ikke blot et "decembernatslys". Lyset får hele jorden til at ryste, når det skaber "julenatsfryd". Og skulle nogen synes, at det er en lidt voldsom beskrivelse af, hvad der sker, når Gud kommer til verden, kan man blot gå til Det Gamle Testamente, hvor f.eks. Sl 97 skildrer, hvordan jorden skal juble, lynene flamme op, og jorden skælve, når Gud viser sig som konge - og så skal lys stråle frem!

Salmens insisteren på, at inkarnationen sker lige her og nu, minder om Iben Krogdals understregning af opstandelsens aktualitet i salmen 'Opstandelsen er lige her' (829) og af skabelsen som nutidig virkelighed i salmen 'Du virker i det stille' (871).

Kirsten Nielsen

 Melodi

Tidligere højskolelærer, nuværende musik- og kommunikationskonsulent Johannes Konstantin Neergaard har skrevet denne melodi, der efter hans eget udsagn er "et forsøg på at lave en meget klassisk, stærk melodi, der ikke er afhængig af rytmisk groove, men kan svæve som på englevinger". Selv om teksten er præget af en stilfærdig tone, skal den også formidle en "spjættende livskraft", så den indeholder både spring og en lille smule fremadrettet drive i 6/8 (en taktart med to gange tre slag pr. takt)". Som erfaren melodikomponist er han klar over, at en melodi altid skal være i balance med sig selv, så "som modsvar mod en ekspressiv melodisk åbning (med de flyvende engle) er der lagt repeterende figurer ind i sidste halvdel af melodien, som anslår selv samme engles hviskende tone". Utraditionelt for en salmemelodi - og som en af de relativt få i denne samling - er melodien forsynet med et mellem spil, der formidler overgangen mellem slutningens indadvendthed og begyndelsens udadvendthed.

823. Nu i den hellige time

Eyvind Skeie, 1992

Mel. Tore W. Aas, 1992

Det er altid interessant at indføre nye julesalmer, for de 'gamle' er nogle af de salmer, som menighederne er glædest for at synge - og som knytter sig tættest til højtiden. Mange steder bliver det ikke jul uden de gamle julesalmer...

Denne salme er skrevet af den norske salmedigter Eyvind Skeie, som har to salmer med i DDS. Den mest kendte er 'Vi synger med Maria', der er skrevet som en børnesalme til Mariæ Bebudelse.

Salmens lange omkvæd - der er lige så langt som verset - tager udgangspunkt i englenes sang julenat og fremhæver, at de 'synger om fred på vor jord'. På denne måde omskriver linjerne gengivelsen af englenes sang i Luk 2,14: "Ære være Gud i det højeste og på jorden! Fred til mennesker med Guds velbehag!". De to sidste linjer i omkvædet pointerer, at verden aldrig var helt forladt og at en stjerne skinner i nat. Sandsynligvis skal første sætning læses som en konsekvens af den sidste, så stjernen er tegnet på, at verden ikke er forladt. Hele salmen er nemlig skrevet i nutid, således at julenat genopleves, når salmen synges.

Versene er fortalt fra de vise mænds perspektiv, som det udfolder sig i Matthæusevangeliet, hvor de ankommer til det sted, hvor Jesus er blevet født. I første vers lyser stjernen på dem, og de hører klokker kime - er det mon englenes sang, der lyder som klokker? Men den syngendes perspektiv er også med, for det er 'i den hellige time' og 'julen [er] her'. I andet vers ser de den nyfødte sove det sted, hvor stjernen står stille (Matt 2,9) - og salmedigteren lader det nyfødte barn personificere kærligheden. Han beskriver endvidere den opfattelse af højtid, som fortællersken Anna Sophie Seidelin delte: "når det er højtid, falder jordtiden og himmeltiden sammen, og alle mennesker tænker og gør det samme", når han skriver, at 'nu er Guds Himmel nær'. I sidste vers fuldfører han dette berøringspunkt mellem jord og himmel, idet

selve Himlen personificeres, liggende på jordens gule strå. Og den store glæde hos de vise mænd, som beskrives i Matt 2,10 bliver her til, at de smiler.

Det, at de vise mænd gennem versene nærmer sig det nyfødte Jesusbarn, gør den beslægtet med Brorsons julesalme 'Her kommer, Jesus, dine små' (DDS 123), som udfolder et krybbespil: børnene kommer løbende hen mod krybben og ender med at stå 'i flok og rad om dig, vort skønne hjerteblad'.

Ud over at være et bud på en ny julesalme, indfører den en tillempet gospelgenre - på modersmålet - i dansk salmetradition. Dens tilblivelseshistorie er ganske særlig, for efter man i Oslo Gospel Choir havde besluttet sig for at lave en cd på norsk, henvendte dets leder sig til Eyvind Skeie, som meget hurtigt måtte skrive en tekst - og det gjorde han dagen før indspilningen: "størstedelen af arbejdet måtte ske 17. maj (Norges nationaldag). Med bistand fra de højere statsmagter, nemlig min svoger Kjell Magne Bondevik, fik jeg lov at låne et kontor på Stortinget, således at jeg med melodien i hjernen både kunne skrive i notatblokken og se børneoptoget langs Karl Johans Gade". Og Skeie fortsætter med at fortælle om tekstens tilblivelse: "jeg følte et vist pres. Det som løsnede teksten for mig var, da jeg fandt de to niveauer: med krybben og englene. Jeg synes det kom fint frem, både det fortidige og det nutidige. Teksten er som to film: en om julen og en om os".

Mads Djernes

 Melodi

Komponisten Tore W. Aas, som har skrevet denne melodi, er dirigent og producent for 'Oslo Gospel Choir'. Denne salme var med på den jule-cd fra 1992, som koret fik stor succes med - og hvis tekster var på norsk, hvilket er ret usædvanligt i gospelgenren. Komponisten havde skrevet melodien, da han henvendte sig til salmedigteren Eyvind Skeie - og således tilhører denne melodi den lille gruppe af salmer, hvor melodien forelå inden teksten. Melodien bringer som noget nyt

gospeltraditionen ind i dansk salmesangstradition med dens mange synkoper og hyppigt sekvenserede melodik. Karakteristisk for denne melodi er, at omkvædet - som har samme udstrækning som verset - har en højere beliggenhed end verset og således vil blive fremhævet med en højere lydstyrke ved fællessang.

824. Nu tændes tusind julelys

Emmy Köhler, 1898. Dansk tekst: Troels Sørensen, 1983

Mel. Emmy Köhler, 1898

Denne julesalme findes i Højskolesangbogen (nr. 245) men blev af uransagelige grunde ikke optaget i DDS i 2002. Det samme gælder for 'Nu sænker Gud sit ansigt' (560 i Højskolesangbogen, 816 i '100 salmer') og 'Aftenrøde over tage' (567 i Højskolesangbogen, 817 i '100 salmer'). Enhver, der har medvirket i en redaktionel proces frem mod udgivelsen af en salmebog eller et salmebogstillæg, ved, at der er en grad af vilkårlighed over, hvilke salmer der medtages. Ideelt set må enhver redaktionsgruppe naturligvis mene, at de har medtaget netop *de rigtige* salmer, men i enhver gruppe må der indgås kompromisser, og nogle vil føre visse salmer frem, mens andre igen har *deres* egne kæpheste. Undertegnede har direkte adspurgt tre medlemmer af Salmebogs-kommissionen, og ingen af disse erindrer særlige grunde til, at de tre nævnte salmer ikke blev optaget i DDS. Enten er de ganske enkelt blevet overset, eller også har nogle på et givent tidspunkt besluttet, at der ikke er tale om 'rigtige' salmer.

Eftertiden vil vise, om de finder udbredelse i kirken, men for nærværende salmes vedkommende er den allerede udbredt i Sverige, både i skole, hjem og kirke i årtier, og den har siden 1986 været optaget i 'Den svenska psalmboken'.

Salmen har en enkel, naiv sprogtone og er udformet i to dele med en proklamation i de to første vers og en bøn i de to sidste. De tusind julelys, der tændes i første linje, er de lys, vi selv tænder, men de er også mere end det, idet de knyttes sammen med de tindrende stjerner i vers 1 og i vers 2 med julebudet, der spredes over jorden, som lys der går fra hånd til hånd. I vers 3 bedes der om, at lyset fra stjernen over Betlehem må nå ind i ethvert hjem og i vers 4 om, at det endda må nå ind i hvert et trist og mørkt hjerte.

På dansk findes salmen i adskillige oversættelser, der kun adskiller sig marginalt fra hinanden. Højskolesangbogen har en, 'Salmer og sange i skole og kirke' har en anden og hermed bringes en tredje. En fordel ved nærværende oversættelse er, at mens der i de to andre oversættelser i vers 2, linje et står "Og over by og land i nat", så står der i denne oversættelse "Og over alt på jorden nu", hvorved salmen ikke knyttes særligt til julenat men kan bruges også i adventstiden, til 'De ni læsninger' og ved de omsiggribende 'Syng julen ind'-arrangementer.

Morten Skovsted

 Melodi

Som det undertiden gør sig gældende for især sange, er både tekst og melodi skrevet af samme person. Emmy Köhler var lærer og forfatter og er blevet kendt for denne sang, som efterhånden er blevet en salme, blandt andet ved at blive optaget i den svenske salmebog i 1986. Melodien består af en lang frase på to tekstlinjer, som i store træk sekvenseres en terts op til de to sidste linjer. Den gentagne frase udgør en nedadgående linje, som balanceres af en svag stigning hen mod slutningen. De markante spring i frasens indledning - først en stor sekst og derefter en oktav - fremhæver i flere af versene centrale ord, eksempelvis 'tændes', 'født', 'stjerne' og 'tro'.

825. Gud gav sit allerbedste

Jørgen Kjærgaard, 2002

Mel. Bo Gunge, 2015

Jørgen Kjærgaard er først og fremmest salmekender og hymnolog. Han har således skrevet mangt og meget om salmer, ikke mindst det store værk 'Salmehåndbog I-II', der udkom i forbindelse med Salmebogen 2002, hvor Kjærgaard fra 1993 var en del af Salmebogskommissionen.

Kjærgaard har dog også skrevet salmer, men kun udgivet sådanne i 'Nordjyske salmer', en salmesamling fra Aalborg Stift (2005). I denne udgivelse vedkender Kjærgaard sig i nogle indledende betragtninger om salmeskrivning sin lutherske arv. Kjærgaard viser - både her og i sine foredrag - ofte tilbage til Luther som udgangspunktet for salmerne. For ifølge Luther blev menigheden gennem salmerne medforkyndere af evangeliet, og Kjærgaard tilslutter sig dette synspunkt, idet han fortsætter: "Derfor kan man i grunden ikke skrive nye salmer, men blot forlænge og forme traditionen til en ny tid. Evangeliet er det samme, og grundvilkårene for det menneskeliv, evangeliet vil have i tale, er det egentlig også. Men sproget forandres. [...] At skrive salmer i dag er at forsøge at helbrede vor tids sproglige hjertestop".

Kjærgaards salmer har oftest et bibelsk forlæg, hvilket dog ikke er eksplicit i denne salme. Salmen har et gentaget motiv i 'barnet', i de to første vers 'krybbebarn' og 'Kristusbarn' samt i det tredje vers det døbte barn. De tre vers slutter med det samme omkvæd: "det største i det mindste", og omdrejningspunktet er således inkarnationen: at Gud blev menneske. I første vers handler det om julenat med det 'kludesvøbte krybbebarn', mens vers to i lidt dulgte vendinger må handle om forsoning og påske, idet Kristusbarnet kaldes 'dyrekøbt', hvilket må henlede tanken på sonoffer og korsfæstelse, selvom det ikke nævnes. I vers tre slås der bro fra Guds gerning ('Gud gav') i vers 1 og vores frelse/modtagelse ('Vi fik') i vers 2 til det, der er menighedens vilkår, evangeliets gave og den døbtes liv ("Da blev") i vers 3, hvor vi må

formode, at dette "Da" henviser til såvel jul som påske og dåb. At det største slog ned i det mindste fandt ikke kun sted i inkarnationen, men også i det enkelte menneske i dåben.

Salmen er placeret under 'jul' i '100 salmer' men kunne også bruges som dåbssalme, selvom 'det kludesvøbte krybbebarn' i vers 1 nok ville fremmane billeder, der er lidt malplacerede uden for juletiden.

Morten Skovsted

Melodi

Komponisten Bo Gunge har skrevet inden for en lang række genrer, og har på opfordring skrevet melodier til to tekster i nærværende samling. Han beskriver selv, hvordan han har arbejdet med denne korte tekst, både hvad angår versenes længde og antal: "Hvordan betoner man på rimelig vis "Gud gav", når samme betoningsmønster skal gælde "Da blev" i sidste vers? Det sidste blev jeg glad for at løse ved at lave en synkoperet figur, så "Gud" og "Da" blev stærkt betonedede, men til gengæld var overstået med det samme. Det var noget pludseligt. Det kunne jeg godt li'. Til gengæld ville jeg så gerne trække tiden lidt ud i resten af linjen, hvilket førte til at jeg brugte melismer (flere toner på samme stavelse). Jeg ved af erfaring, at folk kan finde på at spørge ind til, hvorfor man har brugt melismer, fordi de opfattes som besværende for fællessangen, men jeg syntes det musikalske blev gladere af at få et længere stræk, og jeg synes teksten har et glædesbudskab. Jeg tænkte en anelse på sådan noget som 'Et barn er født i Betlehem', hvor der i høj grad er melismer. Den beviser, at det kan lade sig gøre".

826. Guds nåde er en vintergæk

Simon Grotrian, 2006

Mel. Jesper Gottlieb, 2007

Teksten stammer fra udgivelsen 'Jordens salt og verdens lys' fra 2006 og har siden fået melodi af Jesper Gottlieb, som i 2007 udgav samlingen 'Salmeregnet' med en række nye melodier til Grotrians tekster. Salmen er placeret under 'faste' og egnet til fastetiden, dels fordi den nævner 'fastetidens bøn', men også fordi den i anslaget kredser om vintergækken, udplantning og jorden, der grønnes, hvilket alt sammen er håbsbilleder talt ind i en årstid, hvor vinter snart skal afløses af forår og påske.

Søren Ulrik Thomsen har hævdet, at der ikke er blevet skrevet salmer siden Jakob Knudsens 'Se, nu stiger solen af havets skød' fra 1891. I det nævnte essay henviser han til afstanden mellem menneskelivet og 'de højeste ting', mens han i foredrag har anført som begrundelse for denne salmetørke, at mennesker i dag - herunder salmedigtere - ikke længere lever i det spændingsfyldte rum mellem himmel og helvede, evighed og timelighed, Gud og Satan, som de gamle salmedigtere gjorde. Men Simon Grotrian beviser i denne og mange andre salmer, at der ikke mangler spændinger at skrive ud fra, heller ikke i vores tid. Det samme kan i øvrigt siges om Ole Sarvigs og Iben Krogsdals salmer.

Denne salme kredser om en række paradoksale modsætningspar, bl.a. mellem den enkeltes ensomhed og fællesskab i Gud. I et stærkt, poetisk sprog antydes, hvad Guds rige er. Ikke udtømmende og slet ikke dogmatisk, men billedligt og malende.

Det er påfaldende, hvor mange motiver Grotrian kan få med i en enkelt salme: nåde, fastetid, bøn, Guds rige, nattesorg, håb, Guds åsyn, dåben, Jesus som lærer, synd (foden der glider) og afsluttende missionsbefalingen og kærlighedsbuddet i ét. Der er for en gangs skyld ikke bibelcitater gemt i Grotrians tekst, men til gengæld er der nye orddannelser, som der ofte er: hverken fostergave, ammesø, englekø, tordensol eller samlepol er at finde i nogen ordbog. Grotrians salmer rummer sjældent egentligt kronologisk eller fortællende forløb, og de

kan derfor læses som enkeltvers, som enkelte linjer eller som enkelte ord. Der males billeder med ord, og Grotrians salmer rummer mange fortættede erfaringer, tanker og følelser. Man bliver ikke altid færdig med Grotrians ord, og det er bestemt heller ikke meningen. Til gengæld er det spændende at blive i dem. Jeg bruger ofte Grotrians salmer til dåb og ikke mindst til konfirmander, fordi vi over for dette særegne, digteriske univers står under samme himmel. Det er tydeligt for enhver, at her har ingen den helt rigtige og den helt færdige tydning, så det er bare med at komme i gang. Sammen.

At Guds nåde i vers 1 er en fostergave, må betyde, at den er os givet fra allerførste begyndelse: den er et menneskevilkår. For en præst kan det muligvis synes problematisk, at det ikke er dåben, der nævnes som Guds nådesakt, men det ene behøver ikke udelukke det andet. At nåden skænkes fosteret kan - også med henvisning til Salmernes Bog 139,16 - ses som et stærkt billede på, at vi modtager Guds nåde ufortjent og uden modbylde. Under alle omstændigheder kan nåden plantes ud i livet, og da vil den gøre alt grønt og besejre angsten.

I vers 2 er Guds rige en ammesø. Det er i sandhed et mystisk billede, som næppe har noget med svineavl at gøre, selvom man der rent faktisk har ammesøer. Den ammesø, der er tale om her, er dog tydeligvis en sø i landskabet, da den kan spejle himlens fugle. Hvad Guds rige er, kan ingen sige præcis, og det er ret tydeligt her i salmen. Guds rige, så vel som Guds nåde, Guds øje og Guds kærlighed kan kun beskrives i billeder. Så det gør Simon Grotrian.

I vers 3 er Guds øje således både en tordensol og en samlepol, og jeg har prøvet flere gange at tale med mine konfirmander om disse to billeder. Jeg spørger dem indledningsvis, hvad de mon tror en tordensol er. Der bliver som regel helt stille, indtil jeg spørger en, der ikke har rakt hånden op, og han eller hun siger "Det ved jeg ikke". Dertil svarer jeg: "Det er fuldstændig korrekt svaret. Det gør jeg heller ikke!". Og med denne fælles uvidenhed som udgangspunkt kan vi så søge at komme et svar nærmere. Der er altid en meget synlig lettelse og iver at mærke, når vi går til opgaven på denne måde, og vi kan da snakke os frem til, at torden er farlig og har været betragtet som sådan i Danmark, også for over 1000 år siden. At det har været knyttet til det

religiøse også i førkristen tid, fordi der er knyttet voldsomme kræfter til tordenvejr. Tilsvarende er solen både livgivende og farlig, fordi man ikke kan holde til at se den "lige i øjnene". Guds øje er således både noget frygteligt, noget stort, noget overnaturligt og noget varmt og livgivende. Simon Grotrian siger selv om dette flertydige gudsbillede: "Hvorfor i alverden skal det være noget, man kan skære ud i små tern? Vi skal ikke udgrunde noget. Det ikke at ville udgrunde alting er en måde at være barn på".

I dåben samles vi alle under samme blik, sådan at vi, selv når livet smerter, kan se engle le. En sådan latter set gennem smertens briller kan måske være provokerende, men det kan også være vidnesbyrd om, at livet altid er større end min smerte. For "ene er vi flere" (sidste linje i vers 1), og håbet kan massere (sidste linje i vers 2), hvilket er et sært billede, men helt tydeligt har at gøre med noget, der kan lindre og løsne op. Der er som sagt mere på færde, end man skulle tro (sidste linje i vers 3), og alt det skal vi både leve af og give videre (vers 4).

Fasten fylder ikke meget i vor tid, men så meget desto mere kan der være grund til at tage fastetemaet op uden at forfalde til romantisering af dengang, hvor kirkens fester var synlige og netop kirkelige. Fasten er tid til at se indad, og det kan man passende gøre i poetiske syner.

Se desuden kommentarerne til 818 og 840 for en introduktion til Simon Grotrians salmeforfatterskab.

Morten Skovsted

 Melodi

Komponisten Jesper Gottlieb har gennem de senere år skrevet en del salmemelodier, især til tekster af Simon Grotrian og Iben Krogsdal. De er alle prægede af en indlevelse i den danske sangtradition, som den kendes fra Højskolesangbogen, men er alligevel ret originale. Denne melodis særkende er dens motiv, som gentages flere gange: et kvint- eller sekstspring op i en harmonifremmed tone, der opløses opad, og som 'forsinker' den harmoniske fornemmelse. Den første frase, som

strækker sig over to verslinjer, sekvenseres til tredje og fjerde linje med fjerdedele som puls. Ottendedelene dominerer i melodians anden halvdel og bliver melodians puls, hvorfor der fordres en 'lidt bredere' rytmisk fornemmelse. Femte-sjette linje og syvende-ottende linje er melodisk i øvrigt helt identiske, men harmoniseres forskelligt, inden melodien falder til ro. Den vekslende rytmiske fornemmelse findes i øvrigt i flere af den romantiske komponist Henrik Rungs salmelodier, blandt andet 'På Jerusalem det ny'.

827. Jeg kender dit ansigt på korset

Inge Hertz Aarestrup, 1995

Mel. Thomas Reil, 2015

Salmen er en påskesalme, der tager sit udgangspunkt i Jesu korsdød langfredag. Alle fem vers begynder med ordene: "Jeg kender dit ansigt", men ned gennem salmen angives det sted, hvor digteren genkender Jesu ansigt. I vers 1 er det på korset. Hun kalder ikke Jesus ved navn, men bruger udtrykket "du lidende Menneskesøn" (jf. sangen om den lidende Herrens tjener i Es 53). Hermed understreges den menneskelige side af Jesu liv. Det er som sandt menneske, han lider. Men straks efter bekender hun hans guddommelige status. Han er ét med Gud Fader. Ved den gentagne brug af de personlige pronominer (jeg, du, dit, dig) understreger Inge Hertz Aarestrup, at det er mødet ansigt til ansigt mellem salmens jeg og den guddommelige menneskesøn, det drejer sig om. Hvem han er uddybes i vers 1. Han gengælder ondt med godt, og selv som korsfæstet lyser han Guds fred. Ganske som det i den aronitiske velsignelse (4 Mos 6,24-26) er Guds ansigt, der vendes mod mennesker, er det her i mødet ansigt til ansigt med Menneskesønnen, vi får lyst velsignelsen over os.

Det næste møde finder sted på gaden (vers 2). Gud blev solidarisk med os mennesker og kan derfor genkendes i posemanden på bænken. Men hvor mødet i første vers fører til en trosbekendelse, får synet af den

fattige mand salmens jeg til at skynde sig væk for at undgå "dit spørgende blik". Her er der intet ønske om at stå ansigt til ansigt.

I kirken kender vi Gud som børnenes ven (vers 3). Gud leger med de små og med de engle, som ingen kan få øje på. Det handler om at se med Guds øjne. Og bliver der tysset i kirken, så er det ikke nogle voksne, der tysser på de støjende børn, det er Gud selv, der tysser på de voksne, når de glemmer at synge med og glæde sig. Hvad er det så i realiteten, Gud tysser på? Ja, det må være de voksnes udtalte harme over, at Gud vælger de små frem for dem selv.

Fra det fælles mødested, kirken, bevæger vi os i vers 4 ind i lønkammeret, ind i mørket. Selv om salmens jeg har mistet alt, og sanserne "stirrer i blinde", og angsten har taget over, så kender hun stadig Guds ansigt. Det er Gud selv, der skaber genkendelsen ved at røre "mit livløse ansigt". Ansigter kan stivne, de kan blive som sten, men ligesom Gud kan erstatte stenhjertet med et levende hjerte af kød (jf. Ez 36,26), kan Gud røre ved mit ansigt og tegne sit eget portræt i det. Gud forandrer det ansigt, han rører ved; men Gud ændrer det ikke vilkårligt. Det bliver til netop det ansigt, som var Guds oprindelige plan, da han skabte mennesket i sit eget billede (1 Mos 1,27).

Salmens sidste vers handler om engang i fremtiden, den morgen, hvor den lyslevende Menneskesøn kalder de døde op fra dybet. Ordet "Menneskesøn" skaber i denne sammenhæng en forbindelse til Matthæusevangeliets skildring af, hvordan det skal gå, når Menneskesønnen kommer i al sin herlighed for at dømme verden (Matt 25,31-46). Men hos Inge Hertz Aarestrup handler det ikke om dom, men om velsignelse. For da skal vi mødes "ansigt til ansigt". Paulus skriver i sin hyldest til kærligheden: "Endnu ser vi i et spejl, i en gåde, men da skal vi se ansigt til ansigt. Nu erkender jeg stykkevis, men da skal jeg kende fuldt ud, ligesom jeg selv er kendt fuldt ud" (1 Kor 13,12). Både her og i salmen handler det om, hvad der skal ske engang. Paulus skelner mellem et nu og et ubestemt tidspunkt i fremtiden. Inge Hertz Aarestrup taler om en morgen, hvor det vil ske, men uddyber derpå ved at sige, at det sker "når sollysets tøven er endt". Med dette udtryk hentyder hun til det fænomen, som Ole Rømer kaldte lysets tøven.

Sådan er lysets væsen i den verden, vi kender. Når denne tøven er endt, så er vi ved de sidste tider, hvor himmel og jord forgår, men Kristus kommer, og jeg ”møder dig ansigt til ansigt”.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Thomas Reil, der er rytmisk pianist, sangskriver og producent, fik i 2008 en pris for melodien til ‘Midt iblandt os er Guds rige’ i forbindelse med en konkurrence, som blev udskrevet af Kirkeministeriet om at skrive nye melodier til ældre salmetekster. Siden har han skrevet en række salmemelodier, og har på opfordring fra udvalgets medlemmer bidraget med tre melodier til nærværende samling. Denne melodi er karakteriseret ved en modalt præget nordisk visetone. Komponisten gør brug af et ensartet rytmisk skema og af en melodisk sekvensering, der er med til at gøre melodien på en gang let at lære og slidstærk. Den opadgående kvint og lille sekst dominerer melodians første halvdel og kulminerer i en opadgående oktave på næstsidste frase, der også bringer melodians toptone.

828. Det er påske

Holger Lissner, 1993

Mel. Holger Lissner, 1993

Salmen er oprindeligt udgivet i ‘Du fylder mig med glæde’ fra 1998, og Lissner benytter sig i salmen af en kobling mellem årstid, natur og kristendom, som også Grundtvig ofte har benyttet (‘Påskeblomst, hvad vil du her’ (DDS 236), ‘I al sin glans nu stråler solen’ (DDS 290) m.fl.).

De to første vers beskriver foråret med alting, der springer ud, med knopper, der brister, fugle, der synger og blomster, der drager bier. I

det tredje vers, som er salmens centrum, bliver der pludselig stille, fordi kirkegårdens tavshed modsiger al forårs- og opstandelsesjubel og giver plads til tvivlen, der kulminerer med konstateringen af, at døden åbenbart triumferer. Efter den sætning kan man sætte en streg, der markerer salmens præcise midte, og dødens tilsyneladende triumf modsiges da af et ”men”:

Men når Gud gir liv
og gør det underfuldt engang
blir det påske og opstandelse
og sang.

Det lille ‘men’ markerer en bevidst modsætning, for i de fire andre vers står der ‘og’ i stedet for ‘men’. Lissner har sagt, at han med salmen forsøger at sætte ord på det ubegribelige i opstandelsestroen, som de klassiske påskesalmer ikke ofte gør, og det er denne intention, der afspejler sig i vers 3. De to sidste vers handler om opstandelsens håb, trøst og mulighed. Salmen forener således det sanselige og erfaringsnære med evangeliet. Sammenstillingen af natur, liv og sansning på den ene side og påsken med Guds opstandelseskraft på den anden side findes ikke kun i salmens overordnede komposition, men også overalt i de enkelte vers.

I allerførste linje konstateres det sidestillet, at det er påske, og at alting springer ud. Der sættes ikke lighedstegn mellem forår og påske, men de knyttes i dette og de følgende vers så tæt sammen, at det næsten bliver ét. Det gælder også i de tilbagevendende omend ikke identiske ‘omkvæd’, hvor linje 1 og 3 konstaterer, at ”Gud gir liv”, og at ”det blir påske”, begge dele i nutid for at understrege, at påske ikke blot var engang, men også er nu og her, i dette forår, jf. 829, ‘Opstandelsen er lige her’, hvor den samme pointe understreges.

I indledningen af vers 2 findes i øvrigt en ret direkte parallel til Grundtvigs ‘Alt, hvad som fuglevinger fik’, DDS 10, hvor fuglesang og lovsang sammenlignes (jf. kommentaren til 804).

Som det fremgår nedenfor, er salmen oprindeligt skrevet til en kendt melodi fra bl.a. Højskolesangbogen. Mens det for Lissner er et problem, at "Dissing synger med", så kunne man også vælge at betragte dette som en kvalitet, fordi det på underfundig vis forbinder det folkelige med evangeliet. Det er i øvrigt en prædiken værd, at mens der i den verdslige sang klippes ned, så springer det hele ud i påskesalmen.

Morten Skovsted

Melodi

Denne melodi er et interessant eksempel på, at en ny tekst ikke nødvendigvis skal synges på melodien til den tekst, som den er inspireret af. Et eksempel fra den klassiske salmelitteratur er, at vi ikke synger Grundtvigs 'O kristelighed!' på melodien til Kingos 'Far verden, far vel', som den er skrevet med afsæt i. Holger Lissner skrev denne tekst med inspiration fra Benny Andersen og Poul Dissings 'Det er forår, alting klippes ned' - men han valgte selv at skrive en ny melodi "for at komme uden om den melodi, som jeg oprindeligt skrev teksten til, men ikke ønskede og ønsker skal bruges til min tekst, fordi der er alt for meget Poul Dissing i". Lissner skriver om melodien, at "springene helt bevidst ligger på hovedordene. Så ligesom Kristus af søvne opsprang, sådan springer min melodi op fem gange, med oktav- og sekstspring, og omkvædet bygger op med en skala nedefra og tager endnu et sidste spring op på ordet 'påske', før den falder til ro". Når han peger hen på 'Herren af søvne opvågned, opsprang' vedkender han sig en inspiration fra Thomas Laubs meget tekstnære melodik i denne salme - hvis der står noget om at springe op og vågne op, er det nærliggende at lade melodien springe opad.

829. Opstandelsen er lige her

Iben Krogsdal, 2011

Mel. Jesper Gottlieb, 2013

Iben Krogsdal fortæller selv om sin salme, at den på et tidspunkt havde titlen 'Opstandelsen er også her'. Nogle teologer var ikke tilfredse med udtrykket "lige her" og foreslog "også her". "Opstandelsen er også her" er derfor titlen på salmen i den udgave, der blev anvendt i DR-kirken fra 2011, og som kan findes på Youtube (se melodikommentaren herunder). Krogsdal valgte dog at vende tilbage til udtrykket "lige her", da salmen har "en række billeder af opstandelsen som et Du, der står, er, går, ser og sker - *lige her*".

Iben Krogsdal skrev første vers, efter at hun "en tusmørk og frysende vinterdag for nogle år siden så en gammel kvinde på en kirkegård. Hun sad på knæ i mørket foran en gravsten iført stor frakke og var ved noget så uventet som at plante frø i den dybfrosne jord. Det virkede meget voldsomt". Iben Krogsdal fik en fornemmelse af, at der var noget ved siden af kvinden, der lyste, og tolkede det som tegn på opstandelse.

Også de følgende vers er skrevet "med tanke på mennesker, jeg kender (mig selv inklusiv), som har oplevet, at noget greb ind i deres liv og rejste dem op og gjorde alt nyt. Hvert vers er altså skrevet ud fra en konkret opstandelseserfaring". Det gælder en kvinde som passede sin døende mand i månedsvis og alligevel fik kræfter, hun ikke selv havde (vers 4), og "en midaldrende, statelig mand, jeg engang på en vindblæst dag oppe fra klitterne i Vorupør så falde på knæ på stranden - foran solen og bølgerne - for så at rejse sig lidt anderledes op og vandre videre (vers 7)".

Om salmens sidste vers fortæller Iben Krogsdal, at ordene om at give alt det liv tilbage, som nogen tog fra os, blot kom til hende. Efter nogen tid læste hun dem igen og tænkte: "Dette giver ingen logisk mening. For hvordan kan man give det tilbage, man har mistet? Men alligevel (eller måske netop derfor) vidste jeg, at salmen skulle ende sådan, med tilgivelsens eller forsoningens gåde".

Den afgørende pointe i Iben Krogsdals påskesalme er udtrykt i den første linje, som gentages i alle versene: "Opstandelsen er lige her". Salmen har en stram opbygning. I hvert vers følger der efter den indledende proklamation af opstandelsens nutidighed en linje på bare to ord, hvoraf det første er "Du", og det andet er et verbum i nutid, der beskriver, hvad dette du, Gud selv, gør eller er. I første vers står Gud ved siden af den, der sår et frø på en vintergrav. I vers 2 blæser Gud liv i vore planer (jf. at Gud blæste livsånde i Adam ved skabelsen, 1 Mos 2,7). Med vers 3 sker opstandelsen, når Gud går sammen med os mennesker, og en får øje på en andens smil. Det er opstandelse, når mennesker bliver ved og ved med at bære andre (jf. Gal 6,2: "Bær hinandens byrder, således opfylder I Kristi lov"), og når Gud støtter os i "de værste stunder (vers 4-5). "Du sker", hedder det i vers 6 som uddybning af, hvad opstandelse er. For når en sørgende pludselig kan smile, så er det Gud, der sker.

I de to sidste vers hedder det "Du er" (jf. vers 2). Selve udtrykket spiller på Guds selvpræsentation i 2 Mos 3,13-14, hvor Moses beder om Guds navn og får som svar: "Jeg er den, jeg er". Moses skal derfor sige til israelitterne at "Jeg Er" har sendt ham. Det er de samme ord, som ligger bag Jesu selvpræsentation, når han siger: "Jeg er vejen, sandheden og livet" (Joh 14,6). Vi mærker Guds nærvær som en blæst, der går gennem sjælen og sætter os fri til at bøje os for Gud. Når vi tør bøje os, så kan vi også "give alt det liv tilbage / som nogen tog fra os på onde dage". Når vi således kan tilgive andre, så sker der opstandelse, så bliver livet nyt.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Når denne salmes tekst er tilrettelagt med et 'indledende' omkvæd - første linje - og anden linje indledes med et 'Du' efterfulgt af et handlingsverbum, giver det særlig gode vilkår for, at et melodisk motiv smelter sammen med teksten. Komponisten har valgt det store sekst-interval til ordet 'opstandelsen', som på sin sidste stavelse når kvarten fra grundtonen; det er ret ualmindeligt med melodians højeste tone

allerede i første frase, men det fremhæver tekstens budskab. Den nedadgående store tert, som næsten kan karakteriseres som efter-tænksomhedens interval i denne kontekst, indleder næste tekstlinje om, hvad 'du' gør, når 'opstandelsen er lige her'. Således er melodien fint afbalanceret og forløber videre i en organisk melodik, der holder sig i det højere mellemlige og aldrig når hverken over eller under intervallet fra under- til overkvart - melodisk set sætter 'opstandelsen' således rammen for hele salmen.

Mens Jesper Gottlieb med enkle midler har forsøgt at ramme tekstens indhold og budskab, har teksten også fra første færd fået en anden melodi af sangerinden Helene Blum. Fordi forfatteren som nævnt ovenfor på et tidspunkt lod sig overtale af et par teologer til at skrive 'Opstandelsen er *også* her', er det titlen på salmen i den udgave, der findes på Youtube fra DR-kirken i påsken 2011, hvor et kor opfører salmen på Helene Blums vidunderlige, men ikke fællessangsegnede melodi. Eftersom et væsentligt formål med '100 salmer' er, at menigheden skal synge med, valgte redaktionsudvalget Jesper Gottliebs melodi.

830. Et kors af påskeliljer står

Simon Grotrian, 2009

Mel. Mikkel Andreassen, 2009

Denne påskesalme er oprindeligt trykt i samlingen 'Evahave' (2009) og siden i 'Guds øje er en tordensol' (2015).

Simon Grotrian er kendt for at bruge mange billeder i sine salmer. I første vers af denne salme møder vi et kors. Korset giver umiddelbart associationer til langfredag, hvor Jesus dør på korset, men her forbindes det med påskeliljer. I en dansk sammenhæng kan man ikke skrive ordet påskeliljer i en salme uden at bringe Grundtvigs salme 'Påskeblomst, hvad vil du her' (DDS 236) i erindring hos læseren. Hos

Grundtvig er påskeblomsten et opstandelsestegn. Ved at drikke en dråbe fra blomstens "gule bæger" oplever Grundtvig at se "de døde / i en påske-morgenrøde".

Fra langfredags kors går vi hos Grotrian direkte til påskens centrale budskab: opstandelsen. For påskeliljerne står nemlig omkring det levende hjerte, hjertet der slår. Påske er liv, duftende liv, når "troens træ er lysegrønt". Troen skal selv være levende som det netop udsprungne lysegrønne træ. Verset appellerer til sanserne: synet og lugtesansen.

I vers 2 dufter korset. Normalt forbinder man ikke nogen duft med korset. Men hos Grotrian dufter det af den levende tro og snusfornuften, dvs. vi er selv med til at give korset dets duft. Og hvad tror vi så: Vi tror på den kærlighed, korset er udtryk for. Grotrian giver et realistisk billede af os, for vi er ikke kun troende, vi er også fulde af snusfornuft. Det ene hindrer ikke det andet. I de følgende to linjer fortsætter Grotrian sin beskrivelse af os. Vi er en kirke, som stiger op i det blå og det endda "med vårens blade ovenpå". Det er en levende kirke, for dens tag består af netop udsprungne blade. Det er en kirke, som får en ny begyndelse, sådan som det sker, når vi får syndernes forladelse. Og naturligt nok bevæger den sig op mod Gud, når vi holder gudstjeneste. Det er ikke nok for Grotrian at lade salmesangen stige op mod himlen, hele kirken er i bevægelse!

Grundtvig talte om påskeliljens gule bæger, men Grotrian intensiverer påskeliljebilledet ved i vers 3 at bruge udtrykket det "gule blomsterhjerter" som billede på opstandelsen eller måske opstandelsestroen. Blomster har naturligvis rødder, men hos Grotrian har blomsterhjertet "rod i vores døbekar". At Grotrian forbinder opstandelsen med dåben svarer godt til dåbsritualet, hvor det hedder, at en af dåbens gaver er det evige liv. Når Grotrian derefter siger om blomsterhjertet, at "det stiger i sin kirkeskal", så ser jeg for mig kirken som en æggeskal, der beskytter (påske)kyllingen, som er et billede på det nye liv. Det skal vi glæde os over og ikke sætte flaget på halv, som om vi var til begravelse. Påskedag skal have lov at sejre over langfredag.

Men langfredag og korset hører med, for det er gennem Jesu korsdød, vi får syndsforladelse (vers 4). Grotrian bruger naturligvis ikke et almindeligt udtryk som syndsforladelse. I hans dramatiske sprogbrug ”slynger korset skylden bort”, og derfor behøver vi ikke at lide længe under vore synder. Men der skal endnu et billede til for at udlægge korsets betydning. Korset er også et flammehav. Billedet giver associationer til tanken om ilden som renselsesmiddel. Ingemann beskriver i salmen ‘Den store mester kommer’ (DDS 612), hvordan mesteren sidder ved smeltediglen og lutrer sølvet, dvs. det enkelte menneskes hjerte. Hos Grotrian er den lutrende ild et helt flammehav, og flammerne skal komme et bestemt sted fra, nemlig fra ”påskemorgens grav”.

Jesu opstandelse forbindes ofte med lysets komme. Han stod op som ”den gyldne sol frembryder” (DDS 227,1) eller som ”forårssolen morgenrød” (DDS 234,1), men hos Grotrian sker der en billedlig kobling mellem langfredag og påskedag, når det rensende flammehav står ud af ”påskemorgens grav”.

Det er en salme fuld af billeder, der kombineres på overraskende måder. Det kan være svært i første omgang at gennemskue alle de meningsmæssige sammenhænge; men man sanser umiddelbart glæden over påskens begivenheder og deres betydning for os, der er kirke i dag.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Mikkel Andreassen, der er en af de ‘komponerende organister’, er ansat ved Vor Frelzers Kirke i Esbjerg, og tilfældet vil, at hans umiddelbare forgængere - Jesper Madsen og Peter Møller - også komponerede store mængder kirkemusik. Han er inspireret af et moderat modernistisk tonesprog og skriver selv om sin melodi: ”Mine melodier til Simon Grotrians tekster er kendetegnet ved konsekvent at være komponeret uden brug af såkaldte løse fortegn. Denne metode kaldes også neotonal og er en helt grundlæggende bestanddel i eksempelvis Arvo Pärts (estisk komponist) musik. Lidt mere specifikt vil det sige, at musikken

holder sig strengt inden for den harmoniske ramme, som den enkelte toneart dikterer. Det udelukker naturligvis en mængde modulatoriske muligheder, men åbner heldigvis andre. Det konsekvente fravær af løse fortegn og egentlige modulationer bevirker, at det harmoniske får en helt særlig organisk struktur”. Melodien er med sit tonesprog enestående i nærværende samling, men udvalget fandt det interessant forsøgsvis at lade Simon Grotrians tekstlige univers sekundere af forskellige musikalske udtryk.

831. Nu ligger vejen øde

Leif Rasmussen, 1999

Mel. Hans Dammeyer, 1999

Leif Rasmussen fortæller selv om sin salme: ”Nu ligger vejen øde - eller som den hedder andre steder: Nu samles alle tråde, er skrevet bagfra, forstået på den måde, at FDF bad mig skrive et vers til et landsmusikstævne. Verset skulle bruges til at vandre på - fra boplads til kirkeplads. Temaet i forkyndelsesmaterialet var noget med tråde. Verset blev brugt med melodi af Hans Dammeyer. Melodien var god, og jeg syntes derfor den ‘fortjente’ en hel salme. Opgaven bestod så i at få en ide, hvor verset kunne give mening som sidste vers i en længere salme. Jeg faldt for beretningen om vandrigen til Emmaus. Her ville verset kunne give mening samtidig med at historien også udspilles på en vandring. Derved blev det til en påskesalme, nogle har kaldt den en hospicesalme, fordi den midt i fortvivlelsen bringer håb. Men det gør alle påskesalmer vel?

Da jeg skrev den, var jeg optaget af Ringenes Herre, så mørkets lokken er både inspireret herfra samt fra Johannesevangeliet. Vers 3 er blevet mere aktuelt end jeg selv kunne forudsige, da jeg skrev den, fordi vi hele sidste år har været vidne til en debat om, hvorvidt opstandelsen skal forstås bogstaveligt, som fysisk handling eller som fortælling eller

noget helt tredje. Jeg synes, jeg har været heldig med formuleringen: ”og Kristus som opstanden igen gi’r håbet krop”, fordi ordet krop er åbent for fortolkninger.

Sidste vers er min tolkning af slutningen på fortællingen: Han brød brødet og velsignede det, og da åbnedes deres øjne. Jeg gør det til en direkte tiltale til mig, som vandrer i mørket. Måske var dette i virkeligheden årsagen til, at tidligere formand for etisk råd Ole Hartling kaldte den en hospice salme”.

Salmen er blevet skrevet til en bestemt lejlighed; men den er ikke bundet heraf. For motivet at være på vandring omfatter ethvert liv. Og når beretningen om Emmaus klinger med, så bliver det en salme om vandringen med Kristus.

I første vers handler det om den håbløshed, som kan gribe ikke blot disciplene efter Jesu død, men enhver som er kommet til kort. Vejen, dvs. selve livet, ligger øde hen. Livsmødet er borte, og ”hertet er som flint” (jf. Ez 36,26 om stenhertet). Troen er borte. Kun mørket er tilbage, og det kalder med sin fristende stemme. Det ville jo være så nemt bare at give slip og overgive sig til mørket.

I vers 2 uddybes de mange tab. Igen er det mørket, der truer, ”dagen går mod nat”. Da kommer der en, sådan som det var tilfældet for disciplene på vej mod Emmaus, og slår følge. Det er et menneske, og han giver perspektiv til ”min vandring”. Det perspektiv, Jesus gav disciplene, bestod i en gennemgang af forudsigelserne om Kristi lidelse og død (Luk 24,25-27). Det, der var sket, var ikke meningsløst, sådan som disciplene mente, men et led i Guds frelsesplan. I salmen består perspektivet i første omgang i, at dette menneske bliver ”mit billede på liv”. Set i lyset af Emmausfortællingen betyder det, at livet både er mørke og lys, død og opstandelse.

Leif Rasmussen følger fortællingen ved at lade den fremmede være ukendt, lige indtil ”Kristus som opstanden / igen gi’r håbet krop”. I Emmausfortællingen sker det, da Kristus bryder brødet. Så genkender de ham og forstår, at han er opstanden. Det er netop som den op-

standne, at Kristus kan skabe håb og give ”håbet krop”. Ja, den opstandne er selv håbet, sådan som de ser ham for sig som et levende menneske.

Salmens sidste vers begynder med billedet af trådene, der samles. Nu bliver der mening i det, som før virkede meningsløst, for samlingspunktet er Gud selv. Så er mørket overvundet, og lyset bryder igennem, for Gud selv skaber nyt liv ved at lyse sin velsignelse: ”velsignet være du!”.

Livet er som en vandring, men i lyset af Kristi opstandelse har det retning og mål. Dette kan opleves ved en konkret vandring ved et FDF-arrangement; men det er også et billede på hele livets forløb, gennem mørket frem mod lyset og Guds velsignelse. Og tænker man her på den klassiske velsignelse, så møder vi også her billedet af lyset, når det hedder: ”Herren lade sit ansigt lyse over dig og være dig nådig!”.

Kirsten Nielsen

Melodi

Denne salme er et ‘bestillingsværk’ i den forstand, at den ifølge komponisten ”er skrevet til FRIKs årlige korstævne i 1999 på Silkeborg Højskole og udgivet i det tilhørende hæfte med titlen ‘Påskens sidste dage’”. Rytmsk set forløber melodien i et fast skema, således at det er melodikken og harmonikken, der bærer udviklingsforløbet. Som det ses af becifringerne, er bassen trinvist faldende gennem godt halvdelen af melodien, men bryder mønsteret for at modulere til parallel-tonearten på melodiens toptone, inden den igen falder indtil den afsluttende kadence. Den faldende linje er i tråd med tekstens let vemodige tone. Melodikken er interessant, idet den beliggenhedsmæssigt udvider sig fra at begynde i mellemelejet og langsomt brede sig mod både bund - underkvarten - og top - overoktaven - som forekommer side om side i tredje frase. Det stiller store krav til den syngende, men fanger derved hende ind i salmens univers.

832. Du forsvandt ind i skyen

Holger Lissner, 2007, 2011

Mel. Erik Sommer, 2007, 2011

Denne salme om himmelfarten blev skrevet til Danske kirkedage i Haderslev i 2007, som netop begyndte Kristi Himmelfartsdag. Det er ellers ikke himmelfartssalmer, vi mangler i Folkekirken og salmebøgerne. DDS har hele 11 salmer til denne ene dag, selvom mange af dem handler lige så meget om den trøende Kristus, om frelseshistorien og om Jesu liv. I 'Lysets utålmodighed', hvor der er salmer til hver søn- og helligdag, findes foruden nærværende salme yderligere fire salmer til Kristi himmelfart, og FRIK udgav i 2007 et helt hæfte med salmer til Kristi Himmelfart. Det er alt i alt mange salmer til denne ene dag i kirkeåret, og alligevel giver det god mening at medtage nærværende salme i '100 salmer'.

Salmen er udformet som en henvendelse til Gud; en bekendelse og en lovsang. I vers 1 beskrives selve begivenheden nøgternt ("du forsvandt ind i skyen") samtidig med, at sagen udlægges: Du forlod vores sted, *for at* du kan være alle steder, og du forlod vores tid *for at* du kan være altid. Så enkelt kan det indledningsvis siges.

I vers 2 henvises implicit til Apostlenes gerninger 1,11, hvor englene med lige dele forundring og formaning spørger disciplene: "Hvorfor står I og ser op mod himlen?". I Lissners salme lyder det: "Vi skal ikke se op", for "din himmel er her". Himlen er sænket mod jorden, og jorden er løftet mod himlen, som det hedder i vers 3 af Grundtvigs himmelfartssalme 'Vaj nu, Dannebrog, på voven' (DDS 257). Kristi Himmelfart er paradoksalt nok *ikke*, at han forsvinder op i himlen, men at han bliver på jorden, hvor hans kærlighed fra nu af kan 'ske' midt iblandt os. I vers 3 peges der frem mod pinse og Helligåndens komme, og i vers 4 knyttes himmelfart og pinse til missionsbefalingen, Matt 28,18ff. Denne sammenhæng mellem Kristi himmelfart og missionsbefalingen findes

også direkte i Markusevangeliet 16,19f. Idet Kristus har hævet sig over tid og sted, kan han være og virke i os, sådan at også vi kan ”gå over grænser og skel”.

Morten Skovsted

 Melodi

Den tidligere højskoleforstander, komponisten Erik Sommer - der har lavet en lang række melodier til både sange og salmer - har skrevet denne melodi. Den gør flittigt brug af sekvensering - det kompositoriske greb, at man gentager en melodistump, men lagt lidt højere eller lidt lavere end første gang. Det gør melodien genkendelig og relativt enkel at lære - og er med til at give den fremdrift, eftersom man typisk ved den anden gentagelse lader melodistumpen fremstå i ændret form, som derved bringer melodien et nyt sted hen. I denne melodi sekvenseres den melodistump, som melodien indledes med, i dens første halvdel, mens stumpen udvides i anden halvdel og sekvenseres videre opad, så man i tredjesidste takt når melodiens toptone og dens klimaks i det hele taget. Også Michael Bojesen har lavet en melodi, der er udgivet i Holger Lissners ‘Du skal elske din fjende’, der indeholder salmer til Bjørn Nørgaards udsmykning i Christianskirken, Fredericia.

833. Der flammer en ild over hav og jord

Vibeke Gundelach, 1990

Mel. Erik Sommer, 2015

Salmen er en pinsesalme. Den er udgivet i salmesamlingen ‘Som havets lys. Vestjydske salmer IV’ (1990). Den er skrevet til melodien ‘Der stander et hus i vort høje Nord’, en melodi, der også bruges til en anden pinsesalme ‘Apostlene sad i Jerusalem’ (DDS 282).

Vibeke Gundelach boede nær Ringkøbing, tæt på klitter og Vesterhav, og hendes mange naturskildringer er inspirerede af naturen omkring hende. Udgangspunktet for 'Der flammer en ild' er en tidlig morgen ved fjorden. Solen er ved at bryde igennem, og dens lys er som flammende ild. I vers 2 føres tanken videre. Der strømmer også lys gennem sjælen. Lys kan oplyse og afsløre, men lys er først og fremmest livgivende, og det er denne egenskab ved lyset, Gundelach fremhæver, når hun sammenligner dets virkning med "kildernes klare drikke".

Med vers 3 kombineres natur og menneskeliv, og det, der er fælles, er sangen. I naturen er det lærkerne, der sender deres jublende toner op mod himlen, men for Gundelach er denne lærkesang et billede på menneskehjertets higen mod himlen. Med udtrykket "morgenens himmelstiger" skaber hun forbindelse til Jakobs syn af stigen, der går fra jord til himmel (1 Mos 28,12). I vers 1 mødes jord og himmel i naturoplevelsen, hvor lyset bryder igennem "langs himlens rand". Her i vers 3 ser man for sig, hvordan lærkerne bevæger sig op og ned, ganske som Guds engle i Jakobs syn (jf. også Grundtvigs brug af stigemotivet i julesalmen 'Velkommen igen Guds engle små', hvor englene vandrer op og ned "på salmens tonestige", DDS 99,7).

Efter tre vers, hvor naturen er i centrum som billede på menneskelivet, følger salmens sidste tre vers. Fra beskrivelserne i vers 1-3 går Gundelach nu over til at henvende sig direkte til "Almægtige Kristus". Det overrasker, at hun her ikke henvender sig til skaberen i glæde og taknemmelighed over den skabte verden. Og det overrasker vel også, at hun bruger udtrykket almægtig om Kristus, da almagten som oftest forbindes med Gud som skaber. Men udtrykket svarer godt til indholdet af Matt 28,18, hvor det er Jesus, der har fået givet al magt i himlen og på jorden. Gundelach beder om, at "din ild af ånd" må ramme os helt ind i hjertet, så den snærende "selvsyge" kan sprænges. Ild og ånd er udprægede pinsetermer, men de knyttes her til Kristus og ikke til udgydelsen af Helligånden.

I vers 5 forbindes ilden med de "isnende vinternætter". Vi kender ikke blot til selvished, men også til den isnende kulde i os selv. Men her bryder Kristus igennem med sin ild. Hvad dette indebærer uddybes i omtalen af korset, som er "den levende ånd". Det er en original tanke at

forbinde korset og dermed døden med den levende ånd. Men så vidt jeg kan se, forstår Gundelach påskens og pinsens begivenheder som sammenhængende. De er alle udtryk for åndens nærvær. Og med beskrivelsen af ånden som "på vej fra Gudssolens morgensletter", får hun skabt associationer til påskemorgens lys og dermed til Jesu opstandelse. Hvad der så ud som korsdød, viser sig at være åndens sætten sig igennem på vej mod pinse.

I salmens sidste vers vender vi tilbage til sollyset; men i dette sollys findes "din evigheds øjeblikke". Det jordiske og det himmelske mødes her, men ikke nok med det. Øjeblikkene kommer også fra "havenes dyb", dvs. at de kommer fra noget uden for os selv, for det er Kristi "lys af ånd". Det dybe hav skaber associationen til vandet, så den livgivende ånd kan blive til "levende vand at drikke" (jf. fortællingen om den samaritanske kvinde og Jesus som den, der kan give det levende vand, Joh 4,10).

Naturskildringerne skaber genkendelighed. Og bag de mange billeder ligger flere bibelsteder. Ilden er i Det Nye Testamente ikke mindst forbundet med pinsebegivenhedens "tunger af ild", mens lyset peger tilbage ikke blot på skabelsens morgen, hvor lyset blev til, men også på Johannesprologen, hvor Kristus er til stede ved skabelsen som lyset. Lyset er desuden forbundet med påskemorgen. Endelig hører ordet ånd både sammen med skabelsen og med pinsen.

Det er karakteristisk for Gundelach, at hun i naturen oplever en sammenhæng mellem jord og himmel. Og ganske tilsvarende ser hun sammenhænge i det bibelske budskab. Og her er Kristus den, der samler det hele. Hun holder sig derfor ikke strikte dogmatisk til treenhedens opdeling i Fader, Søn og Helligånd; hun oplever og tænker alt ud fra Kristus selv. Og for at videregive denne oplevelse til os, der synger salmen, skaber hun en række meget kompakte udtryk, som på ofte overraskende måde forbinder forskellige led i de bibelske beretninger.

Det er ud fra Kristusskikkelsen, vi skal forstå salmen. Digterisk skabes der en helhed, hvor stemningen i salmen er lys som morgenen, lidenskabelig som ilden og forfriskende som vandet.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Denne tekst gør brug af en lang række traditionelle billeder og et lidt gammeldags sprog - som får teksten til at fremstå som velkendt, allerede mens man læser den første gang. Muligvis er det dette forhold, der har fået komponisten til at skrive en melodi, som også benytter sig af traditionelle melodiske vendinger, som de kendes fra eksempelvis mange af Højskolesangbogens velkendte sange. Allerede i slutningen af det 18. århundrede formulerede sangkomponisten J. A. P. Schultz princippet 'Schein des Bekannten' for en god fællessangsmelodi; den skulle have et 'skin af det velkendte' for hurtigt at kunne tilegnes. Selv om det velkendtes rammer kan drøftes, er der stadig ofte noget velkendt over gode, nyskrevne melodier.

834. Gud Helligånd, tænd ild i vore tanker

Ernesto Cardoso, Paul Roberto, Déa Affini, Eder Soares, Tercio Junker og Darlene. Dansk tekst: Holger Lissner, 2000
Mel. Ernesto Cardoso, Paul Roberto, Déa Affini, Eder Soares, Tercio Junker og Darlene

Om denne salmes tilblivelse skriver Holger Lissner selv: "I 1999 sendte Betty og Peter Arendt mig den første af en lang række salmer, som de havde fundet rundt om i verden og gerne ville have oversat til dansk.

Det var Håbstangoen 'Fordi han kom' (884), og året efter fik jeg en stak til oversættelse. Blandt dem denne salme, der hedder 'Momento novo', 'Et nyt øjeblik' eller som det hed i den oversættelse: 'The moment is now'.

Det foregik på den måde, at jeg fik originalen med node og spansk og portugisisk tekst samt en engelsk oversættelse, og så udarbejdede jeg mine vers, så de passede til melodien. Jeg kan lidt italiensk, så jeg kunne nogenlunde gennemskue det spanske, men jeg kunne hurtigt se, at det ikke kunne blive en oversættelse tæt på originalen, for mange af de tekster, jeg fik, var der ikke ret meget gods i. Så hvis det skal kunne synges af en dansk menighed, måtte der en bearbejdelse til. Og melodien er jo herlig".

Salmen er skrevet under indflydelse af befrielsesteologien, som er en teologisk retning, der også har haft en vis gennemslagskraft herhjemme via teologerne Jürgen Moltmann (1926-) og Dorothee Sölle (1929-2003). I sin originale sammenhæng er der tale om den latinamerikanske katolske kirkes forsøg på at forene teologi og social aktivisme under overskriften 'Guds ord er for de fattige'. Undertrykkelsen af samfundets fattigste, både lokalt og globalt, var for de latinamerikanske befrielsesteologer et udtryk for menneskets syndighed, og det blev således opgaven at gå til kamp mod undertrykkelsen, dels nedefra i de såkaldte 'basismenigheder', men også ved en bredere politisk, marxistisk inspireret aktivisme. Befrielsesteologerne var mere optagede af de rette handlinger end af den rette tro, og salmen her udtrykker da også tydeligt dette handlingsperspektiv, dog på elegant vis sådan, at den første bevæger bliver Helligånden.

Salmen er formet som en bøn til Helligånden, ikke mindst i det gentagne omkvæd, hvor der bedes om, at Helligånden må komme og forvandle menigheden. Dette motiv, herunder anrøbelserne 'kom' er særdeles velkendt fra Salmebogen: 'Kom, sandheds Ånd!' (DDS 300), 'Kom, Helligånd, Gud Herre from' (DDS 301), 'Gud Helligånd! o kom' (DDS 302), 'Kom, Gud Faders ånd fuldgod' (DDS 303), 'Kom, Gud Helligånd, kom brat!' (DDS 305) m.fl.

Bønnen handler dog ikke kun om Helligåndens handling, idet Helligånden "må *begynde* at handle", hvilket følgelig må betyde, at andre *fortsætter* med at handle. Handlingen har at gøre med forvandlingen, ikke kun af menigheden, men implicit også af det undertrykte samfund, der beskrives i vers 2. Det er for at gøre op med det samfund, hvor "mennesker fryser og splittes på jord", at Helligånden skal komme. I vers 3 tales om en forløsning og en lindring, der gror frem med Gudsriget på jord, vel at mærke på en sådan måde, at det ikke er helt klart, om forløsningen er dennesidig eller hinsidig. Eller begge dele.

Morten Skovsted

Melodi

Hvor alle vist kan være enige om, at de latinamerikanske rytmer ikke er vokset frem i Folkekirken egen have, så gælder her to særlige forhold: for det første at melodien arrangement er loyalt i forhold til genren og for det andet, at melodien i den grad understreger salmetekstens baggrund i den latinamerikanske befrielsesteologi. Tangomelodien stammer nemlig - lige som tekstens originalversion - fra Brasilien og har hele seks komponistnavne knyttet til sig. Arrangøren, den danske organist og verdensmusikkender Peter Arendt, skriver om melodien: "Gud Helligånd' er en 'marcha rancho' - en dans et sted mellem march og samba. Både tekst og melodi er skrevet kollektivt. Salmen er oprindeligt en gadebørnssalme, der inviterer de udstødte børn ind i fællesskabet. På dansk er salmen blevet en pinsesalme, men stadigvæk med meget af den oprindelige brasilianske kant". At synge salmer på dansemelodier vil for mange umiddelbart synes uvant, og der har da heller ikke siden den historisk bevidste romantiske periode været sunget mange af dem i den danske folkekirke, hvor man gennem de sidste par århundreder med vekslende intensitet har ledt efter en særlig 'kirkestil'. Melodien her er et nyt bud ind i dén debat, men det er ikke uden fortilfælde at synge dansemelodier - da Thomas Kingo i slutningen af 1600-tallet skulle finde velkendte melodier, der kunne bære hans morgen- og aftensange, greb han til sådanne; bedst kendt er

nok melodien til 'Sorrig og glæde', der er en sarabandemelodi. Sarabanden stammer oprindeligt fra Mellemamerika - og tangoen fra Sydamerika, så den gamle salmesangspraksis føres her videre.

835. Gå gennem byens lange lige gader

Holger Lissner, 1990, 2015

Mel. Erik Sommer, 1990

Denne moderne pinsesalme er oprindeligt skrevet til FDF i 1990 til indvielsen af Rysensten skole som bycenter og siden udgivet i 'Du fylder mig med glæde' (1998). Holger Lissner ønskede at skrive "om Helligånden som den kraft, der skaber liv og medmenneskelighed og menighed også i byen", og derfor er hele året med: pinse er ikke kun en begivenhed, men en konstant ny virkelighed. Det gælder ved pinsetid (vers 1), til september (vers 2), til vinter (vers 3) og i foråret (vers 4). Salmen er en bøn til Helligånden om, at den må komme til os i byen og i vores indre, men der henvises også flere gange til pinsens udadgående bevægelse, f.eks. når døre bliver åbnet, og når vi i sidste vers går ud i verden. På den måde betones pinseåndens fortsatte skaberværk gennem os.

Lissner skriver i kommentaren til salmen i 'Du fylder mig med glæde', hvordan byen for ham er et tema, det er vanskeligt at komme overens med: "Endnu et forsøg på at skrive en bysalme, hvor der ikke tales alt for negativt om byen. [...] Helt positivt bliver det nok ikke i min pen. Men ellers var der vel heller ikke noget at lave for Helligånden". Lissner henviser selv til to andre salmer, hvor han har kredset om byen, bl.a. 'Vi bygger her et Babel', hvorom han skriver: "salmen er et indlæg i diskussionen med mig selv om, hvordan vi skriver salmer om byen. Babelstårnsmytten er kritisk overfor byens megalomani. Men det nye Jerusalem er også en by, og det må være muligt at bygge byer, der ikke bliver fremmedgørende og udtryk for menneskets hovmod". Også i

Lissners 'Bysalme' fra 1970, som er en nydigtning af Sundells/K.L. Aastrups 'Du gav mig, O Herre, en lod af din jord' (DDS 728), får byen hårde ord med på vejen, også i den nyeste version fra 1996:

Du gav os, o Herre, vort arbejde her
i storbyens larmende vrimmel,
du gav os en bolig, hvor alt, hvad vi ser,
er snavsede mure og skorstenes hær...

I 2016 er der dog kommet mildere toner, for der gælder det interessante forhold med nærværende salme, at Lissner til '100 salmer' har ændret på salmeteksten og modificeret billedet af byen en smule. Hvor der i såvel originalen som i 2014-udgivelsen fra 'Sangene synger i os' i vers 3 står

Blæs ny luft over alle byens pladser
du vinterklare sandheds ånd,
træng ind i magtens grå kontorpaladser...

står der nu

Blæs ny luft gennem kirker og kontorer
du vinterklare sandheds ånd,
træng ind i magtens kolde korridorer...

Det er stadig en kritisk bemærkning til magtens åndløshed, men nu kun den, der hersker i *de kolde* korridorer. Den findes åbenbart ikke i *alle* korridorer, og hvad vigtigere er: den findes ikke i alle "magtens grå kontorpaladser". Som nævnt har der fra Babels tid været tradition for at mistænkeliggøre byen som stedet for magtkampe, penge og irreligiøst storhedsvanvid, men i 2016 må vi nok konstatere, at der også kan findes grå kontorbygninger, som hverken er 'paladser' eller nødvendigvis er hjemsted for ugudelighed i en sådan grad, at Helligånden partout må påkaldes.

Se i øvrigt kommentaren til 882 for flere eksempler på tekstændringer i Lissners salmer.

Efter denne urbane parentes endnu et par kommentarer til selve salmen: Holger Lissner har i foredrag selv påpeget, at de "slidte grå facader" i vers 1 ikke kun henviser til bygningerne i byen, men også drejer sig om os mennesker, der efter en lang mørk vinter godt kan blive lidt grå i huden. I vers 2 ser vi et motiv, der også findes i flere af Lisbeth Smedegaard Andersens salmer (f.eks. 808, vers 3 og 4) og i vers 4 af 'Decembemat' af Iben Krogsdal (822) - nemlig dette, at salmen vier særlig opmærksomhed til dem, der er udenfor og dem, der ikke er med i festen. Til dem, der sidder bange og dem, hvis mod blev slået ned, kommer Helligånden med det resultat, at triste ler og blinde ser, jf. bl.a. Es 29,18 og 35,5, Sl 146,8 samt Matt 11,5.

Der knytter sig den anekdote til salmens vers 4, at flere nordmænd på en gudstjenestekonference i Norge, herunder Svein Ellingsen, udtrykte skepsis over udtrykket "du forårskåde skabermagt". Ellingsen mente, at ordet "kåd" vakte erotiske associationer, hvorfor Lissner i et brev spurgte Ellingsen, hvordan nordmænd egentlig bliver skabt. Han har endnu ikke fået noget svar.

Der er i 1. udgaven af '100 salmer' en stavelse for meget i sidste linje af vers 1, hvor der skal stå "blir" i stedet for "bliver".

Morten Skovsted

 Melodi

Med en elegant brug af synkoperinger, en udbredt brug af sekvensering og en meget velafbalanceret melodik er denne melodi af Erik Sommer et godt eksempel på en nutidig fællessangsmelodi, der vedkender sig såvel den 'klassiske' som den 'rytmiske' sangtradition - og forener dem på fineste måde, så melodien både er let at synge og har en inciterende fremdrift. Man bør imidlertid være opmærksom på et enkelt sted i melodien: den ottende takt er noteret som en fire fjerdedelstakt, men er af mange blevet spillet og sunget som en to fjerdedelstakt (lige som det er tilfældet midtvejs i melodien til 'Lær mig, o skov, at visne glad') - blot så man på forhånd gør sig klart, hvilken syngemåde man vælger.

836. Helligånd, tag mig ved hånden

Pia Perkiö, 1979. Dansk tekst: Henrik E. Frederiksen
Mel. Ilkka Kuusisto, 1986

Salmen består af 5 vers. Ved en beklagelig fejl er kun de tre kommet med i førsteudgaven af '100 salmer'. De to sidste vers lyder:

Helligånd, opklar mit indre,
så jeg kan se igen,
så jeg evner at være
andre en ægte ven.

Helligånd, tag mig ved hånden,
fremelsk min tak og tro,
lad mig leve af nåden
og altid hos dig bo.

Pia Perkiö er uddannet diakon, men hun har skrevet flere digtsamlinger og også skrevet teksten til en missionskantate og en kirkeopera. Salmen er en pinsesalme. Den genfortæller ikke pinsebegivenhederne, men er formet som en direkte henvendelse til Helligånden. Salmen er fuld af imperativer. I første vers hedder det: tag - vis - skænk - fyld. Det er ikke Helligåndens væsen, men dens aktive handling, der står i centrum. Men ud af imperativerne kan man danne sig et billede af, hvem Helligånden er. Den er vejlederen, som kan give retning og mening til livet. Og den kan fylde den bedende med kærlighed. Indholdsmæssigt minder det om Grundtvigs karakteristik af Helligånden som "Kærligheds og sandheds ånd" (DDS 292,1).

Hjertet er stedet, hvor livet gror, hedder det i vers 2. Hvad Helligånden skal plante helt dernede er troen: "tillid til Jesu ord". Hjertet får her karakter af en jordbund, hvor man kan plante noget (jf. lignelsen om sædemanden, der sår ordet i de fire forskellige former for jordbund ifølge Matt 13,1-23).

Men tro er ikke nok, for hvis den skal føre til handling, kræver det mod. Derfor beder Perkiö om mod, så frygten kan blive erstattet af fred. Midt i den urolige verden ønsker hun at få "min plads, mit sted". Talen om fred og det at finde sin plads betyder ikke, at hun drømmer om at trække sig tilbage fra verden. I vers 4 beder hun om at få evne til at se og være en ægte ven. Det er næstekærlighedsbuddets krav, der her eksemplificeres som det at vise venskab.

Salmen er en bøn, og den er præget af det, som er bønnens forudsætning, erkendelsen af, at vi ikke kan klare os selv. Derfor må hun i sidste vers bede om, at Helligånden tager hende ved hånden og fremelsker både hendes taknemmelighed og hendes tro, så hun kan leve af Guds nåde. Salmens sidste linje kan vække genklang fra afslutningen på en af de bedst kendte Davidssalmer, Sl 23, 'Herren er min hyrde', som slutter med ordene:

Godhed og troskab følger mig,
så længe jeg lever,
og jeg skal bo i Herrens hus
alle mine dage.

Sl 23 handler om at have Gud som den, der leder en gennem livet og giver en, hvad der i den moderne salme kaldes "min plads, mit sted". Uden at ordet hyrde anvendes, kan man godt se Helligånden som hyrden, der tager vare på det enkelte lille lam. Men hvor Sl 23 er en tillidssalme, der beskriver Guds omsorg, er Pia Perkiös salme en bøn om, at det må ske.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Ilkka Kuusisto er primært operakomponist og -dirigent, men også organist. En finsk kommentar til salmen pointerer, at "komponisten har en fordomsfri lyst til at eksperimentere. Melodien til denne salme kan karakteriseres som en mellemting mellem en gammel koral og en ungdomsvise til guitarakkompagnement". Interessant nok begynder og

slutter melodien på tertsen, altså melodiens tredje trin. Eftersom det er en pinse- eller helligåndssalme er det nærliggende at drage den slutning, at der i denne detalje ligger en hentydning til afslutningen af de tre trosartiklers præsentation i kirkeårets forløb. De to treklangsfigurer i melodiens sidste halvdel kan naturligvis underbygge dette forsøg på en musikalsk antydning af tekstens indhold.

837. Dagen blir så kort ved Allehelgen

Holger Lissner, 2006, 2009 og 2013
Mel. Erik Kobbegaard, 2006

Salmen er skrevet til 'Forum for Rytme I Kirken's korstævne, hvor temaet i 2006 var Allehelgen. Den er trykt i salmesamlingen 'Sangene synger i os' (2014), hvor Lissner i sin note til salmen skriver, at der oprindeligt stod i vers 6, "at sorgens lys vil langsomt brænde ud. Men en præst protesterede og med rette. Sorgens lys skal ikke brænde ud. For så er det væk, og sorgen skal ikke forsvinde. Den er kærlighedens stemme. Men når smerten tager af, kan vi måske mærke en anden side af sorgen. Så kan taknemmeligheden over alt det, vi har haft, fylde os, ved siden af savnet af det, vi har mistet. Så lyser sorgen gennem glæden, og glæden lyser igennem sorgen".

Holger Lissner forbinder i salmens første ord dagens korthed med det, der for de fleste bliver så nærværende ved Allehelgen: livets korthed. Vi tænker ved gudstjenesten særligt på vore døde, og så kommer også tanken om vort eget livs korthed. Allehelgen falder netop på den tid af året, hvor dagene bliver korte, og hvor træerne mister bladene. Det bliver koldt, både i fysisk og i overført forstand. Kulden rammer os, når vort eget liv bliver til "aske, tab og støv" (jf. ordene i Syndefaldsberetningen om menneskets dødelighed; vi er af jord og skal blive til jord/støv, 1 Mos 3,19).

Med til de korte dage hører de lange nætter. I vers 2 skildrer Lissner, hvordan det kan føles, som om tiden er gået i stå. Vore minder om de døde bliver som en skyggedans, der holder os fanget. Man kan se for sig, hvordan minderne kører i ring. Vi kommer ingen vegne, for vi kan ikke det, vi gerne vil. Vi kan ikke længere nå den, der ikke er mere.

Med vers 3 bringes ordet "døden" direkte ind i salmen. Den ødelægger liv, "river alle blomsterne itu". Vi mærker den i vor egen krop, og må derfor spørge efter Jesus. Vi spørger ikke "Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig?", men "hvor er du, Jesus, hvor er du?". Et sted må Jesus jo være, så vi kan nå ham.

Svend Bjerg skelner i sin bog 'Tro og erfaring' (2006) mellem tre faser. Den første er den præmoderne tid, hvor man brugte mange *gudsbilleder* for at besvare spørgsmålet: "Hvem er Gud?" I moderne tid drejede det sig om at nå frem til et *begreb* om Gud, dvs. "Hvad er Gud?". Og i dagens postmoderne tid spørger vi: "Hvor er Gud?" og taler om de mange *gudserfaringer*. Svend Bjerg har uden tvivl ret i, at vægten ligger forskellige steder i forskellige perioder. Men ser vi på salme-genren, så gælder det både spørgsmålet om, *hvem* Gud er (jf. de mange *gudsbilleder*; se f.eks. Iben Krogsdals salme 'Hvem er Gud?' 851), og *hvor* Gud er, dvs. erfaringen af Guds nærvær. Endelig må vi tilføje spørgsmålet: "Er Gud?". For mange er det jo et spørgsmål, om Gud overhovedet er til, et spørgsmål, som f.eks. ligger bag Iben Krogsdals salme 'Som hjorten tørster' (896), der først i sidste vers munder ud i et gispende: "Så var du der, Gud!".

Det, vi så gerne vil opleve, er ifølge vers 4 at se Jesus komme gennem natten over de dybe vande (jf. Jesu vandring på søen, Matt 14,22-33) for at trøste os i sorgen. Jesu eget liv er garanten for, at vi tør tro på, at selv om vi mister livet, så kan vi få det igen (vers 5). Så selv om Jesus ikke kan tage savnet fra os, så beder Holger Lissner om, at smerten må brænde ud, så "sorgen lyser gennem glæden". Det er et overraskende udtryk, at det er sorgen, der lyser og ikke glæden. Men udtrykket giver værdi til sorgen. For sorgen forudsætter jo den kærlighed, der binder os til mindet om den døde. Og derfor kan vi synge, så "sangen løfter sig til Gud" (vers 6).

For Holger Lissner er det vigtigt at give sorgen sin plads og sin tid (jf. 'Nu har du taget fra os', DDS 552). Men det er ikke nok, at vi tænker tilbage. Kærligheden er stadig bindeledet mellem os, levende som døde. Og dér, hvor vi oplever fællesskabet ved Allehelgengudstjenesten, det er ved nadverbordet og i fællessangen (vers 7). Da jeg var barn, forklarede min mor mig, at når alterskranken var formet som en halvcirkel, så var det, fordi resten af cirklen fortsatte hjemme hos Gud, hvor vore døde knælede sammen med os, når vi gik til alters.

Derfor kan vi holde Allehelgen med håb (vers 8). Vi kan finde håb ved at se på naturens gang, hvor "asketræets grene sætter knop". Det er naturligvis ikke asketræet i bogstavelig forstand, men vores forgængelige liv (jf. ordet aske i vers 1), som skal fornyes. Sangene er derfor også "evighedens morgensange". Der er opstandelsehåb selv ved Allehelgen, for "Kristus lever, mørket lyser op". I Joh 1,5 hedder det, at "lyset skinner i mørket, og mørket greb det ikke"; men Lissner går et skridt videre. Ikke blot er de mørke kræfter ikke så stærke som Kristus, Kristus kan også få mørket til at lyse op (jf. også Sl 139,11-12 om mørket, der ikke er mørke for Gud).

Salmen begynder i erkendelsen af livets korthed; men den slutter i håb til Kristus uden at nedtone smerten ved at miste den, man har kær.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Erik Kobbegaard er lærer og sangkomponist og har en række melodier med i 'Salmer og sange i skole og kirke'. Med sit rytmiske skelet - hvor en takt med uafbrudte ottendedele afløses af en takt med enten en fjerdedel og en halvnode eller en punkteret halvnode - lægges hver linje til ro, samtidig med at de afsluttende stavelser betones. Melodisk er melodien fint formet og formår at indeholde såvel håbet som sorgen. Fra en begyndelse omkring kvinten, bevæger melodien sig op mod oktaven, inden overtertsen berøres i tredje linje, hvorefter melodien i sidste linje bevæger sig trinvist nedad mod den dybe grundtone.

Komponisten beskriver selv, hvordan melodien - som noget temmelig usædvanligt - bør forandre karakter gennem salmens vers: "Generelt er grundrytmen i melodien en stilfærdig 4/4, men i de vers, hvor Jesus kommer til orde (4-7) åbnes op for en forsigtig, behersket swing, der giver Jesu ord liv (man kan næsten sige 'sødt vuggende'). At vende tilbage til den stilfærdige og stivere 4/4 i vers 8 giver mulighed for markering af det rejsende håb og sejrordene i slutlinjen 'Kristus lever, mørket lyser op'. Og udgangsakkorden skal for alt i verden være dur".

838. Ser ud over landet med skoven

Lisbeth Smedegaard Andersen, 2010, 2015
Mel. Erling Lindgren, 2010

Lisbeth Smedegaard Andersen kalder salmen for "en Allehelgen-salme, hvor naturbillederne får lov til at anslå den lidt vemodige stemning, og hvor jeg forsøger at gå tæt på sorgens følelse af tomhed og forladthed. Magtesløsheden. Men også forkyndelsen af håbet, der blandt andet i de senere år har fået så fint udtryk ved, at folk tænder lys på gravene".

Salmen er trykt i 'Lysets utålmodighed' (2011). Udgangspunktet er den gammeltestamentlige læsning til Allehelgens dag, anden række (Es 49,8-11). I Esajasteksten lover Gud at bønføre sit folk i nådens tid. Gud slutter pagt med dem, så de kan genopbygge deres land. De fangne skal sættes fri, og de skal vende hjem (fra eksilet i Babylon) uden at sulte eller tørste. For Gud "vil føre dem i sin barmhjertighed og lede dem til kildevæld".

Lisbeth Smedegaard ser også ud over landet, men det er ikke datidens ørkenland, som Guds folk måtte vandre igennem på vej hjem, men hendes eget velkendte land. Kildevældet fra Esajasteksten viser sig her i form af "skoven / hvor træerne drypper af fugt" (vers 1). Det er dansk efterår, hvor bladene bliver gyldne, som var de overtrukket med blad-

guld. Nok er det forfaldstid, men når noget er overtrukket med guld, så er det også i forbindelse med den himmelske verden (jf. den gyldne farve på ikonerne).

I vers 2 citeres et andet sted hos profeten Esajas, hvor mennesket sammenlignes med græsset, der forgår (Es 40,6-8). Vi ved det med vores forstand, men det er svært at acceptere med hjertet, at vi skal miste dem, vi elsker. Selv stuerne og tingene hvisker om dem, vi savner, og andres trøst hjælper ikke (vers 3). Vi kan forsøge at lukke af for erindringerne, men om natten "lirker de døren på klem". Erindringerne åbner hjertet for alle de følelser, vi i dagens løb forsøgte at lukke af for (vers 4). Lukketheden kan vise sig i, at vi ikke engang kan bede til Gud; men det hindrer ikke Gud i at komme til os og fortælle om Jesus, der "skal sønderslå dødens port" og "kalde mennesker ud" (vers 5). Så nok skal de døde sove i deres grave, "men graven skal blomstre med lys". Også vi og vore døde skal engang kaldes ud af gravens mørke og ind i lyset.

I den gammeltestamentlige tekst handlede det om en historisk begivenhed i Israels historie. Det babylonske fangenskab fik en ende. Perserkongen gav tilladelse til, at de, der stammede fra Juda, kunne vende tilbage til deres land, og profeten tolker det som Guds nådige befrielse af sit folk. Hos Lisbeth Smedegaard Andersen omtolkes fangenskab, så det er dødens fangenskab, og det er Kristus, der befrier os. Det gammeltestamentlige budskab er fortolket i lyset af Det Nye Testaments opstandelsesforkyndelse. På den måde bliver salmen en salme til Allehelgens dag, hvor menigheden samles til gudstjeneste for at mindes de døde og for at se frem til den dag, hvor Kristus "skal sønderslå dødens port", og vi og vore kære skal blive kaldt ud i lyset. Begge tekster er fulde af håb på en mørk baggrund.

Kirsten Nielsen

Melodi

Komponisten Erling Lindgren, der har skrevet en lang række melodier til både salmer og sange - og er repræsenteret i Højskolesangbogen, hvor hans melodi til 'Er lyset for de lærde blot' har formået at genoplive Grundtvigs tekst - har selv skrevet om denne melodi, at "selv om sorgen og savnet fylder meget i salmen, har jeg valgt at fokusere netop på håbet (de 2 sidste vers) med en lys durmelodi i 6/8-takt". Melodiens lyse karakter opnås især ved, at melodien fortrinsvis bevæger sig inden for intervallet mellem kvinten og oktaven. Kun i anden linje går den for en bemærkning lidt længere ned, og går i tredje frase op på nonen, der på klassisk vis - omtrent to tredjedele henne i melodien - bliver melodiens højeste tone. Komponisten demonstrerer endvidere en meget kreativ tilgang til det melodiske, eftersom melodien størstedelen af tiden holder sig inden for kvartintervallet; derved er den beslægtet med Oluf Rings melodi til 'Klokken slår, tiden går'.

Dåb

839. Sov du lille, sov nu godt

Hans Anker Jørgensen, 1981-82, 2013

Mel. Merete Wendler, 1988

Hans Anker Jørgensen skriver selv om sin salme: "En dåbssalme skrevet som alternativ til DDS 674: 'Sov sødt barnlille' v. 1-2 & 7, der i Husumvold og Tingbjerg var mit førstevalg af salme efter dåben. Dåbsteologien er Paulus' (Rom 6,1ff) og oldkirkens, hvor man helst døbte påskemorgen for at understrege sammenhængen mellem død/begravelse/neddykning og opstandelse/opløftelse til et nyt og evigt liv. Salmen rummer altså i kort form min forklaring af dåbens betydning overfor forældre, faddere og konfirmander: håret er vådt, fordi vandet i dåben er druknevand. (Var det livets vand, ville man drikke det. Var det vaskevand, ville man vaske fødder - hænder - ansigt - armhuler - næppe håret). Det, der skal druknes, er det dødelige, angstfyldte og syndige kød (som i syndflodsberetningen 1 Mos 6-9) eller m.a.o. det indvendige rovdyr (som når man i gamle dage druknede overskydende kattekillinger ved at putte dem i en sæk med en tung sten og smide dem i dammen). Denne dåbsteologi er enkel og let at forstå, men også problematisk; vi ønsker jo ikke at drukne løvens mod og styrke, men at tæmme og omvende den; og dåbshandlingen i sig selv medfører jo ikke nogen stor forandring i den døbte. Netop derfor rummer salmens sidste vers lidt af den dåbs- og kristendomsundervisning, der skal følge efter barkedåben".

Salmens udgangspunkt og afsæt er barnet og det våde hår (hvilket muligvis er lige lovlig konkret og erfaringsnært for nogle), men salmen bygger umiskendeligt på Rom 6,3-11, hvor der står, at vi er døbt til Hans død, for at vi skal stå op til evigt liv med ham.

Salmen associerer desuden til Livets træ, hvorpå vi er grene og knopper, og dermed også til den del af dåbsritualet, som efterhånden ofte udelades, nemlig at vi er "indpodede i Ham" i dåben. Der kan også henvises til vintræet og grenene i Joh 15,1-8, men hos Jørgensen bliver vintræet til Livets træ - det vil sige et Paradistræ - og derfor kan det bære "evig frugt" (vers 5).

Hele salmen er sprogligt set en henvendelse til det lille barn ('du'), hvilket flugter fint med tilspørgslen, der også er rettet til det lille, men umælende barn. Som nogle svarer på barnets vegne, synger hele menigheden til barnet 'sammen med barnet' og om barnet. Det er en gave fra menigheden til barnet samt en fælles fejring og italesættelse af dåben som begivenhed og af dåbens indhold, og i vers 3 og 4 peges der ind i fremtidens dåbsoplæring, vel vidende at også fadderne og forældrene lytter med. Det fælles håb er, at dåben ikke kun giver mening på dåbsdagen, men også er noget, barnet kan vokse op i og vokse op med.

I vers 4-5 knyttes denne dåbsoplæring til både skabermagt, Jesus, jul og påske, og i den sidste linje henvises til den frugt, vi alle skal bære. En frugt som både Jesus og Luther lagde vægt på, men som vi ofte glemmer i vores gerningsforskrækkede udgave af kristendommen.

Morten Skovsted

 Melodi

Selv om der gik en række år, fra teksten blev skrevet til den fik sin 'egen' melodi, skriver salmedigteren Hans Anker Jørgensen om den: "Jeg skrev salmen på Hartmanns melodi til 'Fred til bod for bittert savn'. Fra 1983 brugte jeg mest melodien til 'Juletræet med sin pynt', fordi den melodi kan gøre ukirkelige dåbsgæster til salmesyngende deltagere i gudstjenesten. Tillægget til DDS fra 1994 brugte Henning Wellejus' og Merete Wendlers gode melodier. I Norge synges den nu på Merete Wendlers melodi". Eftersom det er en salme, der har været sunget adskillige steder, til trods for at den ikke blev optaget i DDS 2002, er Wendlers melodi allerede indsunget, hvilket var en væsentlig grund til, at udvalget valgte at optage den også her. Den bindes sammen af en klar motivik, der både sekvenseres (linje 1-4) og spejles (linje 5-6).

840. Velsign mit barn, du kære Gud

Simon Grotrian, 2006, 2009, 2015

Mel. Jesper Gottlieb, 2007

Oprindeligt er det første vers alene udgivet som digt i 'Jordens salt og verdens lys' (2006), og dette ene vers blev sat i melodi af Jesper Gottlieb i 'Salmeregnet' (2007). Den korte salme fik en vis udbredelse, men flere steder valgte man at synge det enlige vers to eller flere gange. Simon Grotrian tilføjede siden yderligere fem vers, så den blev udgivet i en version med seks vers i 'Evahave' (2009), men i 'Guds øje er en tordensol' (2015) og '100 salmer' har salmen fire vers. Dette vil muligvis gøre, at salmen oftere bliver valgt, men det betyder også, at vi må undvære de stærke vers 2 og 4 fra den lange version. Vers 2 omhandlede tilhørsforholdet til Gud, beskrev sjælen som et klokkespil og rummede henvisninger til Jesu vandring på søen og hans modtagelse af de små børn. Vers 4 handlede om dåb i vand og Helligånd og om dåbens gave, som gør, at vi allerede står ved "Himmerigelågen". Heldigvis er der stadig meget at komme efter i denne Grotriansalme, også uden de to nævnte vers.

Simon Grotrian er særegen blandt salmedigterne. Hans sprog er særpræget, unikt og eksplosivt nyskabende. Grotrian havde allerede gennem mange år været en anerkendt lyriker, da han sprang ud som salmedigter i 2006. Siden da har han været særdeles produktiv med op til flere salmesamlinger hvert år (i 2009 udkom fire!), næsten konsekvent uden melodi, nærmest som salmedigte. Først i 2015 kom 'Guds øje er en tordensol', en samling af 84 af Grotrians salmer med melodi, så salmerne nu er blevet lettere at bruge.

For mange vil det dog stadig være vanskeligt tilgængelige salmer. Sproget er grænsesprængende anderledes. Men hvor de gamle salmer ofte er uudgrundelige på grund af århundreders sproglige afstand, så er Grotrians salmer bevidst og villet uudgrundelige, "fordi vi aldrig kan komme omkring Gud med vores sprog", som Grotrian selv har udtrykt det.

Selv om man kunne frygte en vis fremmedgørelse for den syngende menighed i mødet med et så anderledes sprog, er det min erfaring, at der sker noget ganske andet: når f.eks. dåbsfølget synger (eller ikke synger) gamle, svært begribelige salmer, så optræder en asymmetri, fordi præsten, ritualen og salmernes bedagede sprog virker højt ophøjet, mens menigheden sidder undrende tilbage. Med Grotrians salmer, der kan være lige så vanskeligt begribelige, er man på den anden side fælles stillet under den samme poetiske himmel. Over for Grotrians billeder og deres særegne og skæve skønhed står vi undrende ved siden af hinanden og kan konstatere, at verden er endnu større. Endnu en gang. Og er det ikke blandt andet det, vi kommer i kirke for at opleve?

I nærværende salme evner Simon Grotrian at introducere en række bibelske billeder i et sprog, som er umiddelbart til at forstå, men som har et sprogligt twist og en billedskabende, poetisk kraft, som giver salmen tyngde og åbner for flere fortolkninger. Når han f.eks. i første vers skriver:

Velsign mit barn, du kære Gud
og lad det holde livet ud

- så spiller han på dobbeltbetydningen af 'at holde livet ud' og udtrykker på den måde, at vi både beder Gud velsigne barnet livet ud, og beder om at barnet må få et liv, der er til at holde ud.

En række bibelske billeder klinger med i Grotrians salme, men genkendelsen af dem er ikke en forudsætning for, at salmen giver mening. Når vi i første vers synger om at tænde et lys og sætte det på sjælens tinde, giver det associationer til en passage i Bjergprædikenen, hvor Jesus siger, at vi er verdens lys, og at vi skal sætte vores lys i en stage, så det skinner for alle mennesker (Matt 5,14-16). Det uddybes i andet vers, hvor dåbsvandet bliver bølgesprøjt fra stormen på søen (Luk 8,22ff e.a.) og livets oceaner. Sidste vers spiller på den gammeltestamentlige beretning om den store vandflod (1 Mos 6-9), og ligesom Gud sætter regnbuen som tegn på, at han aldrig mere vil lade det regne så meget, sådan velsigner Gud barnet med buen som et tegn på, at dåbsvandet aldrig er spildt.

Vers 3 er et fint eksempel på Grotrians facetterede poesi, for på den ene side udfordrer den til fortolkning (linje 1 og 2), og på den anden side tvinger den læseren til at overgive sig og blot være i billederne (linje 3 og 4). Måske skal billedet med glories, der bliver 'lagt i bad', heller ikke (over)fortolkes, men det har alligevel været en nøgle til undertegnede læsning af Grotrians salmer, at han selv har sagt, at "der er mening i hvert et ord". Når der således fra digterens hånd er mening i hvert et ord, så er det nærliggende, og bestemt heller ikke uspændende, at gå på jagt efter denne 'mening'. En tolkning af glorieerne i badet kunne således handle om, at de gode gerninger (symboliseret ved glorie) druknes i dåben, hvor noget helt andet er på færde - nemlig dette, at Gud(s kærlighed) drypper fra himlen ned over os, mens englene på uforklarlig vis flyver over kirken. Se det, hvem der kan. Og mens dette måtte være en søgt fortolkning, så er det min, og *samtidig* er der tale om billeder, der også kan leve uden denne fortolkning.

For yderligere introduktion til Simon Grotrians salmeunivers, se kommentaren til 818.

Morten Skovsted

 Melodi

Jesper Gottlieb er den komponist, der har sat flest melodier til Simon Grotrians salmer, og hans behagelige og velklingende melodier kontrasterer Grotrians skarpe tone på en fin måde. Den udprægede visestil i denne melodi karakteriseres ved hyppige mindre spring og meget plastiske fraser - og underbygger tekstens umiddelbare præg. Det er imidlertid ofte problematisk, når en komponist vælger melodisk at gentage fraser fra teksten - og heller ikke her er der tekstlig begrundelse for fordoblingen af sidste linjes sidste halvdel. Den slags skønhedspletter har andre sange og salmer dog tidligere overlevet, og kvalitetene i denne salme er så åbenlyse, at den allerede har og fortsat vil have udbredelse i kirken.

841. Her bærer vi dåbsbarnet frem

Iben Krogsdal, 1998, 2010, 2015

Mel. Erik Sommer, 2009

Iben Krogsdal fortæller selv om sin dåbssalme: ”Jeg har skrevet dåbssalmen som en ‘indvielses-salme’, fordi jeg oplever dåben som en indvielse - og fordi jeg tror, at mange forældre i dag bedre vil kunne forstå dåben som en indvielse til livet end som for eksempel den nye Adams opståen”. For Iben Krogsdal er dåben noget særligt, fordi, som hun siger: ”dåben er en af de handlinger i kirkerummet, der er rørende på mindst to måder: rørende fordi den kan bevæge os (mange får faktisk tårer i øjnene), og rørende, fordi Gud i ritualet rører os gennem det sarteste levende menneske, der findes”. Der sker noget, når et barn bliver døbt, og det ”mest forunderlige er de sekunder, hvor mange - endda ofte ikke troende eller kvarttroende eller måske troende - sidder næsten åndeløst og betragter barnet få vand på hovedet og *noget sker*”.

Dåben forener os i glæden over livets begyndelse, og den ”indfælder os i en fælles slægt af livets kommen og gåen. Og så kan den få mennesker i samme rum til at skælve stille over alt det, der truer os, så hjælpeløse som vi alle ankommer til verden. Barnet har fået livet men er i samme øjeblik prisgivet. Prisgivelsen er vores fælles udgangspunkt og der, hvor dåben som ritual måske knytter stærkest an til vores liv i elementær forstand”.

Iben Krogsdal har skrevet en meget enkel salme med få centrale billeder. I salmens første vers peger hun på det, som ethvert dåbsfølge vil kunne knytte til ved: barnet bliver Guds barn gennem dåben. Salmens første ord minder om ritualet, hvor præsten beder Gud: ”Tag i nåde mod dette barn (disse børn), som vi bærer frem for dit åsyn”. Krogsdal taler mere lavmælt og nutidigt om, at her ”bærer vi dåbsbarnet frem”; men hertil føjer hun en beskrivelse af, hvordan forældre kan føle det, før barnet er blevet døbt. Barnet kommer fra ”det uvisses land”, men hvis barn er det så? Gennem dåben fjerner Gud uvisheden, for nu bliver barnet Guds barn. Men dobbeltheden i barnets tilhørsforhold fastholdes: ”du gav det til verden og nu blev det dit”. Den

nydøbte er ikke taget ud af verden. Det er i denne verden, det skal leve, men med dåben gøres det tydeligt, at Gud stadig er med det barn, han har skænket forældrene (vers 1).

Verden er fuld af muligheder, og undervejs i livet er Gud der hele tiden. Gud holder barnets hjerte i gang. Iben Krogsdal bruger her verbet "banke" aktivt. I en salme fra samlingen 'Vi som er søgende' (2010) spørger et barn: "Far, hvem mon banker mit hjerte? / Er det Gud? Kan hun ikke la vær?". Det er dette "barnlige" spørgsmål, som også kan være forældrenes spørgsmål: "Hvem holder vores barn i live?" (vers 2). Guds modlys skaber lykke midt i modgang, når det "stråler i træk", og "når nogen går væk" (vers 3). Og hvorfor så netop Guds modlys? Den, der fotograferer ved, at det er vanskeligt at fotografere i modlys. Lyset er ganske enkelt for stærkt. En bibelsk parallel kunne være fortællingen om Moses, der ikke kunne tåle at se Guds ansigt, men selv blev ramt af lyset, så hans eget ansigt strålede (2 Mos 33,18-23 samt 34,29-35). Guds modlys er altså ikke blot stærkt, det skaber også lys for mennesker.

I salmens sidste vers udvides perspektivet til alle os, der er til barnedåb. Her kaldes dåben for "din himmel om os". Ligesom himlen omslutter alt, sådan er vi gennem dåben omsluttet af Guds kærlighed. Endnu før barnet selv fatter det, er det elsket af dem, der tager sig af det. Og netop sådan er det med Guds kærlighed. Derfor har vi lov til blot at være os selv. Der skal ikke præsteres noget, for at blive elsket af Gud, "for alle er vi dine elskede små".

Kirsten Nielsen

 Melodi

En tekst, hvis verber i de to første linjer er 'bærer' og 'løfter', begynder naturligvis ikke på grundtonen, men bevæger sig fra kvinten ned over tertsen til grundtonen, hvorfra 'vi løfter...'. Sådan kunne man tolke den melodi, som Erik Sommer har skrevet til denne dåbstekst. Og det kunne give mening, eftersom ordene ikke blot findes i de to første linjer, men også er centrale i en forståelse af dåben. Melodiens rytmiske

hovedmotiv, som optræder flere gange i løbet af melodien og er med til at give den liv, består af en punkteret ottendedel, en sekstendedel og en ottendedel. Motivet optræder oftest i trinvis op- eller nedadgående bevægelse og optræder i løbet af løbende ottendedelsfigurer, der kun standses ved linjeafslutninger og bremses op i versets slutning.

842. Når jord og himmel mødes

Niels Johansen, 2008, 2010 og 2015

Mel. Werner Knudsen, 2015

Niels Johansen var i mange år præst. Han har desuden skrevet børnebøger og siden 2006 også skrevet salmer. Når man læser eller synger hans dåbssalme, mærker man denne fortrolighed med selve dåbshandlingen og med de forventninger, familierne kommer med. Billedet af jord og himmel, der mødes, er tilpas åbent til også at rumme dem, der ikke har nogen klar opfattelse af, hvad det er, der sker ved dåben. For den, der i det mindste vil holde sig til, at 'der er mere mellem himmel og jord', vil det, at de to netop mødes, når man står ved døbefonten, være et godt billede.

At vi beder om mere, end vi selv kan præstere, svarer også godt til behovet for 'noget mere' end blot en navnefest. Bønnens indhold er enkel: et godt liv, sådan som alle forældre ønsker det for deres barn.

Dåb er et valg; men der ligger også tradition bagved. De forældre, som måske snarere kommer, fordi det er sådan, vi altid har gjort i vores familie, vil kunne forbinde noget positivt med det lidt højtidelige udtryk "slægters søndagsvej" (vers 2). Og selve korstegningen står nok også for mange som en vigtig del af ritualen. Det er derfor naturligt at nævne den i en dåbssalme. Ofte har man set dåben som det sted, hvor barnet fik sit navn. Måske fordi forældre har hemmeligholdt navnet indtil den store dag. Men ifølge ritualen har barnet allerede sit navn. Nu

skal det siges til Jesus, så han ved, hvem barnet er og kan tage det i favn (jf. tekstlæsningen fra Markusevangeliet om Jesus, der tager de små børn i favnen).

Dåbshandlingen slutter med Fader Vor, eventuelt som fællesbøn, og sådan er det også i salmen. Uden for ritualet er der nogle steder tradition for at give dåbsbarnet et dåbslys, som forældrene eventuelt kan tænde på barnets dåbsdag og dermed få lejlighed til at forklare, hvad dåben betyder. For lyset er billede på ”lyset fra Guds himmel”. Ligesom lyset forbinder jord og himmel, forbinder dåben vores verden og Guds verden. Dåbslyset nævnes desuden i Svein Ellingsens dåbssalme ‘Fylt af glæde’ (DDS 448), hvor det i vers 5 hedder: ”dåbens lys er tændt, når livet slukkes”.

Salmen leder på enkel vis gennem dåbsritualet og skaber med sine enkle ord og billeder en fortolkning af, hvad der sker, når et barn bliver døbt.

Kirsten Nielsen

Melodi

Ophavsmanden til denne melodi, Werner Knudsen, er noget så usædvanligt som både datalog og sangkomponist. Han har skrevet en række melodier, især til tekster af Niels Johansen, som han også i dette tilfælde har samarbejdet med. Efter tidligere at have skrevet en melodi til denne tekst, valgte han til denne udgivelse at skrive en ny. Idet komponisten er klar over, at han skriver en salmemelodi, som skal synges af de dåbsgæster, der ofte er kirkefremmede, fortæller han, hvordan han ”har forsøgt at gøre den så melodisk og sangbar, at den er mulig at synge for dåbsfamilier, der måske ikke er så rutinerede kirkegængere. Men samtidig har den et par små ”twists”, både melodisk, harmonisk og rytmisk, så den alligevel virker interessant. Formen på den afsluttende kadence har jeg brugt flere gange, selvfølgelig med variationer i melodien”.

843. At standse ved en døbefont

Johannes Johansen, 1959
Mel. Christian Præstholm, 2015

Johannes Johansen hører til de ældre, velkendte salmedigtere, som har en del salmer med i den autoriserede salmebog. Salmen om døbefonten er trykt i salmesamlingen 'Min egen Salmebog' (1996). Det særlige ved salmen er dens fokus på døbefonten, sådan som den står i kirken, hvor vi alle kan se den og gå hen og røre ved den. Det er de velkendte stendøbefonte, han har i tankerne, "dette kolde kar af sten". Og netop her finder gudsbarnet sin lykke.

Salmen er ikke en dåbssalme i betydningen en salme, der skildrer en dåbshandling, hvor et lille barn bæres frem for Guds ansigt. Salmen handler om, hvad det betyder at være blevet døbt. Det er det voksne menneske, der kender til "dagens travle dont / og tanker, der er golde", som har brug for at folde hænderne og blive "glad og varm og ren" ved at se på døbefonten og tænke på, at dér blev jeg ren for Gud, for her fik jeg løftet om mine synders forladelse. Og, som det hedder i salmens omkvæd: "Det er gudsbarnets lykke" (vers 1).

Det særlige ved denne stenkumme er, at himlen er åben oven over den. Sidder man i en gammel kirke med høje hvælvinger, fornemmer man netop, hvordan rummet åbner sig opad. Billedet af englene, der henter vandet til dåben "fra bækken i Guds paradys" minder om Grundtvigs skildring af, hvad pinsen og Helligåndens komme betyder. I salmen 'I al sin glans nu stråler solen' (DDS 290) er det ånden, der bevirker, at det vifter hjemligt fra Paradys, som er blevet "opladt på ny / og yndig risler ved vor fod / i engen bæk af livets flod" (vers 3). Hos Grundtvig er det den hjemlige eng og bæk, der er i direkte forbindelse med paradysets have og livets flod. Hos Johansen er det dåbsvandet, som englene henter i Guds paradys. Og den slags vand er naturligvis livgivende. For begge salmedigtere er det afgørende, at der er kontakt mellem himmel og jord. Og derfor kan den, der står ved døbefonten, også deltage i englenes lovsang (vers 2).

Også den, der er kørt træet ”i verdens myretue” og med gru nærmer sig graven, opfordres til at standse op ved døbefonten, for her genskaber Gud ”gudsbarnets brudte lykke”. Dåben er altså ingen garanti for, at alt vil lykkes. Med en lille ændring af omkvædet fastholdes budskabet om dåben som kilde til lykke (vers 3).

Dåben giver os mulighed for at blive børn igen, ”blev dine hår end hvide”. Dåben er dog ikke noget magisk, der virker af sig selv. Det er Kristus, der til stadighed er den samme. Og derfor kan vi vende tilbage til døbefonten og opleve ”gudsbarnets lykke” (vers 4).

I den lutherske kirke spiller ordet en afgørende rolle. Troen kommer af det, der høres (jf. Rom 10,17). Men for mange er det vigtigt også at have noget helt konkret at se på, et lys, en ikon, en bedekrans eller som her selve døbefonten, som man både kan se og røre ved. Disse genstande er ikke i sig selv hellige, ligesom naturen heller ikke er hellig. Men de kan lede tankerne hen på Gud og på, hvad genstandene siger om Gud. Og er der noget, der står fast, så er det en gammel granitdøbefont.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Denne tekst var blandt dem, som udvalget ønskede skulle med i nærværende samling, men som ikke var blevet forsynet med en melodi. Efter at have rettet henvendelse til en række komponister faldt valget på Christian Præstholms enkle og lyse dur-melodi, som ifølge ham selv passer til den lyse tekst - og som et kuriosum er det nok en af de tekster i samlingen, hvor der er flest år mellem tekstens og melodiens tilblivelse. Melodien er fint formet med en varieret gentagelse af linje 1 og 2 som linje 3 og 4, inden gentagelsestempoet stiger, så femte og sjette linje er melodisk helt ens inden den afsluttende linje. Netop disse linjer kan være lidt vanskelige at synge, hvilket den nodetro gentagelse dog kompenserer for. Komponisten har sørget for at variere de enslydende melodiske passager med en velklingende og udvidet harmonik, hvis stemmeføring vil egne sig glimrende som korsats.

844. Med favnen fuld af kærlighed

Christiane Gammeltoft-Hansen, 2013

Mel. Mads Granum, 2013

Denne salmes forfatter er sognepræst i Lindevang Kirke på Frederiksberg, som de senere år har været et af de to liturgiske forsøgs-sogne, der har arbejdet med at forny højmessens liturgi. Hun har bidraget til såvel 'Himlen i mine fodsåler' som 'Gudstjenestens bønner I-II' og har tidligere været forlagsredaktør. Med et blik for det sproglige udtryk og en erfaring med den folkekirkelige liturgi er hun også begyndt at skrive salmer.

I lighed med dåbssalmen 'Fyldt af glæde over livets under', som fortsætter med det erfaringsnære "med et nyfødt barn i vore hænder", tager denne salme udgangspunkt i den umiddelbare oplevelse af, at barnet bæres til dåben. Her sker der imidlertid en omvendt antropomorforisering, eftersom "favnen [er] fuld af kærlighed" og ikke af dåbsbarnet. Det giver imidlertid salmedigteren mulighed for at omfatte alle de tilstedeværende i et "vi" med det resultat, at hele dåbsfølget - og menigheden i øvrigt - mødes bærende på en kærlighed, der formidler dåben som en genfødsel.

Salmen er - i lighed med adskillige af de nye salmer - forsynet med et omkvæd, hvis anden linje imidlertid skiftes ud. Den første linjes tilbagevendende formulering "Fra en dybblå kilde vander du den gåde:" var årsag til undren i redaktionsudvalget, for er en gåde noget, man vander? Er det ikke noget, man løser - eller noget, man netop må lade stå? Hvis man tolker 'gåde' som troens mysterium, er der nok brug for at vande den for nutidsmennesket.

Andet vers bliver i parallellen mellem det konkrete liv og billedsproget - at dåbsfamilien på den ene side står ved døbefonten, og at vores fælles håb "rækker ud mod horisonten". Efter at det følgende vers har beskrevet, hvordan vi har brug for dåbens nådes hjælp, supplerer fjerde vers vandingsbilledet med omtalen af sommerregnen og vores mulighed for at gro. Dette leder videre til billedet af dåbens gave: "din drøm om verden som en julihave", hvormed sommeren betones som

nådens tid - den frugtbare tid, hvor spirerne vokser op. Bønnen pointeres som en vigtig del af dåbsoplæringen, idet fadervor udlægges som den nøgle, der kan åbne "dåbens gave".

Det afsluttende vers må - som det er tilfældet for ikke så få salmer gennem historien - være et udslag af, at den er skrevet til en særlig kontekst, eftersom "lindetræers kroner" må hentyde til netop Lindevang Kirke. Situationen er i øvrigt almen, idet børnene bæres til toner, der "bølger ud". Måske ligger der heri en hentydning til de første ord i dåbsritualets citat fra Sl 121: "Herren bevare din udgang og din indgang fra nu af og til evig tid" - således at ritualets karakter af udgang til livet fremhæves.

Salmen har en vis inclusio-struktur, idet troen i 1. vers og håbet i 2. samt håbet i 5. og kærligheden i 6. vers' omkvæd indrammer salmen.

Mads Djernes

 Melodi

I nyere dansk salmedigtning findes der nogle 'makkerpar', hvor forfatter og komponist har arbejdet tæt sammen - typisk som præst og organist ved en kirke. Det vidner om en særlig samstemthed, at de to har kendt hinanden og kunnet drøfte aspekter af hinandens arbejde. Komponist, rytmisk pianist og organist Mads Granum fortæller om tilblivelsen: "Jeg blev spurgt af Christiane Gammeltoft-Hansen - som er præst i Lindevang Kirke, hvor jeg er organist - om jeg havde lyst til at sætte melodi til en dåbssalme, hun var ved at skrive tekst til. For mig var det nyt land at komponere salmer, men det passede så fint ind i min aktuelle livssituation (jeg var lige blevet far). Omkring melodien har jeg forsøgt at lave den melodisk for at den vil hænge fast i ørerne hos modtageren, tilsat lidt mystik for at afspejle dåbshandlingen, jazzet fordi det er et tonesprog, jeg holder af og som bevæger sig et andet sted hen end de klassiske salmer, og endelig en smule udfordrende for at den derved forhåbentlig bliver langtidsholdbar".

Nadver

845. Vi mindes ham, der gav sig selv

Lars Busk Sørensen, 1992

Mel. Hans Dammeyer, 1992

Lars Busk Sørensen skriver selv om salmen: ”Da der i 1991 skulle være kirkedage i Odense, skulle man på Silkeborg Højskole skabe en latinamerikansk gudstjeneste, og det blev så også en gudstjeneste med latinamerikanske rytmer. Silkeborg Højskole havde på det tidspunkt et ulandsprojekt kørende i Brasilien, så det var det, der kom til at præge gudstjenesten. ‘Missa Do Povo’ kaldte man den. Jeg blev så bedt om at skrive nadversalmen, og en Agnus Dei-salme passede ind i sammenhængen.

Det blev en salme, der betoner fællesskabet med Kristus og vores fællesskab med hinanden, en betoning af nadveren som kærlighedsmåltid. Det er jo oplevelsen af dette fællesskab, der får os til at tage imod hans kærlighed og give os mod til at gå ud i de nye hverdage, det der giver ‘os det svimle mod’, som det hedder i sidste vers”.

Inden for Folkekirken holdes der nadver ud fra et fastlagt ritual. Men fortolkningen af nadveren kan være forskellig. Vægten kan lægges på, at Jesus ved sin død sonede menneskers synd, og derfor kan deltagerne i nadveren få tilgivelse for alle deres synder. Det er dette aspekt, der ligger i udtrykket ”en Agnus Dei-salme”, dvs. en salme, hvor Jesus er skildret som Guds lam, offerlammet, der soner vore synder. Men vægten kan også lægges på måltidsfællesskabet og påskemåltidet som et kærlighedsmåltid. Begge dele hører dog med og er også med i Lars Busk Sørensens salme.

Salmen begynder med Agnus Dei-temaet: Jesu offerdød. Han gav sig selv og udslettede på den måde alt det, der sætter onde skel mellem mennesker. I vers 2 flyttes så vægten i de første linjer til bordfællesskabet. Påskemåltidet er det sted, vi samles, og her er han midt iblandt os som ”vor allermindste bror”. At han er vores bror peger på fællesskabet, men ved at kalde ham den allermindste får Lars Busk Sørensen vist, at hans måde at være bror på betyder, at han ydmyger sig og gør sig til tjener for os. Og dermed fastholdes Agnus Dei-temaet.

I vers 3 føres tanken videre. Der gælder den særlige skik i Guds rige, at den sidste skal bænkes først (jf. Matt 20,16), og at netop det lille barn er størst (Matt 18,1-5). Der er vendt op og ned på den almindelige måde at vurdere mennesker på. Og det samme gjaldt for Jesus, da han "gav sig selv", og da han, som det er tilfældet i Johannesevangeliets version af Jesu sidste måltid, påtog sig at vaske disciplenes fødder (Joh 13,1-17).

I det følgende vers understreges fællesskabet med Jesus, for det er hans kærlighed, vi deler, når vi får vinen og brødet (vers 4), og derfor er vi selv i stand til at elske. Det er som "vor genopstandne ven", at han giver os "det svimle mod". Det er usædvanligt at kalde modet for svimmelt; men Lars Busk Sørensen får på den måde sagt, at det ikke er noget selvfølgeligt. Det svimler for os, når vi tænker på, at det mod, han giver os, gør os i stand til at "elske verden lys og god". Hvad der skal til for at gøre verden til et godt sted er altså kærlighedens mod, og det er vores opgave indtil Jesu genkomst. Gennem nadveren får vi mod til at gå ud og skabe lys og godhed i verden.

Kirsten Nielsen

Melodi

Mens dansk salmetradition siden reformationen har levet i en livlig vekselvirkning med den tyske salmekultur og i mindre grad via Grundtvig er blevet påvirket af den engelske salmedigtning, har der de seneste år været en stor 'udveksling' af salmer mellem de nordiske lande. Påvirkningen fra andre verdensdele har været i gang i nogle år, og denne salmes melodi er et eksempel på en dansk melodi, der er skrevet i en bestemt musikalsk tradition. Komponisten Hans Dammeyer fortæller, at "tekst og musik er skrevet til 'Missa Do Povo', en messe med tekst og musik inspireret af brasiliansk kultur - på baggrund af elever på Silkeborg Højskoles rejse til fattige menigheder i Sao Paolo, Sydbrasilien 1992". Der er tale om en melodisk og rytmisk enkel melodi, der ved sin lette tilegnelse kan styrke samhørigheden omkring nadveren. Forfatteren har udtrykt sin glæde over

komponistens valg af stilart: ”Det var Hans Dammeyer, der stod for musikken, og som altså satte brasilianske rytmer til min tekst, og som jeg for øvrigt synes klæder den godt”.

846. To tusind år blev skjult i mørket

Gustav Biering, 1993

Mel. Willy Egmose, 1997

Gustav Biering fik en enkelt salme med i den autoriserede salmebog, ’Mit hjerte er så bange’ (DDS 150). Salmen er skrevet over Matt 8,23-27, fortællingen om stormen på søen. Biering var journalist og udgav i perioden 1984-1995 hvert år et lille salmehæfte som privattryk. Salmen ’To tusind år blev skjult i mørket’ er den første af 7 salmer i hæftet ’Status 1993’, der udkom som privat tryk. Under salmen står der ”I Mariendal Kirke skærtorsdag 1993”.

Salmen er en nadversalme, der understreger Jesu nærvær. Den består af fire vers, men nogle steder har man valgt kun at bruge første og sidste vers. I første vers peger Biering på forbindelsen mellem indstiftelsen af nadveren for to tusind år siden og i dag. I en ubrudt kæde har man ladet kalken gå ”fra hånd til hånd”, fra generation til generation. Biering bruger udtrykket, at kalken ”lyste over nadverbordet, / fra slægt til slægt et ubrudt bånd”. Normalt taler vi om, at skabe et bånd, men verbet ”lyste” peger på den velsignelse, der er forbundet med nadveren: ”Herren er os lige nær”. Trods tidsafstanden er Herren os lige så nær i dag, som han var sine disciple ved indstiftelsen.

Vi, som kommer til alterbordet, er ligesom hans disciple dengang; vi er mennesker med ”fejl og fald”. Biering uddyber derpå, hvor vi har fejlet. Der er to områder. Det første er i forholdet til Jesus selv. Den lidenskab, hvormed vi tog imod ham engang, er forsvundet. Den er brændt ned, så der kun er aske tilbage. Og over for vore medmennesker har vi brugt

”vold og terror, krig og mord”. Men ligesom tidsafstanden ikke står i vejen for Jesu nærvær, sådan står vore fejl heller ikke i vejen for, at han tager imod os ved sit nadverbord (vers 2).

I det tredje vers skildrer Gustav Biering, hvordan vi har sat vores stempel på verden. Vi har gjort den til en nat, hvor der lyder skrig af smerte og afmagt, ”et Golgata til alle tider”. Ved at tale om et skrig af afmagt leder Biering tanken hen på Jesu råb ”Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig?” (Matt 27,46). Også om døden og afmagten gælder det, at de fortsætter ned gennem tiden. Tidsafstanden ændrer da heller ikke noget ved, at vi er medansvarlige for Jesu død. Vi bekender, at vi er medskyldige, og derfor må vi kaste os ned ”for din fod”. Det er den nærværende Jesus, vi må bøje os for ved alterskranken.

Salmens sidste vers begynder med et let ændret citat fra nadverindstiftelsen: ”Gør dette; gør det til mit minde”. Det er denne opfordring, vi følger, når vi holder nadver: ”Vi kommer, Herre, som du bød”. Det sker ikke på eget initiativ, men fordi han har grebet vore hænder og valgt at møde os på trods af ”kors og død”. Han har bøjet sig ned til støvet. Støv er et velkendt billede på vores dødelighed. Siden Syndefaldet er døden blevet den sikre afslutning på vores liv. Men midt i denne forgængelige verden beder Biering om, at dette nu må blive til evighed.

Salmen er bygget op over en række kontraster og minder på mange måder om Bierings salme om stormen på søen, hvor mørke og uvej er modstillet Jesu nærvær. I sidste vers i DDS 150 beder Biering:

Jeg kalder på dig, Mester,
gå ej min dør forbi,
men grib om mine hænder,
gør mig af natten fri!

I begge salmer er vi omgivet af mørke, og det afgørende er, at Jesus griber vore hænder. Ellers er vi magtesløse.

Kirsten Nielsen

Melodi

Komponisten Willy Egmoser har gjort sig mest bemærket med melodier af 'rytmisk' tilsnit, men her viser han, at han også mestrer andre stilarter. I indledningen er melodien centrale tone - nærmest en slags recitationstone i den meget fortællende melodi - kvinten i de første to linjer, som gentages sekvenseret en terts op. De rytmisk og melodisk afdæmpede linjer fører frem til versets sidste to linjer, der især melodisk bliver mere bevægelige - de udfolder i større spring melodien tonale omfang. På den måde markerer det melodiske forløb en udvikling fra det bundne til det frie - og kan tolkes som et udtryk for troen på nadverens betydning.

847. Kalken med Ordet

Simon Grotrian, 2007

Mel. Jesper Gottlieb, 2014

Denne nadversalme er oprindeligt udgivet som ren tekst i 'Din frelser blir din klippe' (2007) og sat i melodi af Jesper Gottlieb i forbindelse med udgivelsen af 'Guds øje er en tordensol' (2015).

Salmen kan læses som et kontinuerligt forløb, en fortælling om nadverbegivenheden i kirken, hvilket ellers er ret atypisk for Grotrian, hvis salmer oftest er fragmentariske og sammensatte af forskellige - ofte modsatrettede - billeder. Det lineære forløb brydes da også af vers 3, hvor blikket løftes for så igen at lande i vers 4, hvor vi kommer hjem i kødet og hjertet igen - og finder fred og håb foran palmedøren.

Dette spring ud af det lineære forløb i vers 3 er ikke uvæsentligt, og et flertal af redaktionsgruppen ønskede faktisk vers 3 taget ud, da vi mente, at det sprang unødigt ud af det sanselige nadvernærver, der var etableret i de to første vers og fandtes igen i det fjerde. Det er formentlig dette ønske fra redaktionsgruppen, der får Grotrian til at understrege vigtigheden af vers 3 i en korrespondance i forbindelse

med udgivelsen af '100 kommentarer'. Louise Højlund skriver på Grotrians vegne: "Her er det værd at nævne noget helt grundlæggende i Simons forfatterskab: umiddelbart kunne nogle tænke, at vers tre skal væk - det er bøvlet, hvad skal vi med det? Passer det ind her? JA! kan der vel næsten ikke siges højt nok - Og det JA skyldes, at man ikke bare kan gå frem i lige linje, det må hæve sig. Det må have det større i sig - det vi ikke helt fatter - og som det rationelle skyder fra sig: "vers tre skal ikke med!". Nej, vers tre skal netop med. Det tager både verden, det større fællesskab, henvendelsen til Gud med. Det er vigtigt! Det kan ikke være det forudsigelige - det vi præster kan sige i en prædiken. Der må gerne være præster, der ikke forstår det!".

Så vers 3 er med og danner da et forløb, der ser ud som følger: allerede i de første linjer sættes scenen på markant vis med "Kalken med Ordet / sættes på bordet". Nu er det tid til nadver. I kalken er det altså Ordet, der stavet med stort henviser til Johannesprologen (Joh 1,1-18), og i den næste sætning tilføjes brødet. Der er ingen tvivl om, hvad der foregår, og det må tilskrives den digteriske frihed, at brødet dypes i kalken (hvad det kun sjældent gør i Folkekirken), og at Ordet findes i kalken og ikke på disken, hvor det egentlig ligger i skikkelse af det brød, som symboliserer det kød, som Ordet var blevet til ifølge Joh 1,14. Nadveren finder sted, og havet forstummer som i Matt 8,26 (e.a.) mellem vores gummer. Alt bliver roligt i det menneske, der trængte til en Kristussti, en ny vej, jf. Joh 14,6 ("Jeg er vejen og sandheden og livet").

I vers 2 flyttes perspektivet ud fra mellem gummerne på den enkelte til det fællesskab, menigheden danner som et alterhegn bestående af de trætte, de svage og dem, der er plaget af sorger, jf. Matt 11,28 ("Kom til mig, alle I, som slider jer trætte og bærer tunge byrder, og jeg vil give jer hvile"). Med denne hvile i sig kan de svage gå hjem gennem "fosforregn". Denne fosforregn er svær at tyde, for fosfor er et farligt stof og forbindes som regel med gødning og andre ikke uproblematisk anvendelser. Sat sammen med -regn har jeg endda kun set det anvendt i beskrivelsen af de allieredes umenneskelige bombning af Dresden i februar 1945, og det er næppe en sådan regn, vi skal gå hjem fra kirke i. Måske Grotrian kan sine græske gloser og ved, at ordet fosfor er sammensat af 'lys' (phos) og bærende (phoros), sådan at fosfor betyder "det lysbærende" og måske han endda også kan sin kemi og ved, at

fosfor er et meget reaktionsvilligt grundstof, der ikke findes frit i naturen, men kun i forbindelse med andre grundstoffer. I så fald bliver det pludselig vildt smukt, at vi går hjem i den lysbærende regn, der kommer fra oven og allerhelst findes i forbindelse med noget andet... som måske er mig? Med denne udlægning befinder vi os sandsynligvis på fortolkningens overdrev; men i denne sammenhæng befinder jeg mig særdeles godt lige der.

Dernæst følger det omtalte vers 3, hvor vi i den grad er kommet ud af kirken, og de næsten apokalyptiske syner vælter frem. I vers 4 er vi igen i kødet, hvor vin og brød sejler rundt og har givet os hvile. Hjertet slår fast, og vi er rene, idet vi til sidst står foran hans palmedør. 'Palmedør' er endnu et af Grotrians til lejligheden sammensatte ord, som giver mening, selvom det hverken findes i ordbøger eller på Google. Vi ved godt, hvor den palmedør er, for det er "din palmedør".

Morten Skovsted

Melodi

Med introduktionen af flere nye genrer ses det undertiden, at salmelodier får vedhæftet et mellemstil. Traditionelt set har lederen af fællessangen - forsangeren eller akkompagnatøren - selv kunnet vælge, hvilken udstrækning opholdet mellem versene skulle have. I denne melodi har det været nødvendigt med et efterspil som en harmonisk overledning, eftersom den begynder i d-mol og slutter med en kadence i F-dur. Komponisten Jesper Gottlieb har til denne nadversalme skrevet en modalt præget visemelodi, hvis melodik er præget af treklange, der brydes på forskellig vis. Melodiens rytmiske tilrettelæggelse medfører melismer (flere toner på en stavelse) i slutningen af 2. og 5. linje - og en ubetonet første stavelse i sidste linje, der rytmisk ligger på det betonedede første slag i takten.

848. Du har åbnet din lysende bue

Iben Krogsdal, 2015

Mel. Kristian La Cour, 2015

Iben Krogsdal fortæller selv om baggrunden for salmen: ”I denne nadversalme forestiller jeg mig helt konkret, at vi, som synger, knæler under en lysende bue - dagslyset der falder gennem kirkeruderne ind foran alteret - og at en hvid, strålende bro åbner sig for os; en bro, hvor Gud selv kommer ned til os, eller en bro, vi selv kan gå frem på. Jeg forestiller mig, at her knæler vi og får ‘det vi ikke kan tro’ (i modsætning til det vi godt kan tro): tilgivelsen og freden med vores liv, som det er.

Jeg forestiller mig også, at vi knæler efter at have gjort det, vi som mennesker nu kunne - med erfaringen af, at det ikke er godt eller nok. Og at vi får at vide, at alt for længst er tilgivet af Gud under hans lysende bue. En præst har sagt til mig, at salmen for ham er en ”magtigterning” af luthersk kristendom, og selvom jeg selvfølgelig ikke selv har tænkt den sådan, kan jeg godt se, hvad han mener: I salmen er det entydigt Gud, der giver, og os, der modtager (uanset om vi kan *præstere* tro...), og samtidig handler vi altid under det, der ER sket - og det er den helt store befrielse fra os selv og vores egne handlinger”.

Iben Krogsdals nadversalme er udgivet i samlingen ‘Vild opstandelse’ (2015). Salmen begynder med billedet af den lysende bue, som for Iben Krogsdal er forbundet med sollyset gennem kirkeruden. Men buen kan også tolkes som en henvisning til regnbuen, som Gud satte på himlen som tegn på, at han aldrig mere ville ødelægge jorden med en stor vandflod (1 Mos 9,12-17). Billedet er velkendt. Leif Rasmussen bruger det f.eks. i salmen ‘Spænd over os dit himmelsejl’ (DDS 29), hvor han i vers 1 beder Gud om at sætte fredens bue op som et skjold og kalder Gud for ”du himmelbuens Herre”. Gud sætter sin bue, men Iben Krogsdal bruger et andet verbum, når hun skriver: ”Du har åbnet din lysende bue”. Buen skal ikke lukke af mod de himmelske vandmasser som i Syndflodsberetningen, den skal tværtimod være åben, så der kan skabes en bro mellem himmel og jord.

Den åbne forbindelse mellem himmel og jord viser sig i nadveren. Med indvielsen af brød og vin får vi, "hvad vi ikke kan tro". Læst i forlængelse af de forudgående linjer er det utrolige selve kontakten mellem himmel og jord. Og den viser sig ved nadveren, hvor Jesus giver os sig selv i form af nadverelementerne.

Men med til det utrolige hører også tilgivelsen, og det er den, der er temaet i salmens andet og sidste vers. Vi kommer til nadverbordet tynget af en uendelig mængde af skyld. Den opleves som et mørke, der omgiver os. Modsat Guds lysende bue står "tidernes nat", denne verdens mørke. Men Jesus har ophævet denne nat af skyld. Skylden er tilgivet.

I Fader Vor er bønnen "Forlad os vor skyld" forbundet med ordene "som også vi forlader vore skyldnere". I salmen indrømmer Krogsdal, at her kommer vi til kort. Der er grænser for, hvor meget vi kan tilgive andre. Men hvor vi giver op, har det allerede lydt: "alt forladt". Salmen slutter med den altomfattende tilgivelse; men den tager ikke skylden let. For hos Iben Krogsdal er skylden et vilkår.

Når man læser nyere danske salmer, er det påfaldende, hvor sjældent et ord som "synd" bliver anvendt. Men i Iben Krogsdals samling af salmedigte, 'Vild Opstandelse' (2015), har det indledende afsnit overskriften "Synd" med undertitlen: "Der er noget, jeg gerne vil fortælle dig, men jeg kan ikke". Det er svært at fortælle andre om det, man føler skyld over; men det kan gøres i en salme, for her sættes erfaringen af synd og skyld ind i et kristent perspektiv, hvor synd og skyld hører til grundvilkårene for det at være menneske. Iben Krogsdal vil derfor insistere på sin skyld, ja, hun beder i et af salmedigtene ligefrem Gud om ikke at tage skylden fra os, men se på os, som dem vi virkelig er:

Tag ikke skylden fra os
men se os som vi er
i vores overvælde
og vores mindreværd (s. 114)

Iben Krogsdal gør i et efterskrift til salmedigtene selv opmærksom på, at hun efter nogens mening holder alt for krampagtigt fast ved sin skyld. Men det afgørende er, efter min mening, at over for Gud kan vi ikke lade som om, over for Gud må vi stå i al vor nøgne skyldighed - og det er befriende for det menneske, der lever i en kultur, hvor det *at synes* er vigtigere end det *at være*. Vi får lov at smide maskerne og være dem, vi er, for Guds ansigt.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Ord i en poetisk tekst, der beskriver former eller konstruktioner, vil ofte være en anledning for en komponist til at forsøge at beskrive i toner. Det er en arv fra barokmusikkens tidsalder, hvor man begyndte at lade musikken afspejle tekstens ord - eksempelvis ved et nedadgående spring, hvis teksten omhandlede 'Adams fald'. Komponisten Kristian la Cour, der er repræsenteret i Højskolesangbogen med to melodier, har sandsynligvis ladet sig inspirere af såvel den 'lysende bue' som den 'himmelske bro' i de to første linjers sekvenserede tema: et spring op fra underkvarten til grundtonen og en efterfølgende trinvis op- og nedadgående bevægelse, inden næste linje igen begynder på underkvarten. Bueformen er i al fald tydelig at se rent grafisk i nodebilledet. Og når man medtager, at knæfaldets halvcirkel vil være synlig for gudstjenestedeltagerne, mens salmen synges, får denne melodiske idé en ekstra dybde.

849. Igen berørt (Nadverhymne)

Janne Mark, 2015

Mel. Janne Mark, 2015

Salmen er oprindeligt udgivet i salmesamlingen 'Helt enkelt - enkle sange til gudstjenestebrug' (2015), som er en af frugterne af 'Værkstedet GudstjenesteLIV', der i Haderslev stift under ledelse af Søren Andresen og Tine Illum i flere år har arbejdet med gudstjenesten. I 'Helt enkelt' findes en note til salmen: "Janne Mark kalder selv salmen for en 'nordisk taizémeditation'. Den kan synges liturgisk call-response efter nadveren eller som udgangssalme. Der er noget fint og åbnende flertydigt i ordene 'berørt' og 'bevæget'. At blive rørt ved er helt konkret kropsligt. Det er min krop, der sættes i bevægelse. Og samtidig sker der noget mere: det er ikke alene Guds hånd, men hans ånd og ord, der rører og bevæger. Hans ånd og ord skinner ind i og heler vores sjæl og bristede drømme. Vi får mod og kraft til at gå ud i verden og skinne videre".

Salmen er i sandhed 'helt enkel' i sin beskrivelse af, hvad der sker i mig og med mig under og efter nadveren - og er som sådan ganske rigtigt mere meditativ end teologisk tung og metaforisk udfordrende. Der finder i nadveren en berøring sted, et møde mellem Gud og menneske, og det er et møde, en heling, der peger videre og udad, fordi vi kan gå ud i verden og være lys, jf. Matt 5,14, med Gud i os.

I '100 salmer' er der fem nadversalmer, og der kunne ret beset have været endnu flere, for der er efterhånden nadver ved hver søndagsgudstjeneste i Folkekirken, og Salmebogen rummer trods alt kun 22 nadversalmer, hvoraf ikke alle bruges. Mon ikke man i mange menigheder er ved at være trætte af 'Dit minde skal, o Jesus, stå' (DDS 473) og 'Jesus Krist, du gav mig livet' (DDS 474), som nok er både gode og korte, men også efterhånden er temmelig slidte? Mange præster vælger at bruge enkeltvers af andre DDS-salmer, men nu er der lidt nyt at vælge iblandt.

Morten Skovsted

Melodi

Hele melodien er på en måde spændt ud over firklngen Bm7, som allerede udfoldes i den første linje. Der sker ikke nogen egentlig modulation, og det modale præg giver melodien en stillestående karakter. Det giver mening, idet melodien ikke skal føre videre, men blot gribe tilbage til det ene vers' begyndelse, hvis man vælger at synge salmen kontinuerligt - ellers slutter den bare. Første linjes motiv dukker op senere i melodien, og det efterfølgende tertsmotiv dukker op flere steder, eventuelt i forlænget form. På en meget overbevisende måde får komponisten og sangskriveren Janne Mark udformet versets 6. linje, hvor konsekvensen af det, vi får givet, foldes ud: 'vi får dit mod vi tør gå ud'. Netop går også melodikken ud over sig selv, idet den bevæger sig fra den høje grundtone og op mod tertsen - således at teksten betones ved at ligge i et væsentlig højere leje end resten af melodien.

Konfirmation

850. Gud, du kender alle mine veje

Bente Graugaard Nielsen, 2015

Mel. Lars Sardemann, 2015

Denne salme er skrevet til den salmekonkurrence, som blev udskrevet i anledning af Kirkefondets jubilæum i 2015. Temaet var enten en bysalme eller en konfirmationssalme, og der indkom 58 konfirmationssalmer og 41 bysalmer. Fire salmer blev kåret som vindere af konkurrencen, heriblandt Bente Graugaard Niensens konfirmationssalme, der blev skrevet til melodien 'Du, som gir os liv og gør os glade' (DDS 369).

Bente Graugaard Nielsen siger selv om sin salme: "Jeg har lagt vægt på, at den skal kunne bruges ikke kun til konfirmationsgudstjenesten, men også undervejs i forløbet. Jeg har gerne villet skrive en salme, der enkelt og tydeligt fortæller:

- Gud har skabt mig
- Gud elsker mig
- Gud kender mig - bedre end jeg kender mig selv
- Gud forstår mig - bedre end jeg forstår mig selv
- Gud er hos mig - i fortid, nutid og fremtid, og det gør mig tryk

Salme 139 i Salmernes bog rummer disse temaer. Derfor blev den salme afsættet i min tekst for nutidsmennesker. Målgruppen er især unge mennesker (konfirmander), men salmen er så generel, at den kan synges af alle.

Jeg har hørt mennesker sige, at det for dem blev en forfærdelig og truende tanke, at Gud kunne se alt, og at ingen kunne skjule sig for ham. Med salmen vil jeg gerne forkynde, at Gud ser alt - intet er skjult for ham, og det er vidunderligt! Når livet kalder på mig, tør jeg lille menneske gå ud i det, fordi jeg stoler på, at den kærlige og omsorgsfulde Gud er med mig. Lige meget hvad der kommer til at ske".

Salmen er skrevet ud fra Sl 139 i Det Gamle Testamente. Den gammeltestamentlige salme er karakteristisk ved, at en meget stor del af salmen består af teologiske refleksioner over Guds allestedsnærvær og indgående kendskab til salmisten. Gud ved altid, hvor salmisten befinder sig. Det er umuligt at flygte for Gud, som har kendt ham fra før fødslen, ja, har formet ham i mors liv (v. 1b-18). Først herefter fremsætter salmisten sin bøn om, at Gud må gribe ind og dræbe hans fjender. Salmisten kalder sine fjender for mordere og beskylder dem for at smede rænker og udbrede løgne om ham. Salmisten selv er uskyldig og beder derfor Gud om at ransage hans hjerte og tanker, så Gud kan se, at han taler sandt.

Det første vers i Bente Graugaard Nielsens salme tager udgangspunkt i, at "Gud, du kender alle mine veje". Det er ikke blot konfirmanden, men også alle andre i kirken, som bekender, at Gud er skaberen, som ved, hvad jeg er i færd med, også når jeg selv er ude af stand til at gennemskue mig selv. Gud ser også, når "dine børn bli'r for forfløjne", og alligevel ser Gud mildt på os. I den gammeltestamentlige salme overvejer salmisten, om han kan flygte op i himlen eller ned i dødsriget eller skjule sig i mørket, men han må indse, at det er umuligt. Gud er overalt. I den moderne salme tales der om vores forfløjthed, men det drejer sig ikke om vores lyst til at rejse rundt i verden; det gælder i stedet de vildfarelser, der fører os bort fra Gud.

I andet vers er det den enkeltes tanker, Gud kender, endog dem, vi ikke bryder os om. Gud ved også, hvordan vi reagerer, "når de mørke skygger går forbi". Salmisten overvejede at gemme sig for Gud i mørket, men indså, at selv mørket er som lys for Gud (Sl 139,11-12). I Graugaards salme holdes det åbent, hvordan vi forholder os til mørket. Banker hjertet, fordi mørket frister, eller fordi det skræmmer os? De to sidste linjer om Guds kendskab til vore ord, før de bliver udtalt, svarer til Sl 139,4.

Gud kender "alle mine dage", ikke blot i fortiden, men også i fremtiden, hedder det i begyndelsen af vers 3. Men hvor man i Sl 139 ikke fornemmer Guds kendskab som udtryk for den kærlige fars omsorg, er det i den moderne salme Guds kærlighed, der fremhæves. Det er derfor

godt, at mine dage er skrevet ind i Guds bog helt fra begyndelsen. Forestillingen om en himmelsk bog er her tolket som noget positivt og ikke som en regnskabsbog, vi skal frygte.

De tre første vers holder sig forholdsvis nær til Sl 139's skildring af, hvordan Gud er alle steder og kender alt. Men tonen er forskellig. I den gamle salme består det positive i, at så kan den uskyldige også regne med, at Gud vil erklære ham retfærdig og straffe hans fjender. I den moderne salme tales der ikke om fjender, men mere åbent om mørke skygger. Der er ingen fjender, som retter falske anklager, og salmens jeg er ikke fremstillet som en forfulgt uskyldighed. Salmens jeg begår sine fejl, men har tillid til, at Gud ser med milde øjne på os.

Salmens to sidste vers henvender sig mere direkte til konfirmanderne og deres situation. Livet kalder kærligt på dem, og de skal ud i en ukendt fremtid. Men de er fulde af håb og drømme om alt det, der skal komme, og fulde af tillid til, at Gud netop er overalt og "ved min side" (vers 4).

Det, konfirmanden har brug for, giver Gud: "Troen, håbet, kærligheden, livet". Mens den gamle salmist bad om retfærdighed og straf over fjenderne, beder den moderne konfirmand om Guds nærvær: "bind mig tæt til dig med stærke bånd". Her mærker man ingen trang til at flygte for Gud, for det er netop hos Gud, konfirmanden hører hjemme og får sin identitet.

Kirsten Nielsen

Melodi

I en tekst, der beskriver ovennævnte konkurrence, hævdes det, at "salmerne skal kunne synges på en sangbar, kendt melodi, idet vi finder, at det er en vigtig forudsætning for at give nye salmer et hurtigt fodfæste og stor udbredelse". At salmedigteren valgte melodien til den særdeles populære 'Du, som gir os liv og gør os glade' (DDS 369), som tilmed ofte synges til konfirmationer, var naturligt. Alligevel valgte

udvalget at bringe den i nærværende samling med en anden melodi - ud fra det princip, at det ikke gavner nye salmer at have teksten fra en kendt melodi med 'på slæb'. Tilfældet ville, at redaktionsudvalgets formand på et tidspunkt i den afsluttende proces fik tilsendt et antal melodier af organisten og komponisten Lars Sardemann, som havde skrevet en melodi til netop 'Du, som gir os liv og gør os glade'. Han skriver selv om den, at den "er opbygget som 3 x 'spørgsmål + svar' med en lille melodisk overraskelse på toppunktet i linje 3. Melodien er oprindeligt skrevet som et lyrisk og mere nynnende alternativ til Hans Anker Jørgensens egen melodi". Udvalget fandt, at den var velegnet til den nye konfirmationssalme - og så havde den pludselig fået en ny melodi. En elegant og materialeøkonomisk omgang med stoffet gør, at melodien er ret enkel at lære - så salmen har mulighed for at blive udbredt.

851. Hvem er Gud?

Iben Krogsdal, 2015

Mel. Erik Sommer, 2015

Iben Krogsdal fortæller selv om baggrunden for at skrive en salme til konfirmanderne: "Jeg ville begynde salmen med et helt åbent spørgsmål, som alle konfirmander kender: Hvem er Gud? og bagefter i en flydende rytme forsøge at svare med en række gudsbilleder.

Salmens første billede af Gud som den tusindstemmige, hvis port vi træder igennem, opstod, da jeg tænkte på selve konfirmationen som en månedlang forberedelse til den kirkelige handling og en egentlig indvielse. Vi går gennem porten. Og det gør vi på en måde hver dag. Det er der noget smukt og trygt og højtideligt over, og den 'ramme' om livet tror jeg, børnene billedligt talt har brug for i dag, måske mere end nogensinde.

Jeg har i et vers ladet Gud summe af sol over engen - for stille at referere til noget genkendeligt og glædeligt fra 'folkesangen' - og på den måde snyde og lægge lidt tradition ind i salmen, som jo ikke ejer den traditionens tyngde, der er så smuk, og som på en måde hører sig til ved en konfirmation".

Når de unge går til konfirmationsundervisning, skal de lære om Gud. Iben Krogsdal åbner da også sin salme med det enkle spørgsmål: "Hvem er Gud?" Ordet "Hvem" markerer, at Gud er en, vi kan forholde os til, som vi forholder os til et andet menneske. Gud er ikke et "hvad", men et "hvem". Men når Krogsdal skal svare på spørgsmålet, giver hun ikke et overblik over Guds egenskaber. I stedet peger hun på, hvor og hvordan vi erfarer Guds nærvær (jf. kommentaren til 837 om hvem, hvad og hvor Gud er).

Når livet bliver stort for os, er det Gud, der står bag. Og gennem mange forskellige stemmer hører vi fra Gud. Det er i hverdagen, hvor vi lytter til andre mennesker, at Gud kan give sig til kende, og vi kan komme i kontakt med Gud, "gå ind ad hans port" (vers 1).

I Johannes Åbenbaring siger Jesus om sig selv: "Jeg er alfa og omega, den første og den sidste, begyndelse og enden" (Åb 22,13). Sammenhængen er Jesu komme til dom; men her i salmen er der ikke tale om dom. Når Gud er "starten og enden", betyder det, at Gud kender alting. Gud glemmer os derfor aldrig, og Gud smiler til os gennem både venner og fjender. Forskellen mellem venner og fjender sættes ud af kraft, når Gud vil give videre af sin kærlighed til os. Gud er også den, der anerkender "dit lysende værd". Kombinationen af lys og værdi er usædvanlig og får mig til at overveje, om det er Iben Krogsdals måde at tale om gudbilledligheden på (jf. 1 Mos 1,27)? Lyset er Guds gave til verden, og menneskets værdi består vel først og fremmest af, hvad Gud har skabt i os (vers 2).

I det følgende vers er det ligeledes forskellige hverdagssituationer, der peger på, at Gud er med i vores liv: Gud sætter sig på sengekanten og trøster os, og Gud er os nær i naturen. Det er "ham der summer af sol over engen". I forhold til Holger Drachmanns Maj-Vise, "Se, det summer af sol over engen" ('Højskolesangbogen', 18. udg., nr. 295), er

det upersonlige "det" erstattet med det personlige stedord "ham". Naturen er ikke et neutralt sted, men Guds skabte verden, hvor Gud også er tilstede og virker. Samme tanke er udfoldet i Iben Krogsdals salme "Du virker i det stille" (871), hvor hun tolker forårets komme som Gud, "der sker". At Gud altid kan huske dit navn betyder ikke blot, at Gud så kan bruge det korrekte navn, når han kalder. Navnet har indhold, det er personligheden, Gud kender. Det er samme forståelse af navnet, vi møder i Iben Krogsdals salme 'Når den jeg har elsket er borte' (856), hvor salmen slutter med bønnen om, at Gud vil åbne armene for den døde og sige "min elskedes navn".

I vers 4 fortsætter skildringen med, at Gud kan gøre en svimmel, forvirret og ny indeni, for det er hans livsenergi, vi indånder (jf. hvordan Adam fik indpustet livsånden ifølge 1 Mos 2,7).

Gud har blik for os, når vi er svage og forladte, og lægger "en endeløs sommer / om din krop når du sover i nat". Sommerens varme og følelsen af evighed er som et slumretæppe, vi får over os, så vi kan sove trygt (vers 5). Derfor kan vi også regne med, at når tomheden overvælder os, og vi er for trætte til at komme til Gud, så kommer Gud til os (vers 6).

Salmen slutter i tillid til, at Gud er der for os. Med en overraskende kombination af ordet "brændende" og "milde" om Guds øjne får Iben Krogsdal understreget, hvad hele salmen har vist, at mildheden ikke er lig med passivitet. Gud er en lidenskabelig Gud, der brænder for sit skaberværk. Og hvad er så Guds budskab til os? Det samles i ordene "modtag og giv". Det betyder, at vi på samme tid skal være små nok til at tage imod og store nok til at give videre af alt det, vi selv har modtaget.

Kirsten Nielsen

Melodi

Når man skal skrive melodi til en konfirmationssalme - eller en salme, der i særlig grad henvender sig til konfirmander - er det vanskeligt ikke at tænke over, hvordan man rent musikalsk 'fanger' dem. Det er vanskeligt, for deres musikalske verden er så bredspektret som aldrig før - de kender og lytter til et væld af forskellige musikalske stilarter, og det der var 'hot' sidste år, er måske glemt i år. Den meget produktive sangkomponist Erik Sommer skrev på redaktionsudvalgets opfordring en melodi til denne tekst, og der var ingen tvivl om, at den ramte noget særligt. Den er ret enkelt bygget op, idet den består af to linjer, der gentages - den første væsentlig ændret og den anden kun en smule - så de danner 3. og 4. linje. Imidlertid adskiller den sig ret meget fra komponistens øvrige produktion ved den meget fængende rytmik, der blandt andet er opnået ved at lade melodien begynde på ubetonet tid.

Vielse

852. Hvad er det, du min kære

Hans Anker Jørgensen, 1997

Mel. Hans Holm, 1993 (A)

Mel. Evert Taube (u.å) (B)

Denne vielsessalme (oprindelig udgivet i 'Kærlighedens søn' i 1999) tager udgangspunkt i sangen 'Hvad er det min Marie', som Grundtvig skrev til sit bryllup med Marie Toft i 1851.

Gode, nye vielsessalmer er en mangelvare, men her er et kvalificeret bud på en salme, som tager både parforholdet og velsignelsen alvorligt. I en enkel og ligefrem tone taler den om tosomhed og troskab uden hverken at romantisere eller forfladige i hverdagsklicheer. At salmen også er en ligefrem samtidsalme træder frem allerede i den første sætning, hvor der spørges: hvad er det, der gør, at vi tør tro på, at lige netop *vi to* skulle kunne holde sammen og bevare gløden i parforholdet livet igennem? Hvorfor skulle det kunne lykkes for os med de skilsmisseprocenter, vi har i vor tid? Det er ikke noget irrelevant spørgsmål at stille ved en vielse, og der gemmer sig da også stof til mere end én vielsestale i denne salme. Salmens øvrige vers er nemlig et svar på dette indledende spørgsmål, idet Jørgensen i andet vers holder sig ganske tæt på Grundtvigs oprindelige svar med rimparret 'ære/bære' og dermed også hentyder til den Paulusformaning, der lyder ved vielsen: at vi skal bære hinandens byrder. Men der kommer mere i de følgende vers, og Hans Anker Jørgensen folder vielsens indhold ud på en forbilledlig måde, så man næsten glemmer, hvor vanskeligt det ellers er for os at formulere en egentlig vielsesteologi. Vielsen er ikke et sakramente, og det er ganske svært at præcisere, hvad vielsen egentlig handler om, når det ikke længere er seksualitet, forplantning og mangfoldiggørelse af slægten, som det var engang. Næstekærligheden er vi alle forpligtet på, både i og uden for ægteskabet, så hvad er det egentlig der gør, at vi er samlede her? Det svarer denne salme på.

I vers 3 erindres parret om, at de siger ja til både medgang og modgang: at dagene også med tiden vil være grå, og at man af og til må sige: "Dig kan man, grimme, smukke, / kun elske med Guds hjælp". Humor i salmer er en mangelvare, men Hans Anker Jørgensen kan i den grad

slippe afsted med at bruge det. Men hvad gør vi da, når dagene bliver grå og kys og knus er få? I vers 4 lyder det, at vi *sammen* kan søge hen til Gud og varmes ved en kærlighedsflamme, som ikke bare er vores egen, og vi kan bede Gud velsigne os, så vi kan ligne ham bare en smule og elske bare en smule, som han gør det. Med den hjælp og velsignelse kan vi i vers 6 tro og håbe, at vores kærlighed må række ind i evigheden.

Morten Skovsted

 Melodi

Som den eneste salme i '100 salmer' er denne salme forsynet med to melodier. Det skyldes, at teksten er skrevet med stærk inspiration fra Grundtvigs tekst, der i Højskolesangbogen er forsynet med disse to melodier - og de er efter udvalgets vurdering nogenlunde lige udbredte. Der er tradition for i salmehistorien at skrive i samme versemål som sin forgænger, hvis man er stærkt inspireret - eller stærkt anfægtet - af en tekst, hvorfor salmen så at sige har mulighed for at 'udkonkurrere' den gamle tekst. Evert Taubes melodi er en rolig og ligefrem melodi, mens Hans Holm har lavet en mere synkoperet og rytmisk præget melodi. Salmedigteren foretrækker Evert Taubes melodi.

853. Hvor kærlighed brænder

Benedicte Hammer Præstholm, 2010

Mel. Christian Præstholm, 2010

Der blev optaget to nye vielsessalmer i DDS i 2003. Den mest populære af dem - og en salme, der i det hele taget er blevet sunget ved mange bryllupper de senere år - er Johannes Johansens 'I blev skabt som mand og kvinde' (DDS 706). I nærværende tillæg er der optaget fire vielsessalmer i erkendelsen af, at der efterspørges nyere salmer, der kan italesætte den kirkelige vielses indhold og egenart. Selv om antallet af

kirkelige vielser er faldende, eksperimenteres der ofte med at synge andre sange - især fra Højskolesangbogen - ved mange bryllupper.

Med denne salme er der taget højde for den seneste udvikling i folkekirken, hvad angår vielser - nemlig de situationer, hvor 'I blev skabt som mand og kvinde' ikke giver mening at synge. Benedicte Hammer Præstholt har nemlig skrevet denne salme med henblik på, at den også kan anvendes af homoseksuelle par. Da hun skrev den, var hun medlem af Kirkeministeriets udvalg om folkekirken og det registrerede partnerskab, samtidig med at hun i sin Ph.D. har beskæftiget sig med blandt andet forholdet mellem teologi og homoseksualitet. Hun skriver selv om, hvordan folkekirken kan byde de homoseksuelle par velkommen på to måder: "den ene måde er ved at sige: 'kom indenfor, og brug det, vi har i forvejen'. Den anden måde er at sige: 'kom indenfor, vi har faktisk noget til jer'. Det sidste er salmen et forsøg på. Den er tænkt som en salme til to af samme køn, der gerne vil velsignes eller indgå partnerskab i kirken. Men det er ikke en eksklusiv salme, så den kan bruges af alle". Ved et arrangement, hvor Præstholt selv fortalte om sine salmer, blev det overvejet, at salmen også vil kunne anvendes ved livets begyndelse og afslutning - ved dåb og begravelse - som følge af de genkendelige og almene livsvilkår, som beskrives.

Salmedigteren udfolder sig her i et sprog og en stil, der er fyldt af mere eller mindre eksplicite bibelske henvisninger - eksempelvis de 'flammende fakler', som muligvis hentyder til det 'lynende flammesværd', der i 1 Mos 3,24 vogter vejen til livets træ - og traditionelle sproglige billeder. Men teksten er på samme tid erfaringsnær og sanselig, især i det afsluttende vers. Skabelsesberetningen i 1 Mos 2,7 klinger med i 3. og 4. linje: Gud formede mennesket af jord og blæste livsånde i dets næsebor.

Versene synes omtrent at være bygget op over en model, hvor de første 8 linjer er udtryk for livets vilkår, digterisk udtrykt med kærligheden (v.1), håbet (v.2) og troen (v.3) som omdrejningspunkt. De sidste tre linjer udgør i de to sidste vers en bøn om henholdsvis velsignelse af

samlivet og hjælp til at leve 'med varsomme hænder, med kærlige øjne og med nænsomme ord'. Det er interessant, at salmen bevæger sig omvendt i forhold til trosbekendelsen - man kan se en afspejling af 3. trosartikel i 1. vers, 2. trosartikel i 2. vers og 1. trosartikel i 3. vers.

Mads Djernes

Melodi

Det ganske særlige ved netop denne salme er, at digter og komponist er søskende. Melodien er skrevet i en - i lyset af komponistens øvrige produktion - ret traditionel melodik. På denne måde vil den lægge sig op ad de klassiske vielsessalmers tonesprog. Christian Præstholm påpeger selv, at de enkelte fraser er opbygget i en klassisk bueform med en betoning af versenes betydningsbærende ord. Fordi de to næstsidste linjer i alle tre vers er særligt inderlige - og for de to sidste vers' vedkommende formuleret som en bøn - har komponisten valgt at udtrykke dette musikalsk. Det gør han ved at benytte sig af kromatik - nedadgående halvtonetrin på de betonedede stavelser - som gennem musikhistorien har været anvendt til at udtrykke smerte og inderlighed.

854. Først af alt var kærligheden

Lars Busk Sørensen, 2001

Mel. Willy Egmosen, 2001

Lars Busk Sørensen har skrevet denne kommentar til sin bryllupssalme: "Det var, da vores yngste søn skulle giftes, at jeg kom til at se, hvor gamle og støvede bryllupssalmerne i salmebogen i grunden er, og jeg besluttede at skrive en ny. To bibeltekster kan anes bag ved den: Skabelsesberetningen i 1. Mosebog, og så de vers fra Første Korintherbrev kapitel 13, som vi kalder Kærlighedens Højsang, der hvor der tales om, at 'størst af alt er kærligheden'.

Bagved udtrykket 'Først af alt var kærligheden' ligger der den tanke, at dengang da der ingenting var, da var Guds kærlighed, og ud af kærlighed skabte Gud verden. Guds kærlighed er jo den skabende og livgivende kraft i verden, den kraft der får solen til at lyse og får græsset til at gro og får os til at stå op om morgenen med lyst til en ny dag. Derfor, når to mennesker bliver forelsket i hinanden, så er det Guds kærlighed, Guds kærligheds ånd der vækker længslen i dem.

Dette 'første Eden' som der tales om i første vers, er altså forelskelsens Eden. Der er livet 'en evig morgenfred'. De to kan slet ingen slange forestille sig i deres paradys. Kærligheden skænker dem den blindhed, der gør, at de kan se hinanden uden fejl og mangler, nyskabte i Guds billede.

Men de er jo kun mennesker. De vil ikke kun hinanden, de vil også sig selv. Selviskheden driver dem ud af forelskelsens paradys. Dér ud, hvor der findes både godt og ondt. Dér ud, hvor 'kærlighedens ord er nøgne' og sårbare, og hvor ordene ofte har en lang vej - gennem forbehold og forstillelse og misforståelser og uafklarede følelser - for at nå frem til 'hjertet som har kaldt', og når det kniber, må kærtegn klare det sidste stykke af vejen.

Bag de sidste to vers hører man et genklang af ordene fra første Korintherbrev, det vi kalder Kærlighedens Højsang, der jo er en lang opremsning af kærlighedens dyder: tålmodighed, mildhed, beskedenhed, uselvskhed osv, og der siges om kærligheden, at den "bærer ikke nag, men tåler alt, tror alt, håber alt, udholder alt".

Der sker så det, jeg kalder "kærlighedens kvantespring", det at Guds søn Jesus Kristus kommer for selv at bære. Et jordisk menneske bliver bærer af den evige Guds kærlighed. Derfor er kærligheden størst der, hvor den har sit vækstpunkt, under korset, under 'påskens nøgne træ'. Dér får de elskende nye øjne til at se hinanden, som de virkelig er, ikke bare som nyskabte i Guds billede, men som dem, der i Kristus har modtaget syndernes forladelse. Dér er det nye Eden".

Lars Busk Sørensens introduktion viser, hvordan de bibelske tekster har inspireret ham til at skrive 'Først af alt var kærligheden'. Titlen spiller på Paulus' ord om kærligheden som *størst*, men ved at ændre *størst* til *først* kan Busk Sørensen vælge skabelsen som sit udgangspunkt. Lars Busk Sørensen genbruger således bibelske steder og kan med meget få midler gøre dem mere nærværende for læseren. I fortællingen om skabelsen af Adam og Eva (1 Mos 2) hører vi ikke noget om, hvordan de lærer hinanden at kende. Det er, som om Adam uden videre indser, at her er den hjælper, han har brug for. Derfor reagerer han med begejstring, da han ser hende. Men er mands og kvindes første møde altid så ligetil? Næppe, og det får Busk Sørensen fint frem med ordene om, hvordan de "rørte sky hinandens knæ". Brudeparret får på den måde mulighed for at mindes den spæde begyndelse på deres egen kærlighed (vers 1).

Et andet aspekt af kærligheden, som ikke så ofte kommer med ved en kirkelig vielse, er glæden over den fysiske side af kærligheden. Det er så vigtigt at få sagt, at længslen efter det andet menneske er skabt af Gud (vers 2), og at når kroppene hvisper "hud mod hud", så er dette kærlighedssprog "smukt for Gud" (vers 3). At det virkelig er sådan, får sin teologiske begrundelse i salmens sidste linjer, hvor Busk Sørensen beskriver, hvordan "kærlighedens dårer" (jf. Paulus' fremhævelse af Guds dårskab i 1 Kor 1,25 i forhold til menneskers visdom) får nye øjne "til at se / bag hinandens smil og tårer / Gud vor skabers billede". Hver enkelt menneske er skabt i Gud billede (1 Mos 1,27), og hvad det gælder om i ægteskabet, såvel som i ethvert andet menneskeligt forhold, er, at se Guds billede i den anden.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Den alsidige organist og komponist Willy Egmosen har til denne vielses-salme lavet en fin og lyrisk, ja nærmest romantisk melodi - bygget på klassiske melodikompositionsprincipper (sekvensering, modulation til dominanttoneart, toptone et stykke henne i forløbet) samt en elegant

septimudvidelse af en opadgående treklangsbyrning, der betoner subdominanten; dette er med til harmonisk at bremse det melodiske forløb hen mod slutningen. Ikke desto mindre er det vanskeligt at indføre nye melodier ved de kirkelige handlinger, hvorfor salmedigteren Lars Busk Sørensen fortæller følgende historie om denne salme: ”Man kan jo ikke så godt starte højtideligheden med at indøve en ny salme. Det problem løste de unge mennesker ved at sende en kopi af Willy Egmoses melodi ud sammen med indbydelsen. I vores familie synger og spiller alle på nær mig, og selv brudens familie på Færøerne fik den lært. Hendes søster havde nemlig meget apropos forelsket sig i førsteviolinisten i deres symfoniorkester. Så han kom på den måde ret ind i familien, og alle sang ved brylluppet i Hover Kirke med en entusiasme, som var det til en kædedans på Færøerne”.

855. Der gror en rose

Holger Lissner, 1996, 2013

Mel. Det dufter lysegrønt af græs, DDK 66

Holger Lissner fortæller selv om sin salme, at han skrev den til sin søns bryllup. Han fortsætter: ”Salmebogskommissionen overvejede at tage den med, men kunne ikke lide, at jeg i v. 4 skrev om sorgen som en rosenknop, der en dag vil briste. Men når vi i bryllupsritualet lover at høre sammen ”Til døden skiller os ad”, så er der sat ord på, at der kommer en dag, hvor den kærlighed, vi nu fejrer, vil blive ramt af den store sorg at miste det menneske, vi elsker mest. Og jeg syntes, at det var som en sort rosenknop, jf. Sibelius’ sang ”Svarta rosor” med Jussi Björling! Det ville jeg ikke lave om, og salmen kom ikke med i salmebogen. Nu har jeg ændret det til, at det er en streng, der vil briste, og så går det måske bedre”.

Nu kom den så med i ’100 salmer’, men uden den bristende rosenknop! Tankegangen er dog klart udtrykt, og billedet af strengen, der brister (vers 3) er da også klarere, end hvis det havde været en rosenknop, der bristede. Jeg ville i hvert fald umiddelbart opfatte det sådan, at når

knopper brister, så åbner de sig og springer ud i fuldt flor. Og det er jo ikke, hvad Lissner ønsker at sige.

I første vers handler det om en rose. Det siges ikke, hvad den er billede på, men den er tillidsfuld over for fremtiden, den har sin pragt fra Gud selv og kan slet ikke lade være med at bære frugt. Og så kan der ikke være tvivl om, at det er kærligheden, der sammenlignes med en rose, hvilket da også fremgår af den næsten identiske indledningslinje i vers 5: "Der gror en kærlighed på jord".

I vers 2 er kærligheden skildret som en stærk kraft, der fører to mennesker sammen. Mens f.eks. Johannes Johansen i sin bryllupssalme henvender sig til brudeparret som "mand og kvinde" ('I blev skabt som mand og kvinde', DDS 706), er der ingen form for kønsangivelse i denne salme. Så selv om den næppe er skrevet for også at kunne bruges ved vielse af to af samme køn, så er det faktisk en mulighed. Og uanset hvem, der skal giftes, er det vigtigt, at driften efter den anden tolkes som en længsel, der også fører til Gud som livets Gud. Og som giver oplevelser, der skaber stor fryd.

Glæden er en vigtig del af livet med hinanden. Den giver livsmod og taknemmelighed, så vi får lyst til at synge en tak, fordi vi er i live, "kan elske, få og give". Netop gensidigheden i parforholdet, hvor man ikke udelukkende giver eller udelukkende får, bliver hermed understreget (jf. vielsesritualets ord om at bære hinanden byrder og derigennem opfylde Kristi lov).

I stærk kontrast til vers 3 handler vers 4 om det at miste sin elskede. En dag "vil strengen bryde" (jf. Præd 12,6, hvor døden er skildret i billedet af sølvsnoren, der brister). Vi ved, det sker engang. En af de to bliver efterladt. Det smertes at tænke på det, og det eneste, der er at gøre, er at bede om, at det må vare længe, før det sker. Enkelt og realistisk mindes brudeparret dermed om, at de skal være taknemmelige for hver en dag, de får sammen.

Og så vender Holger Lissner tilbage til rosen og kærligheden i sidste vers. Rosen får os til at ane Guds rige. Ja, den udsprungne rose er både os og Gud. For det er kærligheden, der forener os med Gud og viser os, at vi er fundet af Gud selv. At være elsket er at være fundet af en anden. Og netop kærligheden har det særlige ved sig, at den både sætter fri og binder. Hvis kærligheden er ægte, så forsøger man ikke at lave den anden om, men viser sin kærlighed ved at respektere den andens forskellighed. Men kærligheden er samtidig det, der holder de to sammen.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Denne salme er et af nærværende samlings få eksempler på, at en ny salme er skrevet til en kendt melodi, hvis oprindelige tekst den bærer med sig. Salmedigteren har imidlertid valgt melodien til en salme, som mange efterhånden vil forbinde (også) med vielsen, nemlig forsommersalmen 'Det dufter lysegrønt af græs'. På denne måde virker det ikke forkert, at den anden tekst 'skinner igennem', når man synger den nye tekst. Endelig må det siges, at den skønne melodi har været en medvirkende årsag til at udbrede den oprindelige tekst - og derfor vel også kan være med til at bane vej for dens nye.

Begravelse, sorg og savn

856. Når den jeg har elsket er borte

Iben Krogsdal, 2011

Mel. Bent Fabricius-Bjerre, 2013

Salmen har tre vers, og ifølge Iben Krogsdal er tre vers det perfekte antal vers i en salme, der i bedste fald kan være et lille overgangsritual for den, der synger salmen. Iben Krogsdal lægger vægt på, at der i sidste vers ikke står ”vi tror på”, at du er der, Gud, eller ”vi håber”, at du er der, Gud. Der står noget langt mere krævende, nemlig ”så lov mig”, Gud, at du står klar. I den henvendelse er vi hinsides tro og håb og fornuft - her er vi afmægtigt elskende i en verden, hvor vi selv er små, og her trygler vi Gud. Og den tryglen kan vi også rette til Gud, selvom vi ikke tror på ham. Iben Krogsdal håber derfor, at måske-kristne eller deltidskristne eller af-og-til-kristne også kan tale med Gud gennem denne salme.

Om sidste vers fortæller hun: ”Da jeg skrev salmens sidste vers, så jeg helt konkret Thorvaldsens Kristusfigur for mig: Jesus som tager imod. Jeg kender ikke selv noget stærkere og mere sigende billede af Jesus end Thorvaldsens hvide, smukke statue, og selve figuren er så alment kendt, at det næsten er nok at ’nævne’ de himmelske, lysstærke arme - så står Jesus der i den syngendes bevidsthed. Mere skal der ikke til - det er en slags minimalteologi”.

Iben Krogsdals begravelsessalme har været trykt i salmesamlingen ’Fuldmagt’ (2013) samt i ’Syng Nyt-hæftet’ (2014), hvor salmen desuden er forsynet med kommentarer af Hanne Jul Jakobsen og Morten Skovsted. I kommentaren skriver de bl.a.:

”Salmen udtrykker på forsigtig og alligevel insisterende vis opstandeshåbet med udgangspunkt i den følelse af savn, som de fleste efterladte kender. Sagnet beskrives som en fysisk længsel efter at tale med og røre ved den afdøde. Der tages afsæt i den afmagt, vi efterlades i, når vi ikke længere kan nå vores døde. Når man som efterladt har det sådan, at man ikke ved, hvad man skal stille op med sin kærlighed, og når man ikke ved, om nogen hører en - så kan man kun håbe på, at Gud findes og har åbnet sin favn. Det er salmens

anliggende”. Og til slut peger de på, at håbet i salmens sidste linje knyttes til ”det levende håb, der blev forkyndt i dåben, hvor Gud første gang nævnte den afdøde ved navn”.

Salmens jeg har mistet sin elskede. Forbindelsen er brudt, men kærligheden er der stadig. Kærligheden bliver ved med at skribe af længsel, men den elskede kan ikke mærke det (vers 1). Den fysiske kontakt er borte, selv om man så gerne ville kunne røre sin elskede. Og igen er det en væsentlig del af smerten, at den afdøde ikke engang kan mærke det. Forsøgene på at komme i kontakt ved at kalde på den elskede forsvinder ud i intetheden ”som døende ensomme skridt”. Udtrykket er et billede hentet fra den hverdag, hvor den efterladte selv går ensomt rundt og fornemmer at have døden som følgesvend (vers 2).

Efter to vers, der beskriver den sorg, som man undertiden kalder ”den hjemløse kærlighed”, følger salmens tredje og sidste vers, hvor håbet om opstandelsen kommer til orde. Det sker ikke som en forkyndelse af opstandelsen, men i form af en bøn til Gud. Gud skal love at være til stede i døden og åbne sin favn for den elskede. Den åbne favn indgår også i dåbsritualet, hvor der læses fra beretningen om, hvordan Jesus tog imod de små børn: ”Og han tog dem i favn og lagde hænderne på dem og velsignede dem” (Mark 10,16).

Guds arme beskrives som ”himmelske, lysstærke arme”. Himlen er lysets sted. Gud er omgivet af lys, ligesom Jesus kan kaldes for lyset (Joh 1,9). Guds åbne arme er et billede på Guds kærlighed og skaber associationer til Jesu lignelse om den fortabte søn, hvor faderen falder sin søn om halsen og kysser ham til velkomst (Luk 15,20). For mange vil Thorvaldsens statue i Københavns Domkirke, som Iben Krogsdal selv henviser til, være en tilsvarende god hjælp til at forestille sig, hvordan Gud tager imod dem, der kommer til ham.

Og en ting mere: Gud skal også ”sige min elskedes navn”. I sin konfirmationssalme ”Hvem er Gud?” (851) beskriver Iben Krogsdal Gud som den, ”der altid kan huske dit navn”. Og mange vil forbinde omtalen af navnet med dåben, hvor barnets navn bliver nævnt. Salmen er desuden et markant svar ind i debatten om, hvordan vi skal forstå opstandelsen. Diskussionen om, hvorvidt kødets opstandelse skal

forstås bogstaveligt, så vi opstår med kød og ben, eller der er tale om en mere åndelig skikkelse, et særligt opstandelseslegeme, er en vedvarende diskussion. Men for den, der har mistet, drejer det sig først og fremmest om identitet. Gud skal tage imod min elskede som den, han eller hun er. Det drejer sig derfor ikke så meget om, hvorvidt *jeg* kan genkende min elskede til sin tid, men om at Gud vil kendes ved den døde.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Det er meget vanskeligt at 'indføre' nye begravelsessalmer alene af den grund, at det ikke er et gunstigt tidspunkt at stille det krav til menigheden, at de skal lære en ny melodi. Derfor har den meget alsidige komponist Bent Fabricius-Bjerre, der er mest kendt for hittet 'Alley Cat' og musikken til Olsen Banden-filmene, skrevet en melodi, man skulle kunne synge med på efter at have hørt den én gang. Om den hensigt lader sig opfylde, må brugen vise. Salmedigteren fortæller selv, at hun oprindeligt skrev salmen til en Allehelgen-messe, som komponisten Frederik Magle og hun lavede sammen i 2011. Siden har den fået flere melodier, men selv foretrækker hun Fabricius-Bjerrers melodi, især på grund af dens enkelhed. Om en af de øvrige melodier fortæller kommentaren til 'Syng Nyt-hæftet': "Majbritte Ulrikkeholm har skrevet en melodi, der kan høres på YouTube, hvor Ulrikkeholm lagde en video op, der allerede inden salmens udgivelse fik mere end 2.000 hits. Et tankevækkende udtryk for, at sange og salmer kan udbredes også via andre medier end de trykte bøger og til andre brugere end dem, der normalt synger salmer".

857. Som solskin over mark og hav

Jens Rosendal, 2001

Mel. Christian Dyrst og Per Warming, 2001

Jens Rosendal skrev i 1981 en 'Forelskelsessang' til sin livsledsager. Den kendes på sin begyndelseslinje 'Du kom med alt det der var dig' og er blevet sunget rigtig meget på de danske højskoler. Endvidere er den - måske fordi de yngre generationer kender den fra højskolernes morgensang - ofte blevet ønsket ved vielser. Nærværende sang - som nu ved sin optagelse i et salmebogstillæg med en vis ret kan kaldes salme - blev med overskriften 'Kærlighedssang ved et tab' skrevet som følge af, at Rosendal mistede samme livsledsager. Som en naturlig følge heraf er den optaget under afsnittet 'Begravelse, sorg og savn'.

I 'Sanghåndbogen', som er en kommentar til Højskolesangbogens tekster og melodier, beskrives de to sanges relation: de har "til dels samme ordvalg - 'solskin' og 'forårsblæst' - og [indeholder] en erkendelse af, at livet er livet værd, og at kærligheden har sin pris". Men med døden som baggrund får kærlighedens pris - sorgen og savnet som følge af tabet - en dybere dimension. Mens det står klart, at døden altid skiller elskende - og 'sorgen er en kærlighed, der er blevet hjemløs' - beskriver teksten kærligheden som evig og altomfattende: 'Som nåde dykker den herved / og fylder tid med evighed / så den vil altid vare' - og senere siges det om kærligheden, at den er 'livets bedste gåde'.

Som Rosendal skrev det i 'Forelskelsessang', gentager han i denne, at 'livet [er] livet værd'. Selv om teksten er præget af sorgen over at have mistet, er det takken over det, som livet med den elskede bød på, det væsentligste og det, der præger teksten.

Et citat fra førnævnte kommentar til Højskolesangbogen er med til at begrunde, hvorfor teksten kan anses for at være en salme: "kærligheden er et tegn på Guds indgriben (...) i sidste strofe af kærlighedssangen er

[den] et tegn på skaberværket”. Som et personligt, men alment udtryk for den efterladtes sorg og savn ved tabet af sin elskede, fandt udvalget, at det ville være oplagt at forsøge at lade denne sang blive en salme.

Mads Djernes

 Melodi

Teksten er skrevet som en direkte efterfølger af og til samme person som ‘Du kom med alt det der var dig’, ud over at de to tekster deler versemål. Men eftersom denne tekst er skrevet som en kærlighedssang - den bærer titlen ‘Forelskelsessang’ - og nærværende tekst er blevet til i forbindelse med et tab, var det ikke oplagt at lade dem deles om den samme melodi. Ikke desto mindre pointerer den ene af komponisterne, Christian Dyrst, hvordan der er et slægtskab mellem melodierne: ”Der, hvor melodien kulminerer (9.-10. takt), gør den det med næsten den samme vending som ‘Forelskelsessangen’ anvender i sin kulmination (11.-12. takt), ligesom tredie verslinje er et citat fra ‘Forelskelsessangen’ (5.-6. takt)”. Desuden forklarer han, at der er tilstræbt en stemning af ro ved mange tonegentagelser, og at pausen inden sidste verslinje er en ‘eftertænksomhedspause’.

858. Jeg er så bange for at dø alene

Johannes Johansen, 1980, 1995

Mel. Mads Granum, 2015

Johannes Johansen har udgivet sin egen salmebog med 292 salmer. ‘Min egen Salmebog’ (1996) indeholder bl.a. salmer til de kirkelige højtider og de forskellige kirkelige handlinger, men som afslutning har Johansen placeret en række salmer under overskriften ‘Til sidst’. Salmerne er meget personlige. De er præget af angst for døden og af smerte over de mange ting, der gik galt. Karakteristisk nok begynder en

af salmerne med ordene: ”Jeg vil så nødtigt leve mere / så nødtigt gøre fler fortræd” (nr. 285).

I salmen ’Jeg er så bange for at dø alene’ er det ensomheden, der truer og skaber angst. At dø alene er for de fleste noget af det værste, man kan forestille sig. Med billedet af stormnatten, hvor der ikke er læ, skildrer Johansen, hvor udsat den ensomme er. Herefter følger salmens gennemgående motiv, der er hentet fra Jesu lignelse om det sande vintræ (Joh 15,1-8). Her siger Jesus: ”Jeg er vintræet, I er grenene”. Lignelsen indeholder en stærk opfordring til ”grenene” om at blive siddende fast på vintræet, for ”skilt fra mig kan I slet intet gøre” (Joh 15,5).

Ud fra dette billede beder Johannes Johansen om, at få lov at være ”en af dine grene / o Jesus Kristus, kaldet livets træ”. Her ligger håbet. Her er den forbundethed med Kristus, som også giver håb om opstandelse, fordi Jesus ikke blot er et vintræ, men selve livets træ, som giver evigt liv (vers 1).

Billedet af træet og grenene bruges også i Folkekirkenes dåbsritual, hvor opdragelsen i den kristne tro har som formål, at dåbsbarnet ”må blive i Kristus, ligesom det nu ved dåben er indpodet i ham”.

I vers 2 kalder Johansen sig en af de mindste små. Det er et udtryk, der skaber tryghed, da Jesus netop er skildret som en, der tager sig af de små (jf. f.eks. dåbsritualets læsning om de små børn, Mark 10,13-16). Budskabet om Jesu opstandelse skaber tillid til, at vi også skal opstå (1 Kor 15).

Forstanden kan ikke begribe opstandelsen. Men det gør heller ikke noget, for det, der er afgørende for Johannes Johansen, er at være grebet af Kristus. Når mørket rammer ham, så er der ikke den mindste stribe klarhed. Ordet klarhed betyder her lys i modsætning til mørke; men det betyder også indsigt i forhold til den form for mørke, hvor vi ikke forstår noget (vers 3).

I vers 4 understreger Johannes Johansen, at viden og kunnen kommer til kort. De kloge kan komme med nok så mange forklaringer, men det hjælper ikke midt i dødsangsten. Hjælpen ligger i forbundetheden med Jesus: "Men er du klart og fast med mig forbunden, / så lad mig bare smuldre i min grav". Johansen bruger ikke vintræsterminologi her, men det er alligevel billedet af grenene og Jesu ord om, at de skal blive i ham, der ligger bag. Og med til de ord hører i Johannesevangeliet dette løfte: "Hvis I bliver i mig, og mine ord bliver i jer, så bed om, hvad I vil, og I skal få det" (Joh 15,7).

Kirsten Nielsen

Melodi

Mads Granum, der er en af de efterhånden ikke så få organister, der har en baggrund som rytmisk pianist og derved bibringer salmemelodierne noget nyt, har på redaktionsudvalgets opfordring skrevet denne melodi til en af Johannes Johansens melodiløse tekster. Melodiens 3. linje er en variation af 1. linje, mens 2. linje med sin trinvist opadgående bevægelse kontrasterer 1. linjes svagt faldende melodik. Det særligt interessante ved denne melodi er, at den rytmisk set i sidste linje halverer tempoet - ottendedele og fjerdedele afløses af fjerdedele og halvnoder. På denne måde 'strækkes' denne linjes tekst ud - og salmen går nærmest i stå på de sidste tre lange, ens toner. Denne effekt passer særlig godt på sidste vers' tekst: 'i min grav'.

Kirken og gudstjenesten

859. Herre, spræng den mur

Holger Lissner, 1972

Mel. Bo Gunge, 2015

Holger Lissner har kommenteret sin salme på denne måde: ”Det er en typisk 70’er-salme i sin kritik af den pæne kirke, der alt for ofte lukker sig om sig selv, og er meget pænere end dens herre. Men salmen er stadig aktuel. Kirken har altid en fristelse til at holde på pænheden frem for at vove sig derud, hvor mennesker lider. I ‘Løgumkloster-sangbogen’ havde den en rigtig kirkevælter-melodi af Peter Møller, men den var åbenbart for skrap, så den har fået en ny melodi. Men der er også kræfter i Bo Gunges melodi”.

Holger Lissners kirkesalme er, som nævnt, udgivet i ‘Løgumkloster-sangbogen’. Allerede i begyndelsen af 70’erne var der en stigende interesse for nye salmer, der kunne anvendes ved gudstjenester og møder. En gruppe medarbejdere ved Løgumkloster Højskole påtog sig, med Holger Lissner i spidsen, at samle og udgive et repræsentativt udvalg på godt 100 salmer af det allerede dengang ret store materiale. Sangbogen indeholder en del udenlandske salmer, som var blevet oversat til dansk, mens andre var skrevet af danske salmedigtere som f.eks. Holger Lissner, der havde 7 af sine egne salmer med og 14 af sine salmeoversættelser.

Salmen ‘Herre, spræng den mur, vi bygger’ er noget så usædvanligt for salmegenren som en selvkritisk salme. Kritikken er rettet mod kirkeinstitutionen; men Lissner regner sig selv med til kirken og derfor medansvarlig for de mure, vi bygger omkring tro og dåb. Fra at være en åben kirke med plads til alle, er den blevet til en institution, der beskytter sig selv og sin egen teologi. Kirken er desuden blevet selvtilstrækkelig, så den ikke opdager, at ude i verden er der mennesker, der lider og råber efter hjælp.

Derfor ønsker Holger Lissner, at kirkens port må rammes af ”stormens vindstød”, så det hængsel, der holder den lukket, må blive løftet af, og porten stå åben for alle. At det netop er et stormvejr, der skal rense ud, bringer skabelsesberetningen i Det Gamle Testamente i erindring. Den

glose, som traditionelt oversættes ved "ånd" kan nemlig også betyde "storm" (1 Mos 1,2; jf. fodnoten til bibelteksten). Samme dobbelthed giver god mening her, hvor billedet af et vældigt stormvejr, der rusker op i alt det gamle kan tolkes om Helligåndens virke (vers 1).

I vers 2 bliver de smukke glasmosaikker i kirkevinduerne brugt som billede på, hvordan vi som kirke gemmer os for al den uro, der finder sted udenfor. Man kan ikke se ud gennem glaseruderne, og derfor kan man nemt forholde sig i ro og lade som ingenting, så dagens gerning, dvs. alt det, der er brug for, ikke bliver gjort. Herpå omtales Ånden direkte som den, der blæser og dermed rydder op. Og den opgave skal den blive ved med, indtil kun Guds vilje sker.

I salmens sidst vers knytter Holger Lissner til ved profeten Jeremias' kaldelse, hvor Jeremias fik denne opgave:

Se, nu giver jeg dig myndighed
over folkene og rigerne
til at rykke op med rode og til at rive ned,
til at ødelægge og til at jævne med jorden,
til at bygge op og til at plante. (Jer 1,10)

Det er ikke nok at rive ned. Der skal bygges noget nyt op. Lissner beder derfor Gud om at rejse "dit folk af døde" (jf. Ez 37,1-14), så de kan gå ud og gøre Guds gerning. Perspektivet skal være universelt. Modsat det indelukkede, som kirken blev kritiseret for i første vers, skal kirken være et middel til, at "al verden kan dig møde / og dit rige bliver stort" (jf. missionsbefalingen i Matt 28,18-20).

Kirsten Nielsen

 Melodi

Denne tekst var en af dem, hvor redaktionsudvalget skønnede, at det ville gavne salmen at få en ny melodi. Ud fra de indkomne forslag blev komponisten Bo Gunges melodi valgt, fordi den passede særlig godt til teksten. Han fortæller selv om, hvad der har inspireret ham i arbejdet:

”Herre, spræng den mur’ er en spændende tekst fra Holger Lissner, hvor han er mere bister i udtrykket end jeg vanligvis kender ham. Åbningsbilledet forestiller jeg mig som pegende på Jerikos mure, og jeg fik et billede af noget ubønhørligt. Melodien var der på et splitsekund, men jeg lavede så en stærk, vandrede bas til at binde sammen med, og besluttede at det skulle være swing. Heri var der klart en tanke på de kulturradikale sange i Højskolesangbogen, leveret af digtere som Poul Henningsen og komponister som Bernhard Christensen og Herman D. Koppel”. På denne måde anvender komponisten melodians musikalske stilart - og dens konnotationer - til at ‘beskrive’ teksten.

860. Vi finder fred i kirken

Iben Krogsdal, 2014

Mel. Hans Dammeyer, 2014

Iben Krogsdal fortæller selv om sin salme: ”Salmen er en bestillingsopgave og blev skrevet til genindvielsen af Skjoldhøj kirke i foråret 2015. Mit opdrag var at skrive teksten til en moderne kirkesalme, som Hans Dammeyer skulle sætte melodi til, og jeg skrev egentlig otte vers, men det var for meget, så to vers røg ud. Jeg har skrevet salmen i en afdæmpet tone, men der er også diskret voldsomme billeder. For eksempel at vi i kirken kan komme med ‘visse’ (og dermed meget konkrete og brændende) ting, vi gjorde, selvom vi ikke ville.

Et særligt medieskabt billede på nethinden påvirkede mig, da jeg skrev salmens fjerde vers: Billedet af terroristen, der i Guds navn går ud og dræber. Som også kunne være billedet af magtmisbrugeren, der i Guds navn fordømmer andre. Eller billedet af den person, der har fundet sandheden og føler sig guddommeligt autoriseret til at hævde sig på andres bekostning. I salmen her er der ingen sandhed, der brænder i vores hænder - som bomber eller korstogssværd eller had - for kirken er ikke det sted, hvor vi får sandheden serveret, men snarere det sted, hvor vi får lov at blive befriet fra vores egne begrænsede sandheder.

Altså et ikke-fundamentalistisk sted. I den oprindelige salmetekst stod der faktisk "hvor ingen sandhed brænder/som had i vores hænder", men jeg har ændret det, fordi netop selvmordsbombere måske ellers træder for tydeligt frem".

Iben Krogsdals salme er, som hun nævner det, en bestillingsopgave, men dens budskab er ikke bundet til den konkrete lejlighed, den blev skrevet til. Salmens budskab er, at kirken skal være et åbent sted for enhver, dvs. for "alle os der falder" (vers 1). I kirken skabes fællesskab og håb (vers 2), for her er ånden til stede. Her er vi ikke selv i centrum, men "alle lyser lige smukt i gåden". Udtrykket kombinerer glæden over, at vi, fordi ånden er gået os i blodet, er som lys, og erkendelsen af, at det helt afgørende om forholdet mellem os og Gud er en gåde. Gåden kan her forstås som det overraskende i, at Gud vil have med os at gøre, "verdens største under"(vers 3).

Iben Krogsdal lægger i sin beskrivelse af salmen stor vægt på kirken som et "ikke-fundamentalistisk sted", og hver især kan vi tænke på situationer, hvor vi alligevel har brugt kirken og dens forkyndelse som "magt i vore hænder" (vers 4). Med det originale udtryk "vi helligånder luften sammen" får Krogsdal vist, hvordan Helligånden er fællesskabets ånd. Når "skabersolen smelter verdensvreden" er det tydeligt, at det er Gud, der som skaberen kan fjerne vreden fra verden. "Livets kors" knytter forbindelse til Jesu død på korset, som førte til liv for os. I vers 5 møder vi således hele treenigheden, uden at Iben Krogsdal bruger de traditionelle udtryk: Fader, Søn og Helligånd, og uden at hun følger den traditionelle rækkefølge. Endelig er kirken stedet, hvor vi oplever opstandelse gennem nadveren, og derfor kan Krogsdal opfordre os til at "gå ud og tag Guds kærlighed på ordet" (vers 6). Salmen kan fungere fint som udgangssalme.

Kirsten Nielsen

Melodi

Det er ganske naturligt - og særdeles oplagt - at komponisten til kirkens jubilæumssalme netop er kirkens egen organist, Hans Dammeyer. Efter en karriere i højskoleverdenen som musiklærer har han gennem de senere år bevæget sig ind i den kirkelige sangs verden som organist. Han er repræsenteret i Den Danske Salmebog med melodien til 'Du kom til vor runde jord', som har været med til at bære denne salme frem til stor popularitet. Denne melodi lader de tre første, lange verslinjer falde helt til ro i overgangene, mens melodien får mere fart i de tre sidste linjer ved at lave pauserne mellem linjerne så korte som muligt. Denne passer tekstligt særlig godt i første vers og er med til at variere de efterfølgende.

861. Herren svinger tryllestaven

Simon Grotrian, 2006

Mel. Jesper Gottlieb, 2007

I 'Syng Nyt-hæftet' (2014) skriver Hanne Jul Jakobsen en kommentar til denne nadversalme, der oprindeligt er udgivet i 'Salmeregn' fra 2007, og kommentaren gengives her for at formidle endnu et blik på Grotrians særegne salmeunivers: "Denne lille, magiske salme på tre vers drysser himmelsk tryllestøv ud over den syngende menighed. Simon Grotrians salme er sprængfyldt af bibelske billeder, men han åbner dem ikke for os med forklaringer og hverdagserfaringer. Han tør lade det mystiske forblive mystisk. Det gør hans salmer spændende at gå på opdagelse i, fordi de er som en stor katedral med højt til loftet og en masse kringelkroge, man ikke bliver færdig med. Simon Grotrian skriver tekster, der er malet med ord og sætningskonstruktioner, som ikke bare skal bruges, men opleves og sanses. Og her forsøges det så alligevel at sætte mysteriet på formel. Man kan udlægge salmen trinitarisk: første vers handler om Gud Skaber, der som sædemanden går ud og sår og spreder om sig med tro og håb og kærlighed i verden. Andet vers er Kristus i inkarnationen: at Gud skinner gennem det hele

og har flettet sin kærlighed ind i vores liv. Som Jakobsstigen, der gik fra himmel til jord, sådan når Gud os med sit lys, så vi kan være lys og hjertesalt i verden. Tredje vers handler om Helligånden i lysets stråler, der varmer glas og fængsler, så de springer og vi bliver frie til at leve i Guds lys”.

I vers 1 møder vi i et usædvanligt billede Herren som tryllekunstner. Det er et vovet greb, men tryllekunstneren er et billede på den, der kan noget, man ellers ikke kan. Det er det uladsiggørlige, der fascinerer ved tryllekunstneren, men hvor vi ved, at tryllekunstneren bedrager os, så handler det for Herrens vedkommende om, at *Han* netop kan det, vi *ikke* kan (jf. Matt 19,26). Andre steder kaldes noget sådant for mirakler, og det er netop dette ”umulige” - det, der ikke er af denne verden - vi kommer i kirke for at møde. Når Herren svinger tryllestaven over duerne på graven, så kan vi se for os, enten at han gør de små stenduer på gravstenene levende, som et tegn på sin livskabende magt og kraft, eller vi kan se for os, hvordan de døde derude en gang skal opstå ved hans kraft. I linje tre henvises der til 1 Kor 13,13 og i næste linje kan man se en henvisning til de mange så- og høstbilleder, Jesus benytter sig af, f.eks. Mark 4,1-9 og Matt 13,19-23.

I vers 2 lyder det at Gud ’blåner’ gennem altet. Det er ikke helt entydigt, hvem der ’blåner’, og hvad denne ’blånen’ dækker over, men salmedigtere er åbenbart glade for udtrykket, idet både Lisbeth Smedegaard Andersen og Iben Krogsdal bruger udtrykket adskillige gange, også som udtryk for det triste, det dybe og det uudgrundelige, mens Vibeke Gundelach i 833,2 bruger ordet i en lysere betydning. Simon Grotrian har selv sagt, at ’Herren svinger tryllestaven’ er en ”ensomhedssalme”, idet han bl.a. henviser til denne ’blånen’. Måske der kan tænkes en forbindelse til det engelske ’to feel blue’, som siden 1300-tallet har dækket over det, vi i Danmark mere forbinder med farven grå: at føle sig trist til mode.

I vers 3 findes begrundelsen for, at salmen er placeret som udgangssalme, dels fordi man de fleste steder går fra kirken ud på kirkegården, hvor duerne sidder på gravstenene, og hvor vi efter gudstjenesten kan

opleve verden som forvandlet, som magisk. Men også fordi man gerne skulle kunne opleve i gudstjenesten, at trængslen sprænges, og at vi sættes fri til at gå ud i verden på ny.

Der er noget tungt over udtrykket 'en morgenhæret', for mens man forståeligt nok kan være hæret efter en lang dags arbejde eller en vild nattetur i byen, så er det lidt skidt, hvis man er hæret om morgenen på kirkebænken, hvor man ellers burde være frisk. Da er der noget andet på færde: ensomhed, tvivl, søgen eller andet; men så meget desto større må da jublen være, når man - befriet fra alt det, der tyngede og hæmmede - kan løbe ud af kirken og ind i solens strålefavn.

Morten Skovsted

 Melodi

Nogle salmedigtere skriver på et bestemt versemål, mens andre finder det konstruktivt at skrive 'på' en melodi - hvor melodien i sig selv kan virke inspirerende. Om det sidste er tilfældet her, vides ikke - men salmedigteren oplyser, at nærværende tekst er skrevet på 'Hil dig, Frelser og Forsoner!' Alligevel - eller måske netop derfor - har Jesper Gottlieb givet salmen sin egen melodi. I storladen melodik med flere større spring og lange fraser gør han flittigt brug af en såkaldt 'seufzer-figur' - en 'sukke-figur', der traditionelt har haft til formål musikalsk at beskrive smerte, sorg og klage. Figuren består af nedadgående, trinvis figur fra betonet til ubetonet tid (se takt 2, 4, 6 og 8). Det er en af de hyppigst anvendte musikalske figurer fra en tid i musikhistorien, da man begyndte at beskrive tekstens indhold med tonernes indbyrdes forhold.

862. Gå i mørket med lyset

Sten Kaalø, 2010

Mel. Erling Lindgren, 2010

Sten Kaalø skrev i første omgang teksten til afsyngning under de pilgrimsvandringer, som finder sted i hans sogn, og han bad Erling Lindgren sætte musik til. Da 'Mission Afrika' i anledning af deres 100 års jubilæum i 2011 udskrev en konkurrence om en missionssalme, vandt denne salme, og alene dermed bliver det tydeligt, hvor mange sammenhænge den vil kunne bruges i.

Salmen, som er udgivet i 'Lysets utålmodighed' (2011), kan bruges i adventstiden, men også som udgangssalme. Den har sin styrke i sin enkle og nærmest meditative gentagelse. Vi bliver sendt ud af kirken med lys og trøst om, at vi ikke går alene. Vi bliver sendt ud med håb og pligt til at dele livet med hinanden. Vi bliver sendt ud som medvandrere blandt dem, der har brug for os.

Den meditative gentagelse af, at vi skal gå, sender os ud af kirken som lys i verden. Det lys, som kommer fra Gud, bliver til virkelighed, når vi går ud og deler det med hinanden.

Melodiens karakter er som nævnt nedenfor velegnet til gang, og det samme er teksten med denne gentagne opfordring: "gå". Der er ikke tale om lange sætninger, men om korte udsagn, der hver især kan foldes ud i tanker eller prædikener.

Vers 1 henviser til den mørke/lys tematik, der ligger i hele advents- og juletiden, men også findes i både det Gamle og det Nye Testamente, f.eks. Joh 1,5 og 8,12 (se kommentaren til 813 for yderligere belysning af dette tema). Vi får at vide, at vi aldrig går alene, og at vi skal gå ud i verden med lyset.

Der gemmer sig en sproglig genistreg i første og sidste vers, hvor der i bydeform befales både at gå og at komme. Det handler således ikke kun om, at nogen skal gå (væk) fra noget, eller at nogle andre skal

bevæge sig mod et mål, men også om at der er en, der allerede er gået i forvejen og siger "Kom!".

Vers 2 rummer menighedens fællesskab, dette at vi går sammen, og det at vi er syndige mennesker, der går "mellem skred og fald". Vers 3 berører solidaritet og diakonalt ansvar, mens vers 4 mere eksplicit handler om mission. Sidste vers er en gentagelse af vers 1 og understreger også på denne måde et cirkulært og repeterende element: at vi ikke bare skal gå, men gå og gå.

Morten Skovsted

 Melodi

Fordi denne tekst er skrevet som en pilgrimssalme, der skal kunne synges under vandring, er melodien tilpasset dette særlige forhold. Hvor ikke så få melodier kommer fuldt til deres ret, når de bliver akkompagneret, har komponisten Erling Lindgren givet sig selv det samme benspænd som gælder for teksten: denne melodi skal være så enkel, at den kan afsynges uden instrumentalledsagelse. Det opnås blandt andet ved, at melodikken i sig selv danner en akkordisk fornemmelse hos den syngende - og at melodiens fraser har en afbalanceret længde samtidig med, at de er afrundede på en måde, der leder videre til næste frase.

863. Må Herren lyse for din fod

Arne Andreasen, 2009

Mel. Arne Andreasen, 2009

Arne Andreasen fortæller selv, at han holder meget af mørket "når efteråret slukker for de lyse nætter, og man får øje på stjernerne. Når vinteren er så mørk, at man får øje på hinanden. Når biografmørket sænker sig, og de dybe strygere sætter scenen. Når strømmen går, og stearinlyset blaffer henover de sidste sider af den store bog.

Men inden i os skal der være lys. Og når noget eller nogen puster det ud. Eller tapper ilten og modet fra os. Eller laver en solformørkelse foran os... så må vi trække en livline og bede den store lysmester om akut assistance.

Og ham, der satte lyset i verden for at det skulle skinne på os, varme os og lyse os op - vil ikke noget hellere end det. Så bed ikke bare om et enkelt solstrejf. Vær frimodig og bed roligt om kaskader og lys i overflod. Det er en spidskompetence hos lysmesteren”.

Arne Andreasen er højskolelærer og betegner sig selv som sang- og salmeskriver. Hans salme er udgivet i 'Lysets utålmodighed' (2011) som salme til Bededag (første række), hvor den gammeltestamentlige læsning er Sl 67, der begynder med ordene: ”Gud være os nådig og velsigne os, / han lade sit ansigt lyse over os”. I '100 salmer' er den placeret under ”Kirken og gudstjenesten - Udgang”. Når den synges lige efter den aronitiske velsignelse, vil det blive tydeligt, at den selv indeholder elementer af en velsignelse. Ønsket om, at Herren må ”lyse for din fod” vil lyde som en genklang af såvel den gammeltestamentlige salme som ordene ”Herren lade sit ansigt lyse over dig og være dig nådig”. De måske lidt gådefulde ord i den aronitiske velsignelse om Guds lysende ansigt og Guds nåde bliver i salmen konkretiseret i ønsket om, at vinden må være ”varm og god”. Guds lys og nåde kan være noget så konkret som godt vejr på vandringen og en nem vej at gå (se hertil den keltiske velsignelse, 864).

Og så er der nok alligevel mere at sige om vejen, end at menigheden nu skal ud af kirken og begive sig hjemad. I bibelsk sprogbrug er vejen ofte et billede på selve livet. Når det f.eks. i en af de gammeltestamentlige salmer hedder: ”Dine ord er en lygte for min fod, et lys på min sti” (Sl 119,105), betyder det, at Guds ord er en hjælp til at leve livet i overensstemmelse med Guds bud. Første del af Arne Andreasens salme kan derfor tolkes som et velsignelsesønske, der handler om, at Gud må hjælpe os på livets vej.

Under salmen er der en henvisning til den gammeltestamentlige Sl 23, ”Herren er min hyrde”. Også denne henvisning peger på en billedlig forståelse af vejen. I salmen er Gud skildret i billedet af en god hyrde,

der leder sit får (salmisten) til de gode græsgange og de livgivende kilder. Videre hedder det i Sl 23, at "han giver mig kraft på ny", et udtryk, som Arne Andreassen overtager, men ændrer til et ønske om nye kræfter, når modet svigter. I god forlængelse af Sl 23 følger derpå ønsket om, at "dit mørke må blive morgengry".

I Sl 23 er mørket skildret som "mørkets dal", hvilket falder naturligt inden for hyrdebilledet, hvor hyrde og hjord bevæger sig gennem forskellige former for landskaber. Og salmisten fortsætter da også inden for billedet ved at begrunde sin manglende frygt med, at Guds stok og stav trøster ham. Hyrden skal nok forsvare ham med sin stok mod de vilde dyr og fange ham ind med sin hyrdestav, hvis han forvilder sig ud på farlige veje. Det, der skaber trøst hos den gamle salmist, er hyrdens styrke og omsorg.

Arne Andreassen vil med sin salme også modvirke angsten for mørket, men han gør det ved at ønske, at mørket må vige for lyset. Salmen begynder med det velsignende lys og slutter med "morgengry" og "lys i overflod". Lyset kan, som nævnt, bruges som billede på vejledning, men det er også muligt at forstå slutningen af salmen sådan, at lyset her knytter til ved en anden tradition, nemlig påskemorgenlyset. I så fald munder salmen ud i et ønske om, at det jordiske liv må føre frem til opstandelsen.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Musikere arbejder meget forskelligt. Nogle arbejder analytisk, når de skal skrive en melodi - tilrettelægger et forløb med frasering og harmonik - mens andre arbejder mere intuitivt ved at prøve sig frem og give sig hen. Komponisten Arne Andreassen - som også har skrevet teksten - beskriver, hvordan denne salme blev til "midt i et godt sangskrivnings-flow, hvor hver dag mødte mig med 'hvilken sang skal jeg mon skrive i dag?'. Efter en del sange i C- og G-dur begyndte jeg at spekulere for meget. Lukkede øjnene og ramte tangenterne - i en smuk

Db-dur. Og nogen havde trykket på stryger-knappen. Resten gik af sig selv. 3 akkorder med kanon-mulighed og Davidssalme 23 som klangbund. Da Db-dur ikke er den mest folkelige blev den udgivet i C-dur - og i denne samling ophøjet til D-dur :-)."

Som den eneste salme i nærværende samling kan denne som sagt synges som kanon - man skal sætte ind ved hver nodelinjes begyndelse.

864. Må din vej gå dig i møde

Keltisk velsignelse. Svensk tekst: Per Harling, 1997. Dansk tekst: Holger Lissner, 2005

Mel. Nickomo Clarke, 1989

Salmen er en oversættelse af en gammel keltisk velsignelse. Dens brug af vejen som billede på livet og ønsket om, at vinden må være en ven, har formentlig inspireret Arne Andreasen til dele af salmen "Må Herren lyse for din fod" (863).

Salmen findes også i en version med fire vers, hvoraf det første vers er en oversættelse af den keltiske velsignelse, mens de tre øvrige er skrevet af Holger Lissner. Her i salmebogstillægget har vi valgt kun at tage det første vers med, da salmen i den korte form bedre kan bruges som udgangssalme. Med blot et enkelt vers kan salmen nemt læres udenad, så den f.eks. kan bruges på pilgrimsvandringer eller synges af menigheden på vej ud af kirken. Ved en konfirmation har jeg været med til at synge salmen, mens først præst og konfirmander og derpå hele menigheden langsomt forlod kirken. Og kendte man ikke salmen i forvejen, blev den lært, når den blev sunget igen og igen, indtil alle var ude. Det var smukt at gå ud, mens vi syngende ønskede hinanden Guds velsignelse på vejen - og ikke, som det ofte er tilfældet, allerede var begyndt at tale om alt det, der nu skulle ske.

Holger Lissner har gjort opmærksom på, at det ikke er helt korrekt, at salmen står anført med ham som forfatter, når kun det første vers er taget med. For som han siger: "Min eneste indsats er to ord 'blidt' og

‘mildt’, som jeg føjede ind i vers 1 for at undgå melismerne, altså at skulle have to toner på én stavelse, så den blev fraseret ens i alle fire vers. Men de blev altså bevaret selv om de tre nye vers ikke kom med”.

Indholdet i salmen er præget af naturbilleder, som passer godt til en vandring, hvor vind, sol og regn spiller en vigtig rolle. I Det Gamle Testamente findes der i Davids Salmer en række salmer, der bærer overskriften ”Valfartssang” (Sl 120-134). De står i direkte forlængelse af den store Sl 119, hvor vejen ikke er en almindelig landevej, men selve livet under Guds gode styrelse (Loven). Valfartssangene kan i flere tilfælde tolkes i stil med Sl 119, så vejen også er selve livet. Salme 121 slutter med denne bøn: ”Herren bevare din udgang og din indgang fra nu af og til evig tid”. Læst ud fra overskriften kan bønnen gælde valfarten ned til helligdommen i Jerusalem; men den kan også være en helt dagligdags bøn om, at Gud må tage sig af den, der går hjemmefra og ud på marken for at passe sit arbejde. Og så er netop dette vers jo blevet en del af vores dåbsritual, hvor bevægelsen ud og ind, ud efter dåben og ind i Guds rige, omfatter hele det kristne liv.

Kirsten Nielsen

Melodi

Lige som teksten stammer fra den keltiske tradition, gør melodien det også. Den er skrevet af sangeren, komponisten og korlederen Nickomo Clarke, som er blevet særlig kendt for sine musikstykker, der bærer navnet ‘Harmonic Temple’. Han fortæller selv om disse firstemmige korsatser med tekst fra forskellige spirituelle traditioner, at ”når de synges gentagne gange på en åbenhjertig måde, udvikles der en særlig atmosfære - en følelse af at være i et helligt rum, der skabes af harmoniens lyd”. Nærværende melodi har en karakter, der gør den egnet til at synges igen og igen: en opbygning med velafbalancerede fraser samt en indledning, kulmination og afspænding - et veldefineret melodisk forløb.

Skaberværk, tak og bøn

865. Se ud og se Guds under

Sten Kaalø, 2011

Mel. Nu blomstertiden kommer, DDK 381

Sten Kaalø er forfatter og præst. I et interview har han fortalt, at han "skriver salmer, fordi der er et behov for det". Kaalø vil sige det samme som de gamle salmedigtere, men han vil sige det anderledes. To af Kaaløs salmer kom med i salmebogen, og begge viser, at det er muligt at tale anderledes om det samme. Det er i salmen 'Du kom til vor runde jord' (DDS 70), at han skildrer inkarnationens under, at Gud bliver menneske, med nogle enkle og dog overraskende billeder:

Du kom til vor runde jord,
barn, på bare fødder,
midt i engles julekor,
med Himlens frakkeskøder.

Også påskesalmen 'I den nat af stumme skrig' (DDS 239) indeholder spændende billeder, bl.a. udtrykket 'Tredjedagens lyse rum', som i øvrigt blev brugt som titel på en større udgivelse med salmer af 12 salmedigtere.

'Se ud og se Guds under' er udgivet i 'Lysets utålmodighed' (2011) som salme til 17. søndag efter trinitatis, første række, hvor den gammeltestamentlige tekst er Sl 19,2-7. Her lovprises Gud af himlen, der fortæller om "hans hænders værk" (jf. også Grundtvigs salme 'Himlene, Herre, fortælle din ære', DDS 392). Hvor såvel Sl 19 som Grundtvigs salme taler om himmelhvælvet og himmellegemerne, så har Sten Kaalø et særligt blik for de små ting og deres vidnesbyrd om skaberens storhed. Verden er fuld af undere, vi skal blot få øje på dem. I første vers bliver vi mindet om "fugl og træ og vand" og straks efter om "kærlighedens stunder". Naturen og kærligheden kan der skrives højstemt om, men enhver tendens til patos punkteres i næste linje: "og mus og løvetand". Over for himlens storhed og stjernerne stilles derefter "myrens stille flid". Så vældigt og omfattende er skaberværket.

Salmens jeg har for travlt i sin stræben efter penge til at se, hvad der sker i naturen, og for travlt til at huske at leve, mens tid er. Hans ønske er dog at være nær Gud. Kaalø bruger ikke traditionelle udtryk som at bo i Guds hus, men skriver, at han vil blive ”i skaberåndens glød”. Det er Gud som den levende, skabende Gud, hvis ånd gløder, dvs. det er en brændende kærlighed, der karakteriserer Gud (vers 2).

I vers 3 begynder Kaalø med en formulering, der peger tilbage til Sl 19's ord om Guds herlighed og Grundtvigs tale om Guds ære. Men i stedet for at bruge abstrakte begreber som herlighed og ære taler Kaalø konkret og viser, hvad det er himlen kan fortælle om, nemlig skaberværkets mangfoldighed, eksemplificeret ved ”sildens sammenstimlen”. Man kan se de mange blinkende sild, der svømmer rundt i store stimer, for sig. Og netop de fortæller om ”Herrens store glæde”. Det er en Gud, som fryder sig over selv noget så almindeligt som en stime sild. Det er en barmhjertig Gud, hvis barmhjertighed består i det ganske enkle, at Gud er her og giver liv til verden. Og så runder Kaalø af med et billede: ”som solens lys herved”. Så enkelt er det med Himlens vældige Gud, han kan også nå helt herved, for med ham er det som med solens stråler. Ligesom solen er Gud både ophøjet og ganske nær.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Denne salme tilhører den relativt lille del af de nyskrevne, der synges på en ældre, velkendt melodi. Som det imidlertid ofte er tilfældet, har salmedigteren valgt en melodi, der på en eller anden måde passer til teksten. Her har Sten Kaalø valgt den ene af de to melodier, som 'Nu blomstertiden kommer' kan synges på, og fælles for den gamle og den nye tekst er lovprisningen af skaberværket. Med et ord lånt fra grafologien kunne man her tale om et 'musikalsk palimpsest': selv om den oprindelige tekst ikke synges, vil den for de fleste, der synger salmen, alligevel ligge 'bagved' den nye tekst - og således vil dens

indhold blande sig med den nye tekst. Når det fungerer bedst kan det udvide en tekst - mens dette fænomen også kan virke kontraproduktivt, hvis den oprindelige tekst intet har til fælles med den nye.

866. Som et drivhus i en frostnat

Hans Anker Jørgensen, 2012

Mel. Caroline Borello Lerche, 2012

Salmen er udgivet i salmesamlingen 'Du siger det med blomster. Jazz- og popsalmes' fra 2013. Hans Anker Jørgensen skriver i forordet, at udgiverne håber "at give et vitamintilskud til fællessangen i folk og skoler og kirker - og i radio og tv - og på nettet". I en note til salmen gør han desuden opmærksom på baggrunden for salmen: "Denne 'grønne kirkevise' er skrevet på bestilling af Danske Kirkers Råd til projekt 'Grøn kirke'. Drivhuset i første linje kommer ikke kun fra drivhuseffekten, men også fra Søren Ulrik Thomsens bog 'Hjemfalden', hvor man i digtet 'At tabe det hele og bære det med sig' finder linjen: "At stå som et drivhus i Islands nat". Visen er i øvrigt inspireret af Halfdan Rasmussens 'Noget om billigrejser', der begynder "Jorden drejer om sin akse/ med en masse byer på". Hans Anker Jørgensen har desuden fortalt, at ideen om drivhuset ikke kun kommer fra Søren Ulrik Thomsens digt, men også fra en samtale, de havde, da de en vinternat fulgtes ad over Fyn.

Hans Anker Jørgensen har også taget salmen med i samlingen 'Du skal se dit land fra Vejrhøj, før du dør. Sentimentale viser, salmer, digte og tanker 70 år efter Auschwitz, befrielsen og Hiroshima' (2015). Denne titel giver mere af baggrunden for salmen: Det er ud fra erfaringer med krig, ødelæggelse og befrielse, hans salme skal forstås. Vores verden er en truet verden. Udenom er der kulde, som kan ødelægge væksterne, men trods alt er der udsigt til solopgangen og dermed håb for fremtiden. Solopgangen er her skildret som den solopgang, digteren ser fra sit hjem, men den kan også forbindes med det kristne håb, som i

Zakarias' lovsang (Luk 1,78) knytter sig til "solopgangen fra det høje" (vers 1). Verden beskrives som både "skøn og grøn og grum". At vi selv er medskyldige i det negative fremgår af skildringen af hjernen, "der kan være meget dum". Dumheden består i, at vi har glemte, at det ikke drejer sig om at være bedst. Trangen til hele tiden selv at komme foran de andre fører ikke noget godt med sig (vers 2).

Temaet uddybes i det følgende vers, hvor Hans Anker Jørgensen skildrer vores misbrug af det, Gud har givet os og gjort os ansvarlige for. I vers 4 opregnes tegn på, at det står dårligt til i verden: klimaændringerne, den nedsatte fertilitet, opløsning af familier, sult og "druknedød". Her kan man både tænke på de oversvømmelser, der kræver menneskeliv, og, i lyset af den senere tids flygtningesituation, på dem, der mister livet i forsøget på at forcere Middelhavet og komme i sikkerhed fra krig og fattigdom. Og hvordan reagerer vi så? Vi hylder markedsøkonomien. Derfor må vi bede Kristus, som har givet sit liv for verden, om at få bedre rådgivere og om at styrke samvittigheden (vers 5).

Vi lever ikke blot som i et drivhus, men også som i "en Noas ark for alle". Det er derfor den Gud, som reddede menneskeliv i arken under den store vandflod (1 Mos 6-9), vi nu beder om hjælp til at tage vare på jorden "på den livmor og de små". Billedet af jorden som en livmor skaber følelsen af varme og omsorg. Men vi har også ansvar for denne livmor. Der kommer en dag, hvor vi skal herfra, og derfor beder Hans Anker Jørgensen til slut: "vug mig roligt på din færge / ind til himmelsk morgensang!". Hans Anker Jørgensen fortæller, at færgen er den, han kan se fra Høve klit. Men som læser har man jo lov at bygge videre ud fra egne associationer. I græsk mytologi skal de døde færges over floden Styx for at komme til Hades, dødsriget. I kristen tankegang er det ingen dødssejls, men en rejse ind i himmeriget til noget så hjemligt som morgensang!

Salmen har i de to tidligere udgivelser 8 vers, ligesom der er nogle ændringer i enkelte af versene i '100 salmer'. I den længere version uddybes kritikken af vores vækstideologi, hvor det drejer sig om "Kul

på kedlen!”, såvel bogstaveligt som i overført betydning. Derfor må vi bede: ”Ånd på markedets eksperter / giv dem aktier i dit værk”. Og vi må bede Gud om at rense ”foragstens atmosfære / med dit evangelium”.

Salmen er en af de få salmer, der så direkte tager fat på tidens store problemer og tør sætte ord på, hvad det er, der går galt, når vi ikke tager vare på jorden og hinanden (se også omtalen af Hans Anker Jørgensens sociale engagement i kommentaren til 870).

Kirsten Nielsen

 Melodi

Fordi salmen er skrevet blandt andet med inspiration fra Halfdan Rasmussens ‘Noget om billigrejser’ og på samme versemål som denne, kan den synges på Mogens Jermiin Nissens melodi. Men musikpædagogen, organisten og komponisten Caroline Borello Lerche har lavet en ny melodi til denne tekst - og den kan heller ikke sige sig helt fri for at være inspireret af den oprindelige. Rytmisk set er den præget af ottendedelsbevægelser, og de trinvis, forholdsvis lange op- og nedgange dominerer. På denne måde formidles musikalsk den samme fortællende visekarakter, som salmens ‘forlæg’ har.

867. Gud ånder i kornet

Hans Anker Jørgensen, 2012

Mel. Caroline Borello Lerche, 2012

Salmen om skaberværket er én lang lovprisning af Guds tilstedeværelse overalt og en tak for alt det, Gud gør. Det drejer sig ikke om ”Gud i naturen” i panteistisk forstand. Gud er den skabergud, der åndede liv ind i menneskets næsebor og på den måde gjorde det til et levende væsen (1 Mos 2,7), og som stadig ånder sit liv ind i alt det, der er med til at gøre vores hverdag velsignet. Hans Anker Jørgensen skriver om Guds

velsignelse af verden, men bruger ikke store ord som velsignelse og nåde. Han beskriver, så vi kan se og høre, hvad vi måske ellers overser. Og så er der et tempo over de mange opremsninger, der river en med, når man læser eller synger salmen.

Vi bevæger os i første vers direkte fra kornet og naturens verden til kunstens verden med musikkens forskellige instrumenter og elskovskunsten. De store oplevelser, og så den stilfærdige syngen børnene til ro, når de skal sove.

I vers 2 får vi en anderledes skildring af julenat. Det er Gud, der ånder sit liv ind i begivenhederne, ja, selv i "dampen fra mulen" på æslet, som selvfølgelig er netop det æsel, Maria red på, da de rejste fra Nazaret til Betlehem. Og Josef, ja, han passer, hvad han skal, ligesom hyrderne. Josef er ofte en overset person i julefortællinger og julesalmer, selv om han i Matthæusevangeliet faktisk har en vigtig rolle. Hans Anker Jørgensen giver Josef den særlige plads, der er hans, ved at tale om ham som en, der "passer sit kald".

Fra fødslen julenat bevæger vi os til ethvert barns fødsel. Og nu er forbindelsen til menneskets skabelse helt direkte: "Gud ånder i lunger". Men fiskene ånder jo også gennem deres gæller, så de skal med. Når vi ånder, er vi i live, og så kan vi også tale, både om krigens gru og om det, vi alle håber på: "en dag uden krig".

At blive åndet i nakken er normalt ikke noget, vi bryder os om. Det signalerer overvågning, eller at nogen er ved at hale ind på os og måske snart vil overhale os i karrierkapløbet. Men i vers 4 er det Gud selv, der "ånder i nakken". Gud er der, lige bag dig, og ham kan og skal du ikke løbe fra. Gud ånder også i vore salmer og prædikener, og det er Gud, der kalder gennem den næste, der har brug for os. Men først og sidst ånder Gud i kornet. I vers 1 er det kornet i bogstavelig forstand, men her er det det korn, som Jesus taler om: "Hvis hvedekornet ikke falder i jorden og dør, bliver det kun det ene korn; men hvis det dør, bærer det mange fold" (Joh 12,24).

Alt dette er der grund til at sige tak for. Og det sker i salmens sidste vers, hvor Hans Anker Jørgensen samler nogle af de mange gode ting

fra de foregående vers i kort form. Hvor der i vers 1 var plads til at tale om "elskovens højder", bliver det i sidste vers til ordet "sex", som nu kan få lov at indtage den plads, som det næsten enslydende ord "sax" havde i første vers. Takken gælder nu også selve den ånd, Gud ånder ind i os, og den gælder maden, dvs. det som kornet kan blive til i form af det daglige brød. Og så runder Hans Anker Jørgensen salmen af med en tak for de "engle, der synger os alle til ro". Perspektivet udvides nu fra forældrenes vuggesang til englens sang for os alle.

Kirsten Nielsen

 Melodi

I nogle tilfælde kan man tale om et stilistisk sammenfald mellem tekst og melodi, der binder de to for en salme konstituerende elementer sammen. Denne tekst har seks linjer, af hvilke de fire er ret korte, og en sprogligt meget enkel stil med en række ord, man kun sjældent finder i en salme. Denne næsten enfoldige stil har komponisten Caroline Borello Lerche ramt rent musikalsk med sin meget enkle og fortællende melodi, der med sine løbende ottendedele binder de korte verslinjer sammen. Den enkle rytmik, der ikke lægger melodien til hvil et eneste sted, giver indtrykket af et liv - måske det levede liv, der udfoldes i salmens tekst.

868. Blinkende dråber

Ester Bock, 1994

Mel. Erling Lindgren, 1994

Ester Bock er især kendt som romanforfatter, men i 'SamtidsSalmer' (2001) er hun repræsenteret med tre salmer, herunder salmen om de blinkende dråber.

De tre første vers henvender sig til tre af vore sanser. I første vers er det synssansen, når vi betragter naturen en tidlig morgen med dugdråber og blågyldne farver, som lyser "fra himmelens silkesjal". Udtrykket appellerer til endnu en sans, nemlig følesansen, når himlen er som et blødt sjal. Endnu en måde at skabe en sanset stemning på er ved at bruge bogstavrim, som når Ester Bock skriver, at de blinkende dråber, "drypper i diset dal". Det er en æstetisk oplevelse at se ud i morgenen, men det er mere end det. Det er den verden, Gud har skabt og sat sine mærker på. Vores opgave er så at tyde Guds kode, at grunde over, hvad naturen fortæller os og blive opløftet ved det. De tre sidste linjer går igen som omkvæd og overlader dermed til os, der synger salmen, at tolke det, vi hver især oplever, når vi ser ud på naturen (vers 1), lytter til musik (vers 2), oplever nærheden med et andet menneske (vers 3) og tænker over universets storhed (vers 4).

I vers to er det høresansen, der aktiveres. Vi drages af fløjterne, ganske som vi blev løftet ved at grunde "på kodens ord". Vi lytter til musik og bliver berørt af den. Tanken går herfra videre til alt det ubevidste i vores sind. Også det hører med til de mærker, Gud har sat på sin verden og er derfor ikke blot noget, vi selv finder på, som var det "tomhed og hjernesvind".

Med tredje vers føres vi videre til følesansen og de nære medmenneskelige forhold, hvor vi rører og mærker hinanden. Også "ømhed og kærlighed" er tegn på, at Gud har skabt denne verden og os, for kærligheden kan netop kalde "de store mirakler frem".

I sidste vers føres vi ud i universet, hvor galakser og planeter svæver rundt, som om de var vise profeter. Også denne fjerne verden kan forkynde om Gud. Alene deres eksistens vidner om, at Gud har indgået en evig pagt med sit skaberværk.

Salmen handler om Guds skaberværk, men er også velegnet til morgensang.

Kirsten Nielsen

Melodi

Den erfarne sang- og salmekomponist Erling Lindgren har skrevet melodien til denne tekst. Han skriver selv, at han har taget udgangspunkt i, at det er ”en moderne lovprisningssalme, hvor glæde og taknemmelighed er udtrykt i en lys D-dur-melodi i 6/8-takt”. Så vidt tonearten og den ’livfulde’ taktart, som lægger sig op ad tekstens karakter. Melodikken er præget af en række treklangsbrydninger, som stiller visse krav til den syngende, idet melodien hurtigt bevæger sig fra det dybe til det høje leje. Treklange er imidlertid også et symbol på det umiddelbare og ’urmusikalske’ - og derfor velegnede til musikalsk lovprisning. Endelig vælger komponisten at lægge femte linje på melodians højeste toner, så den får ”et helt klart højdepunkt på omkvædet - ’Gud har sat mærker på jord’”.

869. To gyldne sommerfugle

Nis Petersen, 1926 v. 1 og 2. Hans Anker Jørgensen, 1989 v. (1,) 3 og 4
Mel. Caroline Borello Lerche, 2012

Salmen om sommerfuglene er udgivet i samlingen ’Du siger det med blomster. Jazz- og popsalmer’ fra 2013. Under salmen har Hans Anker Jørgensen markeret, at vers 1-2 er Nis Petersens, mens versene (1,) 3 og 4 er hans egne. Salmen er yderligere forsynet med denne note: ”I løbet af det 20. århundrede ændrede synet på seksualiteten sig radikalt - fra ’djevlelsens fristelse’ til ’en Guds gave’ - og Nis Petersen bidrog nok til denne ændring, da han i ’Forår ved Mariager fjord’ (’Nattens Pibere, 1926’) skrev: ”En lillebitte skovmus fandt en anden/ og de - nå ja - de fristedes af Fanden/ og livet er så alt for, alt for kort!”. Da jeg stjal de to vidunderlige vers fra Nis Petersen til denne forelskelses- og bryllupssalme, var jeg nødt til at ændre det med ’fristedes af Fanden’ - til det noget kedeligere ’fik forårskuller i forstanden’”.

De to første vers i Hans Anker Jørgensens salme skildrer forelskelsen ved at fortælle om to sommerfugle, der mødes og følges ad bort, og to skovmus, der bliver helt forårskulrede. Forelskelsen smitter af på omgivelserne, så hele naturen blomstrer op (vers 1-2). Og bag forelskelsen står skaberen selv som den store mirakelmager, som vi kan bede om også selv at få del i hele den fryd, Gud har på lager til os. Ligesom det i vielsesritualet ikke kun handler om nogle få forelskelsesdage, så beder salmedigteren også om, at Gud vil så "evighedens frø i tidens ager" (vers 3).

Salmen slutter med en tak, fordi vi er skabt som mand og kvinde, og for det alt for korte liv med hvad dertil hører af krop, kærlighed, forstand og lykke. Og så udvides perspektivet, ganske som i salmen om drivhuset i frostnatten (866), til afslutningen engang, hvor "dine store vinger bær os bort" (vers 4).

Salmen begyndte med sommerfuglene, der mødtes og "otte gyldne vinger bær dem bort". Og den slutter med Guds vinger, der engang skal bære os bort. Billedet af Guds vinger er velkendt. I fortællingen om lovgivningen på Sinaj beskriver Gud sig selv i billedet af en ørn, der har båret sit folk ud af Egyptens fangenskab på sine vinger (2 Mos 19,4). I Sl 36,8 er det Guds vinger, den bedende kan søge tilflugt under, og i Ingemanns gendigtning af Sl 36 er det kærlighedsvingen, der er bredt beskyttende ud (DDS 31,3). Samme motiv kendes fra salmen 'Under dine vingens skygge' (DDS 50).

Billedet af Guds vinger kan undertiden nærme sig det trivielle, men fordi Hans Anker Jørgensen lader det spejle sig i sommerfuglevingerne og sommerfuglenes forelskelse i hinanden, får Guds vinger udvidet sin betydning, så det ikke alene handler om befrielse og tryghed, men også om Guds forelskelse i os mennesker, som gør, at vi engang skal bæres bort på hans store vinger.

Kirsten Nielsen

Melodi

Som en af nærværende samlings ret få melodier skal denne melodi udføres som *swing* - hvor to ottendedele udføres i en trioliseret version som en fjerdedel plus en ottendedel. Denne stilart indførtes i kirkesangen for omtrent fyrre år siden, hvor organisten og jazzmusikeren Willy Egmosse forsøgte sig med at overføre elementer fra den ene genre til den anden - og siden har flere forsøgt sig med det. Særligt de enkle og fantasifulde tekster - som denne - gør sig godt med denne form for melodi, der med 'klassiske' elementer som let varierede gentagelser giver en fængende og letlært melodi. Caroline Borello Lerche, der har arbejdet sammen med Hans Anker Jørgensen omkring en række salmer, synes at have ramt hans særlige måde at skrive på rent musikalsk.

870. Gudbenådet, højt begavet

Hans Anker Jørgensen, 1993
Mel. Christian Præstholt, 2015

Hans Anker Jørgensen har selv sagt om salmen: "Denne salme må ikke synges af folk uden humoristisk sans". Han skrev salmen på melodien til 'På Guds nåde i al våde' (Herrens røst, som aldrig brister), efter at en kirkegænger havde kritiseret ordene i denne salme af Grundtvig. Salmen blev trykt med melodi af Merete Wendler i 'Kærlighedens søn' (1999).

Når kun folk med humoristisk sans må synge salmen, hænger det nok sammen med, at mange vil studse over de første ord "Gudbenådet, højt begavet". Sådan skriver man vel ikke om sig selv her i Jantelovens land. Men det gør Hans Anker Jørgensen, for han overrasker ved at vise, at ordene betyder langt mere, end vi er vant til. Ordet gudbenådet bruges normalt om en usædvanligt dygtig kunstner, men uden at vi tænker nøjere over, at det er Gud, der har givet ham eller hende de usædvan-

lige evner. Det samme gælder udtrykket højt begavet. Vi taler om højt begavede mennesker, men igen uden at overveje, hvem der har givet dem de særlige gaver. Ved at indlede en takkesalme henvendt til Gud med disse udtryk får Hans Anker Jørgensen os til at fokusere på Gud som giveren i stedet for på egne præstationer. For vore evner er lige så meget en gave som sol og regn, himmel og hav (vers 1).

Også i det følgende vers drejer det sig om Guds gode gaver; men taknemmeligheden kan ikke stå alene. Der følger ansvar med gaverne, og derfor må han indrømme, at han ikke har forvaltet gaverne, som han burde. Guds reaktion på syndsbekendelsen er endnu en gave: syndernes forladelse ved nadverbordet. Det overdådige bord, som Gud dækker, minder om salmistens beskrivelse af Guds godhed i Sl 23, hvor Gud dækker bord og ”mit bæger er fyldt til overflod”. I Sl 23 er måltidet med det fyldte bæger et billede på Guds omsorg og passer godt ind i salmens indledende hyrdebillede ”Herren er min hyrde, jeg lider ingen nød”. I den gammeltestamentlige salme er der ingen syndserkendelse, kun glad taknemmelighed over at have Gud som hyrde og over at kunne ”bo i Herrens hus alle mine dage” (Sl 23,6). Hos Hans Anker Jørgensen er brød og vin derimod forbundet med Guds særlige gave: tilgivelse for det onde, vi har gjort (vers 3).

Vers 4 giver eksempler på det onde, vi gør os skyldige i. Sten og hårde stoffer i stedet for brød peger tilbage til Matt 7,9, hvor Jesus spørger, om en far vil give sin søn en sten, når han beder om et brød? Og svaret er selvfølgelig, at sådan vil en far ikke behandle sin søn. Men alligevel sker det. Og i dag er det ikke blot stene for brød, men også andre hårde ting: hårde stoffer (og så ville det ligne Hans Anker Jørgensens glæde ved at lege med sproget, hvis han med sin formulering også sendte en tanke til tegneserien ’Steen og Stoffer’!) I dette vers er Gud igen den givende, og parallelt med henvisningen til nadveren i vers 3 peges der nu på Jesu korsdød.

Verden er præget af uretfærdighed, de mindste ”tromles ned”, men Gud svarer med at åbne en ambassade for en ny retfærdighed. Ambassader er steder, hvor forfulgte kan søge tilflugt. Sådan er det også med Gudsriget (vers 5). I Guds hus er der plads til alle (jf. Joh 14,2: ”I min faders hus er der mange boliger” og Sl 23,6), og det skaber håb

(vers 6). Salmen kan derfor slutte med gavemotivet: Gud deler sit liv med mig, derfor er jeg "Gudbenådet, højt begavet" og kan synge min takkesang.

Hans Anker Jørgensen er en salmedigter med stort socialt (nogle vil sige politisk) engagement. Hans salmer har brod, rettet mod magthavere og kapital, hvilket nok var en af grundene til, at han blev næsten fuldstændig forbigået i 'Forslag til ny Salmebog' i 2000, hvor der kun var foreslået en af hans salmer medtaget, endda i en forkortet udgave. I løbet af høringsfasen stod det dog klart, at Hans Anker Jørgensen nød større agtelse blandt den syngende menighed end i Salmebogskommissionen, og han endte således med at få seks salmer med i DDS (68, 197, 249, 260, 369, 658).

Kirsten Nielsen

Melodi

Som nævnt er salmen skrevet med afsæt i en kirkegængers kritik af salmen 'På Guds nåde i al våde'. Der er nærmest tradition for, at hvis salmedigtere på den ene eller den anden måde skriver med udgangspunkt i en bestemt salme, så er 'hilsenen' til den ældre kollega at skrive på samme versemål. Således kan salmen naturligvis synges på denne melodi - og fik også en ny ved sin udgivelse - men redaktionsudvalget valgte alligevel at få skrevet en ny melodi af Christian Præstholt. Den stemningsmæssige modsætning i hvert vers - som også findes i 'Aldrig er jeg uden våde' - har komponisten valgt at udtrykke musikalsk ved at lade de første linjer ligge i mellemløbet og være ret statiske - både harmonisk og melodisk - indtil en trinvist opadgående kvint, der lægger op til anden halvdel. Den er beliggende i det høje leje, og efter en sekvensering slutter melodien med en trinvist nedadgående kvint, hvilket skaber en melodisk balance. Men det, der særligt karakteriserer anden halvdel, er harmonikken, der med sin kvintskridt-sekvens bevirker en bevægelse.

871. Du virker i det stille

Iben Krogsdal, 2011

Mel. Jesper Gottlieb, 2011

Iben Krogsdal fortæller selv om sin salme: ”Salmen er skrevet til ‘Lysets Utålmodighed’ ud fra Esajas 43,10-12. Jeg kan huske, at da jeg præsenterede teksten for ‘Holger-banden’ i Løgumkloster, forstod Holger ikke udtrykket ‘bjergart stille’, og vi diskuterede, om man kan skrive sådan i en salme. Jeg valgte at bevare udtrykket - måske fejlagtigt, for flere har studset over det - men jeg synes bare, det lyder så smukt - og så er der også en visuel skønhed over en Gud, der står og lyser bjergart stille.

Salmen slutter med, at vi - igennem Gud - bliver meget mindre høje. For mange år siden sagde min mands kloge forgænger i præstembedet, sognepræst Jens Gottlieb, en dag til mig, at man skulle komme i kirke for at finde sin rette størrelse. Det har jeg tænkt meget over, og det er den indsigt, jeg har skrevet videre på i salmens sidste linje, hvor mennesket bliver stort (‘meget’), mindre (‘mindre’) og alligevel lidt højt (‘høje’). Den sidste linje former via de tre ord rent visuelt en lille størrelsesbølge, et slags ‘bølge-u’, man måske som syngende kan vugge ind i”.

Salmen er, som Iben Krogsdal gør opmærksom på, skrevet til en af de gammeltestamentlige læsninger, Es 43,10-12. Teksten begynder med ordene: ”I er mine vidner, siger Herren...”. Iben Krogsdals salme er netop et vidnesbyrd om Gud. Hvert vers i salmen begynder med ordene ”Du virker i det stille”, og derefter udfolder hun, hvordan Gud virker. Udtrykket i vers 1, ”det er dig der sker”, er usædvanligt, men stærkere end det mere almindelige ”det er dig, der får det til at ske”. Krogsdal understreger Guds nærvær i verden, både når det er foråret, der kommer, og når det er menneskers liv, der bliver til.

I vers 2 er Gud lyset på vores vej (jf. Sl 119,105) og dermed en vejviser for os. Gud ikke blot lyser, Gud står der ”bjergart stille”. Iben Krogsdal henviser selv til skønheden i udtrykket; men det er også muligt at se en forbindelse til det velkendte billede af Gud som en klippe (jf. f.eks. Sl

62,3: "Kun han er min klippe og min frelse, / min borg, så jeg ikke vakler"). Gud er ikke blot en Gud, der virker i det stille, men også den stabile magt, vi kan stole på, også selv om vi synes, at noget ikke gik, som vi gerne ville have det.

Gud ser os, når vi ikke kan se Gud, himmelblinde, som vi er. Himmelblindheden får os til at fokusere alene på vore egne fejl, ja, vi dyrker dem "i sjælens dødsquarter". Men netop der, hvor vi kun ser nederlag og død, kommer Gud og befrier os (vers 3).

Iben Krogsdal skildrer i det følgende vers angsten. Det er som at gå i midnatsskove, "hvor mørket hvæser". Mørket er som et vilddyr, der truer os. Udtrykket skaber associationer til "ulvetimen", som er den time, hvor mørket og angsten er størst. Angsten er så stærk, at selv "engle mister hår". Normalt taler vi om, at angst kan få hårene til at rejse sig på kroppen; men her får den endog englenes hår til ikke blot at rejse sig, men simpelthen falde af. Men også da er Gud sammen med os (vers 4).

Angsten kan skyldes vore egne ambitioner. Vi synes, at alt ligger åbent for os. Vi har alle muligheder. Vi står ulmende i morgenlyset med al vores brændende lidenskab og energi og forventninger til fremtiden, men så kommer selvindsigten: Vi er blevet alt for store i egne tanker (vers 5).

I salmens sidste vers sammenfattes gudsbilledet: Gud "virker i det stille / trofast og på trods". Og mere end det: Gud er nærværende i en grad, så "verden flyder inde i dit øje". I det bibelske verdensbillede er jorden omgivet af vand, både vandet under jorden og vandmasserne i himlen. Hos Iben Krogsdal bliver verden placeret inde i Guds øje, så Gud omgiver det hele og ikke kan andet end at se os og vores verden.

Trille sang i sin tid i Jesper Jensens sang 'Øjet' om, hvor truende det er, at der hele tiden lurer "et øje i det høje". I Krogsdals salme er det vores redning, at vi er så tæt på Gud selv, at Gud kan lade sin nådedråbe falde roligt gennem os. Jeg ser nådedråben for mig som en kærlighedståre,

der frisætter os til at være dem, vi er. Ikke de store mastodonter, som vi selv bliver bange for, men mennesker, der under Guds nådige blik får vores rette størrelse.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Den meget organiske melodi har som gennemgående motiv en omvendt seufzer-figur (se melodikommentaren til nr. 861), som afslutter hver anden linje. Komponisten Jesper Gottlieb synes at være inspireret af det indledende omkvæd 'Du virker i det stille', eftersom han har skrevet en stilfærdig melodi, der kun i sidste linje 'folder sig ud' med en brudt treklang, der via den høje grundtone når en none. Karakteristisk for melodien - og medvirkende til at skabe dens rolige præg - er de takter, hvor de to første ottendedele deler tonehøjde, inden de to sidste bevæger sig trinvist enten opad eller nedad.

872. Vi synger for dig, Herre Gud, Helligånd

Sten Kaalø, 2010

Mel. Erling Lindgren, 2010

Salmen er udgivet i 'Lysets utålmodighed' (2011) som salme til Trinitatis søndag (første række), hvor den gammeltestamentlige læsning er 4. Mosebog 21,4-9. Teksten fortæller om en episode under ørkenvandringen, hvor Gud straffer sit ulydige folk ved at sende slanger, så mange døde af slangebids. Folket angrer, Gud tilgiver dem, og Moses laver en kobberslange, som de, der er blevet bidt, skal se på, for ikke at dø. I evangelieteksten, Joh 3,1-15, nævnes denne kobberslange, men nu som forudsigelse af ophøjelsen af Menneskesønnen.

Salmen er en lovsang til den treenige Gud. Det motiv, Sten Kaalø kan knytte til ved i den gammeltestamentlige læsning, er Guds kamp for os og tilgivelsen (vers 4). Men derudover er det andre bibelsteder, der præger salmen. Sten Kaalø er ud over at være forfatter også præst. Det mærker man f.eks. i salmens første linjer, som minder om slutningskollektens ord, hvor vi beder om at blive styrket i troen ”ved din Søn, Jesus Kristus vor Herre, som med dig lever og regerer i Helligånds enhed...”.

Og det er da også det gudstjenstelige rum, Kaalø fortsætter inden for, når han nævner både nadver og dåb som de steder, hvor den treenige Gud er aktivt til stede. Med de to ord ”milde” og ”våde” får Kaalø stikordsagtigt markeret, hvad der sker. Nadveren gør os milde. Der har vi selv modtaget vore synders nådige forladelse, og det må smitte af på vores måde at se på andre mennesker på. At barnet bliver ”vådt” kalder dåbens ydre tegn frem på nethinden, men peger også på det, vandet er symbol på: Vi skal neddykkes i vandet, for at den gamle Adam kan dø, og det nye menneske opstå. Med til at være menneske hører, at vi har fået Guds ånd, og den gør os i stand til at bede (jf. Rom 8,15: ”I har fået den ånd, som giver barnekår, og i den råber vi: Abba, fader!”).

I vers 2 er der genklang af den gammeltestamentlige salmes ord om at være kendt af Gud fra mors liv (Sl 139,13-16), men med udtrykket ”Himlens barnlille” bliver det nære gudsforhold konkretiseret. Sådan taler en far til sit barn. Gud er ikke blot til stede i digterens liv, men alt ”dit er mit”. Formuleringen svarer til den storsindede fars ord til den ældste af de to brødre i lignelsen om den fortabte søn (Luk 15,11-32). Det er ikke så tit, fokus rettes mod den ældste søn; men netop til ham siger faderen: ”Mit barn, du er altid hos mig, og alt mit er dit”. Vi ved ikke, hvordan sønnen reagerede. Lignelsen bliver først færdig, når vi selv giver vores svar. Og i Kaaløs salme er svaret: ”Tak, Herre!”.

Det er ikke kun i gode dage, Gud er der med sin nåde. Uanset hvor vi er (jf. Sl 139,1-12), og hvordan livet former sig, er Gud i Ordet, dvs. Kristus. Det sker gennem velsignelsen, hvor Herren lyser sin fred over menigheden, og når man befinder sig i ”tomhedens desperation”. Ordet

desperation betyder: at være uden håb. Sådan er det, når alt er tomt omkring en. Vi ødelægger, men Gud genrejser. Gud er almægtig, men almagten viser sig i det lys, "som julenat tændte", i Kristus (vers 3).

I det følgende vers er forladelsen af vores skyld en af de måder, Gud viser sit nærvær og sin kamp for os på. Det, vi beder om i Fader Vor, det sker "fra din plads på korset". Gud hører, når vi klager til ham, selv troen er en gave fra ham. Og han kan hjælpe os gennem selv "de strideste dage".

Salmen slutter med endnu en henvisning til Fadervor: bønnen om dagligt brød. Og ganske som Luther understregede, så er dagligt brød meget mere end den nødvendige føde. For Kaalø er det glæde over livet, og det er "opstandelsens solgyldne glød". Kaalø nøjes ikke med ordet opstandelse, vi skal se påskemorgensolen for os. Vi finder trøst i Guds ord, for Gudsordet kan løfte den sten, som er "ubærlig for én". Stenen kan være den sten, som kvinderne ikke kunne fjerne fra Jesu grav, men det er nok også den gravsten, som skal stå på vores grav. Graven skal åbnes engang ved det ord, der skaber nyt liv.

Kirsten Nielsen

Melodi

Komponisten Erling Lindgren har ladet sig inspirere af teksten som helhed, eftersom han peger på, at den er "en ret 'klassisk' lovsang, som jeg har forsøgt modsvaret med en 'klassisk' lovprisningsmelodi". Melodien er et eksempel på den tidløshed, som en række af de nyere melodier er udtryk for. Med udgangspunkt i en faglig ballast med viden om flere musikalske stilperioders melodik og rytmik viderefører Lindgren en 'dansk' måde at skrive melodier på, der har den danske fællessangstradition som centrum. Balance i melodiføringen, jævnlig rytmisk oplivning af fraserne og passende harmoniske udsving er nogle af de vigtigste ingredienser i sangkomponistens værksted.

873. Usynlige, som ingen kan beskrive

Hans Anker Jørgensen, 1990, 2008

Mel. Caroline Borello Lerche, 2008

Salmen om den usynlige og dog mærkbare og sporbare Gud er udgivet i 'Lysets utålmodighed' (2011) som salme til 1. søndag efter helligtrekonger, anden række. På denne søndag møder vi Sl 8 som første tekstlæsning, hvor det blandt andet lyder:

Når jeg ser din himmel, dine fingres værk,
månen og stjernerne, som du satte der,
hvad er da et menneske, at du husker på det,
et menneskebarn, at du tager dig af det?
Du har gjort det kun lidt ringere end Gud,
med herlighed og ære har du kronet det.

Desuden kan man høre den del af Paulus' brev til Kolossenserne, der indledes med ordene "Han (Kristus) er den usynlige Guds billede" (Kol 1,15) og som evangelielæsning den Markustekst, som er så nært forbundet med dåben: "Lad de små børn komme til mig" (Mk 10, 13-16). Alle disse tre tekster spiller med i salmen, som handler både om 'den skjulte Gud's uudgrundelighed, vores menneskelige handlemulighed og (med)skaberansvar - men også om 'den åbenbarede Gud', som vi møder i Kristus, og som vi i dåben får del i.

Salmen er en interessant replik til os mennesker, der har så mange ord at sætte på Gud, både hver især og som en luthersk kirke med ordet i centrum. I en sådan kirke kan det være godt at blive mindet om, at ingen kan beskrive Gud; at vi kun kan røre ham punktvis og intuitivt. Men det kan vi til gengæld også, og vi gør det blandt andet i de salmer, der - som denne - alligevel forsøger at indkredse, hvordan vi bliver berørt af det usynlige. Hans Anker Jørgensen har således ladet salmen kredse om det paradoks, at Gud på én gang er den store, usynlige, uudgrundelige skaber og kærlighedskraft (v. 1-3), og samtidig er konkret til stede i vore medmennesker - og i mærkbar erfaring af, at der findes håb og kærlighed i vores liv (v. 4). Vi kan ikke komme bag om Gud, og vi kommer til kort, når vi forsøger at finde meningen i det

fjerne, men meningen kommer til os i det nære, når vi røres og varmes af livet og hinanden. Da bliver det usynlige synligt. Det abstrakte bliver konkret, når vi finder vores plads som mennesker i Guds skaberværk og tager den opgave på os at være Guds hænder på jorden. I lyset af Guds fortsatte omsorg for os, hans skabninger, skal vi være medskabere og lys i verden (v. 5-7).

I salmen klinger en lang række øvrige bibelsteder og salmer med. Selve begrebet "Usynlige" om Gud henviser til en lang tradition for at opfatte Gud som usynlig. I Det Gamle Testamente gælder det, at ingen kan se Gud og leve (2 Mos 33,20), og i Det Nye Testamente nævnes det flere gange, at ingen har set Gud, f.eks. i Joh 1,18: "Ingen har nogensinde set Gud" samt Joh 6,46 og 1 Joh 4,12. For Luther er det tilsvarende væsentligt, at Gud Fader i sin ophøjethed og i sit inderste væsen er både usynlig og ubegribelig for mennesker, *men* at han har åbenbaret sig for mennesker i Kristus. Det er den pointe, der understreges i det citerede vers fra Paulus' brev til Kolossenserne (1, 15), og som er til stede også i dåben, hvor den usynlige Gud rører barnet gennem vandet; "hvor det usynlige bliver synligt", som Luther siger det om sakramenterne.

I vers 2 fornemmer vi Sl 90, der sætter skel mellem Guds evighed og placering uden for tid og rum over for os mennesker, der er skabninger underlagt tid og forgængelighed. Man kan også fornemme Brorsons gentagne spørgsmål over for skaberværkets storhed i DDS 15, 'Op al den ting': "Hvad skal jeg sige?".

I vers 3 sættes igen det lille menneske over for uendeligheden, og mennesket må spørge med direkte henvisning til Sl 8: "Hvem er jeg, at du skulle huske på mig?". Denne undren og spørgen fortsætter i vers 4 i en sådan grad, at det isner. Hans Anker Jørgensen kunne nemt have anvendt andre udsagnsord, f.eks. "ryster" eller "skælver", men han anvender bevidst "isner" hvilket må siges at være entydigt dårligt: livet og ånden isner og bliver fastfrosset, hvis vi bruger for meget fokus på at søge meningen, især hvis vi gør det i det fjerne. Vi kan se for os disciplene, der står og kigger op i himlen, indtil englene spørger dem: "Hvorfor står I og ser op mod himlen, galilæere?" (ApG 1,11). Underforstået: "Lad være med det. Det er *her* jeres liv skal leves nu". Og

disciplene vender da også blikket mod menneskelivet og går tilbage til Jerusalem. Det er det samme skifte i fokus, der finder sted i de tre sidste vers, hvor mennesket pludselig erindrer sig den gudbilledlighed, det er skabt med (1 Mos 1,27) og det ansvar, der i den forbindelse er lagt på mennesket. Vi har evne og dermed pligt til at ændre vaner ”før jorden brænder”, for Gud ”lagde klodens liv i vore hænder” (jf. ‘Menneske, din egen magt’ (DDS 370)).

I det sidste vers bliver det sagt helt tydeligt, at den usynlige Gud kan ses som et ‘solskinsvæsen’, sådan at Gud kan være vores sol, også ind i evighedernes evighed. Gud omtales kun som sol et sted i det Gamle Testamente, nemlig i Sl 84,12, men rent bortset fra, at solen er et alment symbol på det guddommelige, også i opstandelsen, så kan man henvise til Zakarias’ lovsang i Luk 1,78f, hvor det lyder: ”takket være vor Guds inderlige barmhjertighed, / hvormed solopgangen fra det høje vil besøge os / for at lyse for dem, der sidder i mørke og i dødens skygge”.

Morten Skovsted

Melodi

Med sit *swing* (se kommentaren til nr. 869), sin meget pågående karakter og sine mange tonegentagelser er denne melodi eksponent for en stil, der var gængs i tresserne og halvfjerdserne - eksempelvis til politiske protestsange. Fra komponisten Caroline Borello Lerches side er det måske en måde med det musikalske udtryk at beskrive den insisterende tone, der findes i Hans Anker Jørgensens tekst - samtidig med tekstens uhøjtidelige tilgang til salmegenren med en flittig brug af ord, der ikke tilhører et almindeligt salmevokabularium.

Også Merete Wendler har skrevet en melodi, som er udgivet i ‘Frømandens kys’ (2006).

874. Du tar mig som jeg er

Sten Kaalø, 2002

Mel. Hans Peter Soelmark, 2002

Vi har mange gode, gamle salmer, der formidler luthersk kristendom, men der er også nye salmer, der gør det - og gør det godt. En af dem er Holger Lissners 'Den Mægtige finder vi ikke' (DDS 414), og en anden er nærværende salme af Steen Kaalø, hvor denne på et letfatteligt og ligefremt sprog formidler kernen i Luthers kristendomsforståelse. Salmen, der er udgivet i bl.a. 'Lysets Utålmodighed' (2011), siger det allerede i første linje: at Gud tager imod os som de elendige syndere, vi er. Men Kaalø siger det på nudansk og med et lille sprogligt twist af en vending, vi allerede kender.

Vi mennesker kan finde på at sige til hinanden: "Du må ta' mig, som jeg er". Vi siger det som regel, når vi er pressede og godt ved, at vi ikke står helt godt. Det sidste forsvar i en konflikt bliver da en opgivende erkendelse af, at vi ikke kan leve op til alt det, vi gerne vil, og kun kan forlade os på den andens accept af os. Denne kendte sproglige vending drejer Kaalø 180 grader til en konstatering af, at præcis i den nøgne, overleverede situation kommer Gud til os med sit kærlige tilsagn og lover, at Han tar mig, som jeg er: når jeg er svag og ingenting er værd. Når jeg danser glad og vild. Eller som det hedder i det poetisk stærke vers fire:

Du tar mig som jeg står,
fuldstændig som jeg står og går, jeg får
forladelse for alt, hvad jeg forspildte

Bemærk rytmen og det sproglige overskud, der løber som en rød tråd gennem salmen. Og prøv om du hurtigt og flydende kan læse følgende op uden fejl: "af dåbens storm og skum, om skarpe skær" (v. 2) eller "og hvisk om skyld og blod, og brød og vin" (v. 5). Man kan synge det, og det er smukke ord, men det er svært, når man tænker sig for meget om.

Sten Kaalø har et anerkendt, skønlitterært forfatterskab bag sig, og det afslører sig i al denne sproglige mestring. Kaalø bruger sproget legende frit, og det er ham, der bestemmer. På den gode måde.

Salmen tager afsæt i en let erotisk tone, som bringer billeder fra naturen og menneskelivet i spil, f.eks. den sommerblide regn; et på mange måder sansestærkt billede. Salmen er en lovprisning af Gud som livets kilde og frelsens favn, i et sprog luget for indforstået dogmatik, men med tydelige bibelske billeder og et gudstjenesteligt udgangspunkt. Det er en salme, der kommer rundt om store dele af den kristne tros lære: skabelse, dåb, kors, Guds omsorg, velsignelse, frelse, frihed, nadver og evighed. Salmen egner sig til brug i gudstjenesten og kan i kraft af sin tematiske bredde og karakteren af 'kernesalme' bruges hele kirkeåret.

I vers 1 omtales både regnen, solens stråler og duggen - og det kendetegnende for de tre naturfænomener er, at de kommer ovenfra og ned, og at de rammer såvel korn som mælkebøtte og skrald som hegn. Dette ligner en direkte henvisning til Matt 5,45, hvor det lyder, at Gud lader sol så vel som regn ramme både onde og gode, både retfærdige og uretfærdige. I vers 2 er den syngende både et svagt og værdiløst barn, men også et trodsigt barn, der har nægtet Gud sin tanke, og alligevel tager Gud imod os. Ikke på grund af vores egen fortjeneste, men fordi vi i *dåben* er ført uden om storm og skum og skarpe skær. Associationen til de forskellige beretninger om Jesus og disciplenes oplevelser på søen er uomgængelige (se Luk 8,22ff, Mark 4,35ff og Matt 14,22 ff). I sidste linje henvises der til mangfoldige sammenhænge mellem Jesu kors og de kors, vi selv må tage på os, idet Jesu kors kaldes for vores 'redningsplanke'. Igen et originalt billede på korset, der elegant knyttes til de foregående henvisninger til søen: at korset er det, vi må klamre os til, når stormene raser.

Den sidste linje i vers 3 rummer lidt af en teologisk påstand, nemlig at Gud ikke vil andet end velsigne. Man kan underbygge en sådan påstand med mange bibelsteder, men lige så mange skriftord (og gamle salmer) vil pege på, at Gud også kan uddele andet end velsignelse, så det vil stå tilbage som en påstand mod andre påstande. Eller et evangelium om man vil, og det er under alle omstændigheder et synspunkt, der ligger

tættere på den moderne folkekirkeforkyndelse, end det gælder for mange af de gamle salmers vedkommende. Hvilket også er en af grundene til, at der skal skrives nye salmer: at ikke bare sproget og vores livsvilkår, men også teologien er under evig forandring.

Morten Skovsted

 Melodi

Organisten Hans Peter Soelmark, der har skrevet denne melodi, har ikke nogen stor produktion bag sig, men kender sin danske sangtradition. Melodien har nemlig - i ordets bedste forstand - en del lån fra diverse sange, og melodien lægger sig derfor ind i den danske sangtradition, som grundlagdes med fællessangen på højskolerne - og deraf naturligvis den lange række udgaver af Højskolesangbogen. I kommentaren til 'Syng Nyt-hæftet' pointeres det, at melodien er i samklang med sin tekst, når den ejer "en tilsvarende ublufærdig friskhed, der fører os ind i et univers med forårsforelskelser, lys og lethed".

875. Tak, Gud, for denne lyse morgen

Martin Gotthard Schneider, 1963. Dansk: Ingrid Schrøder-Hansen, 1983
Mel. Martin Gotthard Schneider, 1963

Jeg er næppe den eneste, der holder af denne salme, selv om man med rette kan kritisere både tekst og melodi for at være tyndbenet og banal. Salmen har fulgt mig siden barndommen, og som det gælder for mange af de gamle salmer, så er den blevet en del af min historie; den er vokset ind i mit DNA. Når jeg synger den, klinger meget forgangent med (bevidst eller ubevidst), som når man ser barndomsminder i de gamles øjne, når der juleaften synges julesalmer på lokalcenteret. Man kan næppe undervurdere denne erindringsfaktor i vores bedømmelse

af salmerne, hverken de gamle eller de nye, for det betyder usigeligt meget, om vi skal til at lære en salme at kende *nu*, eller om 'vi har kendt den altid'.

Thomas Laub beskriver i 'Musik og Kirke' (1920) dette fænomen, idet han forestiller sig en debat mellem en præst og en organist om salmevalget til en given søndag (side 7f). Laub forudser, at den diskussion vil blive afsluttet med en beslutning, der beror på smag og behag, f.eks.: "Menigheden holder så meget af disse melodier, jeg synes de er så kønne". Men, siger han, da er vi lige vidt, for "synspunktet der her blev anlagt, var jo rent æstetisk; behag eller mishag var det afgørende. Og dette behag vil i reglen vise sig at være grundet i hvad man er vant til, vanerne kan så være mer eller mindre fine, mer eller mindre musikalske. Dette er et lovligt lavt standpunkt at stå på...". For Laub er det væsentligt at gå tilbage til det historiske og spørge ind til, hvad kirkemusikkens rolle og berettigelse er, men det er en helt anden sag. Blot tror jeg - og det er som antydning min erfaring med denne salme - at mange af vores holdninger til salmer beror på vore egne vaner og vores historie med salmerne, og jeg vil erklære mig enig med Laub i, at dette standpunkt er for lavt. Vi må spørge ind til, hvad salmerne skal og kan og ikke kan, og med den begrænsning, der ville være i altid at synge det samme, blot fordi 'vi kender det', må vi synge nye salmer.

En af de salmer, vi kan synge, er 'Tak, Gud, for denne lyse morgen', der ikke kom med i DDS i 2002, selv om den allerede på det tidspunkt havde en lang historie bag sig og var både udbredt og indsunget.

Salmen, der på tysk hedder 'Danke, für diesen guten Morgen', blev skrevet af Martin Gotthardt Schneider til en salmekonkurrence i 1961, hvor den vandt førsteprisen og hurtigt fik stor udbredelse. Sangen blev også oversat til dansk i flere udgaver, heriblandt en verdslig udgave, langt fra den tyske originaltekst, der blev indsunget af Katy Bødtger og kom på Dansktoppen i 1964. Holger Lissner oversatte en udgave, der kom med i 'Teensangbogen' i 1982, men det er udgaven af Ingrid Schrøder-Hansen, der fandt vej til bl.a. 'Salmer og kirkeviser' (1984) og 'Tillæg til Den Danske Salmebog' (1994), og som også er medtaget i '100 salmer'. Salmen findes desuden i baptisternes Salmebog (nr. 8) i en

udgave/oversættelse af Birger Jonassen, hvor det kirkelige og frelses-historiske fylder mere end i nærværende udgave, og hvor der er tilføjet et 7. vers om den himmelske evighed.

At salmens tema er taknemlighed kan næppe overraske, og at både titel og salme sidder fast, når man først har hørt den, er også ret indlysende. Ser man bort fra det indledende og gentagne ”Tak, Gud”, så er der tale om ret korte og enkle temaer og statements i et ganske enkelt sprog og rimmønster (ABAB, bortset fra vers 1 og 6). Det er salmens styrke, at der er så mange gentagelser, både sprogligt og rytmisk, men det er naturligvis også dens svaghed, fordi det nemt kan opfattes som banalt og irriterende insisterende. Dog bør man huske, at der er tale om en børne- og ungdomssalme, og at man som altid kan koble de mere ”tyndbenede” salmer sammen med andre, mere vægtige salmer. Og dertil bør det siges, at hvor teksten nok er enkel og ligetil, så kommer den faktisk omkring en hel del væsentlige og tunge temaer, som man med udgangspunkt i salmen kan tage fat i.

I vers 1 siger vi tak for den lyse morgen og for den nye dag, for skaberværket er en ikke afsluttet proces. Hver dag er en ny skabelse, en ny begyndelse, og jeg er afhængig af meget mere end mig selv: jeg lever af det, jeg får givet, af Guds kærlighed og varme.

Vers 2 udvider takken til også at omfatte de relationer, jeg lever af og lever i. Det er stort og godt at være elsket, og det er godt, at selv dem, jeg ikke bryder mig om, endda mine fjender, har en kærlig og favnende Gud (jf. Matt 5,44: ”Elsk jeres fjender”). I vers 3 takker vi for de evner og kræfter, vi har fået givet, vel vidende at det forpligter, fordi vi er (med)skabere af livet. Vi er tilsvarende forpligtet på at lytte til de ord, Gud har givet os (jf. Matt 11,15 og 13,9: ”Den, som har ører, skal høre”), og vi har oven i købet fået skænket smuk musik (Luther siger: ”Jeg elsker musik [...] Den er en gave fra Gud, ikke fra mennesker. Den giver et muntert hjerte [...] Den første plads efter teologien giver jeg musik”). Vers 4 taler om noget så umoderne og væsentligt som glæden ved slid (jf. Luthers tanke om ’kald og stand’: dette at livet og gudsforholdet ikke skal udfoldes i klosterets eller præstestandens isolation, men i dagligdag og relationer), men også nødvendigheden af leg og dovneri, hvilket kan være nok så vigtigt - også for voksne - i en

tid hvor stress og nedslidning hænger. I vers 5 omfatter takken også den modgang, der uvægerligt er en del af livet, ikke mindst fordi Gud selv da holder fast ved os (jf. Sl 139, 10: "Din højre hånd holder mig fast") og vi konstaterer, at selv når livet består af stumper og fragmenter, så giver det mening hos Gud (jf. 1 Kor 13,12: "Endnu ser vi i et spejl, i en gåde, men da skal vi se ansigt til ansigt. Nu erkender jeg stykkevis, men da skal jeg kende fuldt ud, ligesom jeg selv er kendt fuldt ud"). Vers 6 samler det hele i en tak, ikke bare for dagen og alt det vi får - også i hans ord - men for *glæden* ved at leve denne lyse dag (jf. Fil 4,4: "Glæd jer altid i Herren! Jeg siger atter: Glæd jer!").

Morten Skovsted

Melodi

Denne melodi, som her optræder med anden rytmik i optakterne end vanligt (tre ottendedele), har en lidt anderledes historie end de fleste salmemelodier. Den blev lavet til en salmekonkurrence i 1961 ved det evangeliske akademi i Tutzing, hvor melodierne skulle være skrevet inden for genrerne jazz eller underholdningsmusik. Den blev sunget meget straks efter dens fremkomst, men blev ifølge en artikel i tidsskriftet *Zeit* anset for at være "en synd mod musikken og kirken". Ikke desto mindre har flere tyske kunstnere lavet cover-versioner af salmen, hvorved den er blevet kendt i kredse, der rækker langt ud over de kirkemusikalske.

876. Barmhjertige Gud

Inge Hertz Aarestrup, 2011

Mel. Aksel Kroghslund Olesen, 2011

Salmen er udgivet i samlingen 'Lysets utålmodighed' (2011) og er skrevet til 21. søndag efter trinitatis (anden række), hvor den gammeltestamentlige tekst er Ez 18,1-4a. Herren spørger profeten, hvorfor de dog bruger ordsproget: "Fædrene spiser sure druer, / og sønnerne får stumpe tænder". Herren venter ikke på noget svar, men befaler, at det ordsprog må de ikke bruge mere, for ethvert menneskes liv tilhører Gud. Ordsproget afspejler en kollektiv tankegang, hvor fædres synder nedarves på børnene, men sådan ønsker Gud ikke at behandle mennesker. Hvert enkelt menneske er ansvarligt for sine egne synder, hverken mere eller mindre. Ezekiels Bog har eksilet i Babylon som baggrund, og den kollektive tankegang kan meget vel have været brugt som argument for, at det var forfædrenes skyld, at det gik så galt, som det gik. Den undskyldning skal de altså ikke bruge fremover. Det kan virke som et slag i ansigtet, at de ikke længere kan tolke ulykken som andres skyld, men der er også det befriende i det, at den enkelte kun skal stå til regnskab for egen synd, ikke for generationers ophobede skyld.

Da 'Lysets utålmodighed' blev præsenteret for offentligheden, fortalte salmedigterne hver især om en af deres salmer, hvorefter deltagerne sang salmen. Inge Hertz Aarestrup havde netop valgt salmen 'Barmhjertige Gud' og fortalte, at den havde voldt vanskeligheder. Tekstgrundlaget hos Ezekiel var på bare fire vers og endda kun en del af vers 4. Ud af disse vers handlede de tre om, hvad man ikke længere måtte sige! Og så var der ikke meget tilbage at skrive ud fra. Men der var dog ordene om, at alle mennesker tilhører Gud. Anden linje i hvert vers understreger netop denne pointe: "vi tilhører dig".

Salmen består af tre vers, hvor hvert vers indledes med en karakteristisk af Gud. I første vers er Gud den barmhjertige, der er hos os i modgangen og giver mening til den lidende. Dette billede passer godt til de tanker, man gjorde sig under og efter eksilet: Lidelsen blev forstået som Guds retfærdige straf og dermed meningsfuld. Gud var

derfor hele tiden tilstede, og Gud viste sin barmhjertighed, da han førte sit folk tilbage til deres eget land. Inge Hertz Aarestrup formulerer sig ikke specifikt ind i datidens situation, men giver en karakteristik af Gud, som gælder til enhver tid.

Guds tålmodighed med mennesker er temaet for andet vers. Fordi Gud er tålmodig, kan vi bede om, at Gud må tænde lys i mørket, selv om vi må erkende, at vi har handlet ondt. Her handler det ikke om retfærdighed, men om Guds hjælp og nåde.

Den gammeltestamentlige læsning slutter med Ez 18,4a. Det betyder, at versets sidste sætning ikke er taget med: ”Den, der synder, skal dø!”. I Ezekiels sammenhæng drejer det sig om at placere ansvaret for ulykken på rette sted. I den kristne salme handler det derimod ikke om Guds retfærdighed. For hvis Gud alene var retfærdig, ja, så måtte enhver dø i synden. Men Gud er ikke blot barmhjertig og tålmodig, Gud er også hengivende. At Gud er hengivende betyder mere, end hvis man afslutter et brev med ”Din hengivne...” og med det lidt gammeldags udtryk vil vise, at man føler hengivenhed for den anden. I kristen sammenhæng sker den egentlige hengivelse på korset, hvor Jesus giver sig selv som offer for vores skyld. Udtrykket ”dit elskende hjerte bløder” kan derfor også forstås i den sammenhæng. Nok betyder det, at Gud holder uendelig meget af os og føler stor medlidenhed med os; men udtrykket kan også skabe forbindelse til korsdøden som den kærlighedsgerning, hvor Jesus gav sit blod for at frelse os.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Komponisten Aksel Kroghslund Olesen har gennem en årrække været tilknyttet Løgumkloster Højskole som musiklærer og været en del af det kulturelle og kirkelige liv i samme by, inden han for nylig er blevet organist. Han har skrevet både sange og anden musik, og har sat melodier til en række nye salmer. Han har et varieret tonesprog, men er i denne melodi på meget traditionel grund. Den har - med J. A. P.

Schultz' ord fra slutningen af 1700-tallet - et skær af det velkendte, og er derfor også en melodi, som hurtigt vil kunne tilegnes af en menighed. Det enkle tonesprog står i et passende forhold til salmedigterens enkle sprog, og fremhæver med god grund - ved at gentage den - versenes sidste linje, som indeholder salmens etiske påbud.

877. Du som er i det høje

Lisbeth Smedegaard Andersen, 2008

Mel. Aksel Krogslund Olesen, 2008

Lisbeth Smedegaard Andersen fortæller selv om sin salme: "Salmen er inspireret af Salme 130 og er en bønssalme. Den er skrevet på en klostertur til Provence, hvor jeg blev grebet af stilheden i cistercienserklostrenes kirkerum, der i selve arkitekturen kalder på og giver plads for bøn og andagt. Måske er der også lidt af Søren Kierkegaards ord om, at der er så mange stemmer i hverdagen, der råber højt om alt muligt, men evighedens stemme, der taler om det væsentligste af alt, taler ganske sagte - en erkendelse, der gælder også i dag".

Salmen er udgivet i 'Lysets utålmodighed' (2011) som salme til Bededag (anden række), hvor den gammeltestamentlige læsning er Sl 130, en af de kendte bønssalmer. Salmen henvender sig til Gud, som er i det høje, og skaber dermed en kontrast til den bedendes egen situation. Det er, som i Sl 130, "fra det dybe", der kaldes. Til trods herfor vover digteren at tro, at der er et sted i "selv det tungeste sind", hvor Gud kan bruge sin magt. Hvor den gammeltestamentlige salmist appellerer indtrængende til, at Gud dog må høre og lytte, bevæger Lisbeth Smedegaard Andersen sig direkte over i sin tillids erklæring. Den gamle salmist er bevidst om sin skyld og bekender, at hvis Gud behandlede et menneske ud fra dets skyld, så kunne ingen bestå for ham. Men han trøster sig med, at hos Gud er der tilgivelse. Og derfor kan han håbe på Herren.

Lisbeth Smedegaard Andersen taler ikke om skyld i de første vers af salmen. Det drejer sig her om kontakten med Gud. Inspireret af erfaringen af stilheden i cistercienserklostrene beder Lisbeth Smedegaard Andersen om at lære at tie og at vente i tro. Med ventemotivet knytter hun til ved Sl 130, hvor salmisten beskriver, hvordan han venter mere, end vægterne venter på morgenen, dvs. med fuld opmærksomhed (Sl 130,5-6). Men for Lisbeth Smedegaard Andersen ligger vægten på mødet med Gud i "en tostemmig stilhed". Vi får ingen beskrivelse af de mange stemmer, som Kierkegaard taler om, og som konkurrerer om opmærksomheden. Men alle kender vist til, at ens egne mange tanker står i vejen for bønner.

Modsætningen til "det tungeste sind" i første vers er glæden ved morgenlyset og dermed den nye dag med dens muligheder og glæden ved de kærtegn, vi kan dele med dem, der har brug for det. Formålet med bønner er ikke at forblive i en meditativ stemning og glæde sig over den, men at være til gavn for andre (vers 3).

Stilheden, glæden og til slut freden. Det er, hvad der er brug for. Men freden i sjælen forudsætter én ting. Og nu griber Lisbeth Smedegaard Andersen tilbage til Sl 130 og talen om skyld. Men hun gør det ved at udtrykke sin tillid til, at hun kan stole på Gud, "når du siger min synd er forladt". Så er mørket overvundet, og syndsforladelsen får sjælen til at lyse. Den lysende sjæl sammenlignes til slut med den blomstrende hvidtjørn og endda sådan, som den ser ud "ved nat". Det er på den mørke baggrund, lyset er stærkest.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Denne melodi er særpræget derved, at den i nogle tilfælde 'arbejder med' på det tekstlige indhold i første vers - eksempelvis ved en opadgående bevægelse på 'fra det dybe, min Herre og Gud' - mens den andre gange udgør et kontrapunkt til teksten - eksempelvis hvor 'det tungeste sind' ligger på melodien højest toner. Resultatet er

imidlertid, at komponisten Aksel Kroghslund Olesen med sine ikke helt enkle fraser lægger sig tæt op ad Lisbeth Smedegaard Andersens digteriske stil. At rytmeinddelingen veksler mellem 6/8 og 9/8 gør, at melodien er med til at bibeholde tekstens struktur ved at respektere linjernes længde.

878. Jeg fryser i mit verdensskrud

Simon Grotrian, 2006

Mel. Jesper Gottlieb, 2007

Salmen er udgivet i Simon Grotrians første salmesamling, 'Jordens salt og verdens lys' (2006). I salmens første linje skaber Grotrian en kontrast mellem det at fryse og det at være iklædt sit verdensskrud. Ordet verdensskrud kan give forskellige associationer. Det kan være det festtøj, som en verdensmand ifører sig, og det kan være vores jordiske dragt og dermed et billede på det syndige menneske. Uanset hvordan man tolker det, så giver det ikke den nødvendige varme. Varmen må Grotrian derfor tillidsfuldt søge hos Gud. For dér, hvor Gud er, dér blomstrer det. Blomstringen er tegn på, at det er sommer, så dér kan han finde den varme, der skal overvinde kulden. Når man forestiller sig de fyrretusind blomsterhoveder, kan man se dem som små munde, der rækker op mod himlen. Grotrian vælger dog at tale om "en mund af englekor" i stedet for om de mange munde, der bliver til et englekor. Ved at bruge entalsformen får han sagt, at de synger som med én mund.

Også i vers 2 beskriver Grotrian kulden, og her er der en kontrast mellem den isnende kulde og kærligheden. Derfor beder han til Gud som "du kære far i Himlen" (jf. Fader Vor). Man ville vente, at den frysende bad om Guds varme kærlighed; men Grotrian skaber et overraskende billede: "varmen fra en vintergæk". Når en vintergæk overhovedet kan siges at have varme at give af, så er det, fordi Gud er dens skaber. Det er ham, den får sin varme fra. Grotrian bruger også

vintergækken i en af sine andre salmer, hvor han kalder Guds nåde for en vintergæk (826). Vintergækken er en af de tidligste forårsblomster, som endog kan bryde gennem den frosne jord. Sådan er det også med Guds nåde og Guds varme kærlighed.

I tredje vers gælder bønnen endnu engang det at få varmen. Men kulden er beskrevet med et andet billede, nemlig en verden, hvor der ikke findes noget "livets brød". Jesus kalder sig selv for livets brød (Joh 6,35), så Grotrian ser for sig en verden uden Jesus. Og det er en verden, hvor det mindste strå giver et stød. Jeg forestiller mig en mark, hvor stråene ikke giver korn til brød, men udsender små stød, så man må holde sig fra dem. Det er ikke en verden, man kan leve i, og den svarer derfor godt til den kulde, han har beskrevet i vers 2. Bønnen er derfor endnu engang en bøn om varme; men nu føler han sig så kold, at han forestiller sig, at han ikke blot skal varmes, men tøs op, når det bliver forår (marts måned), ganske som var han "is og bjerg og rosenkvarts". Der skal en del varme til for at tø is op, men hvor meget mere så ikke for at smelte et bjerg eller mineralet kvarts, som Grotrian kalder rosenkvarts. Når man læser verset, er man i tvivl om, hvad der får Grotrian til at tale om rosenkvarts og ikke blot kvarts. Men læser man videre i næste vers, så kan "rosen" være med til at danne overgang til blomsterbilledet dér.

I salmens sidste vers forestiller Grotrian sig, at verden er "blind for Åndens drag". Sprogligt spiller han her på ordene ånd og åndedrag. I den første af Bibelens skabelsesberetninger hedder det, at "Guds ånd svævede over vandene" (1 Mos 1,2). Glosen, der er gengivet ved ånd, kan også betyde åndedrag, og i kristen tradition er stedet blevet tolket sådan, at Helligånden allerede var til stede ved tidernes begyndelse. Set i det lys er den verden, Grotrian forestiller sig, en verden, hvor ingen kan se, at Guds hellige ånd er til stede. Det er, som om det var før skabelsen, hvor der var "tomhed og øde". Her dør man og ender i sin sarkofag. I Det Gamle Testamente er menneskets lod døden. Men som kristen kan Grotrian bede Gud om at tage ham op fra sarkofagen og dermed ud af døden. Verbet "plukke" bruges normalt om at plukke blomster, som så kan stå for en tid, inden de visner (jf. Es 40,6-8). Men det afgørende for Grotrian er, at blomster kan bære frø, og planter man

et frø i græsset, så er der håb om nyt liv. Hos Gud blomstrer det ifølge salmens første vers. I salmens sidste vers ligger trøsten i selv at være som en blomst, hvis frø kan blive til nyt liv.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Komponisten Jesper Gottlieb har i ret konsekvent grad bygget denne melodi op omkring treklangsstrukturer. Bortset fra salmens midte i tredje linje, hvor en D-dur treklang fungerer dominantisk til parallel-tonearten g-mol, som herefter brydes med gennemgangstoner, så er det Bb-durs treklang, der allerede fra begyndelsen - som en sekstakkord - brydes opadgående. Samme opadgående brydning indleder anden linje, mens fjerde består af en hurtig og en langsom brydning af akkorden i grundform. Beskrevet med tekst virker det som en melodi, der er for skematisk, men den virker ikke sådan, når den synges.

879. Vi spreder hvor du samler

Dorte Roager Scharling, 1977

Mel. Min død er mig til gode, DDK 357

I lignelsen om de betroede talenter bebrejder de tre tjeneres herre den tjener, der fik den ene talent, at han blot havde gravet den ned. De to andre havde hver især fordoblet de talenter, de havde fået betroet, men det havde den tredje tjener ikke turdet give sig i kast med. For han kendte sin herre som "en hård mand, der høster, hvor du ikke har sået, og samler, hvor du ikke har spredt" (Matt 25,24). Det er dette udsagn, Dorte Roager Scharling spiller på i sin salme, men nu med den pointe, at det er os, der spreder, og Gud som samler, og os der tramper løs, hvor Gud sår. Hvor Gud er som pottemageren, der skaber sine krukker, er det os, der kun efterlader skår.

I vers 2 er ødelæggelsen så fundamental, at selv gudbilledligheden (jf. 1 Mos 1,27) er ødelagt. Vi skulle være et spejl af Gud selv, men vi splintrede spejlet. På trods af, at Gud tilgav os, talte vi andres fejl, ganske som det er tilfældet i lignelsen om tjeneren, der fik sin enorme gæld eftergivet, men ikke ville se bort fra den højst begrænsede gæld, en anden tjener havde til ham (Matt 18,23-35).

Over for Guds tilbud om liv og glæde stiller Dorte Roager Scharling i de første to linjer af vers 3 vores valg af magt og trods. Men netop her, præcis i salmens midte, ændrer stilen sig. Resten af salmen er formet som en bøn. De to sidste linjer af vers 3 er en bøn om tilgivelse og knytter dermed til ved de to sidste linjer af vers 2.

I vers 4 omfatter bønningen indholdet af vers 1: Vi beder om at lære, hvordan vi kan samle i stedet for at sprede og værne om den jord, Gud sår sin sæd i. Og tilsvarende i salmens sidste vers, hvor gudbilledligheden (jf. vers 2) er udgangspunktet for bønningen om, at vi må kunne leve, sådan som Gud har villet det, i indbyrdes kærlighed. Salmens første del er bygget op over modstillingen mellem Gud og os. Salmens anden del er en bøn om, at vi må blive som Gud, sådan som Gud har skabt os til at være.

Kirsten Nielsen

 Melodi

I salmekundskaben kaldes en melodi som denne en 'lånemelodi', fordi teksten så at sige låner en anden teksts melodi. Her er udlåneren dog temmelig anonym, eftersom denne melodi kan anvendes til en længere række af salmebogens tekster. Derfor er der ikke en bestemt tekst, hvis indhold 'klæber' til melodien - så den nye tekst tager ikke hverken smag eller farve af en anden. Melodien er enkel, prunkløs og let at lære - så den passer godt til tekstens enkle sprog.

880. Gud, gode Gud, o, giv mig hvile

Ole Sarvig, 1981

Mel. Thomas Reil, 2015

Ole Sarvig (1921-81) har en enkelt salme med i Salmebogen (DDS 720, 'Som året går' fra 1952) men hele tre salmer med i '100 salmer'. Alle tre stammer fra udgivelsen 'Salmer og begyndelser til 1980'erne' (1981), som består af salmer, Sarvig havde afleveret til sin redaktør, kort før han tog sit eget liv.

Sarvig var en af efterkrigstidens helt store forfattere, først som lyriker fra debuten under krigen og med en række digtsamlinger i midten af 40'erne. Siden som romanforfatter til fire romaner i årene 1955-63 og derefter også som anmelder, essayist m.m. Det religiøse og det mystiske var altid til stede i Sarvigs digtning, men efter en periode med sygdom og død i Sarvigs nærmeste kreds sidst i 70'erne oplevede han, at salmerne væltede ind over ham og ud af ham. Og så døde Sarvig. Det samme kan man beklageligvis sige, at hans salmer i nogen grad gjorde. Jeg tror, at Sarvigs salmer er blevet fravalgt, fordi han faldt mellem to stole, hvor ingen tog ham helt til sig. Han var på samme tid 'lidt for kristen' for de litterære (til dato er hans salmeudgivelser ikke nævnt under hans biografi på Wikipedia) og for 'ukirkelig' for de kirkelige. Sarvig meldte sig i en ung alder, efter en voldsom religiøs oplevelse, ud af Folkekirken, så hans mystiske oplevelse 'kunne stå ren'. Han var på ingen måde tilpas i en kirkelig institution, og han siger om sine salmer, at de er skrevet til "to, tre - få eller flere" og altså ikke til menigheds-sang.

Sognepræst Julie Damlund, som har beskæftiget sig indgående med Sarvigs salmer, gør i en mail opmærksom på, at to ting er meget gennemgående i Sarvigs salmer og Sarvigs kristendom:

"For det første at verden er transcendent, og der er en stadig spejling fra kosmos til menneske og tilbage igen. Prægnant udtrykt i digtet (fra Salmer og begyndelser, s. 39, vers 1)

O, hjælp mig Gud,
og tag mig ud
af disse rådne vande,
da skal jeg snart
med stjernens fart
rottere om din pande.

Bevægelsen fra sjælen til det helt store kosmiske perspektiv sker i ét nu. Spejlingen går også fra menneskets sjæl til den verden, mennesket bebor, som i 'Året' (DDS 720) hvor hjertets årer og arterier spejler træets grene. Sjælen og verden gennemtrænger hinanden og er ét, som i 894, v. 3: "tanken, der begyndte alt, - og på det svimle mønster i os". "Mønsteret" er både tanke, sjæl og liv, forstået på den måde, at det altid er til stede, både i det ophøjede og det profane".

For det andet, siger Damlund, er det en vigtig del af Sarvigs kristendomsforståelse, "at menneske og Gud har 'brug for' hinanden, at vi mennesker er Guds tanke og Guds længsel, ligesom vi med vores længsel søger Gud".

Som eksempel herpå nævner hun vers 5 og 7 af digtet 'Å, Gud, vær du min ånde' fra 'Salmer og begyndelser' (s. 52-53):

I verdens dybe gåde
lod du os blive til:
En tåreregn fra dybet.
Sig er det os, du vil?
Er vi den glæde, Herre,
i rummets dybe sang,
den sjæl, som du har ønsket
af duft og stof engang?

Nærværende salme, 'Gud, gode Gud', rummer flere af de ovennævnte elementer. Det er en samtale mellem digteren og Gud, som den syngende bliver en del af. Som det ofte gælder med den digter, der tager afsæt i sin egen eksistens (ligesom f.eks. Simon Grotrian, jf. kommentaren til 818), balancerer sådanne salmer på en hårfin grænse mellem det personlige og det private. Det kan tippe over og blive

fremmedgørende for den syngende, men det kan også blive intenst og stærkt som her, hvor det ene vers er en bøn om hvile (jf. Matt 11,28 hvor Jesus siger: ”Kom til mig, alle I, som slider jer trætte og bærer tunge byrder, og jeg vil give jer hvile.”). Længslen efter at hvile i en større sammenhæng kan de fleste forholde sig til, og idet ”søvnens spind” kan betyde noget forskelligt for os hver især: enten sløvhed, afhængighed, tvivl, angst, sygdom eller noget andet, så er også alle inkluderet i denne bøn. Vi beder Gud give os den hvile, der er i at blive blæst ren for det, der står i vejen mellem Gud og os, sådan at Han kan fylde os, og vi kan blive det vi er, selvom vi ikke ved det: et væsen, der ganske vist er kødeligt og forgængeligt, men alligevel kan finde hvile hos Gud. Eller i hvert fald kan søge det, bede om det og håbe på det.

Det lille vers taler således ind i både tidens eksistentielle uro og kollektive, åndelige sløvsind, mens det samtidig kommer omkring evighed og timelighed samt forholdet mellem væren og erkendelse.

Se mere om Sarvigs salmer i kommentarerne til 881 og 894.

Morten Skovsted

Melodi

Denne tekst forelå uden melodi, da redaktionsudvalget gik i gang med at vælge salmer til nærværende samling. Mens den ikke var ene om det, var den ene om at have et temmelig kompliceret versemål og et ret langt vers - og så var der kun et enkelt! Efter at udvalget havde fået nogle komponister til at skrive en melodi, blev det ekstra vanskeligt - for hvilket musikalsk udtryk skulle kunne yde Ole Sarvigs sproglige stil retfærdighed? Man endte med at pege på komponisten Thomas Reil, der tidligere har arbejdet med at skrive melodier til salmer. Han udformer de to første linjer i en lang frase - og gør det samme ved tredje og fjerde linje, inden han lader femte og sjette linje være et ekko af fjerde linjes slutning. Sjette linje folder han videre ud, inden han benytter stof fra tredje linje til at afslutte melodien med.

881. O, Gud bag svarløs dag

Ole Sarvig, 1981

Mel. Jakob Lorentzen, 2015

Med henvisning til ovenstående kommentar til 880 er det nogle af de samme temaer, der er på færde i denne salme, formuleret som en bøn til Gud: en bøn om at finde svar, ro og fylde i Gud. Det er, med Julie Damlunds ord, "en formulering af menneskets længsel, igen med en spejling mellem Gud og menneske: I sidste vers bliver mennesket selv til Guds vej af "dybe drømme, hvori, du spejled' dig". Mennesket længes efter Gud, efter at trænge igennem verden og nå frem til Gud bag den svarløse dag, bag himlens tag. Gud opfattes altså som opfyldelse, som mening, som det moment, hvor evighed og øjeblik er ét. Samtidig bliver mennesket i sin søgen til som svaret på Guds længsel.

Sarvig formulerer egentlig sin teologiske tilværelsestolkning allerede i 'Kristusstenen', som indgår i den første digtkreds udgivet i årene 1943-52:

Ikke den dybe søvn
som du søgte og fandt
i dagene
og kendte navn på
og ofte stod med i hånden
og tænkte

Intet af dette var Kristus

Men drømmen
digtet bag dagens lys.
I en af dagens timer
var det hos dig.
Og kristusstenen bandt
din tankes hvælving

Det, vi selv søger, tænker og finder er ikke Kristus. Kristus er "bag dagens lys", men alligevel det, der "binder tankens hvælving". Kristus er med andre ord dét, der får os til at hænge sammen og giver vores længsel retning. At søge ind i det indre, i sjælens dyb og ud mod "dagens lys", "himlens tag" etc. er egentlig den samme bevægelse. Eller rettere sagt, når vi søger "udad" i verden og tiden imod Gud, finder vi ind til sjælen (og omvendt)".

I vers 1, hvor mennesket tilsyneladende har oplevet, at der mangler svar, anråber det ikke desto mindre Gud i håbet om, at han vil vise sig, og anråbelsen virker så insisterende, at den grænser til vished, og i vers 2 konstateres det også med et "jo", at Guds nåde findes både her og der. Hvor kommer denne pludselige vished fra? Måske den kommer fra "tide-dåben", der forbinder vers 1 og 2. "Tide-dåben" er i øvrigt et ukendt ord, selv for Google, men der tænkes formodentlig blot på dåben, som nok er Ånd og Gud, men ikke desto mindre finder sted her i tiden. Det er åbenbart i dåben, at den råbende og længselsfulde sjæl finder svar, sådan at visheden om nåden har indfundet sig i vers 2. Samme vers 2 benytter sig i øvrigt af en række ord, der gør det nærliggende at tænke på pinse: "ånde på vor mund", "brus", "åndens stemme" og "lysets gemme".

I vers 3 har den søgende og bedende tilsyneladende fundet vej og retning i en sådan grad, at vi i efterfølgelsen bliver en vej, der enten er eller består af noget, som selv Kristus kan spejle sig i. Og til sidst kan vi således bede om intet mindre end at måtte være Kristi tid og Kristi ære.

Morten Skovsted

 Melodi

Komponisten Jakob Lorentzen er organist ved Holmens Kirke - hvorved han er efterfølger til store salmekomponister som Niels W. Gade og Thomas Laub - samt en fremtrædende korleder. Denne melodi er ganske særpræget, eftersom den hverken står i mol eller i dur; tone-

arten ligner mol, men har i stedet for det lave sjette trin et højt sjette trin. Derfor er den skrevet i den doriske toneart, som er en af mange kirketonearter, som anvendtes i middelalderen. Dengang fandtes der en toneart ud fra hver af klaviaturets hvide tangenter, så der altså er syv i alt, selvom kun de seks af dem kunne anvendes. Denne melodi betoner - som det er meget karakteristisk for doriske melodier - særligt melodiens første, femte og syvende trin samt undgår helt det sjette trin. Særligt ovennævnte Thomas Laub arbejdede i slutningen af det 19. og begyndelsen af det 20. århundrede med igen at skrive melodier i de gamle kirketonearter.

Bibelske salmer

882. Der går gennem verden en hinkende dans (Guldkalven)

Holger Lissner, 1993, 2015

Mel. Willy Egmos, 1994

Denne bibelske salme er udgivet i 'Lysets utålmodighed' (2011) som salme til 3. søndag i fasten, anden række, hvor den gammeltestamentlige læsning er 2 Mos 32,7-10 og 30-32 om guldkalven. Det kan i parentes bemærkes, at såvel den gendigtende salmedigter som menigheden på denne søndag skånes for de drabelige vers 11-29, hvor straffen rammer de dansende israelitter på voldsomste vis.

Holger Lissner skriver selv i 'Sangene synger i os' (2014) en kommentar til salmen: "1993 var et frugtbart år for min salmeskrivning. Jeg havde fået tre måneders studieorlov til at skrive salmer og fik skrevet en del. Året før var den nye alterbog kommet, hvori de gammeltestamentlige læsninger var indført, og jeg satte mig for at skrive nogle salmer, der forbandt Det Gamle og Det Nye Testamente.

Dansen om guldkalven er stadig et gyldigt billede på vores jag efter rigdom. Og jeg havde læst, at Baalspræsterne hinkede, når de dansede om guldkalven, som forestillede Baal. Det syntes jeg passede til at karakterisere vores jagen efter vinding. Omkvædet er dobbelttydigt, men det opdagede jeg først, da jeg havde skrevet de første 4-5 vers. Ikke så få har fundet dansebilledet stødende. De har svært ved at se for sig, at Jesus skulle danse. Men hvorfor ikke? Vel står der ingen steder, at Jesus dansede, men han sammenligner dog sin samtids modvillige med dem, der ikke vil danse, når børnene spiller på fløjte (Matt 11,17), så mon ikke også han har danset med ved brylluppet i Kana? C. J. Brandt lader i sin oversættelse 'Min sjæl, du Herren love' også englenerne danse, måske ikke pardans, men kædedans. "Hvor engle hist i kæde / om himmeltronens glans / Gud Herrens pris udkvæde / for livets sejrskrans" (DDS 12,4). Og i Jerusalems tempel har man lovprist Gud med dans (Sl 149,3), ligesom jøderne danser foran grædemuren ved løvhyttefesten.

Jeg skildrer Kristi dans som en kædedans med Kristus i spidsen som et modbillede til den traditionelle dødedans, hvor det er manden med leen, der fører an. Sidney Carter lader ligeledes i 'The Lord of the Dance' Kristus føre an i dansen, og C. S. Lewis lader i 'Løven, heksen og garderobeskabet' løven Aslan danse glæden og forløsningen ud i morgengryet efter sin opstandelse".

Når der ved salmen er anført 2015 foruden 1993, er det fordi Lissner her, så vel som i andre salmer, har foretaget et par små ændringer. I kommentaren ovenfor til 835, 'Gå gennem byens lange lige gader' er der nævnt en sådan tekstændring i pinsesalmen, og en anden har fundet sted i salmen 'Nu går solen sin vej', vers 2.

I DDS-udgaven af denne hedder det:

Vær med den, kære Gud,
der må sidde alene,
og den, der nu slider sig træt på fabrik!

Mens det i 2014, i 'Sangene synger i os' hedder:

Vær med den, kære Gud,
der må sidde alene,
og den, der nu kører i nattens trafik.

Det kan synes en beskeden ændring, men den vidner om en bevidsthed hos Lissner om, at salmerne skal være tidssvarende, og at meget kan forandre sig på tyve år. I 1993 var der vitterligt mange, der sled sig trætte på fabrik, men i dag hører den slags til sjældenhederne i Danmark (nu foregår det i Kina og Østeuropa), mens billedet af den, der kører ensomt i nattens trafik er mere tidssvarende.

I nærværende salme er ændringerne endnu mindre, men endnu mere betydningsfulde. I den oprindelige salme hed det i vers 1 "og de, der beruser sig blindt i dens glans", mens det i vers 2 hed "de øder vor dejlige klode". I begge vers er ordet "de" ændret til "vi", og det gør en ganske afgørende forskel. For nu er synden ikke bekvemt placeret hos et "de", men på et "vi", der altså også peger på salmedigteren og de syngende selv.

Denne 'udpegning' af synden hos et "de" stilles ofte over for et eksplicit eller implicit "vi": et vi, der hører Kristus til, et vi, der ikke forurener, et vi, der med andre ord er, som vi skal være. Denne modstilling var et tilbagevendende tema i redaktionsgruppens arbejde, idet flere af gruppens medlemmer var særdeles opmærksomme på og skeptiske overfor denne "vi/de" tendens. Vil man fordybe sig yderligere i denne problemstilling (om syndens (manglende) placering i nyere salmer), kan man læse Karens Horsens' artikel 'Om gamle og nye salmer' i 'Dansk Kirkesangs Årsskrift 1994' s. 34ff, hvor hun dog sondrer lige lovlig skarpt og polemisk mellem de gamle og de nye salmers syndsbegreb. Hvorom alting er, har Lissner været opmærksom på denne fare, og han har foretaget de nævnte ændringer.

Allerede i den første linje af vers 1 ser vi det, der karakteriserer den vellykkede bibelske salme: at den ikke blot beskriver en fortidig begivenhed, men evner at slå bro fra det fortidige til det nutidige. I kirken har man netop hørt læsningen om guldkalven, og så lyder det - i nutid - at dansen om guldkalven stadig finder sted, og at det er *os* (ikke *dem*, og som sagt: tak for det), der danser den ødelæggende dans.

I vers 2, linje 2 er der en henvisning til 'Du som går ud fra den levende Gud' (DDS 291), vers 3, hvor det lyder om apostlene: "Glæde og lys med dem komme til bys, / blomstre lad muld, hvor de træde!". Apostlene gjorde deres gerning, og de gjorde den godt, men nu trues deres blomster og frugter af en dans, der øder vor dejlige klode. Det er den stærkes ret, der tales om i vers 2, egoisme og systemtvang i vers 3, men i vers 4 introduceres en helt ny dans: den dans, der ledes af Kristus. I det samme vers hører vi nu igen, at blomsterne kan slå rod, og i vers 5 at det er en ynkelig flok, han fører frem i dansen.

Sidstnævnte er der fint bibelsk belæg for, men man kan alligevel som nutidig kirkegænger blive noget nervøs, ligesom disciplene blev det, da Jesus sagde, at det var vanskeligere for en rig at komme ind i Paradis, end for en kamel at komme igennem et nåleøje (Matt 19,23ff). Faren er nemlig igen, at man dømmes de andre ude - i dette tilfælde dem, der ikke har sorger og savn, samt dem der ikke er fattige, dumme eller svage. Mon det så stadig gælder, at den, der har det godt eller den, der

ejer en BMW ikke kan danse med? Spørgsmålet besvares måske i sidste vers, hvor det lyder trøsterigt, at alle får mod, hvor han kommer frem, og med diskret henvisning til Esajas 35,6 kan selv den, der humper, blive båret frem af rytmen, helt ind i Guds rige.

Salmen er også medtaget i Højskolesangbogens 18. udgave.

Morten Skovsted

 Melodi

Når teksten selv fortæller om en dans, må det være svært for en komponist ikke at skrive en dansant melodi. Det har Willy Egmose også gjort - og tilmed en dans, der skifter taktart i versets sidste linje, der danner salmens omkvæd. Flere musikalske traditioner mødes i denne melodi, der er et skoleeksempel på rytmisk *drive* og samtidig står i den doriske toneart. Salmedigteren Holger Lissner skriver selv om salmemelodiernes udvikling: "Sangen lever og bliver til i tidens brudflader, dér hvor livet skal finde nye former for at ramme tidens tone. Sådan er den reformatoriske salmesang opstået, sådan er den folkelige sang opstået af vækkelserne i 1800-tallet, og sådan er arbejderbevægelsernes sange opstået, negerslavernes spirituals, protestsangene i USA, rockmusikkens sange".

883. Fortæl dine børn (På vej mod Guds land)

Niels Johansen, 2010

Mel. Werner Knudsen, 2010

Niels Johansen var i mange år sognepræst ved Skovlunde kirke, men har siden 2006 også skrevet salmer. Salmen 'Fortæl dine børn' er skrevet til salmesamlingen 'Lysets utålmodighed' (2011), der indeholder salmer til de gammeltestamentlige læsninger.

Niels Johansens salme er skrevet til Skærtorsdags læsning efter første række, hvor teksten er 2 Mos 12,1-11. Det er beretningen om, hvordan israelitterne fejrede den første påske i forbindelse med udfrielsen fra Egypten. Niels Johansen skriver denne note under salmen: ”Det jødiske påskemåltid indledes med, at det yngste barn i familien spørger: ‘Hvorfor er denne aften noget særligt?’”. Salmen tager udgangspunkt i denne jødiske tradition og opfordrer til, at man fortæller sine børn om de svære kår, israelitterne var underlagt som slaver i Egypten. De skal høre om Moses, der førte folket ud, om Faraos og de ti plager og om pagt slutningen på Sinaj ”på vej mod Guds land”.

Det er ikke noget skønmaleri, Niels Johansen tegner af Guds folk. For med til det, børnene skal have fortalt, hører, at forfædrenes troskab var ”som flyvende sand”. Alligevel sørgede Gud for, at de kom gennem trængslerne (vers 1).

I vers 2 bevæger vi os videre frem til den kristne påske. Opfordringen til at fortælle børnene, hvad der skete dengang, bliver gentaget. Fortællingerne skal gives videre i generation efter generation. Beretningen om den kristne påske tager sit udgangspunkt i, hvordan Jesus blev fængslet og forrådt. Det er beretningen om ”en korsfæstet frelser i dødsenglens sted”. I den gammeltestamentlige beretning om den første påske pålagde Gud sit folk at smøre blod fra påskelammet på dørstolperne til deres huse. På den måde kunne den dødsengel, som Gud ville sende for at dræbe egypternes førstefødte, se, hvilke huse han skulle gå forbi. Ved den oprindelige påske blev egypternes førstefødte dræbt, ved den kristne påske ofrede Gud sin egen førstefødte for at frelse os. Og i modsætning til dengang var Gud ikke den bevæbnede og straffende Gud, men i Jesu skikkelse den, der bringer Guds fred og velsignelse.

Også vi bevæger os gennem en ørken. Der er ikke tale om en fysisk ørken, men om de prøvelser, vi hver især bliver udsat for. Men sammen med Kristus kan vi holde stand, for vi er ”på vej mod Guds land”. Landet er ikke en geografisk størrelse, men det Guds rige, som Gud har til os.

Salmens tredje vers begynder med en opfordring til i dag at fortælle om ørkenens dage, som vi nu har lagt bag os. For i dag holder menigheden påskemåltid i form af nadveren. Og så gentager Niels Johansen motivet med en troskab, der er som "flyvende sand". Det er os troløse mennesker, der samles om nadverbordet og fejrer Skærtorsdag "på vej mod Guds land". Vi mennesker er stadig, som vi var på Moses' tid. Vi har ikke noget at prale af, for også vores troskab er som det flyvende sand, man ikke kan bygge på (jf. Jesu lignelse om at bygge sit hus på klippegrund og ikke på sand, Matt 7,24-27). Men vi har lov til at stole på, at vi alligevel, for Kristi døds skyld, er på vej hjem til Gud.

Kirsten Nielsen

Melodi

Komponisten fortæller selv om, hvordan teksten var med til at bestemme, hvor arbejdet med melodien skulle tage udgangspunkt: "Teksten er bygget op om den jødiske tradition, hvor beretningen om udvandringen fra Egypten fortælles videre fra forældre til børn. Det fik mig til at tænke på den mundtlige tradition, der i tale og sang har bragt fortællinger fra generation til generation, og melodien er derfor inspireret af folkemusik - med mindelser om irsk eller skotsk tone - med brug af kirketoneart (mixolydisk, der ligner dur, bortset fra det lave syvende trin, som i melodien harmoniseres med en C-dur-akkord), der også sender fornemmelsen tilbage i tiden. Fornemmelsen af folkesang forener også for mig salmens vandringstema med gamle tiders vandrende folkesangere, der førte fortællinger rundt i verden".

884. Fordi han kom og var som morgenrøden (Håbstango)

Federico J. Pagura, 1979. Dansk tekst: Holger Lissner, 1999, 2013
Mel. Homero R. Perera, 1979

Holger Lissner fortæller i salmesamlingen 'Sangene synger i os' (2014), at det var Betty og Peter Arendt, der havde salmen med hjem fra Kirkernes verdensråds konference i Zimbabwe i 1998. Salmen er argentisk og hedder: 'Tenemos Esperanza' (den oprindelige tekst er trykt i noten til salmen i 'Sangene synger i os'). Salmen er skrevet af den argentinske menneskerettighedsforkæmper og metodistbiskop Federico Pagura.

Lissner understreger, at salmen er "dejligt upåvirket af sekularisering og vesteuropæisk fortænkthed, præget af den elementære kamp mod diktatur og håbløshed i Argentina og andre lande". (Se i øvrigt 834, 'Gud Helligånd, tænd ild i vore tanker', der ligeledes er præget af befrielsesteologien).

Der er det specielle ved salmen i den oprindelige form, at tredje vers kun er halvt så langt som de to andre. Pagura forklarede Lissner, at meningen var, at man lokalt skulle skrive sidste del af verset, så det blev præget af de lokale forhold. Det har Lissner så gjort, og Pagura har godkendt hans bidrag, som også er udgangspunkt for den norske og svenske oversættelse.

Salmen har en klar struktur med et fast omkvæd. De første 7 linjer i hvert vers begrundet omkvædets håbsudsagn. Fordi Jesus var den, han var, så kan vi holde ud og håbe. I første vers sammenlignes Jesus med morgenrøden. Morgenen med solopgangen varsler en ny tid. Som det første tegn på det nye nævnes det, at Jesus bryder Guds tavshed. I tiden op mod Jesu fødsel fik Loven en stadig mere central rolle i jødedommen. Det var gennem den, Gud havde givet sin vilje til kende for sit folk. Med Jesus kom der en, der talte på Guds vegne. Jesus satte sit "men jeg siger jer" over for hvad der tidligere var sagt (gennem Loven). Dermed brød han, hvad der i salmen kaldes "Guds tavshed".

Jesus åbnede portene til Himlen og gav adgang til det evige liv. Derfor er der ingen grund til at frygte døden. Han var både Guds søn og et

almindeligt menneske. Han skræmte dem, der tog afstand fra ham, for hvem var han dog? Og han kunne helbrede og trøste dem, der havde brug for ham. Det er centrale temaer fra evangeliernes skildring af Jesu virke, der her skitseres, og som begrundes omkvædets tone af håb for os. Tilliden til Jesus giver styrke til at holde ud i vanskelige tider, for han forlader os ikke. Med billedet af håbet, der stiger som solen, videreudvikler Pagura første linjes billede af morgenrøden. Nu er solen blevet synlig på himlen, og vi kan se, at Guds rige er kommet. Omkvædet slutter derpå med en proklamation: Gud er hos os. Omkvædet er bygget op, så linje 1-3 og linjer 5-7 er identiske, mens linje 4 og 8 er sprogligt forskellige. Ifølge linje 4 kan vi se Guds rige, mens linje 8 kort og stærkt proklamerer: "Gud er hos os".

I salmens andet vers henvises der til tempelrensningen (jf. Matt 21,12-17), til Jesu omgang med dem, som de strengt lovkyndige fordømte (jf. f.eks. anklagerne mod Jesus for at tage imod syndere og spise sammen med dem, Luk 15,2) og til Jesu glæde over børn. At Jesus lo, når børnene sang, kan tolkes som en kommentar til, hvordan Jesus selv blev modtaget. Jesus forsøgte at få sin samtid til at reagere på budskabet, men uanset hvad han sagde og gjorde, så afviste de ham. Jesus sammenligner dem med børn, der hverken vil danse eller lege begravelse (jf. Matt 11,16-19). For de lovtro at se satte Jesus sig op mod den lov, som var hele fundamentet for deres tilværelse, og det var naturligt nok angstprovokerende. Jesu død for vor skyld nævnes derpå som endnu en grund til håb, for det er hans død, der skaffer os det nye liv. Og hvad det nye liv indeholder, det forkynder omkvædet.

Salmens sidste vers tager udgangspunkt i påskemorgen, hvor Jesus stod op af graven. Fortællingen om opstandelsen skaber sang og livsglæde, og Jesu ånd skaber store omvæltninger. Den får de kolde hjerter til at smelte og mure til at vælte. At der kun skal et pust til at fjerne det, der adskiller mennesker fra hinanden, svarer godt til åndens karakter af vindpust. Ånden kan skabe fællesskab, sådan som det netop skete ved udgydelsen af Helligånden pinsedag. Ja, mere end det: Ånden skaber drømme og syner, sådan som det hedder i profeten Joels ord:

Jeg vil udgyde min ånd
over alle mennesker.
Jeres sønner og døtre skal profetere,
jeres gamle skal have drømme,
jeres unge skal se syner.
(Joel 3,1)

Men hvor Joel talte om, hvad der skulle ske, forkynder salmen, at det allerede sker, for "Gud er hos os".

Kirsten Nielsen

Melodi

Også melodien til denne salme stammer fra Argentina og er skrevet som en tango. Jeg har ved nr. 834 redegjort for, hvordan dansemelodier ikke er noget helt nyt i dansk salmetradition. Holger Lissner - som har oversat salmen - pointerer, hvordan den er skrevet "på en herlig tangomelodi af Homero Perera. Man får lyst til at bevæge fødderne og danse for Herren, når man synger den, og hvor tit sker det, når man synger salmer?!" og en af verdensmusikkens fremmeste repræsentanter i folkekirken, organist Peter Arendt, skriver, at melodien er "en typisk tangomelodi i mol, men modsat alle andre tangotekster, der handler om håbløshed, handler denne tangosalme om håb. Det var den første tango, der blev spillet på det store katedralorgel i Buenos Aires. Folkets musik rykkede med denne salme for første gang ind i folkets kirke". Alt efter smag kan man svare forskelligt på Lissners spørgsmål, men faktum er, at befrielsesteologiske salmer også befries fra en traditionel, musikalsk dragt ved at beholde deres originalmelodier. Således kan denne genre ydes fuld ret og får sin indgang i det danske salmerepertoire, som gennem en lang årrække ikke har modtaget mange impulser fra de dele af verden, hvor kristendommen er i stærkest vækst.

885. Døm ikke den, der falder

Holger Lissner, 1993, 2011, 2015

Mel. Merete Wendler, 1999

Holger Lissner fortæller, at salmen er skrevet 3. juli 1993 til 4. søndag efter trinitatis. Det var den første gudstjeneste, han skulle have den 4. juli efter sin studieorlov. Og så tilføjer han: ”Men den blev ikke sunget den søndag. For en salme skal ikke for hurtigt væk fra skrivebordet, i hvert fald ikke hos mig”.

Holger Lissner tager udgangspunkt i Luk 6,36-42, hvor Jesus formaner til at vise barmhjertighed, ikke fordømme andre og ikke fokusere på splinten i den andens øje, når man selv har en bjælke i øjet. Lissner holder sig forholdsvis tæt på sit forlæg. I vers 1 formaner han til ikke at dømme den, der ligger ned, men i stedet svare med ”Guds barmhjertighed”. At det skal være med Guds barmhjertighed giver baggrunden for den følgende formaning til ikke at måle andre ”med knebent målebånd”. For hvis vi ikke viser barmhjertighed, så skal vi selv blive dømt lige så strengt. I de to følgende vers inddrager Lissner Jesu lignelse om splinten og bjælken som eksempel på det tåbelige i at tro, at vi kan fjerne splinten i den andens øje, når vi selv famler blinde rundt med en bjælke i øjet. Med en bjælke i øjet fordømmer vi andre, ikke alene fordi vi ser dårligt, men fordi vi ikke har lyst til at ”se i deres spejl”, dvs. sætte os ind i deres situation (vers 3-4). I det følgende vers sammenligner Lissner os, der går rundt med en bjælke i øjet, med de fromme, som henrettede Jesus ved at nagle ham til netop en bjælke (vers 5). Så blindt kan vi mennesker handle!

Salmen skifter nu fokus fra os til Jesus selv som den, der går i forbøn for os. Ingen af os vil kunne leve op til de krav, Jesus stiller, derfor er der kun den mulighed, at Jesus beder for os og gennem forbønnen binder os fast til Gud og til Jesus selv (vers 6).

Hvad vi har brug for, er at komme af med den bjælke, der ifølge vers 4 får os til at fordømme andres fejl, men som også minder os om den fejl, Jesu modstandere begik, da de naglede ham til en bjælke. Lissner beder

derfor i sidste vers om, at "min bjælke" må blive brændt "på dit bål", og at Jesus vil lade sin godhed råde "hos os med topfyldt mål", dvs. at vi må leve op til det, som er den første formaning i Luk 6,36-42: "Vær barmhjertige, som jeres fader er barmhjertig".

Salmen er enkel i sin sprogbrug, men formår ved at gøre bjælken til et ledemotiv at skabe en sammenhæng mellem versene 3-7, så vi fra Jesu lignelse bliver ført videre over korsdøden til Jesu forbøn for os.

Salmen giver en moralsk opsang til alle os, der lider af dømmesyge; men den forkynder også evangelium: Jesus beder for os, og vi har lov til selv at bede om at få hans godhed "med topfuldt mål".

Kirsten Nielsen

Melodi

Komponisten Merete Wendler, der mest er kendt for at have skrevet melodier til Hans Anker Jørgensens tekster, har til denne salme skrevet en enkel og prunkløs melodi. Harmonisk set følger melodien et utraditionelt mønster, idet den ikke modulerer til paralleltonearten midtvejs, men springmodulerer fra dominanttonearten til paralleltonearten. Men virkningen er under alle omstændigheder en lysning i mol-melodikken - samtidig med, at melodien bevæger sig i et højere leje end ellers. Melodien er i øvrigt præget - som det er tilfældet for flere melodier i nærværende samling - af en treklangsmelodik, som træder tydeligt frem undervejs, og som lader bruddene på dette mønster stå desto tydeligere frem.

886. Du venter at finde os vågne

Lars Busk Sørensen, 1996

Mel. Erik Sommer, 1999

Lars Busk Sørensen peger i en kommentar til salmen på de to tekster, der ligger til grund for den: ”Der er to evangelietekster, der har været baggrund for salmen her, nemlig lignelsen om de ti brudejomfruer, der går ud for at møde brudgommen. De fem kloge, der har husket at tage ekstra olie med, og de fem tåbelige, der ikke har husket det, men må hen for at købe og derfor kommer for sent og finder døren lukket. (Matt 25,1-13).

Desuden det sted hos Matthæus, som vi kalder verdensdommen. Der hvor Jesus taler om sin genkomst, om ’Menneskesønnen der kommer i sin herlighed’ og stiller folkeslagene foran sin trone og skiller dem ad som hyrden skiller fårene fra bukkene, og dømmes dem efter, om de har levet i kærlighed og har taget sig af deres medmennesker eller det er selvoptagethed, smålighed og egoisme, der har styret vores liv. (Matt 25,31-46).

Der er altså to temaer, der flettes sammen i salmen. For det første det, at Gud venter sig noget af os som mennesker her på jorden. Vi tror, han venter, at vi holder os vågne, at vi som bevidste, nysgerrige og initiativrige skabninger vogter og udvikler den vidunderlige jord, han har skabt til os - og til alle andre levende. Vi tror, at han venter, at vi holder os levende som mennesker, engagerer os i livet og ikke bare sløver det hen.

For det andet holder Jesus os fast på, at der går dom over vores liv. Vi har fået evne til at skelne mellem godt og ondt. Derfor er vi ansvarlige for de valg, vi træffer. Derfor står vi til regnskab. Dom er ikke et ord, vi bryder os om. Men på den anden side så er det, at vi står til regnskab jo også det, der giver vores menneskeliv alvor og værdighed. Og heldigvis er der i det kristne evangelium et andet begreb, der fylder mere end ordet dom, nemlig tilgivelse. Vi husker, at når evangeliets Jesus møder et menneske i nød, så er det første, han siger: ”dine synder er dig forladt”. Som en hilsen, han møder dem med.

Vi lægger mærke til, at når vi kommer til vers fire, så er det ”du”, som salmen henvender sig til, ikke længere evangeliets Jesus, men dommens Kristus; den Kristus, der i fjerde vers kalder os ’ud under himlen’ og stiller os til regnskab. Når det, som det hedder, er sandhedens dag. En lille omskrivning af den stående vending: sandhedens time. Og heldigvis er det den samme Kristus, der i femte vers kalder os ’ind til sin fred’”.

Lars Busk Sørensen viser, hvordan to nytestamentlige tekster har inspireret ham til salmen om at være vågne. Selve formuleringen i første linje ”Du venter at finde os vågne” kan dog også skabe associationer til en tredje tekst, nemlig beretningen om Jesus og de tre udvalgte disciple i Getsemane Have (Matt 26,36-46). Her forventede Jesus, at disciplene kunne holde sig vågne, mens han bad; men hele tre gange måtte Jesus konstatere, at de sov, da han vendte tilbage til dem. Ligesom i de to andre tekster handler det om årvågenhed; men hvor de to første peger videre på dommen, kan Getsemaneberetningen, hvor Jesus ikke fælder dom over sine disciple, hjælpe os til at acceptere, at vi ikke slår til.

I salmen handler det om os i dag, og om at vi skal være vågne ved Jesu genkomst. Genkomsten forbindes med morgenen og dens lys. Lyset er genstand for håb og kan tolkes om Jesus selv som verdens lys (jf. Joh 8,12). Men det er også det afslørende lys, der viser, at noget kan blive for sent (vers 1).

Gud stiller krav til os om omsorg og kærlighed (vers 2), men kravene står ikke alene. Jesus har været her på jorden, og dermed har vores skaber valgt at komme til sine skabninger (vers 3). Kristus kommer tilbage på den yderste dag, her kaldet ”Faderens yderste frist”. Formuleringen skaber billedet af den tålmodige far, der giver os tid til at gøre, hvad vi er sat til. Og hvad det er, det beskrives med billedet af kærlighedsfrøet, der er blevet sået af Kristus og skal ”høstes til sidst” (vers 4).

Salmen slutter med håb om, at vi kan være vågne og parate den dag, Kristus kommer. Med tanke på de sovende disciple i Getsemane er det klart, at der må være tale om et håb og ikke en proklamation af, at det skal vi nok.

Kirsten Nielsen

Melodi

Med en oktav som opadgående begyndelsesinterval - der på én gang er det største interval inden for traditionel melodik og en tonegentagelse - lader komponisten Erik Sommer melodien begynde i en vanskeligt definerbar stemning. En oktav omslutter alle de toner, der kan indgå i melodien, men efterfulgt af nogle tonegentagelser afslører den intet om melodiens karakter. Faktisk er der en forbindelse mellem denne 'afventende melodik' og begyndelsen til de to første vers, som lyder 'Du venter...' derved, at det musikalske udsagn har noget endnu drømmende over sig, som korresponderer med 'Du venter at finde os vågne' i begyndelsen af første vers. Herefter folder melodien sig ud med en tydelig motivik, brug af gentagelser samt sekvensering i linje 5 og 6. Sidste linje er imidlertid bemærkelsesværdig - ikke så meget ved at gentage tekstens sidste fem stavelser som ved at bremse melodien op med en hel takts pause inden sidste frase - måske en form for parallel til den 'drømmende' indledning?

Liv og tro

887. Gud i livets dybder

Hans Anker Jørgensen, 1980

Mel. Merete Wendler, 1996

Salmen indledes med en bøn henvendt til Gud. Men hvor er Gud egentlig? Lisbeth Smedegaard Andersen placerede i salmen 'Du som er i de høje' (877) Gud oppe i det høje. I Fader Vor henvender vi os til "Du som er i himlene". Det fortælles i Det Gamle Testamente, at da Salomo indviede templet i Jerusalem, var det for at give Gud en bolig her på jorden. Men Salomo måtte alligevel indrømme, at selv himlenes himle ikke kan rumme Gud (1 Kong 8,27). De forskellige forestillinger om, hvor Gud er, minder os om, at Gud ikke kan begrænses til ét bestemt sted. Nok bruger vi billeder om Gud, der får Gud til at ligne en person, men Gud er i modsætning til os hverken bundet af tid eller rum. Derfor er det vigtigt, at vi også synger salmer, hvor Guds billedet er lidt anderledes.

Når Gud er i livets dybder, er det desuden sværere at forestille sig en geografisk placering, end hvis Hans Anker Jørgensen blot havde skrevet "i dybderne". Udtrykket peger på, at Guds nærvær gælder det helt fundamentale i vores liv. Det er denne Gud, vi beder om at høre os, om at røre os, når vi ikke selv kan finde vej, og lære os, hvordan vi skal leve.

I vers 2 uddybes guds billedet. Når Gud svarer fra det dybe, så kommer svaret også fra det dybe i Gud selv, nemlig "fra Guds moderhjerter, / fra Guds brodersmerte". Der er få kvindelige guds billeder i Bibelen, men de findes. Og de bruges netop til at sige noget om Guds kærlighed. "Som en mor trøster sit barn, trøster jeg jer..." hedder det i Es 66,13. Når Gud er som en mor, så har Gud også et moderhjerter. At Gud er som en bror, der kan lide sammen med os, er evangeliets klare budskab. Derfor kalder Hans Anker Jørgensen også det bud, der gøres gældende i salmens tredje og sidste vers for "Jesu bud".

Jesu bud er kærlighedsbuddet, men hvor det i det dobbelte kærlighedsbud hedder, at du skal elske din næste som dig selv, så er kravet her, at vi skal elske, sådan som Jesus har elsket. Det betyder, at vi skal ofre os for hinanden. I god forlængelse heraf pålægges vi at være hinandens

hyrder, og det må så være hyrder på samme måde, som Jesus opfattede sin hyrdegerning, hvor den gode hyrde sætter sit liv til for fårene (jf. Joh 10,11). Befalingen om, at vi skal bære hinandens byrder, svarer til den befaling, Paulus giver i Galaterbrevet: ”Bær hinandens byrder, således opfylder I Kristi lov” (Gal 6,2). Og sammenfattende hedder det: ”det er livets lov!”.

Udtrykket kan forstås sådan, at det er, hvad livet kræver af os. Men det kan lige så vel tolkes sådan, at det er den lov, der fører til livet. Og den tolkning svarer godt til Jesu ord om, at den, ”der har reddet sit liv, skal miste det, og den der, har mistet sit liv på grund af mig, skal redde det” (Matt 10,39).

Kirsten Nielsen

Melodi

Det giver god mening at lade denne melodi begynde på underkvarten for så at bevæge sig opad i en treklang, eftersom to ud af de tre vers nævner ’dybder’ og ’dybe’ i første linje. Overraskende er det imidlertid, at allerede anden linje harmonisk bevæger sig væk fra hovedtonearten ved at indføre vekseldominanten G-dur (dominanttoneartens dominant), straks gå videre til dominanten med en tilføjet septim og inden anden linjes afslutning være tilbage i hovedtonearten. Måske har komponisten Merete Wendler tænkt, at ’livets dybder’ kræver en lynhurtig rejse rundt i toneartsuniverset? Derefter bevæger melodien sig over i paralleltonearten, inden den kadencerer i hovedtonearten til slut. Alt i alt en enkel melodi, som alligevel på ingen måde står stille.

888. Vi trækker streger og sætter skel

Johannes Møllehave, 1992

Mel. Willy Egmosse, 2010

Salmen er enkel i sin tematik og sprogbrug. Ordene ”streg” og ”skel” fungerer fra først til sidst som ledemotiv. Salmen er bygget op over modsætningen mellem os og Jesus. Vi trækker hele tiden nogle streger for at sætte skel mellem os selv og de andre. Vi skelner mellem dem, vi kalder for ægte, og andre som vi kalder for uægte (vers 1). Jesus gjorde derimod det stik modsatte. Han fjernede netop vore grænser og skel, og det betalte han for med sit liv (vers 2). Møllehave bruger ikke udtryk, der peger hen på bestemte fortællinger i Det Nye Testamente, men den enkelte vil selv kunne supplere ved at tænke på, hvordan Jesus forholdt sig til marginaliserede grupper som kvinder, børn, fremmede, toldere og forskellige former for syndere.

Ved at spille på udtrykket ‘at slå en streg over’ i betydningen at slette, kan Møllehave i vers 3-4 sammenfatte sit budskab i billedet af vore streger og Jesu streger. For når Jesus slår en streg over hver af vore streger, så ser man en lang række kors for sig. Til slut bruger Møllehave strengen endnu engang, nemlig i betydningen at falde uden for stregen. Men netop de, der faldt uden for strengen, dem fulgte Jesus med.

Jesus ophævede forskellen på at være indenfor og udenfor, og det er det gode budskab. Salmen indeholder ingen direkte formaninger til os om at undlade at dømme andre ude, sådan som det er tilfældet i Holger Lissners salme om ikke at dømme dem, der falder (885). Men ingen kan være i tvivl om, hvad der er den rigtige måde at være medmenneske på.

Kirsten Nielsen

Melodi

Denne melodi er et godt eksempel på den melodiske genre, som komponisten Willy Egmos indførte i dansk salmesang for mere end en generation siden. En profileret melodik, tilsat en rytmisk karakter, der er egnet til fællessang. Selv om han også skriver i andre stilarter, har netop denne gennem årene været hans kendemærke. På en særlig måde får teksten mæle i denne melodi. Temaet er at trække streger og sætte skel - og opfatter man det grafisk, bliver det netop til et kors, som det pointeres i sidste vers. Da man i 1600-tallet begyndte at arbejde med at udtrykke tekstens indhold i musik, blev en zig-zag-linje udtryk for et kors, fordi man kunne trække en horisontal linje mellem første og sidste punkt samt en (næsten) vertikal mellem øverste og nederste punkt - hvilket dannede et kors. Og det samme kan man gøre i begyndelsen til denne melodi: mellem første slag i første og anden takt samt mellem dybeste og højeste tone i første takt.

889. Du skal elske din næste som dig selv

Iben Krogsdal, 2009

Mel. Willy Egmos, 2009

Iben Krogsdal fortæller selv om sin salme, at den er en af de få salmer, hun har skrevet, som har haft et klart teologisk og bibelsk afsæt: "Jeg ønskede dels at forsøge at fremskrive en form for syndsbevidsthed, dels at skrive en salme om spændingen mellem synd og nåde - lov og evangelium - magt og afmagt - eller om mennesket som på én gang synder og retfærdiggjort". Desuden satte hun sig selv på den opgave ikke at ville bruge ét eneste kendt kirkeligt udtryk - ingen klicheer - ingen faste vendinger - og ingen abstraktioner og højpoetiske billeder. "Der måtte ikke stå noget, der bare mindede om: Gud, Søn, Helligånd, tro, nåde, tilgivelse, synd, opstandelse, himmel, helvede osv. Salmen skulle skrives så enkelt som muligt og billederne være jordnære og udelukkende hentet i hverdagen". I øvrigt kom der en enkelt rettelse

ind i salmen lige inden salmebogstillægget skulle i trykken. I vers 3 ændrede hun formuleringen ”du skal føre andres krig” til ”du skal kæmpe andres kamp”. Grunden var, at hun var blevet ”kontaktet af en præst, som mente (efter at have sunget salmen med sine konfirmander), at krigsbilledet i dag kunne give forkerte associationer, og han foreslog derfor, at jeg i stedet skrev kamp”.

Iben Krogsdals salme er udgivet i ‘Vi som er søgende’ (2010) samt i ‘Lysets utålmodighed’ (2011), hvor den gammeltestamentlige læsning til 13. søndag efter trinitatis (første række) er 3 Mos 19,1-2.9-18. Her formaner Moses folket til at tage sig af dem, der har behov for hjælp, herunder også de fremmede. De må ikke undertrykke eller udplyndre andre mennesker. Og afsnittet slutter med ordene: ”Du skal elske din næste som dig selv. Jeg er Herren!”.

Udgangspunktet for salmen er næstekærlighedsbuddet, og for at det kan sige det moderne menneske noget, er den, som nævnt, skrevet helt uden brug af faste kirkelige vendinger. Salmens fire første vers begynder alle med et ”du skal”. I de to første gælder det kærligheden til næsten, men hvad indebærer næstekærlighedsbuddet? Det betyder for det første at ”bære på de andres himmelhvælv”. Fra bibelsk sprogbrug kender vi formaningen til at bære hinandens byrder. Men Krogsdal går i en lidt anden retning. At bære på andres himmelhvælv får mig til at se os som de støtter, der skal være med til at holde andres verden oppe, så den ikke bryder sammen, men stadig giver mening. For det andet skal vi være gavmilde og dele ud af egne ”lykker” (vers 1).

I vers to rejses kravet om døgnvagt på ”din egen sjæls hotel”. Vi skal være som et hotel, hvor alle blot kan gå ind. Ingen skal føle, at de kommer til ulejlighed. Vi skal ikke blot holde åbent hus, men selv gå ud og opsøge de kampe, vi skal kæmpe for de andre (vers 3). Kravene stiger. Vi skal hjælpe den, der udsættes for vold, selv om det er sent på døgnnet, og være opmærksomme på dem, der græder, også selv om de bor langt borte. Ja, det kræves endda, at vi skal ”høre dem der græder / lydløst og på fjerne steder” (vers 4). Det er ganske enkelt umuligt. Kravene er uopfyldelige (jf. Jesu ord til den rige unge mand, der måtte opgive at blive fuldkommen, Matt 19,21). Vi får aldrig gjort tilstrækkeligt, og oveni den erkendelse skal vi mindes om, at hvad vi ikke fik

gjort, det må andre tage sig af. Vi har blot efterladt det på deres natborde (vers 5). Vi er med andre ord syndere, der ikke kan lægge ansvaret fra os.

Iben Krogsdal vil fastholde, at det hører med til at være menneske at være skyldig. Vi skal derfor ikke lade, som om vi er andet, end det vi er. Men kan man leve sit liv med denne stærke følelse af at være skyldig? Hvis der ikke var mere at sige, ville det være umenneskeligt. Men der er mere at sige. For i salmens sidste vers griber Gud selv ind. Krogsdal bruger ikke gloser som tilgivelse eller henviser til nadveren. Hun bruger billedet af Gud som en far, der ”lægger hånden på dig med sin fred”. For den kirkevante vil billedet muligvis skabe associationer til skriftemålet, hvor præsten lægger hånden på den enkeltes hoved og tilsiger syndernes forladelse. I Iben Krogsdals salme indgår også tilsigelsen af syndernes forladelse, men ikke udtrykt med den gængse formulering, men med ordene: ”Du har lov at være lille” sagt af livets far med de milde øjne. Heri ligger befrielsen, uden at kravene fjernes.

Iben Krogsdal fortæller i forbindelse med salmen ‘Du virker i det stille’ (871), at en præst engang har sagt til hende, at ”man skulle komme i kirke for at finde sin rette størrelse”. Den rette størrelse er her markeret med tilladelsen til også at være lille. Og det er virkelig en befrielse efter de mange formaninger: ”du skal ... du skal ... du skal”.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Komponisten Willy Egmose har - fordi salmedigteren har formået at placere dem samme sted i verset - betonet versenes vigtigste ‘Du skal...’ i 3. linje med en dur-opgang til den høje grundtone. I de to sidste vers er der også vigtige udsagn placeret her, så komponistens tanke kan føres gennem hele salmen. Det er en swing-melodi, hvilket er en af de fornyelser, som blev indført i dansk salmetradition for mere end en generation siden - og som dengang var ‘tidens musik’. Man kan stille spørgsmålstegn ved, om det stadig er det - eller om det af mange

fornemmes som lige så 'klassisk' som en melodi i romantisk stil. Melodiens skarpt profilerede rytmik har en god overensstemmelse med tekstens formanende karakter - og når tekstens karakter ændres i 5. og 6. vers, er det som om melodien kommer til at stå i et andet lys.

890. Muren er sin egen skrift (Vinduesmorgensang)

Jørgen Gustava Brandt, 1986

Mel. Ole Schmidt, 1986

Jørgen Gustava Brandt (1929-2006) var forfatter med en omfattende produktion af lyrik, fiktionsprosa, essays og salmer. Hovedværket i salmeproduktionen var udgivelsen 'Giv dagen dit lys' (1986), hvorfra alle de tre salmer, der er medtaget i Salmebogen, stammer (DDS 14, 285 og 449). Ifølge Gyldendals Store Danske er fællespunktet for Brandts litteratur "en intens øjeblikoplevelse af udvidet sansning i retning af religiøs mystik", og denne beskrivelse stemmer godt overens med den analyse, Lotte Thyrring Andersen giver af Brandts salmer i en artikel med titlen 'Godt at synge dagens pris. Om Jørgen Gustava Brandts salmedigtning og poesi'. Thyrring Andersen tager blandt andet udgangspunkt i 'Tænk at livet koster livet' (DDS 14), hvor nærværet og nuet spiller en afgørende rolle, og det samme "nu" er et omdrejningspunkt i nærværende salmes vers 2.

Lotte Thyrring Andersen har givet et bud på tolkning af salmen til denne udgivelse: "Salmens første vers beskriver den menneskeskabte og naturskabte væren: muren og barken, der taler for sig selv ved blot at være mur og bark. Bølgen 'taler' et andet sprog, da den er forbundet med en bevægelse og en tidsfaktor. En poetisk bevægelse i "tidens bog". Men også bølgen er umiddelbar væren. Denne umiddelbare væren, som muren, barken og bølgen repræsenterer, er "Et nu, som bare er!". Og al denne væren, alt dette umiddelbare liv, forbløffer, overrasker og undrer jeget. "Noget er", og det opfordrer til nærvær ved sin blotte eksistens.

Disse mangfoldige udtryk for nærvær - muren, træet, bølgen - er Guds værk, og Gud skjuler sig i skaberværket. Til gengæld bliver han synlig og taler til os gennem Jesus. Verden bliver ny i Jesu ord. Og gennem bønner og sange kan vi takke for Guds skaberværk - og bede til, at Gud må stå os nær. "Vær" rimer på "kær" og "nær" - og rimet angiver polariteten i salmen. Det værende over for Guds kærlighed og nærhed i Jesus. Ord, sprog og tegn er ligeledes et tema. Det værendes 'tegn-sprog' over for Guds sprog gennem Jesus".

Denne salme og den følgende står i '100 salmer' placeret under rubrikken 'undren og nærvær', som i denne salme er rigtigt tæt forbundet. Mennesket står i en moderne, atomiseret og på mange måder meningsløs verden og undrer sig, men netop fordi det sanser og undres, kan det opleve, at der i tiden er mange tegn på skaberværkets og dermed også Skaberens uendelighed. Således råber livet bydende i vers 2: Vær! På samme måde er også de mange opfordringer til at sanse, danse, leve og være til stede - trods menneskets forgængelige vilkår - i 'Tænk at livet koster livet' (DDS 14) af bydende karakter.

Fra skaberværket som "digt i tidens bog" i vers 1 er der undren og liv, der skal leves i vers 2, og i vers 3 sættes det ind i en kristelig og endda fælles sammenhæng, for Gud findes ikke blot skjult bag naturen: Han findes også åbenbaret i Kristus, og dermed er verden ny i en sådan grad, at subjektet fra vers 2 til 3 kan skifte fra et "jeg" til et "os". Denne bevægelse fra det ensomme, sansende og undrende jeg til den bedende og syngende menighed er afgørende for Brandts salmer, hvilket også beskrives nærmere i Thyrring Andersens ovennævnte artikel.

Morten Skovsted

 Melodi

Da Jørgen Gustava Brandt udgav sin salmesamling 'Giv dagen dit lys' i 1986, indgik han i et samarbejde med komponisten Ole Schmidt, som skrev alle melodierne til samlingen. Ole Schmidt var orkesterdirigent, og hans kendskab til symfonisk musik har sat sit præg på flere af

melodierne. Denne melodi har imidlertid ikke de store, udspundne fraser, men er opbygget af to næsten ens halvdele - det er faktisk kun to toner, der adskiller dem. Men eftersom den ene er den allersidste, så slutter melodien i D-dur efter at have forløbet i h-mol; den formindskede treklang i slutningen af frasen danner en dominant-septimakkord. I øvrigt er den melodiske struktur enkel: en faldende treklang afløses af en trinvis nedadgående frase. I forhold til nedadgående melodik i mol virker dur-afslutningen håbefuld.

891. Bagest i haven

Lisbeth Smedegaard Andersen, 2011

Mel. Jakob Lorentzen, 2015

Lisbeth Smedegaard Andersen har kaldt salmen for "en eftertænk-somhedssalme med udgangspunkt i Jobs store ord om Guds visdom, der går over til tanken om Jesu gråd og troen på, at han er i det nære".

Salmen er udgivet i 'Lysets utålmodighed' (2011). Den er skrevet til den gammeltestamentlige læsning til 3. søndag efter trinitatis (første række), hvor læsningen er fra Es 57,15-19. Her forkynder profeten, at selv om Gud er den ophøjede og hellige, så er Gud alligevel nær hos den, der er nedbøjet. Gud vil oplive knuste hjerter og give sin fred. Gud kan virke fraværende, men er alligevel nær.

Lisbeth Smedegaard Andersen begynder dog ikke sin salme med Gud. Hun begynder med en scene ude i haven, hvor hun sidder og kigger på blomster og blade. Hun bruger mange naturbilleder i sine salmer, for naturen er mere end æstetik. Lisbeth Smedegaard henviser selv i 'Tredjedagens lyse rum' til Thomas Kingo, som hun er på linje med, når han skriver:

Jeg træder ud nu i det skyggefulde græs,
naturen siger mig: Bi lidt, stat her og læs ...
(‘Tredjedagens lyse rum’ (2001), 12; se også DDS 761,3)

Naturen er som en bog, vi kan læse i, og når vi læser naturen, kan vi få øje på Gud.

Der er et vemodigt præg over det første vers, hvor synet af blomster og blade fører tankerne videre til livet og ”det jeg engang skal forlade”. Sammenhæng mellem blomster og død er et velkendt bibelsk motiv: ”Alle mennesker er som græs, / al deres herlighed som markens blomster” (Es 40,6). Både vi og blomsterne ender med at dø.

Hos Esajas slutter stedet med et fortrøstningsfuldt: ”men vor Guds ord forbliver til evig tid” (Es 40,8). Hos Lisbeth Smedegaard Andersen går tanken også videre til Gud, men som en søgen efter Gud. Hun vender sig mod himlen, men den er stum. Heller ikke hav, måne og stjerner har noget svar at give hende, da hun spørger, hvor Gud er (vers 2). I dette vers mærker man forbindelsen til Job 28,12-14, som er nævnt under salmen. Job søger efter visdommen, men havet afviser, at den findes dér.

Lisbeth Smedegaard Andersen er ikke i tvivl om, at Gud er et sted, men hvordan er Guds sted? Ligner det, hvad hun selv oplever som lykkeligt, nemlig et sted med sangfugle? Fuglenes glade kvidren er dog ikke tilstrækkeligt. Hun må derfor her i vers 3 spørge, om Gud stadig har medlidenhed med sine mennesker og kan huske deres angst og sorg (jf. Guds omsorg for den knuste i Es 57,15). I det følgende vers konkretiseres angsten til erindringen om ”nætter med rullende tog”. Man kan her tænke på troppetransporter eller deportationer og den angst, der kan gribe den, der hører lyden. Er det mig næste gang?

Det ville være så nemt, hvis Gud midt i vores angst lod sig høre med klar og tydelig stemme og lovede os fred, sådan som det sker hos Esajas (jf. også Luk 19,41-42, som der henvises til under salmen, og hvor Jerusalem netop ikke kender til sin fred). Men Gud giver sig ikke til kende på den måde. Lisbeth Smedegaard Andersen søger et svar, men standser et øjeblik spørgende op ved en lillebitte begivenhed fra om

natten, hvor en natsværmer med vingen har ramt ruden i hendes værelse. Hun aner, at den svage lyd af natsværmerens vinge måske var et tegn fra Gud. Fra Det Gamle Testamente kender vi billedet af Gud som en stor ørn, der bærer sine unger på vingerne (2 Mos 19,4), men i salmen er Gud som den lille natsværmer, som vi ikke ser, men blot hører lyden af (vers 4).

At sidde yderst på bænken kan naturligvis forstås bogstaveligt, men i vers 5 er det udtryk for, at man er ældste generation. Døden er ikke så langt borte, som den har været. Med den erkendelse er der kun bønner som mulighed. At bede Gud tage sig af alle dem, man "frygter at miste". Udtrykket kan tolkes både om at miste dem, der dør før en selv, men også om at miste, når man selv må sige farvel.

Hos Esajas er Gud den ophøjede, hellige Gud, som alligevel bøjer sig ned og tager sig af sit folk. Lisbeth Smedegaard Andersen slutter på samme måde sin salme med at pege på, at Gud vil lyse sin fred netop dér, hvor hun sidder, "midt i det kendte og nære".

Salmen handler om Guds nærvær, og i lyset af det kristne evangelium kan nærværet også tolkes om inkarnationen. I Matt 11,28 hedder det: "Kom til mig, alle I, som slider jer trætte og bærer tunge byrder, og jeg vil give jer hvile". Her er det Jesus, der lover at være nær hos dem, der har det svært, mens det i den gammeltestamentlige læsning er Gud, der siger: "Jeg vil helbrede dem og skaffe dem hvile".

Kirsten Nielsen

 Melodi

Salmen er en af dem, som udvalget ønskede en ny melodi til - især for på bedst mulig måde at indramme tekstens præg af eftertænksomhed. Det blev Jakob Lorentzen, der bedst formåede at ramme tekstens 'tone' i en stilfærdig melodi, der næsten udelukkende bevæger sig trinvis. De fire fraser placerer sig beliggenhedsmæssigt i midten, i bunden, i toppen og igen i midten - således at frasernes bløde buebevægelse placerer sig i en overordnet buebevægelse. Som en særlig harmonisk

finesse har melodien den udvikling, at den begynder i dur og slutter i mol. Hvis man anser mol-tonearten for at være den mere farverige, bevæger den sig hele tiden mod en større grad af nuancering - hen mod et sted, hvor håbet kan vokse.

892. Troen er ikke en klippe

Jens Rosendal, 1987

Mel. Jens Nielsen, 1988

Salmen tager udgangspunkt i et velkendt bibelsk billede: klippen. Klippen kan, som i Det Gamle Testamente, være et billede på Gud selv, når salmisten kalder Gud for "min klippe og min frelse, min borg, så jeg ikke vakler" (Sl 62,3). Men det kan også være den klippe, som den kloge byggede sit hus på. For selv om der kom skybrud, og floderne steg, og stormene ramte huset, så faldt det ikke, "for dets grund var lagt på klippen" (Matt 7,24-25). Hos Matthæus står denne lignelse lige efter en advarsel mod falske profeter. Deres forkyndelse er netop ikke noget at bygge på, sådan som Jesu ord er det.

Hos Jens Rosendal handler det om troen, og i første omgang ikke mindst om det, den ikke er, men som de fleste af os ville ønske, at den var. Troen er derfor netop ikke en klippe ude i et stormfuldt hav. Tro er at vove sejladsen, selv om man ved, at der bliver bølgegang, og at den foregår over "en truende grav". Sådan er livet. Døden truer, men vi må kaste os ud i det (vers 1).

Vi vil så gerne have, at troen er det sikre, når alt andet ramler. Men tro er noget andet. Tro er at være parat, når der bliver kaldt på en. Derfor kan vi ikke planlægge og sikre os. Vi er udleveret til den, der har brug for os (vers 2). Det ville også være så nemt, hvis tro var noget man kunne læse sig til og få klart defineret. Men det er den heller ikke. Tro er at sætte sig selv på spil og være "varsom og kærlig og klog" (vers 3).

Selv troen kan svigte. Jesus fortæller på et tidspunkt Peter, at da Satan gjorde krav på disciplene, da bad Jesus for ham, for at "din tro ikke skal svigte" (Luk 22,31-32). Peter havde desuden selv oplevet, hvordan den svigtende tro bragte ham i havsnød, da han forsøgte at gå ud på vandet til Jesus, men pludselig blev bange og begyndte at synke. Da måtte Jesus redde ham, og Jesus spurgte: "Du lidettroende, hvorfor tvivlede du?" (Matt 14,22-33).

I vers 4 beskriver Rosendal netop troen som det, der kan svigte; men troen er også det, man kan gribe til "midt på den gyngende grund". Det lykkedes ikke for Peter; men det er, hvad tro er.

Efter fire vers, hvor det, troen ikke er, stilles over for, hvad tro er, giver de tre sidste vers en række positive beskrivelser af troen. I vers 5 placeres troen i de nære medmenneskelige forhold, hvor troen er det livgivende, som giver kræfter og mod til at dele livet med den anden, uanset om man forstår, hvad der sker undervejs. Rosendal bruger her ordene "mig" og "jeg". Det er hans personlige erfaring. Men i vers 6 henvender han sig til os, der synger salmen. Det er dig, der skal "løfte din stemme". Troen giver netop mod til at sætte sig op mod ondskaben, selvom andre foragter en, når man håber trods alt.

Og endelig er troen utrolige kræfter. Den kan forandre alting, og den giver mod til at gå ind i mørket, "hvis der for alvor er kaldt". Med dette sidste vers bliver det tydeligt, at troen og det, at der er nogen, der kalder på en, hører sammen.

Lyrikerens Søren Ulrik Thomsen har skrevet en poetik med titlen "En dans på gloser". Her fortæller han om, hvordan han arbejder med sine digte, og kommer bl.a. ind på spørgsmålet om, hvorvidt han selv skaber, hvad han skriver, eller der ligger en eller anden form for inspiration bagved. Det er tydeligt, at han kvier sig ved at bruge for store ord; men til sidst siger han, at på en vis måde er det da et kald at være digter. For "hvis der ikke var nogen, der kaldte på mig, hvordan

skulle jeg så svare?”. Det er det samme, man kan læse i Jens Rosendals salme: Tro er at svare, når der bliver kaldt, at gøre sit liv til et svar. Et vigtigt tema i salmen er derfor at tage an-svar.

Kirsten Nielsen

Melodi

Komponisten citerer selv Holger Lissner for, at melodien har et ”beat med en klar rytme, men melodien vugger og antyder med sine mange lifts bølgerne, det gyngende og levende, og disse lifts falder på nøgleordene: ikke, aldrig, sejle, være, vove, gyngende. Linje tre har en mægtig fremdrift op mod højdepunktet før den falder til ro”. Tekstens første strofe har således været et interessant udgangspunkt for melodien. Jens Nielsen, der har været højskolelærer, musikskoleleder og nu er organist, fortæller, at salmedigteren Jens Rosendal ”var min højskolelærer i 1987 og at jeg fik en bunke tekster med hjem, hvor det her var en af dem. Sangen har været med i et hav af sangbøger inklusiv højskolesangbogen”.

893. Min tro er en søgen

Claus Præstholm, 2000, 2015

Mel. Janne Mark, 2010

Claus Præstholm er et forholdsvis ubeskrevet blad i salmesammenhæng. Han har udgivet en enkelt samling med tolv salmer i 2014: ’Tolv af de bedste’ og har desuden seks salmer med i ’Salmer og sange i skole og kirke 2’ fra 2010. Han er ikke teolog, men tager ikke desto mindre livtag med store, teologiske emner - således også i denne salme, der handler om intet mindre end troens væsen.

Det mest karakteristiske ved teksten, som også understøttes fint af melodien, er, at den ikke bliver helt færdig: hverken tekst eller melodi lander eller finder på plads. Der er tale om en strøm, en proces, en væren-på-vej. Derfor er der heller ikke noget egentligt fortællende forløb i salmerne, men en lang række - ofte modstridende - udsagn om, hvad troen også er.

I vers 1 hører vi, at troen er en søgen. Det er altså ikke et svar, en facitliste. Vi kan søge mange steder, i så vel bøger som i kirker og ansigter, og vi bliver klogere på os selv i vores søgen, når vi kigger i troen som et spejl. Så troen er ikke en facitliste og et endemål, og alligevel får vi at vide i det følgende vers 2, at troen er et skema. Vi kan vel alle fristes af lovreligionens væsen: der, hvor alt er på plads i et skema, men selv hvis vi møder det, så oplever vi også, at vi ikke selv kan leve op til det. Det er "så langt fra mig selv". I de følgende vers møder vi yderligere en række paradoksale udsagn om troen. Selv på ordniveau rummer salmen paradokser, f.eks. i vers 7, hvor troen kaldes "et vægtløst stillads". Det er et ret fint og moderne udtryk, for er der noget, man normalt forbinder et stillads med, er det tyngde og vægt og konstruktion og byggeri. Og alligevel er det vægtløst, som selv det mindste sennepsfrø... der igen kan blive så stort.

I det følgende vers 8 står der: "Min tro er sekunder, hvor alt giver mening; / men også de timer, hvor alt kun er grus". Også her har vi et paradoksalt udsagn, der understreger, at tro i dag ikke er, hvad det har været. Eller måske tør vi bare i dag sige, hvad det altid har været: på den ene side et fundament og på den anden side en skrøbelig størrelse. Tvivlen er troens tvilling, siger man, og det høres også her.

Alligevel får vi - heldigvis - lov til i det sidste vers at slutte med ... det evige liv.

Morten Skovsted

Melodi

Komponisten Janne Mark har med sin melodi formået at sammenbinde teksten, som næsten er fragmentarisk med sine meget korte sætninger. Samtidig har melodien noget søgende og uafsluttet i sin karakter, som får den til at understrege teksten. I en opadgående bevægelse - hvor frasernes toptoner bevæger sig fra kvinten og op mod grundtonen - begynder melodien i h-mol og slutter i paralleltonearten D-dur, inden en takts mellemspil modulerer tilbage til h-mol. Ottendedelspausen og den korte ottendedelsoptakt midtvejs opliver den ellers isorytmiske (alle melodians toner er af samme længde) melodi på en virkningsfuld måde.

894. Se, hvad jeg har til Dig som gave

Ole Sarvig, 1981

Mel. Thomas Reil, 2015

Ole Sarvig var lyriker. Han døde i 1981, kort efter udgivelsen af salmesamlingen 'Salmer og begyndelser til 1980'erne' (se nærmere om Sarvig i kommentaren til 880). Erik C. Lindgren, som hjalp Sarvig med at vælge de salmer, der skulle med i udgivelsen, fortæller i bogens efterskrift, at Sarvig engang har sagt, "at salmer ikke er en genre mellem andre, men en fortættet sammenfatning af erfaringer" (s. 152). Begge dele passer godt på salmen om gaven. Den er tydeligvis erfaringsbaseret, og ofte er sproget så fortættet, at man kommer i tvivl om, hvordan det skal forstås (se også kommentarerne til de to andre salmer af Sarvig, 880 og 881).

Salmen begynder med en direkte henvendelse til et Dig med stort D. Der er noget, Sarvig gerne vil vise. Sarvig er afsenderen, der er placeret på "vores Jord", men hvad er gaven? Sarvig nævner både billedet af Edens have og en blomst, der blindt synger: "Jeg tror". Hvad en lyriker kan vise frem er sine erfaringer i form af ord og billeder (vers 1).

Og så begynder Sarvigs egen trosbekendelse. Versene 2-4 er alle indledt med en tankestreg, som markerer, at her er gaven. Sarvig tror på både liv og død. Han befinder sig på en "rejse mellem ord", og sådan er jo digterens lod. Med ordene kan digteren sende sin hilsen til "Dig i morgenrøden". Måske tænker han her generelt på at begynde dagen med sang; måske er det selve salmen, han har i tankerne. I hvert fald står ordene/salmen ikke til evig tid, de bliver til jord igen, sådan som alt andet menneskeligt ender som jord. Og så markerer Sarvig med tre prikker, at hvad der i øvrigt er at sige, det må vi selv føje til (vers 2).

I vers 3 handler det om sindet og vores evne til at tænke. For ved tankens hjælp kan vi nå helt tilbage til den tanke, der fik alt til at begynde, dvs. til Guds skaberord. Ved skabelsen blev der lagt et mønster ind i os. Det kaldes svimmelt og er altså ikke helt let at overskue. Men det har et midtpunkt, nemlig dér, hvor "Du har kaldt...". Kontakten er det afgørende, dér er tilknytningspunktet. Og igen må vi tage de tre prikker som en opfordring til selv at uddybe.

Sarvig tror på "fortids fremtid". Udtrykket må omfatte, hvad der i fortiden endnu var fremtid, hvilket også må være dagen i dag. Sarvig har tillid til, at vore tanker efterhånden bliver klarere, hvilket vel skyldes, at vi opnår flere erfaringer, som tiden går. Derfor indser vi, hvad "Din ånd" har udrettet, og vi kan se tilbage og forstå, at "Du" har været med os hele tiden (jf. Jesu løfte i Matt 28,18-20). Vi kan derfor også se fremad i tillid til, at det, der venter os, ikke blot er klart, men er som "glædens morgenluft" (vers 4-5).

Indtil nu er det muligt at tolke dette "Du" som Gud. Trosbekendelsen er den gave, Sarvig har til Gud. Men med vers 6 kommer jeg i tvivl om, hvem "Du" er. Sarvig bruger stadig stort D, som var det Gud, han talte til. Men linje to tyder på, at det må være en anden, for det er en, der bevæger sig hen mod "den, som er". Formuleringen "den, som er" forstår jeg som en henvisning til det navn, Gud åbenbarede sig med over for Moses: "Jeg er den, jeg er / Jeg ER" (2 Mos 3,14). Og tanken om at være kaldet til at møde Gud svarer også godt til beretningen om Moses' møde med Gud. Men verset er holdt i nutid og handler ikke om Moses, men måske handler det om en person, der står Sarvig nær, eller

skal det stå åbent, så vi hver især kan være det "Du", Sarvig henvender sig til? I så fald skal vi tænke videre på de erfaringer, vi selv har af at være kaldet til at møde Gud.

Vers 7 fortsætter med genkendelsestemaet, og nu består genkendelsen af den gave, sanserne kan yde os, i, at "Du er mig, og jeg blir Dig". Udtrykket kan tolkes om det erotiske møde mellem to mennesker, eller det kan være den mystiske oplevelse af mødet med Gud selv. Og måske gør man Sarvig uret ved at skille de to ting ad. For nok er vi i denne verden, hvor døden er en realitet, men vi er på "en evig vej", dvs. på vej ind i evigheden og dermed mødet med Gud. Og endelig kunne det være, at Sarvig her tænker på Kristus som det Du, der selv var i denne verden "mellem grave", men også på vejen til evigheden.

Salmens sidste vers slutter i tillid til, at Gud/Kristus vil opsøge os, selv om verden er ved at blive ødelagt. Billedet af en verden, der gløder bort i trods, giver associationer til et vældigt bål antændt af "dybets magter", som vel her skal forbindes med helvedes kræfter.

Salmen begynder med at pege på den gave, Sarvig har til Gud, og hvis man tolker selve salmen som denne gave, så er det sidste, der hører med til gaven, tilliden til, at Gud/Kristus nok skal finde os uanset, hvordan det går her i verden.

Det er karakteristisk for Sarvigs valg af ord og billeder, at han næsten ikke anvender kirkelige ord og vendinger. Gud er et Du, og gudsbilledet holdes åbent, så læseren selv kan udfylde med egne erfaringer. Men der er, sådan som jeg forstår Sarvig, også et andet "Du", et menneske, og indimellem virker det, som om mødet med den anden og mødet med Gud glider over i hinanden, hvilket gør det nærliggende at overveje, om der er tale om et møde med Kristus, der både er Gud og menneske.

Ole Sarvig er en salmedigter, man ikke bliver færdig med lige med det samme, men det er vel ikke så ringe, når det drejer sig om en salme, der gerne skal læses og synges igen og igen.

Vi har bedt sognepræst Julie Damlund, som har beskæftiget sig indgående med Sarvigs salmer, om en kommentar til denne salme, og hun skriver: "Se, hvad jeg har til Dig som gave' stammer som nævnt fra digtsamlingen 'Salmer og begyndelser til 1980'erne' (1981). Som næsten alle digtene i denne posthume udgivelse er digtet en tiltale til Gud. Gaven er mennesket selv, blomsten, der står som et billede af Edens have og synger "jeg tror". I salmen skrives det syngende jeg ind i den store eskatologiske bue, der fæstnes ved "tanken, der begyndte alt" i vers 3 og slutter i de sidste vers, hvor verden "gløder bort", mens Gud rejser ind (i sjælen) for at "finde os".

Et upåagtet træk ved Sarvig er, at han er ganske bibelstærk. Vers 7 "at Du er mig, og jeg bliver Dig" er en reference til 1. Korinterbrev (15,28) og Kolossenserbrevet (3,11), der formulerer den eskatologiske virkelighed at Gud/Kristus skal være alt i alle. For Sarvig betyder det ikke, at vi skal forsvinde bort fra denne verden, men derimod at det menneskelige skal gennemtrænge verden. Verdens umenneskeliggørelse er for Sarvig noget håndfast og ganske konkret. Menneskets verden indskrænkes af industri, maskiner og højteknologiske våben. For Sarvig er det kernen i det kristne håb, at Gud blev menneske, for at det menneskelige skulle trænge igennem verden. En anden bibelsk reference er vers 6 "den, som er". For bibelkyndige er det en oplagt hentydning til 2 Mos 3,14, hvor Gud siger til Moses: "Jeg er den, jeg er". Sarvig vender det om, så mennesket er "den, som er". Deri er netop gaven, "genkendelse og sansers gave", og Gud i mennesket har fået sanser og skikkelse".

Kirsten Nielsen

Melodi

Med en meget materialeøkonomisk tilgang har den rytmiske pianist Thomas Reil skrevet en melodi til en af de tekster, der forelå uden melodi. Et to-takters tema, der gentages let varieret og efterfølges af nok en gentagelse, men denne gang eksakt og hævet en kvart, inden en variant af temaet afslutter melodien, transponeret en terts ned. Den lille rytmiske figur - en punkteret ottendedel og en sekstendedel -

afslutter både 2. og 4. linje. I et nærmest 'nordisk' tonesprog formår komponisten at lade teksten stå frem, eftersom melodiens melodiske og rytmiske mønster hurtigt føles selvfølgelig - og derfor læres lige så hurtigt.

895. Han glemmer mig aldrig

Simon Grotrian, 2007

Mel. Jesper Gottlieb, 2014

Salmen er inspireret af 'Til himlene rækker din miskundhed, Gud' (DDS 31). Den er som Ingemanns salme én lang tillidserklæring til Gud. Men hvor Ingemann bruger en række abstrakte begreber som "miskundhed", "trofasthed", "kærlighed", "frelse", bruger Grotrian især aktive verber, der beskriver alt det, Gud gør for digteren og dermed også for os, når vi synger med på salmen. Gud nævnes ikke ved navn, men alle forstår umiddelbart, hvem "han" er.

I første vers er han den, der aldrig glemmer, selv ikke når digteren befinder sig "i afgrundens nat". Det gængse udtryk "på afgrundens rand" er her erstattet af billedet af natten. Og natten kan vel netop være det tidspunkt, hvor den ensomhed, der tales om i den følgende linje, mærkes stærkest. Når det er rigtig mørkt, er der heller ikke meget at se af månen, den er "presset" (som en citron) og "lægger sin hat" (som en mand, der lægger det ydre værdighedstegn fra sig og slapper af?). Men så kommer Gud med sine gaver, her i billedet af både, der kommer med frugt.

Det er Gud, der husker at få solen til at skinne, og i billedet af solnedgangen er det Gud selv, der rødmer (jf. Ingemanns formulering: "og lys i dit lys skal vi skue"). Såvel morgen som aften er Gud nærværende. Om aftenen er lyset endnu kun på vej; og det samme gælder håbet om at brænde, sådan som vi kender det fra den brændende kærlighed (vers 2).

Det er ved at være sengetid, og da sætter Gud en stjerne af himmel-papir ved sengegærdet, så stjernen kan lyse over den sovende. Stjernen leder tankerne hen på kirkespirene og videre til de fremtider, som vi endnu ikke kan måle med vore ure. Tanken om kirkerne med deres spir, der peger op mod selve himlen, giver vel tillid til, at fremtiden er i Guds hånd, når den nu ikke er i vores og endnu heller ikke i vore ures?

I vers 4 nøjes Gud ikke med at sætte en stjerne op ved sengegærdet, han kaster en fredsdue over huset. Hvis man har Ingemanns salme med i tankerne, kan man her se en genklang af "den bævende due", som Gud bjærger. Det minder også om velsignelsen, hvor Gud løfter ansigtet mod os og giver os sin fred, men Grotrian udtrykker sig langt mere dramatisk. Der sker noget, når Gud velsigner os. Guds fred hindrer dog ikke, at livet udvikler sig på godt og ondt, med surt og sødt og indimellem også et knus. Livet sætter sit præg på os, men her er alderens rynker beskrevet som noget, Gud selv tegner i ansigtet. Er det igen velsignelsens ord, der får en ny form? I den aronitiske velsignelse lader Gud sit ansigt lyse over os, her tegner Gud livets rynker i vores ansigt og viser dermed, at han er os nær livet igennem.

Salmen knytter også i sidste vers til ved gudstjenesten, nemlig ved nadveren. Gud dækker bord til "den tørstende hær" (jf. Ingemanns "tørstende sjæl"). Tættere kan Gud ikke komme os, end når han giver os sit blod at drikke. Det hedder i Grotrians formulering, at han "åbner sin puls i et bæger". På den måde siges det meget stærkt, at det er sit liv, han giver os. Så længe pulsen slår, er der liv. I første vers var vi i "afgrundens nat", i sidste vers er det dag, men vejret er firkantet. Der er en regnbue, som der var efter Syndfloden, hvor vejret mildt sagt også var "firkantet", himmel og hav stod i et. Men efter ophøret af det voldsomme vejr satte Gud regnbuen på himlen til at minde sig selv (og vel også os) om, at hvad der skete dengang, det skal aldrig ske igen (1 Mos 9,12-17). Regnbuen er et godt budskab, som giver tillid til Guds omsorg for verden. Der er derfor lægedom i regnbuens spidser. Når vi ser regnbuen for os, er det dens spidser, der rører jorden, og dermed skabes der forbindelse mellem jord og himmel.

At læse en salme som denne er på samme tid krævende og enkelt. Det er svært at være helt sikker på, hvad de usædvanlige billeder præcis dækker over og peger hen på. Men man er ikke et øjeblik i tvivl om, at den Gud, som Grotrian skildrer, er fuld af omsorg. Og så gør det ikke så meget, at ikke alle billeder står lysende klare første gang, man møder dem. Salmer er brugslitteratur. De tager ikke skade af at blive sunget og fortolket igen og igen.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Som det ofte er tilfældet med nye salmer, der er inspireret af ældre, deler de versemål. Således kunne denne tekst synges på 'Til himlene rækker', men komponisten Jesper Gottlieb har valgt at give denne melodi et helt andet udtryk - ikke mindst på grund af de 6/8 i stedet for 'originalens' 2/4. Efter i første halvdel at have haft underkvarten som sin 'bund', hæver melodien sig op mod slutningen, hvor den melodisk slutter i paralleltonearten, men harmoniseringen lader den alligevel forblive i grundtonearten - hvilket overrasker på en lidt underfundig måde. Denne måde at 'belyse' melodikken på finder en slags parallel i Simon Grotrians sproglige stil, som hele tiden overrasker.

896. Som hjorten der tørster

Iben Krogsdal, 2013

Mel. Som tørstige hjort, DDK 479

Iben Krogsdal fortæller selv om sin salme: "Salmen er en nydigting af Grundtvigs smukke salme 'Som tørstige hjort' og dermed også af salme 42 og 43. Jeg har altid været meget fascineret af hjorten ved skovsøen, som hang over de fleste sofaer i de hjem, jeg kom i som barn. Der var noget både dystert og dragende og billedskønt over guldalderfremstil-

lingerne af naturen med hjorten med de store, brune øjne. De øjne havde noget med løgn at gøre, illusioner, forladthed, kalden og fortabthed.

I Grundtvigs salme er hjorten (ligesom i den gammeltestamentlige salme) i en vis forstand en 'naturlig' hjort, mens hjorten for mig (og mange andre i dag, tror jeg) også kan være den kitschede og 'kunstige' hjort.

Jeg har forsøgt at nydigte Grundtvigs salme ved at skabe nye billeder af den gudsforladthed, Grundtvig beskriver så stærkt på sin tids sprog og ud fra sine erfaringer. Og ved at lade forladthedsfølelsen ende i en gispende erkendelse: at Gud var der hele tiden, også når vi ikke så ham".

I den oprindelige tekst havde Iben Krogsdal kursiveret gispet 'Så var du der, Gud', men det var der nogle af de øvrige salmedigtere i den såkaldte 'Holger-bande', som mente det var *for* tykt, og det bøjede hun sig så for.

Iben Krogsdal har udgivet sin salme om hjorten i salmesamlingen 'Fuldmagt - 40 nye salmer' (2013). På forsiden af bogen ser man en hjort, der brøler ud mod læseren. Iben Krogsdal har selv malet billedet, men hvor de klassiske malerier af hjorten ved skovsøen udstråler idyl, er hendes hjort placeret på en flammende rød baggrund med brudstykker af andre billeder: en pige, en stor kirke, et parcelhus og en landsbykirke. Men det er netop brudstykker, for sådan oplever det moderne menneske sin omverden. Det er en fragmenteret verden, hvor vi søger efter sammenhæng og mening.

"Som hjorten der tørster ved søen" har samme grundmotiv som Grundtvigs 'Som tørstige hjort monne skrige' (DDS 410) og Sl 42-43 i Det Gamle Testamente, nemlig længslen efter den fraværende Gud. Og i alle tre salmer sker der en bevægelse fra længsel til håb om at erfare Guds nærvær. Hjortens tørst er for Iben Krogsdal, som det fremgår af vers 1, et billede på hendes egen længsel og "blodrøde savn". Savnet fylder hele kroppen, sådan som blodet fylder kroppen.

I vers 2 beskriver hun sin fascination af malerierne med hjorten ved søen. Men for hende var de samtidig forbundet med "de voksnes forklarede løgne". Skønheden var et dække over en virkelighed, som slet ikke var så idyllisk endda. I næste vers er den tørstende hjort en del af hende selv. Den står, ikke ude ved en smuk skovsø, men ved "kranieskovsøens bred". Og så kan vi hver især overveje, hvilke skeletter vi selv har i skabet. Hverdagen er præget af savn og af angst for, at livet blot er en "indsunket virkelighed". Der må være noget mere (vers 3).

Ensomheden truer hele tiden til trods for enkelte "mirakler i solen", som når man mødes til brunch med en ven. Men det kan ikke dække over, at hun bliver ældre og må se i øjnene, at hun snart skal "falde alene / fra aldrens projektløse scene", selv om hun krampagtigt vil forsøge at holde fast. Det er et usædvanligt udtryk, hun anvender om det at blive gammel og opleve, at der ikke længere er en hel masse, man har lyst til eller har mulighed for at udrette. Hvis man ikke er ung længere, kan man her spørge sig selv, hvor ens egne fremtidsplaner blev af. Projekterne svinder ind med alderen, og dermed bliver ensomheden blot større (vers 4).

I versene 5-6 sætter hun ord på sin angst, og med spørgsmålet: "Er mørket det yderste stop?" spørger hun ind til, om døden er det sidste. Er der ikke mere at sige? Døden er jo hele tiden nærværende. Der kan så nemt ske noget, når man kører ude i trafikken, og døden kan endda virke dragende. Det kan være så fristende at gøre en ende på det hele. Stående på en motorvejsbro mærker hun, at asfalten kalder på hende. Hun føler, at hun falder, men er usikker på, om det sker i virkeligheden. Måske er det en del af det mareridt, som hun vågnede op fra i det foregående vers?

Ensomheden er ikke blot ensomhed blandt mennesker, Gud selv er fraværende. Selv om hendes bønner er så stærke, at de ætser munden, kommer der ikke noget svar. Hun er omgivet af mørke og må spørge Gud direkte, hvor han er, og hvorfor han handler så uforståeligt (vers 7).

Først i salmens sidste vers udtrykker hun sit håb. Den verden, hun er en del af, er brudt op i atomer. Alligevel vover hun at håbe på, at Gud vil se til sin verden, så hun skal komme ud af den afmagt, der føles som en underjordisk tunnel, og nå til erkendelse af, at "Så var du der, Gud!".

I den gammeltestamentlige salme og hos Grundtvig er håbet og tilliden forbundet med henholdsvis templet og kirken, hvor mødet med Gud finder sted. Hos Iben Krogsdal handler det om det moderne menneskes ensomme vej gennem mørket til et håb om, at erkendelsen engang skal indfinde sig. Håbet markeres, men ikke som et triumfråb, kun som det svage gisp. Grundtvig slutter sin salme af med at beskrive, hvordan han igen skal synge salmer "til lov og til pris for min Gud" (DDS 410,7) og følger her det gammeltestamentlige forlæg. Hos Iben Krogsdal er det tilstrækkeligt at kunne trække vejret igen og gispe: Gud har trods alt været der hele tiden.

Kirsten Nielsen

Melodi

Eftersom Iben Krogsdals tekst meget udtrykkeligt - både med titlen og i hendes egen beskrivelse af tilblivelsesprocessen - står i et direkte forhold til Grundtvigs salme (som er en gendigtning af de sammenhængende Davidssalmer 42 og 43 i Det Gamle Testamente), har udvalget valgt at lade dens melodi knyttes til den nye salme. Oluf Rings melodi har en neutralitet over sig, som gør den velegnet til at bære andre tekster - men samtidig på stilfærdig vis i dette tilfælde antyde tekstens tema. Netop det næsten anonyme ved melodien kan siges at illustrere den længsel, som har været hovedtema i denne 'salme på salme'.

897. Den lyse dag blev vendt

Liv Nordhaug, 1988. Dansk tekst: Kirsten Tange Jørgensen

Mel. Svein Møller, 1990

Salmen er oversat af Kirsten Tange Jørgensen og udgivet i 'Samtids-Salmer forfattet af skandinaviske kvinder' (2001). Liv Nordhaug, som er fra Norge, har fået 12 salmer med i 'SamtidsSalmer', og en enkelt salme er optaget i Den Danske Salmebog: 'Herre, jeg vil gerne takke' (DDS 697). Det er en salme fuld af taknemmelighed og glæde over alle de muligheder, den nye dag giver hende. Hendes billede af Gud sammenfattes i salmens sidste linjer, hvor hun beder: "Lad mig altid bære bud / om en mild og mægtig Gud!"

Salmen om den lyse dag begynder positivt i vers 1, men slår derefter brat over i en klage. Dagen, som her er billede på livet, blev til sin modsætning, natten. Vi får ikke at vide, hvad der er sket; men vi kan hver især lægge vore egne erfaringer ind i billedet. Livet er blevet så svært, at der ikke er nogen udvej at se. Det værste er dog, at det må være Gud, som har ladet det ske. For det betyder, at de forestillinger, vi er vant til at have om Gud som "omsorgsfuld og god", ikke længere holder. Virkeligheden sætter sit store spørgsmålstejn ved gudsbilledet. Og så kan det være svært at "bære bud / om en mild og mægtig Gud". I ulykken er det måske ikke så svært at fastholde tanken om den mægtige Gud, men hvor er hans mildhed?

Den erfaring, Liv Nordhaug her giver udtryk for, minder om, hvad Job i Det Gamle Testamente oplevede. Han var vokset op i tillid til, at Gud var en retfærdig Gud, der belønnede de gode og straffede de uretfærdige. Men pludselig vælter ulykkerne ned over ham, uden at han kan se nogen grund til, at Gud skulle ramme ham på den måde. Job accepterer for en tid, at Gud er den, der både giver og tager tilbage; men efterhånden giver han efter for sin skuffelse og vrede og anklager Gud for at behandle ham uretfærdigt.

Liv Nordhaug anklager ikke direkte Gud for at være uretfærdig, men formulerer sin smerte og manglende forståelse som et spørgsmål til Gud om, hvordan det dog kunne ske. Sorgen er stor, og ligesom Job

henvender hun sig i vers 2 til Gud. Navnet Job kan oversættes ”Hvor er far?”. Også Nordhaug ser Gud som en far, og derfor er det ham, hun klager sin nød til, sådan som et barn ville gøre. Men da hun vil råbe Guds navn, vælger hun at kalde på Kristus. Skiftet fra Gud Fader til Kristus er vigtigt, for det er svært at tro på en omsorgsfuld far, når realiteterne er så helt anderledes, end man kunne forvente. Men mon ikke Kristus vil lytte? Vi finder et lignende skifte i Jobs Bog, hvor Job på et tidspunkt midt i smerten udbryder: ”Dog ved jeg, at min løser lever, til sidst skal han stå frem på jorden” (Job 19,25). Det kan diskuteres, om løseren i denne sammenhæng er en anden end Gud, f.eks. en skytsengel, eller Job appellerer til en anden side af Gud end den, han netop har oplevet. I kristen tradition er stedet ofte blevet tolket som en forudsigelse af Kristus.

Salmen slutter med en bøn om, at Kristus (her kun kaldt ”Herre”) vil tale til ”os med syge sår”. Nordhaug prøver ikke at skjule smerten og vantroen. Det er stadig ikke til at forstå, hvorfor Gud ikke har forhindret ulykken i at ske. Men for hende drejer det sig først og fremmest om at få ”trøst og tro til bittert sind”. Salmen slutter åbent med denne bøn. Der er ikke noget svar. Og det gør salmen mere brugbar, end hvis den havde givet et færdigt svar. Hvis salmen bliver sunget i begyndelsen af en gudstjeneste, vil menigheden måske finde svaret undervejs, f.eks. i form af velsignelsen.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Komponisten til denne melodi, den norske kirkemusiker og dirigent Svein Møller, har skrevet en del kirkelig brugsmusik. Deriblandt også en række melodier, hvoraf flere blev optaget i det officielle norske salmebogstillæg, ’Salmer 1997’. Melodiens indledende motiv genfindes tre gange i melodiers løb og kommer derved til at karakterisere melodien med sin svævende, let klagende karakter. Det er interessant, at grundtonen kun berøres tre gange i melodiers forløb, hvilket styrker tekstens element af bøn; musikalsk set beskrives bønnen som det, der

hele tiden bevæger sig 'ude' og kun flygtigt falder til ro. I øvrigt bringer melodien den særlige nordiske tone ind i dansk salmesangstradition, hvilket også ses i DDS ved melodierne til de fra norsk oversatte salmer.

898. Mit menneskeliv har været

Lars Busk Sørensen, 2010

Mel. Erling Lindgren, 2011

Denne salme er udgivet i 'Lysets Utålmodighed' (2011) og står placeret under 3. søndag efter helligtrekonger, anden tekstrække, hvor den gammeltestamentlige læsning er 1 Mos 15,1-6.

Lars Busk Sørensen skriver selv om salmen: "Det er Abraham, der går i rette med Gud, der jo havde sagt til den unge Abraham: "Drag til det land, jeg vil vise dig, og der vil jeg gøre dig til et stort folk". Nu er Abraham og hans Sara gamle mennesker, og de har endnu ingen børn fået. Hvordan skal de blive ved med at tro på den store forjættelse? Men Gud irttesætter Abraham og siger: Gå ud under himlen og tæl stjernerne, om du kan, så talrig skal din slægt blive. Abraham troede, og det blev regnet ham til retfærdighed. Der er jo endda tre religioner, der kalder ham troens fader. Den første, der kun tilbad én gud.

Man forstår så godt Abraham. Han havde jo fået kaldelsen. Han havde fulgt befalingen, han havde troet på Guds løfter om at blive noget stort, og havde forladt sin slægt og alt det hjemlige og var draget ud i det ukendte fremmede, ud imod alle dets muligheder og farer.

Men årene var bare gået. Mulighederne var væk, drømmene var bristet og nu stod han som en gammel mand og følte, at han havde mistet alt. Han havde ventet og ventet, men ingenting var sket.

Som ung havde han drømt om at blive stamfader til en stor og mægtig slægt. Nu skulle han have siddet rig og mægtig og mæt af dage omgivet af sine utallige efterkommere. Rig var han nok blevet, men hvad var der

ved det, når der ingen var til at føre det videre - når det, som han bittert sagde til Gud, blev hans hustræl, der skulle arve ham.

Det er en gammel mands bitre monolog, som vi sagtens kan følge. Det særlige ved Abraham er bare, at han tror det utrolige. Han vender sig ikke i bitterhed fra Gud og siger: "Du med dine stjerner, du ved jo godt, at gamle kvinder ikke føder børn". Nej, han ser op imod stjernehimlen, og hans drøm bliver levende igen".

Lars Busk Sørensens salme er i '100 salmer' placeret i det afsnit, der hedder 'Det levede liv', men kunne lige så godt have været placeret i afsnittet 'Bibelske salmer', for den er begge dele, som det også fremgår af ovenstående kommentar af Busk Sørensen. Og som det også er nævnt i kommentaren til 882, 'Guldkalven', så er det netop dette, der karakteriserer den vellykkede bibelske salme: at den handler både om en bibelsk begivenhed og om det levede menneskeliv.

Som digteren anfører, så kan vi nemt identificere os med Abraham, der var blevet lovet så meget og havde håbet så meget, men nu står som en aldrende mand og kigger tilbage på det liv, der blev meget anderledes, end han havde troet.

Det lyder allerede i den første sætning, at Abrahams liv har været en samtale med Gud, og selvom de følgende vers ikke lægger skjul på, at livet kan rumme mange skuffelser, så er det vigtigt at fastholde denne indledning som den velsignelse, der står foran parentesens. En ting er, at Abraham endte med at få, hvad han var blevet lovet. Han blev velsignet, og han blev til velsignelse (1 Mos 12,2). Men selv der, hvor det for os andre aldrig bliver, som vi havde håbet, der står denne vores samtale med Gud som udgangspunktet. Som noget vi kan se tilbage på, uanset hvordan det hele ender. Gud var med mig hele vejen, for mit liv var en samtale med Gud. Det er vel en af det troende menneskes største velsignelser: dette altid at have en at føre samtale med.

Lars Busk Sørensen lægger imidlertid ikke fingrene imellem, når han i de følgende vers skal sætte ord på Abrahams skuffede forventninger. I vers 2 lyder det, at Gud lod Abrahams skibe brænde, og det er med mit bibelkendskab en digterisk frihed. At se sine skibe brænde er som regel

et billede på den uigenkaldelige opgivelse af at vende tilbage. Som sådan er det et stærkt billede på dette at brænde sine broer (skibe) og dermed overgive sit liv helt til sin Gud og/eller skæbne og fremtid. I vers tre gentages erkendelsen, at alt er mistet. Der er ikke mere tilbage, kun troen på, at Gud er ufattelig. Og mens Sørensen i ovenstående kommentar fremhæver, at Abraham ”ser op imod stjernehimlen, og hans drøm bliver levende igen”, så sker det dog hverken i det bibelske forlæg eller i denne salme uden forudgående protester. Abraham er ikke tilfreds med udviklingen, selvom han ved, at Gud er stor. Årstider gik i ring, og Abraham vandrede i tro, men han mistede også igen og igen. Mod slutningen af vers 4 mærker vi, at Abraham alligevel fik sine ønsker opfyldt. I sin høje alder fik han afkom, der med tiden blev så mangfoldigt som stjernehimlen og dermed også som Guds kærlighed (vers 5).

Morten Skovsted

Melodi

Den flittige melodikomponist til både sang- og salmebøger, organisten Erling Lindgren, har skrevet denne melodi, om hvilken han skriver: den er ”en ret personlig bekendelsessalme, som rummer både tvivlen og håbet. Det har jeg forsøgt at illustrere med en melodi, der begynder lidt modløst i d-mol, men slutter fuldt af håb i F-dur!”. Salmens bevægelse fra mørke til lys er også melodisk meget markant - man kan grafisk følge i nodebilledet, hvordan den bevæger sig nedefra og op over et ret stort omfang. Det store omfang stiller krav til den syngende, men her er forløbet fra bund til top så organisk udformet, at det vil føles naturligt.

899. Du lagde livstid i min krop

Iben Krogsdal, 2015

Mel. Bent Fabricius-Bjerre, 2015

Iben Krogsdal fortæller selv om ideen bag salmen: ”Jeg har skrevet salmen under inspiration fra den gamle ABC-vise, som handler om livets gang fra fødsel til død. Jeg har en særlig forkærlighed for tekster med et tydeligt kronologisk forløb og har skrevet denne salme op som et tilbageblik over et levet liv. Jeg har selv tænkt salmen som en ’tilbageblikssalme’, en ’livstidssalme’, en ’gå-hjem-salme’ (efter et samvær ligesom skrub-af-suppen, der engang var populær) eller en ’tak for livet trods alt-salme’. Tonen i salmen skulle være taknemmelig, og jeg tænkte på sætningen ’Du får ret og jeg får fred’, som mellem mennesker bliver brugt lidt underfundigt opgivende i en diskussion - men som bliver til en smuk og fredfyldt sætning, hvis man siger den i datid og lidt andægtigt og til Gud - måske som et farvelsuk eller en udånding eller en stille tak: Du fik ret - og jeg fik fred”.

Iben Krogsdal kalder bl.a. sin salme for en ”gå-hjem-salme”. Det er tid til eftertænksomhed. Hvis salmen bliver sunget som udgangssalme ved en gudstjeneste, kan den samle op på noget af det, der blev sagt, og på de tanker, man selv har gjort sig. Men jo ældre man bliver, jo mere nærliggende er det også at se omkvædet ”Det husker jeg på vejen hjem” som udtryk for, at man godt ved, at man er på vej hjem til Gud.

For det er jo Gud, salmen henvender sig til. Gud har givet os livet og gjort os til sine børn (vers 1). Derefter følger et tilbageblik på ungdomstiden. Man flyttede hjemmefra og kom langt ud (måske både geografisk og i forhold til Gud?). Det var de store muligheders tid. Noget lykkedes, andet ikke (vers 2-3).

Erfaringen af, at ”Sorrig og glæde de vandre til hobe” bliver udtrykt i et enkelt og hverdagsagtigt dansk: ”tiden gik med sorg og sang”. Med til sorgen hører, at som man bliver ældre, så sker der flere og flere ”knæfald”. Jeg ved ikke, hvor konkret Iben Krogsdal tænker her. Som ældre og fysisk svækket falder man oftere end i de unge dage; men knæfald kan også betegne, at man bøjer sig for noget og ikke stædigt

holder på sit. Måske endda af bekvemmelighed vælger den nemme løsning? I hvert fald paralleliserer det følgende vers det at falde med det at tage fejl. Men der er trøst i at tænke på, at uanset om jeg faldt eller førte mig ”solklart frem”, så var Gud der og tog imod. Udtrykket at føre sig solklart frem giver associationer til et andet udtryk: ”at være i sin soleklare ret”. Og måske er det netop det, man har troet, man var, når man førte sig frem (vers 4-5).

Der var glade tider, hvor fællesskabet med andre kaldte på taknemmeligheden, og det er værd at huske (vers 6).

Salmen slutter i vers 7 med en bøn til ”Du kære Gud”. Vi beder her, som i Fader Vor: ”ske din vilje”. Derpå følger bønnen om at blive forsonet med de mennesker, vi har mødt undervejs. Også her mærker man Fader Vor bagved: ”som også vi forlader vore skyldnere”. Forsoningen omfatter hele ”det liv, jeg fik”. Udtrykket antyder, men siger det ikke direkte, at der også er behov for en forsoning med Gud selv, som gav os livet. Til sidst beder vi om, at Gud vil lyse for os ”på vejen hjem”. Omkvædet ændres dermed fra det tilbageskuende ”Det husker jeg på vejen hjem” til det fremadskuende: lys for mig nu, hvor jeg er på vej hjem. Og her giver det særlig god mening at se videre end til en dagligdags tur tilbage til sit hjem.

Kirsten Nielsen

 Melodi

Den meget alsidige musiker Bent Fabricius-Bjerre har sent i sin karriere begyndt at skrive salmemelodier, og denne er skrevet på opfordring af redaktionsudvalget. Det har en særlig værdi, at salmedigteren kan forholde sig til, hvilken melodi der bliver sat til hans eller hendes tekst. Det har Iben Krogsdal gjort i dette tilfælde, og hun fortæller, at ”hele seks komponister har skrevet melodier til salmen, mange smukke, men flere også lidt for begravelsesagtige i tonen. Derfor er det dejligt, at Bent Fabricius-Bjerre sidste år (2015) sagde ja til at skrive den melodi,

salmen nu har fået. Den er på én gang vemodig og glædesfyldt, og tonegangen følger teksten meget fint i de enkelte vers med en melodisk opstigen i linje tre og en rolig 'venden hjem' i sidste linje".

Omtalte salmeudgivelser og anden litteratur

Andersen, Lisbeth Smedegaard: *Klædt i støv. Salmer og digte*. Poul Kristensens Forlag 1993

Andersen, Lisbeth Smedegaard: *Nu lægger vinden sig i verdens haver. En sonetkrans*. Anis 2004

Andersen, Lisbeth Smedegaard: *Guds moder og himlens veninde*. Thaning & Apel 2009

Andersen, Lisbeth Smedegaard & Erling Lindgren: *På vinger af håb. Oratorium over Jesu ord på korset*. Religionspædagogisk Forlag 2012

Andersen, Lisbeth Smedegaard: *I tid og evighed*. Kristeligt Dagblads Forlag 2014

Andersen, Lisbeth Smedegaard, Jens Bruun og Birgitte Agerskov Buur: *Mariasuiten*. Eget forlag 2016

Andersen, Lisbeth Smedegaard: *Maria i salmerne*. Hymnologi - nordisk tidsskrift 1 / 2 2016

Bjerre, Karen (red.): *Sanghåndbogen*. FFDs forlag 2006

Grotrian, Simon: *Jordens salt og verdens lys. Salmer*. Borgens Forlag 2006

Grotrian, Simon: *Salmeregning*. Det Kgl. Vajsenhus' Forlag 2007

Grotrian, Simon: *Frontalgalakser. 65 salmer*. Alfa 2009

Grotrian, Simon: *Eva have*. Borgen 2009

Grotrian, Simon: *Guds øje er en tordensol. Udvalgte salmer. Sangbog*. Red. Louise Højlund og Jesper Gottlieb. Aros Forlag 2015

Gundelach, Vibeke: *Som havets lys. Vestjydske salmer IV*. Eget forlag 1990

- Johansen, Johannes: *Min egen Salmebog*. Poul Kristensens Forlag 1996
- Jørgensen, Hans Anker: *Du siger det med blomster. Jazz- og popsalmer*. Unitas Forlag 2013
- Jørgensen, Hans Anker: *Frømandens kys*. Unitas Forlag 2006
- Lissner, Holger: *Du fylder mig med glæde*. Unitas Forlag 1998
- Lissner, Holger: *Sangene synger i os*. Unitas Forlag 2014
- Krogsdal, Iben: *Vi som er søgende. Salmer til moderne mennesker*. Unitas Forlag 2010
- Krogsdal, Iben: *Fuldmagt - 40 nye salmer*. Unitas Forlag 2013
- Krogsdal, Iben: *Vild Opstandelse. Salmedigte*. Sarasene 2015
- Laub, Thomas: *Musik og Kirke*. Gyldendal 1920
- Lysets utålmodighed. Salmer til de gammeltestamentlige læsninger af tolv salmedigtere fra vor tid*. Idé og redaktion: Holger Lissner. Unitas Forlag 2011
- Nordjyske salmer - salmer af nordjyske salmedigtere*. Aalborg Stiftsavis Forlag 2005
- Præstholm, Claus: *Tolv af de bedste*. Dansk Sang 2014
- Salmer og kirkeviser*. P. Haase & Søns forlag 1984
- Salmer og sange fra vor tid. Løgumklostersangbogen*. Redaktion: Holger Lissner. Løgumkloster højskole 1974
- Salmer og sange i skole og kirke 2*. Dansk Sang 2010
- SamtidsSalmer forfattet af skandinaviske kvinder*. Religionspædagogisk Forlag 2001
- Sarvig, Ole: *Salmer og begyndelser til 1980'erne. Et udvalg ved Erik C. Lindgren*. Gyldendal 1981

Syng Nyt-hæftet. 20 nye salmer. Syng Nyt 2014

Sørensen, Lars Busk: Til Gud. Refleksioner over gudsbegrebet. En digtkreds. Forlaget Alfa 2004

Sørensen, Lars Busk: Salmer til vor tid. Et udvalg. Unitas Forlag 2014

Teensangbogen. Unitas Forlag 1984

Tillæg til Den Danske Salmebog. Det Kgl. Vajsenhus' Forlag 1994

Tredjedagens lyse rum. 12 salmedigtere fra vor tid. Redigeret af Vita Andreasen og Bent Andreasen. Unitas Forlag 2001

Forfatterregister

Aarestrup, Inge Hertz (f. 1943): 802, 827, 876

Affini, Déa: 834

Andreasen, Arne (f. 1958): 821, 863

Andersen, Lisbeth Smedegaard (f. 1934): 800, 801, 803, 804, 805, 808, 810, 812, 815, 838, 877, 891

Biering, Gustav (1909-1997): 846

Bock, Ester (f. 1936): 868

Brandt, Jørgen Gustava (1929-2006): 890

Cardoso, Ernesto: 834

Darlene: 834

Ditlevsen, Tove (1917-1976): 816

Gammeltoft-Hansen, Christiane (f. 1969): 844

Grotrian, Simon (f. 1961): 818, 826, 830, 840, 847, 861, 878, 895

Gundelach, Vibeke (1931-2010): 833

Harling, Per (f. 1948): 864

Johansen, Johannes (1925-2012): 843, 858

Johansen, Niels (f. 1944): 842, 883

Junker, Tercio: 834

Jørgensen, Hans Anker (f. 1945): 839, 852, 866, 867, 869, 870, 873, 887

Kaalø, Sten (f. 1945): 862, 865, 872, 874

Kjærsgaard, Jørgen (f. 1957): 825

Krogsdal, Iben (f. 1967): 822, 829, 841, 848, 851, 856, 860, 871, 889, 896, 899

Köhler, Emmy (1858-1925): 824

Lissner, Holger (f. 1938): 828, 832, 834, 835, 837, 855, 859, 864, 882, 884, 885

Mark, Janne (f. 1973): 849

Møllehave, Johannes (f. 1937): 814, 888

Nielsen, Bente Graugaard (f. 1954): 850

Nielsen, Michael (f. 1954): 809

Nordhaug, Liv (1926-2002): 897

Pagura, Federico J.: 884

Perkiö, Pia (f. 1944): 836

Præstholm, Benedicte Hammer (f. 1978): 853

Præstholm, Claus (f. 1954): 893

Rasmussen, Leif (f. 1943): 831

Roberto, Paul: 834

Rosendal, Jens (f. 1932): 857, 892

Sarvig, Ole (1921-1981): 880, 881, 894

Scharling, Dorte Roager (f. 1947): 879

Schneider, Martin Gotthard (f. 1930): 875

Schrøder-Hansen, Ingrid (f. 1943): 875

Simonsen, Jens (f. 1945): 820

Skeie, Eyvind (f. 1947): 823

Soares, Eder; 834

Sørensen, Lars Busk (f. 1930): 806, 807, 811, 813, 817, 819, 845, 854, 886, 898

Komponistregister

Aas, Tore W. (f. 1957): 823

Abrahams, Sten (f. 1938): 818

Affini, Déa: 834

Andreasen, Arne (f. 1958): 821, 863

Andreassen, Mikkel (f. 1966): 830

Andreassen, Preben (f. 1944): 810

Buur, Birgitte (f. 1962): 803

Cardoso, Ernesto: 834

Clarke, Nickomo: 864

Dammeyer, Hans (f. 1962): 806, 831, 845, 860

Darlene: 834

Dyrst, Christian (f. 1958): 857

Egmosse, Willy; (f. 1944): 811, 813, 846, 854, 882, 888, 889

Fabricsius-Bjerre, Bent (f. 1924): 856, 899
Gottlieb, Jesper (f. 1962): 826, 829, 840, 847, 861, 871, 878, 895
Granum, Mads (f. 1974): 844, 858
Gunge, Bo (f. 1964): 825, 859
Hansen, Per Nedergaard (f. 1960): 817, 819
Holm, Hans (f. 1944): 852(a)
Iversen, Lisbeth Eilrich (f. 1963): 816
Jensen, René Arvid (f. 1955): 805
Junker, Tercio: 834
Knudsen, Werner (f. 1953): 842, 883
Kobbelgaard, Erik (f. 1954): 837
Kuusisto, Ilkka; (f. 1933): 836
Köhler, Emmy (1858-1925): 824
la Cour, Kristian (f. 1957): 848
Lerche, Caroline Borello (f. 1974): 866, 867, 869, 873
Lindgren, Erling (f. 1951): 801, 804, 809, 815, 838, 862, 868, 872, 898
Lissner, Holger (f. 1938): 807, 828
Lorentzen, Jakob (f. 1968): 812, 881, 891
Madsen, Axel (1915-2001): 800
Mark, Janne (f. 1973): 849, 893
Møller, Svein (1958-1999): 897

Neergaard, Johannes Konstantin (f. 1963): 822
Nielsen, Jens (f. 1967): 892
Olesen, Aksel Krogslund (f. 1957): 876, 877
Perera, Homero R.: 884
Petersen, Mogens Helmer (1934-1996): 814
Præstholm, Christian (f. 1972): 820, 843, 853, 870
Reil, Thomas (f. 1968): 827, 880, 894
Roberto, Paul: 834
Sardemann, Lars (f. 1969): 850
Schmidt, Ole (1928-2010): 890
Schneider, Martin Gotthard (f. 1930): 875
Soares, Eder: 834
Soelmark, Hans Peter (f. 1938): 874
Sommer, Erik (f. 1948): 802, 808, 832, 833, 835, 841, 851, 886
Taube, Evert (1890-1976): 852(b)
Wendler, Merete (f. 1958): 839, 885, 887
Warming, Per (1943-2011): 857

Salmerne alfabetisk

Aftenrøde over tage	817
At standse ved en døbefont	843
Bagest i haven	891
Barmhjertige Gud	876
Blandt spurvefjer og blade	810
Blinkende dråber	868
Dagen blir så kort ved Allehelgen	837
Decembernat	822
Den lange lyse sommerdag	807
Den lyse dag blev vendt	897
Denne morgens mulighed	814
Der flammer en ild over hav og jord	833
Der gror en rose	855
Der går gennem verden en hinkende dans (Guldkalven)	882
Det er påske	828
Det mørkner om menneskebyer	811
Det sused af vinger i luften i nat	804
Det var så forunderlig klart i nat	800
Du forsvandt ind i skyen	832

Du har åbnet din lysende bue	848
Du lagde i det mindste frø	809
Du lagde livstid i min krop	899
Du skal elske din næste som dig selv	889
Du som er i det høje	877
Du tar mig som jeg er	874
Du venter at finde os vågne	886
Du virker i det stille	871
Døm ikke den, der falder	885
En morgenstund med sne i byens gader	801
Et kors af påskeliljer står	830
Fordi han kom og var som morgenrøden (Håbstango)	884
Fortæl dine børn (På vej mod Guds land)	883
Fra vest står blæsten ind	808
Først af alt var kærligheden	854
Gudbenådet, højt begavet	870
Gud, du kender alle mine veje	850
Gud gav sit allerbedste	825
Gud, gode Gud, o, giv mig hvile	880
Gud Helligånd, tænd ild i vore tanker	834
Gud i livets dybder	887

Guds nåde er en vintergæk	826
Gud ånder i kornet	867
Guldkalven (Der går gennem verden en hinkende dans)	882
Gå gennem byens lange lige gader	835
Gå i mørket med lyset	862
Gå på lige flisegange	820
Han glemmer mig aldrig	895
Helligånd, tag mig ved hånden	836
Her bærer vi dåbsbarnet frem	841
Herren svinger tryllestaven	861
Herre, spræng den mur	859
Hvad er det, du min kære	852
Hvem er Gud?	851
Hvor kærlighed brænder	853
Hør morgenens sang	815
Håbstango (Fordi han kom og var som morgenrøden)	884
Igen berørt (Nadverhymne)	849
Jeg er så bange for at dø alene	858
Jeg fryser i mit verdensskrud	878
Jeg kender dit ansigt på korset	827
Kalken med Ordet	847

Maria snart er det forår (Bebudelse)	803
Med favnen fuld af kærlighed	844
Min tro er en søgen	893
Mit menneskeliv har været	898
Muren er sin egen skrift (Vinduesmorgensang)	890
Må din vej gå dig i møde	864
Må Herren lyse for din fod	863
Nadverhymne (Igen berørt)	849
November går tungt gennem byen	812
Nu er det Åndens lyse tid	806
Nu i den hellige time	823
Nu ligger vejen øde	831
Nu sænker Gud sit ansigt over jorden	816
Nu tændes tusind julelys	824
Når den jeg har elsket er borte	856
Når jord og himmel mødes	842
Når klokken ringer solen ind	818
Når vinterstorme hærger	802
Når æbletræets hvide gren	805
O, Gud bag svarløs dag	881
Opstandelsen er lige her	829

På vej mod Guds land (Fortæl dine børn)	883
Se, hvad jeg har til Dig som gave	894
Se min engel	821
Ser ud over landet med skoven	838
Se ud og se Guds under	865
Solen begynder at gløde	813
Som et drivhus i en frostnat	866
Som hjorten der tørster	896
Som solskin over mark og hav	857
Sov du lille, sov nu godt	839
Så hør dem da endnu en gang	819
Tak, Gud, for denne lyse morgen	875
To gyldne sommerfugle	869
To tusind år blev skjult i mørket	846
Troen er ikke en klippe	892
Usynlige, som ingen kan beskrive	873
Velsign mit barn, du kære Gud	840
Vi finder fred i kirken	860
Vi mindes ham, der gav sig selv	845
Vinduesmorgensang (Muren er sin egen skrift)	890
Vi spreder hvor du samler	879

Vi synger for dig, Herre Gud, Helligånd	872
Vi trækker streger og sætter skel	888

100 kommentarer til salmebogstillægget 100 salmer

I maj 2016 udkom salmebogstillægget 100 salmer. Denne bog rummer kommentarer til hver af disse 100 salmer. Professor em. Kirsten Nielsen og sognepræst Morten Skovsted har skrevet kommentarer til teksterne, mens organist og konstitueret sognepræst Mads Djernes har skrevet kommentarer til melodierne (og enkelte af teksterne). De tre forfattere sad alle i det redaktionsudvalg, der stod bag udvælgelsen af salmerne til 100 salmer.

SYNG NYT